Abatele Charles GRIMAUD

SOȚIA, FARMECUL CĂMINULUI

LUCRARE PREMIATĂ DE ACADEMIA FRANCEZĂ

Adevărul de Veacuri

© Adevărul de Veacuri, 2026

Traducere în limba română © Robin Caramaschi, 2026

*Textul original al lucrării **L'Epouse attrait du Foyer**, publicată în 1924 de Abatele Charles GRIMAUD (1874-1950), aparține domeniului public.*

Prezenta ediție constituie o traducere originală în limba română, realizată după edițiile franceze originale, și este protejată conform legislației în vigoare privind drepturile de autor asupra traducerilor.

Reproducerea fragmentelor scurte este permisă numai cu menționarea sursei.

Editura: Adevărul de Veacuri — adevaruldeveacuri.ro

ADEVĂRUL DE VEACURI

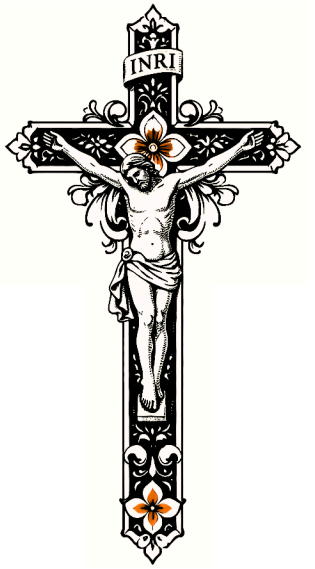
INRI

Abatele Charles Grimaud (1874–1950)

a fost un preot catolic și îndrumător spiritual francez, cunoscut pentru scrierile sale dedicate familiei și formării creștine. În tradiția marilor autori catolici ai secolului al XIX-lea, el a căutat să arate că sfințenia este accesibilă tuturor stărilor de viață și că căsătoria reprezintă o adevărată cale de desăvârșire.

Lucrările sale Viitori soți și Viitoare soții au fost multă vreme oferite tinerilor logodnici drept ghiduri de pregătire pentru viața conjugală. Îmbinând fermitatea doctrinară cu experiența pastorală, Grimaud prezintă căsătoria ca o unire rânduită pentru sfințirea reciprocă a soților, întemeiată pe fidelitate, spirit de jertfă și iubire de Dumnezeu.

Prin simplitatea și claritatea stilului său, el rămâne unul dintre autorii catolici care au contribuit cel mai mult la formarea generațiilor de familii creștine.

Cuprins

PREFAȚĂ 12

PARTEA ÎNTÂI
MOTIVELE DE ATRACȚIE 16

CAPITOLUL ÎNTÂI - STAREA SUFLETELOR A DOUA ZI DUPĂ CĂSĂTORIE 20

Starea sufletelor în ziua de după căsătorie. — Dorința fericirii. — Admirația reciprocă. — Încrederea lipsită de judecată. — Lipsa de experiență. — Lipsa de adaptare. — Diversitatea obiceiurilor. — Divergența principiilor. — Descoperirea defectelor. — Lucrarea de ajustare a caracterelor. — Lucrarea de armonizare a ideilor. — Spre Pace

CAPITOLUL II - DARURILE NATURALE ALE SOȚIEI 59

Darurile naturale ale soției. — Grațiile exterioare. — Folosirea grațiilor exterioare. — Darurile

lăuntrice: inteligența. — A-și cunoaște soțul. — A se interesa de soțul său. — A deveni sfătuitoarea lui. — Prin exercițiul judecății. — Educarea judecății. — Voința. — Educarea voinței. — Formarea voinței în energie. — Energia nu exclude blândețea. — Perseverența voinței. — Optimismul, sprijin al efortului. — Lecția optimismului

CAPITOLUL III - TALENTELE DOBÂNDITE ALE SOȚIEI 89

Talentele dobândite ale soției. — Ce sunt talentele dobândite. — Arta culinară. — Importanța bunei bucătării. — Arta gospodinei. — Îndeletnicirile casnice. — Puericultura. — Talentele artistice. — Critica de artă. — Profesoratul. — Meseria. — Comerțul. — Administrarea rurală

CAPITOLUL IV - VIRTUȚILE SOȚIEI 119

Virtuțile soției. — Necesitatea virtuții. — Fidelitatea conjugală: motivele sale. — Fidelitatea conjugală: binefacerile sale. — Rezerva, păzitoarea fidelității. — Fidelitatea conjugală: dușmanii săi. — „Cinstea patului nupțial." — Continența. — Acceptarea îndatoririlor conjugale. — Dorința maternității. — Iubirea jertfei. — Abandonarea în Providență. — Valoarea educativă a familiei numeroase. — Aptitudinea copiilor numeroși pentru formare. — Siguranțele familiei numeroase. — Copiii, asigurarea părinților. — Spiritul credinței. — Răbdarea. — Răbdarea... până la

abnegație. — Abnegația... până la tăcere

PARTEA A DOUA
CAUZELE DE REPULSIE **161**

CAPITOLUL ÎNTÂI - MONDANITATEA 165

Mondenitatea. — Ravagiile sale. — Cauzele sale: atracția plăcerii. — Cauzele sale: atracția succesului. — Reversul succeselor mondene. — Părăsirea căminului. — Neglijarea soțului. — Abandonarea copilului. — Copilul lăsat pe seama servitorilor. — Păcatele limbii. — „Flirturile". — A-și lua rămas-bun de la mondenitate

CAPITOLUL II - CARACTERUL RĂU 191

Caracterul rău. — Defectele de temperament. — Remediile defectelor de temperament. — Gelozia. — Neliniștile geloziei. — Cum trebuie tratată gelozia? — Copiii, remediu împotriva geloziei. — Susceptibilitatea. — Supărarea tăcută. — Ranchiuna. — Spiritul de contradicție. — A ști să cedezi la timp. — Minciuna. — Indiscreția. — Maria, model de discreție. — Rutina casnică

CAPITOLUL III - REA ADMINISTRARE 223

Administrarea defectuoasă. — Avariția. — Urmările avariției. — Risipa. — Nepăsarea. — Efortul, antidot al nepăsării. — Lipsa de punctualitate. — Autoritarismul. — Bunătatea,

remediu împotriva autoritarismului

PARTEA A TREIA
DOBÂNDIREA REGALITĂȚII ÎN CĂMIN **241**

CAPITOLUL ÎNTÂI - PIETATEA PERSONALĂ 245

Pietatea personală. — Necesitatea pietății. — Obstacolele sale: viața în comun. — Obstacolele sale: îndatoririle conjugale. — Obstacolele sale: adorarea soțului. — Necesitatea unui director spiritual. — A ști să te lași condus. — Sfânta Jertfă a Liturghiei. — Împărtășania, participare la Jertfă. — Rugăciunea mentală. — Examenul particular. — Spovada regulată și bine pregătită. — Rozariul

CAPITOLUL II - INFLUENȚA CREȘTINĂ ASUPRA SOȚULUI 270

Influența creștină asupra soțului. — Soțul practicant. — Slujirea lui Dumnezeu în familie. — Soțul indiferent. — Soțul ostil. — A se teme de influența unui soț ostil. — Energia creștină în fața soțului. — A cere actele „oficiale" creștine. — A cuceri inima prin virtute. — Apropierea ceasului lui Dumnezeu. — Demonul vârstei de mijloc. — Cauzele și efectele crizei vârstei de mijloc. — Cum poate fi prevenită? — Recucerirea inimii. — Victoria finală

CAPITOLUL III - APOSTOLATUL SOCIAL 301

Apostolatul social. — Lupta împotriva egoismului. — Îndemnarea soțului la rolul social. — La nevoie, lansarea lui în viața publică. — Formarea copiilor pentru rolul social. — A vorbi despre Preoție, apostolatul suprem. — Organizarea socială a căminului. — Apostolatul social față de muncitori și angajați. — Față de sărac. — Rezultatele sale. — Paradisul în cămin

Nihil obstat :
Parisiis, die 7 octobris 1924.
V. DUPIN,
chan. hon.

Imprimatur :
Parisiis, die 7 octobris 1924.
† EMMANUEL,
Ep. Isiondensis.

PREFAȚĂ

În lunile care au precedat căsătoria sa, tânăra logodnică a învățat care era natura și importanța îndatoririlor ce aveau să-i revină a doua zi după primirea Sacramentului și se pregătea din toate puterile sale să împlinească în mod vrednic obligațiile acestora.

Astăzi, situația s-a schimbat; ea nu mai este logodnică, ci soție; nu mai salută căminul de departe, asemenea lui Moise care își îndrepta privirile arzătoare către Pământul Făgăduinței, ci a fost introdusă în el asemenea unei regine în regatul său. Ea a trecut, poate chiar a coborât, din regiunile idealului în cele ale realității. Nu mai trebuie să stăruie în simpla contemplare a virtuților domestice; trebuie să le pună în practică.

Mai mult de o tânără fată, intrată cu bucurie în starea conjugală, s-a aflat cuprinsă de o anumită uimire și uneori

chiar de un sentiment de stupoare în fața îndatoririlor unei situații care îi era practic necunoscută. Pentru unele, această impresie a începutului a mers chiar până la deznădejde, asemenea acelei copile blânde care, după ce se căsătorise cu un tânăr excelent, alerga la mama sa pentru a-i mărturisi, în lacrimi, că se simțea pierdută în labirintul noilor sale datorii.

Mult mai numeroase sunt acelea care, fără a ajunge la această impresie dureroasă, provenită dintr-o neînțelegere trecătoare a rolului lor, nu văd limpede în noua lor locuință. Toate acestea — și ele alcătuiesc marea majoritate a tinerelor soții — ar subscrie la aceste cuvinte scrise de o tânără femeie:

„Căsătorită de câteva săptămâni, prețuiesc și mai mult decât înainte articolele de educație... Totuși, dacă ne ocupăm de copii și de îndatoririle pe care părinții le au față de ei, nu trebuie oare să ne gândim și la îndatoririle femeilor față de soții lor?... O tânără fată care, chiar a doua zi după căsătorie, se află într-o situație cu totul diferită de aceea care încă în ajun era a sa, va fi ea întotdeauna la înălțimea sarcinii sale?"

Pentru a răspunde dorinței atâtor tinere soții a fost scrisă această carte. Ea ar vrea să satisfacă legitima lor sete de sfaturi și să le ofere o călăuzire cu atât mai dorită cu cât, în această clipă gravă a întemeierii căminului, ele nu au, în general, pe nimeni care să le-o ofere.

Titlul însuși al lucrării indică scopul urmărit: **„Soția, farmecul căminului"**. În timp ce soțul este stăpânul,

apărătorul și întreținătorul casei, soția trebuie să fie farmecul care face cuibul încântător, magnetul care atrage către el, legătura care unește inimile de el; ea trebuie să posede o putere de coeziune cu atât mai irezistibilă cu cât acționează în chip tainic, din interior, asemenea acelei forțe care concentrează energiile seminței pentru a le face să rodească flori; înaintea acestei puteri pline de grație, tot ceea ce trăiește în cămin trebuie să se plece cu respect: soțul, care nutrește o adevărată admirație pentru aceea care îi înfrumusețează existența; copiii, care, în mijlocul tandrețurilor lor, își cinstesc profund mama; slujitorii, cuceriți de atâta blândețe și bunătate...

„Soția, farmecul căminului" — ce ideal de realizat!

Acest ideal, paginile care urmează vor încerca să-l propună.

Mai întâi, ele vor detalia **„Motivele de atracție"**. Există atât de multe motive diferite care fac o tânără soție atrăgătoare în ochii soțului său! Aceste motive trebuie să le cunoască pentru a se strădui să le dobândească.

Apoi va trebui să fie expuse **„Cauzele de respingere"**, care sunt, din nefericire, prea numeroase și, mai ales, prea puternice, deoarece își găsesc complici atât de înflăcărați în tendințele decăzute ale naturii omenești, încât produc cu ușurință ravagii în anumite cămine. A le semnala înseamnă a le face odioase și a inspira oroare față de ele.

În sfârșit, pentru a se deprinde cu cultivarea **„virtuților atrăgătoare”** și pentru a dezrădăcina **„defectele respingătoare”**, tânăra soție va trebui să caute curajul și iubirea de sacrificiu la adevărata lor sursă, care este religia bine înțeleasă; în această cercetare, tânăra femeie va învăța adevăratul secret, pe care atâtea altele l-au căutat în zadar, al **„Dobândirii Regalității în Cămin”**.

Vor să întreprindă cititoarele acestui volum această lucrare? Ea este vrednică să atragă pe acelea pe care le încântă gândul de a dobândi, pentru iubirea lui Dumnezeu, fericirea soțului lor și binele copiilor lor, partea lor de regalitate în propriul cămin.

21 noiembrie 1924

PARTEA ÎNTÂI
MOTIVELE DE ATRACȚIE

Motivele de atracție

Atunci când tânărul, după ce și-a ales logodnica, îi făcea curte, se simțea atras către ea printr-un impuls irezistibil. La început destul de puțin rațională, această mișcare a sensibilității a fost supusă treptat, de către inima îndrăgostită, unui început de analiză psihologică.

Or, iată fenomenul curios care se producea: pe măsură ce cerceta mai atent cauzele atracției sale, tânărul părea să descopere mereu altele noi. Calităților exterioare, cele dintâi pe care le observase, li se adăugau, asemenea altor spice într-un snop, darurile lăuntrice pe care i le descoperea o cunoaștere mai intimă a acestui suflet. Bucuria viitorului soț devenea debordantă, fiindcă socotea că spune adevărul atunci când afirma că pusese mâna pe o comoară ascunsă.

În acel moment, sarcina tinerei fete era ușoară: fără prea mare osteneală, ea putea să trezească în viitorul său soț sentimente de admirație pentru calitățile sale; se afla încă în perioada în care iubirea se hrănește aproape exclusiv din cuvinte și nu cere aproape deloc fapte. În acest rol de „promițătoare" a unei

adevărate fericiri, logodnica știe să izbutească de minune: ea împodobește cu atâtea farmecuri și încălzește cu atâtea tandrețuri previziunile sale asupra viitorului căminului!

Dar sarcina își schimbă înfățișarea în ziua în care soțul cere să-i fie arătat interiorul care i-a fost promis. Ieri aproba planul, astăzi vrea să pătrundă într-o locuință adevărată, bine rânduită și confortabilă...

Tânăra soție este pe deplin capabilă să i-o amenajeze; ea posedă toate virtuțile familiale, darurile naturale și talentele dobândite, și totuși ezită. Îi lipsește ceva: priceperea practică.

Pentru a i-o pune în mâini va lucra prima parte a acestui volum. A o învăța pe tânăra femeie cum să se folosească de **„motivele de atracție"** de care dispune, adesea atât de abundent, va fi scopul urmărit de capitolele care urmează.

Mai întâi, pentru a descrie în mod temeinic lucrarea pe care tânăra soție trebuie să o împlinească, va trebui să stabilim situația sufletelor din cămin, aspirațiile, înclinațiile și nevoile lor, studiind **„starea sufletelor a doua zi după căsătorie"**.

Apoi, pentru a putea realiza idealul întrezărit, tânăra femeie va trebui să se străduiască să-și cunoască și să-și dezvolte **„darurile naturale"**; în același scop va recurge la **„talentele dobândite"**; în sfârșit, va medita, pentru a le practica, la **„virtuțile soției"**.

Când, după ce va fi încheiat această cercetare a conștiinței, va constata ce resurse bogate și puternice posedă, nu-i va fi greu să se convingă că îi este suficient să vrea pentru a deveni cu adevărat **„farmecul căminului”**.

CAPITOLUL ÎNTÂI - STAREA SUFLETELOR A DOUA ZI DUPĂ CĂSĂTORIE

Starea sufletelor în ziua de după căsătorie. — Dorința fericirii. — Admirația reciprocă. — Încrederea lipsită de judecată. — Lipsa de experiență. — Lipsa de adaptare. — Diversitatea obiceiurilor. — Divergența principiilor. — Descoperirea defectelor. — Lucrarea de ajustare a caracterelor. — Lucrarea de armonizare a ideilor. — Spre Pace

Psihologia tinerilor soți este destul de complexă. Ea îi derutează adesea nu numai pe părinți și pe prietenii apropiați, ci uneori chiar pe unii dintre soți înșiși, care se înțeleg cu greu și trăiesc într-un echivoc dureros, a cărui explicație nu le va apărea decât mult mai târziu.

Tânărului, anumite feluri de a acționa ale tinerei sale soții îi apar ca enigmatice; iar la tânăra soție, anumite comportamente ale soțului său, cu totul neașteptate, trezesc uimiri asemănătoare acelora pe care le simțim în fața misterului. Cum de ambele părți există o desăvârșită bunăvoință și multă afecțiune sinceră, se suportă fără plângere. Neîndrăznind să întrebe de teamă să nu rănească, fiecare se închide în tăcere, ascunzând sub un zâmbet micile răni ale inimii.

Astfel, mulți tineri soți, din pricina faptului că nu au știut să se înțeleagă, nu au realizat adaptarea deplină a sufletelor și caracterelor lor decât cu prețul unor fricțiuni dureroase, care ar fi putut fi evitate cu ușurință dacă sfaturi înțelepte le-ar fi indicat cauzele acestor nepotriviri.

Se poate spune chiar că ar fi fost de ajuns ca tânăra femeie să cunoască rețeta balsamurilor și a alifiilor potrivite pentru a cicatriza aceste prime „mici răni", pentru ca aceste dureri intime, adesea usturătoare, să fie imediat alinate. Nu este ea aceea care are drept rol să ofere îngrijire și să vindece bolile? Să înceapă deci, chiar a doua zi după căsătorie, această dulce

funcție, care o va așeza încă de la început, în ochii soțului, ca pe îngerul căminului.

Dar, pentru a exercita această artă prețioasă, trebuie să fie instruită cu privire la evoluția psihologică ce se produce în acești primi ani ai vieții comune. Dacă va cunoaște bine fazele prin care trec în mod obișnuit noile cămine, nu-i va fi greu să stabilească diagnosticul și să ia îndată toate măsurile pe care acesta le cere.

Să urmărească deci cu atenție paginile acestui prim capitol, în care se va încerca schițarea a ceea ce poate fi starea sufletelor a doua zi după căsătorie.

Sentimentul predominant la soții de ieri este dorința fericirii. În toată perioada logodnei, fiecare l-a considerat în mod firesc pe celălalt drept mijlocul providențial pe care Dumnezeu i-l trimitea pentru a-i asigura fericirea pe acest pământ. De aceea amândoi se bucurau, în acele zile incomparabile, de perspectiva fără sfârșit a desfătărilor viitoare ale căminului lor.

Ah! desigur, acești tineri aveau dreptate: dacă scopul dintâi al căsătoriei este, după cum învață catehismul, supraviețuirea neamului prin nașterea copiilor, ea are ca al doilea scop „să procure fericirea soților". Bărbatul și femeia sunt făcuți pentru a se completa unul pe celălalt și pentru a purta împreună povara familială cu mai multă ușurință și înlesnire. „Nu este bine ca omul să fie singur", a spus Dumnezeu înainte de crearea Evei, iar tinerii căsătoriți, înțelegând la rândul lor în

chip desăvârșit acest cuvânt dumnezeiesc, socotesc că este minunat să fie doi.

Dar — lucru curios — intensitatea fericirii lor îi împiedică să-i vadă condițiile indispensabile. Asemenea unor oameni care, orbiți de un puternic fascicul de lumină, nu mai percep niciun obiect, ei pierd din vedere, în strălucirea bucuriei lor, umilele detalii din care trăiesc desfătările noastre de aici de jos: aceste eforturi stăruitoare, aceste sacrificii, unele ușoare, altele grele, care sunt moneda cu care ne cumpărăm mulțumirile. Dacă acest „revers" al existenței le scapă, este pentru că nu vor sau nu pot să-l vadă. Cutare tânără femeie va rosti cu naivitate, la începutul vieții sale conjugale, cuvinte care le fac să surâdă pe cele „vechi": „fericirea va prisosi în casa ei... cu un soț atât de desăvârșit, nu poate fi altfel... iar această fericire o va culege cu brațele pline: nu va avea decât să se plece pentru a o lua..." Soțul, la rândul său, ține discursuri de aceeași natură: „și-a găsit idealul... cu această tovarășă, fericirea este asigurată... nu are decât să se lase purtat de viață..."

Aceste cuvinte sunt rostite cu sinceritate, dar sunt prea candide. Fericirea conjugală se lasă prinsă mai puțin ușor decât își închipuie acești „nevinovați". Și ea cere să fie curtată și căutată în mod voit. Dacă întârzie să vină, nu trebuie oare ca încetineala ei să fie atribuită vinei celor doi soți, care au greșit lăsându-se legănați de iluzia „fericirii fără osteneală"?

Totuși, nu sunt oare scuzabili acești tineri căsătoriți pentru că au primit această amăgitoare nălucire? Atâtea motive păreau să

le făgăduiască „beatitudinea cu preț mic", încât nu trebuie să li se facă din aceasta o vină, cu condiția ca, a doua zi după căsătorie, după ce primele elanuri au trecut, să binevoiască a-și pleca urechea la sfaturile înțelepciunii.

Pentru a evita această redutabilă iluzie a „fericirii fără osteneală", trebuie mai întâi să ne ferim de sentimentul care ar putea fi numit admirație reciprocă. El este comun atâtor începători în viața matrimonială, încât s-ar găsi puțini care să nu-i fi cedat mai mult sau mai puțin. Câte tinere femei nu au pentru soțul lor ochi care văd în cele mai mici gesturi ale lui, chiar și în acelea care ar trăda un defect, un semn de superioritate? Câți soți nu admiră la femeia lor chiar excentricitățile ei?

Desigur, în orice natură omenească cinstită, și mai ales creștină, există laturi admirabile, daruri naturale și virtuți supranaturale care îi încântă pe cei ce le contemplă. Niciodată o tânără soție nu va avea destul cult pentru aceste calități ale soțului ei. Dar ar cădea în eroare de îndată ce tendința ei admirativă ar împinge-o să așeze în categoria binelui defectele și greșelile, lipsurile față de datorie...

Și totuși acolo amenință să ducă iubirea... Molière făcuse această observație într-un pasaj celebru din *Mizantropul*.

El constata că „îi vedem pe îndrăgostiți lăudându-și mereu alegerea". Neajunsurile fizice sunt interpretate de ei ca farmece:

Cea palidă este, prin albeață, asemenea iasomiei.
Cea slabă are statură și libertate.

Cea grasă este, în ținuta ei, plină de măreție.

Defectele morale le apar ca însușiri:

Cea neîngrijită și puțin încărcată de podoabe
Este pusă sub numele de frumusețe neglijentă.

Iluzia este chiar destul de puternică pentru a traduce viciile în virtuți:

Cea trufașă are o inimă vrednică de o coroană.
Cea vicleană are spirit...

Astfel, conchide finul observator, un suflet pătimaș

Iubește până și defectele persoanelor pe care le iubește.

Trebuie ca iubirea inteligentă să știe să evite această pervertire a judecății, această slăbire a simțului moral, această lipsă a gustului estetic pe care o produce în mod fatal „admirația fără margini", născută dintr-o pasiune exagerată. Și totuși câte exemple ale acestei aberații, pe care Molière o înfățișa pe scenă, se întâlnesc în viața obișnuită! Un tânăr soț creștin, care blamează cu glas tare indecențele modei, găsește foarte potrivite ținutele „ultra-moderne" ale soției sale... iar această tânără femeie, care face parte dintr-un „Comitet al Presei Bune", își felicită soțul că citește ziare rele... Alteia nu-i va

veni niciodată în minte să se întrebe dacă soțul ei nu se înșală, dacă este drept în această afacere, dacă nu lipsește, purtându-se cum se poartă, de caritatea elementară. Anumite tinere femei care, fiind fete, n-ar fi asistat niciodată la o piesă îndoielnică, acceptă fără nicio obiecție spectacolele licențioase, sub pretextul că „de vreme ce el merge acolo, nu este rău...” Și acelea care, în ciuda principiilor primite, găsesc bune ideile pe care el le profesează și le pune în practică în privința exercitării datoriei conjugale...

Se vede unde poate duce această admirație „reciprocă și fără critică”, care face să pară frumos și bun totul în ființa iubită: calitățile ei, ca și defectele, slăbiciunile, uneori chiar viciile. Această aprobare neîncetată îi va târî pe soție și pe soț către cele mai neprevăzute lașități. Fără să-și dea seama, unul și celălalt își vor face concesii reciproce mereu în sensul binelui mai mic și, prin aceasta, al fericirii mai mici.

Se înțelege, într-adevăr, pe ce cale coborâtoare merg soții care se lasă conduși de această acceptare continuă a tot ceea ce dorește celălalt, fără rezistență pentru cauza datoriei și pentru urmărirea unui ideal superior. Soții astfel admirativi față de ei înșiși nu văd de la început încotro merg, dar aleargă într-acolo: gândiți-vă, drumul nu este nici „în urcuș, nici nisipos, nici anevoios” și cere atât de puțin efort! Este, într-adevăr, poteca „fericirii fără osteneală”. Dar atenție la cotitura care se apropie: orizontul se va arăta acolo încărcat de nori. De pildă, soția care aproba lecturile vătămătoare ale soțului ei își dă seama, o, groază, că el își pierde credința...

aceea care îl atrăgea, prin acceptarea ei bucuroasă, spre teatre imorale, bănuiește că fidelitatea lui slăbește... o alta, întorcându-se luminată și smerită de la confesional, îi face o mustrare afectuoasă și constată, din răspunsul primit, că va trebui, pentru restul zilelor sale, să lupte, în exercitarea obligațiilor sale matrimoniale, împotriva groazei păcatului de moarte: aceasta va fi pedeapsa ei pentru că l-a lăsat nebunește pe soț să creadă că bunul său plac ținea loc de datorie... Fericiți cei și cele care, avertizați de aceste prime primejdii, au curajul să se întoarcă din drum!

Totuși, în cămin trebuie să existe o admirație reciprocă, cu condiția ca ea să nu fie oarbă. Tânărul, ca și tânăra femeie, nu trebuie să uite acest principiu absolut: „desăvârșirea nu este din lumea aceasta". Prin urmare, unul și celălalt trebuie să-și spună că soțul sau soția va avea defectele, maniile, ciudățeniile sale. Nu înseamnă a lipsi de iubire conjugală faptul de a privi aceste mici laturi mai puțin fermecătoare fără a căuta să te iluzionezi asupra valorii lor. Admirația sinceră mărturisită pentru marile calități ale soțului sau ale soției va contrabalansa îndeajuns impresia neplăcută, pentru a permite ca rezistența și corectarea să rămână blânde și afectuoase, și tot atât de răbdătoare cât va fi nevoie. Iubirea luminată îi va face pe cei doi asociați stăruitori, de o parte și de alta, pentru a înăbuși printr-un efort comun germenele răului care, dacă ar crește hrănit în sânul lor, s-ar arăta curând ca un parazit al fericirii lor.

Dacă soții care nu reacționează împotriva „admirației reciproce" nu văd de obicei catastrofa apropiindu-se, este

pentru că ochii le sunt astupați de un alt sentiment: acela al unei încrederi neraționale.

Această încredere exagerată este o consecință firească a admirației fără critică pe care prea mulți soți o profesează unul față de altul. Dacă totul este în chip superior desăvârșit în ființa iubită, nu mai rămâne decât să te abandonezi cu totul ei: nu este ea în stare să facă față tuturor dificultăților?... Nu are ea toate talentele, împreună cu îndemânarea de a le pune în lucrare?

Acest raționament are drept rezultat nașterea nepăsării. Cei doi soți, socotindu-se suficienți lor înșiși, nu au nevoie de ajutorul și mai ales de sfaturile nimănui. Ei doi vor face față la toate! Norocul le va surâde întotdeauna. Așa gândeau acei tineri căsătoriți care strigau a doua zi după unirea lor: „Avem trei sute de mii de franci; cu șaizeci de mii de franci pe an, vom merge cinci ani. Înainte!" Rău inspirat ar fi fost acela care, în acel moment, le-ar fi pus această întrebare: „Și după aceea?"... Dar după aceea nu ar fi avut oare de partea lor viitorul?... norocul?... și poate chiar averea care, după proverb, le surâde celor îndrăzneți?

Câți, fără a se exprima atât de crud, nu spun practic același lucru? Legănați de cântecul nepăsării pe care li-l fredonează nebunesca încredere în steaua lor, acești soți adorm. Ei, care ar trebui să trăiască cu ochiul și urechea la pândă, exercitându-și cu rod energiile pentru a face față zilelor rele, au pierdut orice spirit de prevedere. Dacă gospodăria,

ocupând un anumit rang, trăiește în belșug, femeia, de pildă, contând în toate pe soțul ei, se abandonează lenei și plăcerii de a trăi... el, la rândul său, mai preocupat de fericirea sa decât de munca sa, izgonește din viața lui orice efort, fiind sigur de viitorul pe care îl zărește prin razele iubirii sale... Dar iată că afacerile se strică... Prin lipsa sa de statornicie la muncă, tânărul a lăsat casa să se golească... în ziua în care, silit să constate realitatea, îi mărturisește soției sale dezamăgirea, găsește o tovarășă prăbușită ca și el sub ruinele castelului clădit în văzduh. Nici el, nici ea nu și-au închipuit vreodată că vor fi siliți să muncească cu mâinile lor: ea nu știe să facă nimic sau socotește atât de rușinos pentru ea să se coboare la micile îngrijiri ale gospodăriei, încât se revoltă la acest gând... cât despre el, cu brațele căzute, caută, fără a izbuti s-o găsească, „situația minunată".

Istorie tragică, prea adevărată și, din nefericire, nu destul de rară, care îi învață pe tinerii soți acest mare adevăr: „adevărata iubire nu este iubirea nebună, ci iubirea înțeleaptă". Niciodată, desigur, nu li se va predica îndeajuns tinerilor soți încrederea reciprocă. Dar nu trebuie confundată încrederea binefăcătoare și inteligentă cu optimismul beatific care alunecă în fatalism.

Când se vorbește despre Providență, se folosește acest adagiu: „Ajută-te, și Cerul te va ajuta." Adresându-ne tinerilor căsătoriți, îl putem transpune astfel: „Ajută-te, și soțul tău te va ajuta." Încrederea iubitoare și deplină nu implică, într-adevăr, lene, ci colaborare. Ardoarea în munca de obște este cea mai

bună dovadă de devotament afectuos pe care un tânăr bărbat și o tânără femeie și-o pot da. Toate întreprinderile soțului, afacerile lui, succesele și înfrângerile lui sunt și ale soției sale: ei vorbesc împreună despre acestea; cu simplitate, el îi cere părerea; ea i-o dă inspirându-se din judecata sa, din amintirile aduse din casa părinților, din datele prea scurtei sale experiențe. Adesea sfatul ei este bun, fiindcă este liber de influențe străine și izvorăște din acel simț drept atât de firesc spiritului francez. La rândul său, tânărul soț, întorcându-se acasă, se interesează de tot ceea ce se petrece în cămin: cele mai mici detalii îl bucură, cele mai mărunte îmbunătățiri îi fac plăcere. Dă, la nevoie, „o mână de ajutor" soției sale pentru a muta o mobilă și a rândui mai bine o încăpere; iubește economia și ordinea, nu-și ascunde aprobările față de devotata și inteligenta sa gospodină. Iată ajutorul reciproc, adevărata și înțeleapta încredere pe care soții și-o datorează.

Această cooperare reciprocă la lucrarea căminului este roditoare; iluzia abandonului nepăsător în mâinile soțului sau ale soției este sterilă. Dar cine nu cade puțin în ea?... Dacă majoritatea tinerelor cămine cedează, cel puțin într-o mică măsură, acestor miraje ale începutului, este pentru că sunt, în grade diferite, victime ale lipsei lor de experiență.

„Trebuie să-ți faci școala", cum se spune uneori, sau încă: „Trebuie să te instruiești pe cheltuiala ta." Această constatare populară se verifică în prea multe cămine, care plătesc uneori cam scump ignoranța lor față de existența reală.

O primă noțiune practică de care tinerii soți nu-și dau întotdeauna seama exact este aceea a valorii banului. Când tinerii se stabilesc, își închipuie cu plăcere că resursele lor sunt inepuizabile și că francii care ies din pungă își vor găsi pe loc urmași. Tânărul care, probabil, a trăit până atunci la părinții săi sau cel puțin pe seama lor, nu a luat parte într-un mod destul de personal la „lupta pentru viață". De fiecare dată când casa lui arăta un deficit, nu era oare acolo punga părintească pentru a-l umple? Deși știa teoretic că nu va fi mereu așa, viitorul soț nu a practicat asprele sacrificii pe care le impune „lipsa de bani". De aceea, în primele timpuri ale căsătoriei sale, are tendința de a cheltui prea repede, împins pe de o parte de dorința de a-i face plăcere tovarășei sale și obișnuit, pe de altă parte, să vadă mana căzându-i din cer.

Tânăra femeie, la rândul ei, nu are destulă experiență a banului pentru a modera generozitățile soțului ei. Părinții au scutit-o de orice grijă materială: când pleca la cumpărături, avea mâinile pline de bancnote pe care nu avusese osteneala să le câștige. Are impresia, cu totul firească, că această înlesnire va continua. De aceea nu se gândește destul, cum se spune, „să se uite cu grijă". Iată cum, cu cea mai bună credință din lume, soți care ar fi putut aduna un bun și frumos peculiu privesc în dulap cum se turtește „ciorapul lor cu economii".

Acestei insuficiențe financiare i s-ar putea aduce un leac grabnic, dacă tânărul cămin nu ar suferi adesea de o altă lipsă de experiență: soții nu au învățat valoarea muncii. Soția a fost prea răsfățată când era tânără fată... nu a fost deprinsă să facă

de toate. Ea ajunge în căminul său neștiutoare de prețul pe care îl au cele mai mici eforturi ale sale. Poate și-a închipuit că, odată ajunsă la casa ei, va fi „doamna". În general nu-i va trebui mult timp pentru a-și da seama de greșeala sa. Repede va constata că tot ceea ce nu face, plătește... că tot ceea ce nu supraveghează este risipit... Dar dacă deprinderile anterioare sunt astfel încât experiența pătrunde cu greu, sau dacă, luminată de existență, dar lipsită de curaj la muncă, întârzie să iasă din inerția sa, „școala" va fi costat cu adevărat prea scump.

La rândul său, soțul poate că nu are nici el experiența efortului. Nu-i cunoaște valoarea. Un industriaș foarte muncitor se scandaliza de puțina ardoare la muncă pe care o arată unii tineri: „Nu înțeleg, spunea el, un începător care nu muncește douăsprezece ore pe zi!" De aceea zâmbea la acești noi soți al căror ideal se mărginea la a găsi un birou care, ocupându-i de la nouă la unsprezece și de la două la șase, să le ofere, în schimbul scurtei lor prezențe, o slabă subzistență. Oare nu știau că în lungile lor ore libere și-ar fi putut întrebuința energiile pentru a executa lucrări suplimentare și foarte rodnice?... Când mai târziu familia sporită își va cere hrana, tatăl neliniștit va înțelege că trebuie „îndesate cu eforturi" momentele disponibile, odinioară risipite. De ce să aștepți să fii împins de nevoie pentru a înțelege că prima bogăție este aceea a muncii?

Dar când va lua hotărârea energică de a-și dubla sarcina, tânărul soț va mai putea oare? Poate că nu, căci el și soția sa nu au suferit oare de o altă lipsă de experiență, care constă în

necunoașterea valorii sănătății? Tinerețea este robustă și își închipuie că organismul nu cere nicio cruțare. A doua zi după căsătorie, niciunuia dintre cei doi soți nu-i vine gândul că ar fi înțelept să înconjoare viața cu o anumită liniște. După oboselile inutile ale unei călătorii uneori foarte lungi, din care se întorc istoviți, anumiți soți, cel puțin aceia care au mijloacele, plănuiesc să ducă pe cât posibil o viață veselă. Își oferă teatrul, cinematograful, seratele mondene, se culcă târziu; tânăra femeie, pentru a face figură în societate și, crede ea, onoare soțului ei, își exagerează ținutele ușoare, alergând astfel în întâmpinarea răcelilor și a urmările lor funeste. Tocmai acesta este momentul în care tânăra soție vorbește despre speranțe, momentul în care, viitoare mamă, ar avea atâta nevoie de calm, de odihnă și de haine bune, bine călduroase. Mulți oameni recent căsătoriți, avertizați de părinții lor sau destul de prevăzători prin ei înșiși, au evitat cu prudență aceste primejdii; dar se cunosc alții care au suferit mereu de pe urma acestor imprudențe. Astfel, de pildă, acel cuplu elegant și bogat care, după ce vizitase în călătoria de nuntă tot Nordul Africii, se întoarce în Franța pentru a constata că tânăra femeie, surmenată, contractase o boală de care nu se va mai vindeca niciodată.

Ah! desigur, acești tineri aveau dreptate: dacă scopul dintâi al căsătoriei este, după cum învață catehismul, supraviețuirea neamului prin nașterea copiilor, ea are ca al doilea scop „să procure fericirea soților". Bărbatul și femeia sunt făcuți pentru a se completa unul pe celălalt și pentru a purta împreună

povara familială cu mai multă ușurință și înlesnire. „Nu este bine ca omul să fie singur”, a spus Dumnezeu înainte de crearea Evei, iar tinerii căsătoriți, înțelegând la rândul lor în chip desăvârșit acest cuvânt dumnezeiesc, socotesc că este minunat să fie doi.

Dar — lucru curios — intensitatea fericirii lor îi împiedică să-i vadă condițiile indispensabile. Asemenea unor oameni care, orbiți de un puternic fascicul de lumină, nu mai percep niciun obiect, ei pierd din vedere, în strălucirea bucuriei lor, umilele detalii din care trăiesc desfătările noastre de aici de jos: aceste eforturi stăruitoare, aceste sacrificii, unele ușoare, altele grele, care sunt moneda cu care ne cumpărăm mulțumirile. Dacă acest „revers” al existenței le scapă, este pentru că nu vor sau nu pot să-l vadă. Cutare tânără femeie va rosti cu naivitate, la începutul vieții sale conjugale, cuvinte care le fac să surâdă pe cele „vechi”: „fericirea va prisosi în casa ei... cu un soț atât de desăvârșit, nu poate fi altfel... iar această fericire o va culege cu brațele pline: nu va avea decât să se plece pentru a o lua...” Soțul, la rândul său, ține discursuri de aceeași natură: „și-a găsit idealul... cu această tovarășă, fericirea este asigurată... nu are decât să se lase purtat de viață...”

Aceste cuvinte sunt rostite cu sinceritate, dar sunt prea candide. Fericirea conjugală se lasă prinsă mai puțin ușor decât își închipuie acești „nevinovați”. Și ea cere să fie curtată și căutată în mod voit. Dacă întârzie să vină, nu trebuie oare ca încetineala ei să fie atribuită vinei celor doi soți, care au greșit lăsându-se legănați de iluzia „fericirii fără osteneală”?

Totuși, nu sunt oare scuzabili acești tineri căsătoriți pentru că au primit această amăgitoare nălucire? Atâtea motive păreau să le făgăduiască „beatitudinea cu preț mic", încât nu trebuie să li se facă din aceasta o vină, cu condiția ca, a doua zi după căsătorie, după ce primele elanuri au trecut, să binevoiască a-și pleca urechea la sfaturile înțelepciunii.

Pentru a evita această redutabilă iluzie a „fericirii fără osteneală", trebuie mai întâi să ne ferim de sentimentul care ar putea fi numit admirație reciprocă. El este comun atâtor începători în viața matrimonială, încât s-ar găsi puțini care să nu-i fi cedat mai mult sau mai puțin. Câte tinere femei nu au pentru soțul lor ochi care văd în cele mai mici gesturi ale lui, chiar și în acelea care ar trăda un defect, un semn de superioritate? Câți soți nu admiră la femeia lor chiar excentricitățile ei?

Desigur, în orice natură omenească cinstită, și mai ales creștină, există laturi admirabile, daruri naturale și virtuți supranaturale care îi încântă pe cei ce le contemplă. Niciodată o tânără soție nu va avea destul cult pentru aceste calități ale soțului ei. Dar ar cădea în eroare de îndată ce tendința ei admirativă ar împinge-o să așeze în categoria binelui defectele și greșelile, lipsurile față de datorie...

Și totuși acolo amenință să ducă iubirea... Molière făcuse această observație într-un pasaj celebru din *Mizantropul*.

El constata că „îi vedem pe îndrăgostiți lăudându-și mereu alegerea". Neajunsurile fizice sunt interpretate de ei ca farmece:

Cea palidă este, prin albeață, asemenea iasomiei.
Cea slabă are statură și libertate.

Cea grasă este, în ținuta ei, plină de măreție.

Defectele morale le apar ca însușiri:

Cea neîngrijită și puțin încărcată de podoabe
Este pusă sub numele de frumusețe neglijentă.

Iluzia este chiar destul de puternică pentru a traduce viciile în virtuți:

Cea trufașă are o inimă vrednică de o coroană.
Cea vicleană are spirit...

Astfel, conchide finul observator, un suflet pătimaș

Iubește până și defectele persoanelor pe care le iubește.

Trebuie ca iubirea inteligentă să știe să evite această pervertire a judecății, această slăbire a simțului moral, această lipsă a gustului estetic pe care o produce în mod fatal „admirația fără margini", născută dintr-o pasiune exagerată. Și totuși câte exemple ale acestei aberații, pe care Molière o înfățișa pe scenă, se întâlnesc în viața obișnuită! Un tânăr soț creștin, care blamează cu glas tare indecențele modei, găsește foarte

potrivite ținutele „ultra-moderne" ale soției sale... iar această tânără femeie, care face parte dintr-un „Comitet al Presei Bune", își felicită soțul că citește ziare rele... Alteia nu-i va veni niciodată în minte să se întrebe dacă soțul ei nu se înșală, dacă este drept în această afacere, dacă nu lipsește, purtându-se cum se poartă, de caritatea elementară. Anumite tinere femei care, fiind fete, n-ar fi asistat niciodată la o piesă îndoielnică, acceptă fără nicio obiecție spectacolele licențioase, sub pretextul că „de vreme ce el merge acolo, nu este rău..." Și acelea care, în ciuda principiilor primite, găsesc bune ideile pe care el le profesează și le pune în practică în privința exercitării datoriei conjugale...

Se vede unde poate duce această admirație „reciprocă și fără critică", care face să pară frumos și bun totul în ființa iubită: calitățile ei, ca și defectele, slăbiciunile, uneori chiar viciile. Această aprobare neîncetată îi va târî pe soție și pe soț către cele mai neprevăzute lașități. Fără să-și dea seama, unul și celălalt își vor face concesii reciproce mereu în sensul binelui mai mic și, prin aceasta, al fericirii mai mici.

Se înțelege, într-adevăr, pe ce cale coborâtoare merg soții care se lasă conduși de această acceptare continuă a tot ceea ce dorește celălalt, fără rezistență pentru cauza datoriei și pentru urmărirea unui ideal superior. Soții astfel admirativi față de ei înșiși nu văd de la început încotro merg, dar aleargă într-acolo: gândiți-vă, drumul nu este nici „în urcuș, nici nisipos, nici anevoios" și cere atât de puțin efort! Este, într-adevăr, poteca „fericirii fără osteneală". Dar atenție la

cotitura care se apropie: orizontul se va arăta acolo încărcat de nori. De pildă, soția care aproba lecturile vătămătoare ale soțului ei își dă seama, o, groază, că el își pierde credința... aceea care îl atrăgea, prin acceptarea ei bucuroasă, spre teatre imorale, bănuiește că fidelitatea lui slăbește... o alta, întorcându-se luminată și smerită de la confesional, îi face o mustrare afectuoasă și constată, din răspunsul primit, că va trebui, pentru restul zilelor sale, să lupte, în exercitarea obligațiilor sale matrimoniale, împotriva groazei păcatului de moarte: aceasta va fi pedeapsa ei pentru că l-a lăsat nebunește pe soț să creadă că bunul său plac ținea loc de datorie... Fericiți cei și cele care, avertizați de aceste prime primejdii, au curajul să se întoarcă din drum!

Totuși, în cămin trebuie să existe o admirație reciprocă, cu condiția ca ea să nu fie oarbă. Tânărul, ca și tânăra femeie, nu trebuie să uite acest principiu absolut: „desăvârșirea nu este din lumea aceasta". Prin urmare, unul și celălalt trebuie să-și spună că soțul sau soția va avea defectele, maniile, ciudățeniile sale. Nu înseamnă a lipsi de iubire conjugală faptul de a privi aceste mici laturi mai puțin fermecătoare fără a căuta să te iluzionezi asupra valorii lor. Admirația sinceră mărturisită pentru marile calități ale soțului sau ale soției va contrabalansa îndeajuns impresia neplăcută, pentru a permite ca rezistența și corectarea să rămână blânde și afectuoase, și tot atât de răbdătoare cât va fi nevoie. Iubirea luminată îi va face pe cei doi asociați stăruitori, de o parte și de alta, pentru a înăbuși printr-un efort

comun germenele răului care, dacă ar crește hrănit în sânul lor, s-ar arăta curând ca un parazit al fericirii lor.

Dacă soții care nu reacționează împotriva „admirației reciproce" nu văd de obicei catastrofa apropiindu-se, este pentru că ochii le sunt astupați de un alt sentiment: acela al unei încrederi neraționale.

Această încredere exagerată este o consecință firească a admirației fără critică pe care prea mulți soți o profesează unul față de altul. Dacă totul este în chip superior desăvârșit în ființa iubită, nu mai rămâne decât să te abandonezi cu totul ei: nu este ea în stare să facă față tuturor dificultăților?... Nu are ea toate talentele, împreună cu îndemânarea de a le pune în lucrare?

Acest raționament are drept rezultat nașterea nepăsării. Cei doi soți, socotindu-se suficienți lor înșiși, nu au nevoie de ajutorul și mai ales de sfaturile nimănui. Ei doi vor face față la toate! Norocul le va surâde întotdeauna. Așa gândeau acei tineri căsătoriți care strigau a doua zi după unirea lor: „Avem trei sute de mii de franci; cu șaizeci de mii de franci pe an, vom merge cinci ani. Înainte!" Rău inspirat ar fi fost acela care, în acel moment, le-ar fi pus această întrebare: „Și după aceea?"... Dar după aceea nu ar fi avut oare de partea lor viitorul?... norocul?... și poate chiar averea care, după proverb, le surâde celor îndrăzneți?

Câți, fără a se exprima atât de crud, nu spun practic același lucru? Legănați de cântecul nepăsării pe care li-l fredonează nebunesca încredere în steaua lor, acești soți adorm. Ei, care ar trebui să trăiască cu ochiul și urechea la pândă, exercitându-și cu rod energiile pentru a face față zilelor rele, au pierdut orice spirit de prevedere. Dacă gospodăria, ocupând un anumit rang, trăiește în belșug, femeia, de pildă, contând în toate pe soțul ei, se abandonează lenei și plăcerii de a trăi... el, la rândul său, mai preocupat de fericirea sa decât de munca sa, izgonește din viața lui orice efort, fiind sigur de viitorul pe care îl zărește prin razele iubirii sale... Dar iată că afacerile se strică... Prin lipsa sa de statornicie la muncă, tânărul a lăsat casa să se golească... în ziua în care, silit să constate realitatea, îi mărturisește soției sale dezamăgirea, găsește o tovarășă prăbușită ca și el sub ruinele castelului clădit în văzduh. Nici el, nici ea nu și-au închipuit vreodată că vor fi siliți să muncească cu mâinile lor: ea nu știe să facă nimic sau socotește atât de rușinos pentru ea să se coboare la micile îngrijiri ale gospodăriei, încât se revoltă la acest gând... cât despre el, cu brațele căzute, caută, fără a izbuti s-o găsească, „situația minunată".

Istorie tragică, prea adevărată și, din nefericire, nu destul de rară, care îi învață pe tinerii soți acest mare adevăr: „adevărata iubire nu este iubirea nebună, ci iubirea înțeleaptă". Niciodată, desigur, nu li se va predica îndeajuns tinerilor soți încrederea reciprocă. Dar nu trebuie confundată încrederea

binefăcătoare și inteligentă cu optimismul beatific care alunecă în fatalism.

Când se vorbește despre Providență, se folosește acest adagiu: „Ajută-te, și Cerul te va ajuta." Adresându-ne tinerilor căsătoriți, îl putem transpune astfel: „Ajută-te, și soțul tău te va ajuta." Încrederea iubitoare și deplină nu implică, într-adevăr, lene, ci colaborare. Ardoarea în munca de obște este cea mai bună dovadă de devotament afectuos pe care un tânăr bărbat și o tânără femeie și-o pot da. Toate întreprinderile soțului, afacerile lui, succesele și înfrângerile lui sunt și ale soției sale: ei vorbesc împreună despre acestea; cu simplitate, el îi cere părerea; ea i-o dă inspirându-se din judecata sa, din amintirile aduse din casa părinților, din datele prea scurtei sale experiențe. Adesea sfatul ei este bun, fiindcă este liber de influențe străine și izvorăște din acel simț drept atât de firesc spiritului francez. La rândul său, tânărul soț, întorcându-se acasă, se interesează de tot ceea ce se petrece în cămin: cele mai mici detalii îl bucură, cele mai mărunte îmbunătățiri îi fac plăcere. Dă, la nevoie, „o mână de ajutor" soției sale pentru a muta o mobilă și a rândui mai bine o încăpere; iubește economia și ordinea, nu-și ascunde aprobările față de devotata și inteligenta sa gospodină. Iată ajutorul reciproc, adevărata și înțeleapta încredere pe care soții și-o datorează.

Această cooperare reciprocă la lucrarea căminului este roditoare; iluzia abandonului nepăsător în mâinile soțului sau ale soției este sterilă. Dar cine nu cade puțin în ea?... Dacă majoritatea tinerelor cămine cedează, cel puțin într-o mică

măsură, acestor miraje ale începutului, este pentru că sunt, în grade diferite, victime ale lipsei lor de experiență.

„Trebuie să-ți faci școala", cum se spune uneori, sau încă: „Trebuie să te instruiești pe cheltuiala ta." Această constatare populară se verifică în prea multe cămine, care plătesc uneori cam scump ignoranța lor față de existența reală.

O primă noțiune practică de care tinerii soți nu-și dau întotdeauna seama exact este aceea a valorii banului. Când tinerii se stabilesc, își închipuie cu plăcere că resursele lor sunt inepuizabile și că francii care ies din pungă își vor găsi pe loc urmași. Tânărul care, probabil, a trăit până atunci la părinții săi sau cel puțin pe seama lor, nu a luat parte într-un mod destul de personal la „lupta pentru viață". De fiecare dată când casa lui arăta un deficit, nu era oare acolo punga părintească pentru a-l umple? Deși știa teoretic că nu va fi mereu așa, viitorul soț nu a practicat asprele sacrificii pe care le impune „lipsa de bani". De aceea, în primele timpuri ale căsătoriei sale, are tendința de a cheltui prea repede, împins pe de o parte de dorința de a-i face plăcere tovarășei sale și obișnuit, pe de altă parte, să vadă mana căzându-i din cer.

Tânăra femeie, la rândul ei, nu are destulă experiență a banului pentru a modera generozitățile soțului ei. Părinții au scutit-o de orice grijă materială: când pleca la cumpărături, avea mâinile pline de bancnote pe care nu avusese osteneala să le câștige. Are impresia, cu totul firească, că această înlesnire va continua. De aceea nu se gândește destul, cum se spune, „să

se uite cu grijă". Iată cum, cu cea mai bună credință din lume, soți care ar fi putut aduna un bun și frumos peculiu privesc în dulap cum se turtește „ciorapul lor cu economii".

Acestei insuficiențe financiare i s-ar putea aduce un leac grabnic, dacă tânărul cămin nu ar suferi adesea de o altă lipsă de experiență: soții nu au învățat valoarea muncii. Soția a fost prea răsfățată când era tânără fată... nu a fost deprinsă să facă de toate. Ea ajunge în căminul său neștiutoare de prețul pe care îl au cele mai mici eforturi ale sale. Poate și-a închipuit că, odată ajunsă la casa ei, va fi „doamna". În general nu-i va trebui mult timp pentru a-și da seama de greșeala sa. Repede va constata că tot ceea ce nu face, plătește... că tot ceea ce nu supraveghează este risipit... Dar dacă deprinderile anterioare sunt astfel încât experiența pătrunde cu greu, sau dacă, luminată de existență, dar lipsită de curaj la muncă, întârzie să iasă din inerția sa, „școala" va fi costat cu adevărat prea scump.

La rândul său, soțul poate că nu are nici el experiența efortului. Nu-i cunoaște valoarea. Un industriaș foarte muncitor se scandaliza de puțina ardoare la muncă pe care o arată unii tineri: „Nu înțeleg, spunea el, un începător care nu muncește douăsprezece ore pe zi!" De aceea zâmbea la acești noi soți al căror ideal se mărginea la a găsi un birou care, ocupându-i de la nouă la unsprezece și de la două la șase, să le ofere, în schimbul scurtei lor prezențe, o slabă subzistență. Oare nu știau că în lungile lor ore libere și-ar fi putut întrebuința energiile pentru a executa lucrări suplimentare și foarte rodnice?... Când mai târziu familia sporită își va cere

hrana, tatăl neliniștit va înțelege că trebuie „îndesate cu eforturi" momentele disponibile, odinioară risipite. De ce să aștepți să fii împins de nevoie pentru a înțelege că prima bogăție este aceea a muncii?

Dar când va lua hotărârea energică de a-și dubla sarcina, tânărul soț va mai putea oare? Poate că nu, căci el și soția sa nu au suferit oare de o altă lipsă de experiență, care constă în necunoașterea valorii sănătății? Tinerețea este robustă și își închipuie că organismul nu cere nicio cruțare. A doua zi după căsătorie, niciunuia dintre cei doi soți nu-i vine gândul că ar fi înțelept să înconjoare viața cu o anumită liniște. După oboselile inutile ale unei călătorii uneori foarte lungi, din care se întorc istoviți, anumiți soți, cel puțin aceia care au mijloacele, plănuiesc să ducă pe cât posibil o viață veselă. Își oferă teatrul, cinematograful, seratele mondene, se culcă târziu; tânăra femeie, pentru a face figură în societate și, crede ea, onoare soțului ei, își exagerează ținutele ușoare, alergând astfel în întâmpinarea răcelilor și a urmările lor funeste. Tocmai acesta este momentul în care tânăra soție vorbește despre speranțe, momentul în care, viitoare mamă, ar avea atâta nevoie de calm, de odihnă și de haine bune, bine călduroase. Mulți oameni recent căsătoriți, avertizați de părinții lor sau destul de prevăzători prin ei înșiși, au evitat cu prudență aceste primejdii; dar se cunosc alții care au suferit mereu de pe urma acestor imprudențe. Astfel, de pildă, acel cuplu elegant și bogat care, după ce vizitase în călătoria de nuntă tot Nordul Africii, se întoarce în Franța pentru a

constata că tânăra femeie, surmenată, contractase o boală de care nu se va mai vindeca niciodată.

În vreme ce, în aceste prime timpuri ale unirii lor, tinerii soți, împinși de aceleași iluzii, cedau acelorași lipse de experiență, își închipuiau că sufletele lor se contopeau într-un acord cu adevărat minunat. Dar curând, pe măsură ce realitatea va risipi mirajul, nu vor întârzia să-și dea seama că, în ciuda impresiei lor contrare, adaptarea reciprocă nu s-a săvârșit încă și că o lucrare de potrivire mutuală se impune bunei lor voințe.

Împrejurările vieții obișnuite, asemenea unor înțepături de ac, vor dezumfla, într-adevăr, visurile. Din nori, mințile vor coborî din nou pe pământul tare. Aceasta nu se va face, desigur, fără o serie de mici dezamăgiri, prin care soții se vor simți siliți să contemple orizonturi pe care le găsesc prozaice. Cu cât urcarea va fi fost mai îndepărtată, cu atât întoarcerea va fi mai dureroasă. Între soți profund serioși, virtuoși și avertizați, care au privit întotdeauna căsătoria așa cum este, adică drept o mare datorie creștină și socială, luminată de iubire, această lucrare a adaptării sufletelor se împlinește repede prin acceptarea promptă a concesiilor și a sacrificiilor obișnuite.

Dar pentru soții mai puțin inițiați în adevăratele obligații ale existenței, sau a căror tinerețe, agățată de visuri, se deznădăjduiește simțindu-le cum scapă, lucrarea de „ajustare" a caracterelor între ele și cu realitatea practică va putea fi mai dureroasă. De aceea, în diferitele cămine, apare sub un aspect

mai puțin surâzător această a doua fază a vieții comune: aceea a punerii sufletelor în corespondență. Totuși, această „criză" se manifestă în gradele cele mai variate. De la căminul în care ea este abia simțită, datorită desăvârșitei înțelegeri pe care soții o au asupra situației, până la acela în care ea creează dezbinarea, ea ia toate formele, asemenea odinioară mitologicului Proteu. Fiindcă acest capitol este consacrat studierii „stării sufletelor a doua zi după căsătorie", trebuie expuse aici cauzele care acționează asupra lor în aceste ceasuri de întoarcere la real. Fie ca soțiile să înțeleagă rolul lor important în aceste împrejurări, care sunt cumplite pretutindeni unde tânăra femeie nu are convingerea neclintit hotărâtă că ea este „cimentul căminului".

După aceste săptămâni sau luni în timpul cărora soțul și soția, orbiți de strălucirea pe care și-o proiectează reciproc, nu au putut vedea nimic unul la celălalt, ei încep să distingă, pe măsură ce flăcările iubirii se potolesc, câteva detalii până atunci necunoscute. Tânăra femeie constată că soțul ei are obiceiuri care o uimesc... la rândul său, soțul este surprins de cele ale soției sale. „Alungă firea, și ea se întoarce în galop." Intensitatea fericirii, care împlinea, în primele zile ale unirii, o egalizare artificială a sufletelor și, prin urmare, în mod necesar trecătoare, a izgonit, ca să spunem așa, firea; întoarcerea ei nu va fi decât mai impetuoasă. Fiecare, instalându-se în viața de fiecare zi, își reia, printr-un elan spontan, felurile de a fi de odinioară, așa cum le practica mai înainte.

Se poate judeca ce distanță vor marca mai întâi, între soț și soție, simplele acte automate cărora o lungă obișnuință le-a sporit necesitatea. El și ea, din familii diferite, au fost crescuți în medii diverse: el la țară, ea la Paris; el la părinți muncitori, ea la rentieri trândavi; el în austeritate, ea în cel mai deplin confort. Iat-o deci, tânără soție, transplantată, de pildă, din locuința sa pariziană în vasta, dar vechea casă înconjurată de un pâlc de arbori, de unde soțul ei va stăpâni întinsa câmpie pe care o lucrează. La trezire, ea aude cântecul păsărilor, dar îi lipsește huruitul autobuzelor; coboară să-și facă plimbarea: în loc de pantofi fini, își pune cizme, căci va străbate drumuri noroioase, pe care nu le va întâlni pe micile sale prietene, îmbrăcate după ultima modă și alergând la o conferință, ci pe fermieră înconjurată de puii ei sau îngrijindu-și iepurii. Câtă vreme iubirea iradiantă a suplinit totul, tânăra femeie a trăit în idilă, iar zilele îi păreau îmbălsămate de poezie... Dar, totuși, obiceiurile ei îi lipsesc în chip crud. Ea le simte absența pe măsură ce amintirile sale, multă vreme refulate, își reiau în mod imperios locul... imaginile bulevardelor, ale magazinelor luminate, ale petrecerilor, ale mișcării capitalei, care i se așază fără voia ei înaintea ochilor, trezesc toate instinctele pariziencei... Tânăra soție merge fără să privească în mijlocul câmpiei pe care nu o înțelege... sufletul ei călătorește purtat de vedenii...

Se va recunoaște că îi trebuie soției o anumită energie pentru a cufunda din nou în gaura neagră a uitării aceste amintiri care ies la suprafață din adâncul firii și pentru a le înlocui cu

serii cu totul noi de percepții. Această transformare intimă a lăuntrului nu se face atât de repede ca o schimbare de haină. Haina nu-l face pe călugăr, nici rochia de mireasă pe soția desăvârșită...

Se va spune poate că obiceiurile soților sunt adesea puțin diferite, uneori chiar foarte apropiate. De pildă, aceeași tânără pariziancă ar fi putut să se căsătorească cu un parizian din același cartier... de pe aceeași stradă... din aceeași casă... Cu cât mai mică ar fi fost dificultatea pe care ar fi simțit-o în a-și contopi obiceiurile cu cele ale soțului ei!

Oricât de apropiați i-am presupune pe soți, niciodată nu se va suprima diversitatea temperamentelor pe care Dumnezeu Însuși a stabilit-o: „I-a făcut bărbat și femeie". Aceasta înseamnă că El le-a dat unuia și celuilalt feluri diferite de a fi, legate de constituția lor.

Soțul iubește afacerile, mișcarea, exercițiile musculare, nu zăbovește în casă; ea, deși puțin sportivă — moda o cere — își află plăcerea în lucrările feminine și, chiar dacă ar voi, lipsită de forță fizică și de rezistență, nu va fi niciodată pentru soțul ei „tovarășul" care să-l urmeze pretutindeni: la vânătoare, la fotbal, la club, în negoț, la Bursă, în adunările politice. De aceea, soțul și soția nu vor scăpa de această primă încercare, care constă în acceptarea sacrificiilor necesare „reajustării" obiceiurilor lor, în vederea de a și le face reciproc acceptabile.

În ciuda precauțiilor pe care promotorii viitoarei căsătorii le-au luat pentru a-i evita ciocnirile, niciodată nu vor împiedica faptul ca un tânăr și o tânără fată să fie două ființe omenești care diferă. La începutul oricărui cămin se oferă deci o lucrare ce trebuie întreprinsă în mod voluntar pentru a pune în armonie, pe cât este cu putință, obiceiurile fiecăruia. Va trebui ca amândoi, înlăturând din felurile lor de a fi unghiurile care îl rănesc pe celălalt, să ajungă să stabilească între piesele variate ale existenței lor o „frecare blândă", care să îngăduie vieții lor comune să se desfășoare cu maximum de ușurință și plăcere.

Dacă ar fi de pus la punct numai obiceiurile automate, sarcina ar fi încă ușoară, dar cei căsătoriți mai au încă de făcut să concorde principiile lor.

Fiecare individ poartă în sine, potrivit educației pe care a primit-o și experiențelor sale personale, convingeri pe care le socotește definitive. Ele luminează mintea, care se călăuzește după lumina lor. Se înțelege, de aici, ce dificultăți pot apărea între soții care merg în direcția unor lumini orientate diferit. Dacă vor să meargă împreună, va trebui neapărat să adopte un drum comun... dar cu prețul câtor concesii!

Rareori se ține seama îndeajuns de principii atunci când sunt apropiați doi logodnici, atât de mult se închipuie lumea că iubirea va egaliza sufletele! De fapt, în momentele care urmează celebrării căsătoriei, previziunile optimiste par să se realizeze. În aceste ceasuri de entuziasm, fiecare are discreția

de a tăcea asupra ideilor sale personale. Tot ceea ce vrea celălalt este bine. El își însoțește tânăra soție la liturghie ori de câte ori dorește ea, cumpără ziarele pe care ea le dorește. Simte, făcându-i plăcere, o fericire care suplinește totul. Nu s-a văzut oare un tânăr, până atunci fără practică religioasă, înscriindu-se, a doua zi după nuntă, în „Tineretul Catolic" al ținutului al cărui castelan devenea, lăsându-se numit președinte al acestuia și spunând parohului, luând drapelul: „Nu-l voi părăsi niciodată!" Cuvântul său — nimeni nu se îndoia — era sincer ca iubirea sa. Dar primele emoții, zburând, au luat cu ele buna dorință care nu se sprijinea decât pe aripile lor. Ele lăsau descoperite sentimentele profunde pe care deja le uitaseră, atât de mult stătuseră ascunse. Convingerile trecute, reapărute, s-au răzbunat: soția, slabă de voință, s-a lăsat dominată de ele.

Nu trebuie să ne ascundem aceasta: în afara cazurilor în care cei doi soți sunt în deplină concordanță de idei creștine și sociale, această fericită înțelegere de la început pe terenul principiilor este artificială: ea este făurită de ingeniozitatea fericirii, care găsește mijlocul de a impune tăcere opiniilor tulburătoare. Această părăsire a vederilor personale nu va dura decât un timp. Viața practică, într-o zi sau alta, va sili convingerile să se arate: în acel moment va lua sfârșit această unire „fictivă". De pildă, sosește timpul Paștelui, tânăra femeie îl întreabă pe soțul ei dacă o va însoți la sfânta masă... Câte soții au încercat acolo una dintre cele mai crude dezamăgiri ale vieții lor!

Fără a presupune între cei doi soți divergențe atât de adânci, anumite idei provenite din formarea dintâi pot crea o discordanță adesea destul de accentuată. Astfel, doi soți creștini au, asupra practicii religioase, unul idei foarte largi, celălalt concepții foarte strâmte și aproape janseniste, astfel încât nu cad niciodată de acord în aprecierile lor.

În căminele catolice, aceste disonanțe privitoare la devoțiune sunt adesea mai repede atenuate decât divergențele provenite din opiniile sociale și politice. De câte ori tânăra soție nu-și aude soțul ponegrind oamenii și instituțiile pe care tatăl ei le admiră! Îi trebuie un anumit curaj pentru a nu discuta sau, dacă discută, pentru a nu lăsa discuția să se învenineze. Ca urmare a acestor „opinii", va trebui poate să primească în casa ei oameni care nu ar fi fost niciodată primiți la părinții ei.

Se înțeleg oare în religie și în politică? Este cu putință să se deosebească asupra principiilor care domină viața practică și organizarea căminului. El, de pildă, are idei severe despre administrarea familială și nu slăbește ușor șnururile pungii. Asemenea acelui tată de familie, bogat cu milioanele, care, refuzând soției sale banii necesari nevoilor curente, o silea să împrumute de la prietene... Ea, dimpotrivă, cu un spirit larg și binefăcător, suferea că nu-i poate face pe ai săi să se bucure de situația dobândită.

Dacă înțelegerea este deplină asupra chestiunilor religioase, sociale și domestice, va exista întotdeauna un punct asupra căruia soții se vor deosebi. S-a spus: „Despre gusturi și culori

nu se discută." Lui nu-i place acest mobilier, aceste stofe, aceste meniuri pe care soția sa le preferă tuturor celorlalte... Visul ei ar fi să petreacă vara la munte, dar lui nu-i place decât Oceanul... Soțul nu se poate lipsi de tutun, al cărui miros ea îl detestă... Soția harnică este, cum se spune, „de dimineață", mereu dispusă să lucreze încă din zori; el este „de seară", citește până la miezul nopții fumând țigări sau joacă un „besigue" cu soția sa, care nu are nicio dragoste pentru cărți...

Aceste descoperiri, pe care le aduce experiența zilnică și la care soții se așteptau, nu-i surprind. Ei știau că cunoașterea reciprocă se va face sub lovitura necesităților practice și că, pentru toate dificultățile, buna voință și afecțiunea vor găsi aranjamente. Dar există o descoperire care îi uimește întotdeauna pe soți, pentru că nu voiau să se aștepte la ea: aceea a defectelor lor.

Orice tânăr, căsătorindu-se, trebuie să presupună în aceea pe care o va lua de soție, fie ea ideală, o anumită slăbiciune: sunt pete chiar și în soare. De asemenea, tânăra fată nu ignoră că va avea de suportat câteva cusururi la soțul ei. De aceea, nici unul, nici celălalt nu trebuie să se scandalizeze, nici să se mire, când le vor apărea aceste puncte negre.

Va trebui un oarecare timp pentru a le vedea, căci unul și celălalt vor încerca pe cât posibil să-și ascundă părțile urâte: omul își ascunde greșelile cu și mai multă grijă decât banii. De pildă, în primele luni ale unirii, tânărul soț este blând ca un miel; rușinea de a părea „mânios" îi domolește izbucnirile

temperamentului său aprins. În același timp, soția își ascunde sub zâmbete proasta dispoziție: i-ar fi atât de mare teamă să piardă bunăvoința soțului său... Dar se ivește o ocazie neașteptată, adesea neînsemnată: din pricina unui obiect spart, a unei scrisori uitate, a unui cuvânt rău înțeles, soțul, lăsând să izbucnească bruschețea sa, se aprinde destul de violent. Dintr-odată, asemenea păsăruicii care se strânge ghem sub rafala de grindină, ea se contractă asupra ei însăși și se închide cu totul. Cum el este tot atât de bun pe cât este de iute, la o oră după furtună, cerul lui a redevenit senin, în timp ce ea continuă să „se îmbufneze". Sufletul ei este învăluit într-o ceață persistentă pe care soarele o străpunge cu greu: vor trebui două zile, trei zile, poate o săptămână, pentru a readuce căldura și veselia în această inimă atât de ușor întunecată de ranchiună.

Când vremea frumoasă se va fi întors în cămin, atunci fiecare va reflecta. Soții creștini și serioși știu să-și facă *mea culpa* (vina mea), să-și recunoască partea de greșeală și să ia hotărârile potrivite situației. De acum înainte, soțul știe ce ocazii să evite pentru a nu provoca crize. Soția își dă seama de eforturile pe care trebuie să le facă pentru a-și învinge tendințele spre resentiment... Și astfel va merge căminul... până la următoarele dificultăți, care vor deveni cu atât mai rare cu cât soții vor avea mai multă virtute creștină. În aceste lupte vor crește soții, care se înalță pe măsură ce calcă în picioare tot mai multe defecte doborâte.

Dacă revelarea abaterilor de caracter, a maniilor, a micilor cusururi nu aduce în general căminului perfect unit decât o „suferință bună", roditoare în rezultate de desăvârșire și de sfințire, nu tot astfel stau lucrurile cu descoperirea, întotdeauna lugubră, atunci când are prilejul să se producă, a vreunui viciu până atunci nebănuit. Pentru soție — căci ea este cel mai adesea chemată să facă aceste sumbre constatări — aceste apariții sunt adesea o cauză de descurajare, de spaimă cumplită, uneori chiar de deznădejde. De pildă, într-o zi, la puțin timp după așezarea casei, când ordinea desăvârșit stabilită îngăduie controale discrete, tânăra soție își dă seama că vinul scade repede... Poate bănuiește vreo femeie de serviciu... pândește... o, groază... soțul ei este cel care bea pe ascuns!... O altă tânără femeie constată că banii dispar... unde pot să se ducă?... Îl întreabă cu naivitate pe soțul ei dacă nu a făcut vreo cheltuială extraordinară... Tânărul se tulbură... se contrazice... și sfârșește prin a mărturisi că a jucat!... Jocul... vinul... ce viciu se mai poate descoperi încă?... Să fie de ajuns să citățm cazul unei sărmane soții, totuși fermecătoare, care constată, după câteva luni de căsătorie, că soțul ei are în altă parte un cămin neoficial, și îl preferă!... Ea căuta să se consoleze în prietenia a două sau trei tinere femei care o înțelegeau, pentru că erau tovarășele ei în aceeași mizerie!... Din fericire, cele mai multe soții, mai ales cele căsătorite creștinește, nu cunosc aceste neliniști: să-L binecuvânteze pentru aceasta veșnic pe Domnul!

Orice cămin, după o perioadă de entuziasm, de durată foarte variabilă, este deci adus, prin însăși forța lucrurilor, să străbată o fază de adaptare și de punere la punct. Această trecere, mai puțin seducătoare decât drumul înflorit al începuturilor, este totuși privită fără teamă de soții serioși, fiindcă ei știu că ea se deschide spre câmpiile fericirii.

Ar fi o gravă eroare din partea soților să-și întoarcă privirea de la dificultățile cărora trebuie să le facă față: căci a nu le vedea, departe de a le suprima, le înzecește primejdiile. În loc să se legene în iluzii și să caute să trăiască cât mai mult timp cu putință în irealul care nu cere eforturi, datoria tinerilor căsătoriți este să se așeze unul înaintea celuilalt cu deplină sinceritate și loialitate și să inaugureze, de comun acord, lucrarea înțelegerii desăvârșite, întemeiată pe principiul „sacrificiilor reciproce".

Dar dacă soțul și soția au de jucat, în această întemeiere a concordiei familiale, un rol de cea mai mare importanță, succesul întreprinderii va depinde în cea mai mare parte de virtuțile și calitățile soției, din pricina însăși a funcției sale în cămin. Acțiunea ei nu seamănă oare cu aceea pe care, în natură, o împlinește soarele, care atrage la sine pământul bucurându-l?

Soția, conștientă de misiunea sa, se va strădui deci să devină farmecul și bucuria casei. Soțul, însărcinat cu răspunderile exterioare, câștigă pâinea cea de toate zilele; în acest scop, aleargă încă de dimineață la uzina, la atelierul sau la biroul său,

pentru a face acolo muncă grea. Obosit de ziua sa, vede în sfârșit ceasornicul arătând ora libertății! Din instinct, încotro se va grăbi? Se avântă spre căminul său, căci se grăbește să o regăsească pe aceea care îl așteaptă de când a plecat. Ce bucurie să o revadă! Ea nu a încetat să se gândească la el: pentru a-i fi plăcută, a împodobit, de pildă, căminul sobei cu un buchet frumos sau a născocit vreo surpriză. Fericit soțul care, chiar din pragul casei sale, încearcă această impresie de primire voioasă, de veselie sinceră, de iubire care nu-și socotește osteneala: acela nu are gândul de a-și regreta trecutul de tânăr necăsătorit, nici dorința de a căuta în altă parte plăceri oprite. Printr-o mișcare irezistibilă, se atașează de aceea ale cărei delicateți, legături nevăzute, dar puternice, i-au înlănțuit inima din toate părțile. Lângă ea își uită necazurile, oboselile pe care și le impune pentru a se îngriji de nevoile căminului. Câte dificultăți netezește această strânsă unire! Ce conflict de o anumită gravitate ar putea să se ivească între două ființe atât de hotărâte să mențină armonia în casa lor?

Totuși, pacea căminului nu va fi pe deplin asigurată decât în ziua în care acordul gusturilor, al obiceiurilor, al uzanțelor va fi completat de alianța ideilor. Concordanța inteligențelor care adoptă aceleași principii este o binefacere mai greu de obținut decât unirea afecțiunilor. Și aici, soția este chemată să joace un rol de primă importanță: ea poate, dacă știe să ia mijloacele potrivite, să netezească acest teren atât de zgrunțuros al „opiniilor".

Care este, într-adevăr, situația multor cămine moderne? În general, femeia este în ele mai creștină decât bărbatul: veninul laic, care infectează societatea noastră, întâmpină mai multă rezistență din partea sufletului feminin decât din partea celui masculin. Pentru această superioritate, „sexul slab" să-L laude veșnic pe Domnul! Soției îi va reveni deci adesea onoarea imensă, în același timp cu sarcina anevoioasă, de a-l apropia pe soț de religie.

Poate că nu va avea de împlinit un mare efort: o simplă rugină acoperă sentimentele creștine ale soțului ei; la simpla atingere a unei mâini evlavioase, acest strat ușor va cădea în pulbere. Adesea tinerei femei îi va trebui o lungă stăruință, fiindcă ideile religioase ale soțului ei sunt deja destul de serios roase. În sfârșit, unele vor trebui să lupte până la moartea lui pentru a dobândi ca, sub mâna preotului care acordă ultima iertare, să renască un suflet nou din mijlocul dărâmăturilor credinței distruse.

Niciuna dintre aceste tinere femei să nu se deznădăjduiască! Dumnezeu, care cere efortul, nu succesul, este atât de bun încât răsplătește însutit sacrificiile soțiilor creștine. Totuși, pentru a-și asigura biruința, să nu angajeze lupta fără să-i fi învățat tactica. Paginile care urmează ar voi să le-o învețe: ea constă în a-și face spiritul atât de larg și totodată atât de ferm, evlavia atât de atrăgătoare, caracterul atât de desăvârșit egal, virtutea atât de iubitoare, încât personalitatea lor să se impună, seducându-le, tuturor sufletelor care trăiesc în jurul lor. Soția va deveni astfel un argument viu în favoarea credinței și a

moralei. Trebuie ca soțul și copiii ei să nu poată scăpa acestui raționament: „Numai o religie dumnezeiască creează asemenea farmece și inspiră virtuți atât de mari." Această dovadă, văzută și zilnică, deși nu este în sine cea mai probantă, dar pentru că va fi cea mai mișcătoare, va găsi drumul inimilor. Se înțelege de aici ce putere de apostolat dobândește soția devenind, în toată puterea termenului, prin farmecele sale naturale și prin harurile sale supranaturale, farmecul căminului.

Acest ideal este de natură să însuflețească sufletele generoase. Îndată, ele cer să „se avânte ca niște uriași pe această cale" a sacrificiilor bine înțelese și primite cu bucurie, în vederea asigurării armoniei inimilor și a spiritelor în familie. Să nu șovăie! Urmând acest drum, uneori aspru, ele vor urca, trăgând după ele pe toți cei pe care îi iubesc, până în regiunile senine ale păcii, această „pace a lui Dumnezeu, care întrece orice închipuire", atunci când ea „păzește inimile și cugetele în Cristos Isus" („Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu" — „a lui Dumnezeu, care întrece orice simțire, să păzească inimile voastre și cugetele voastre în Cristos Isus").

CAPITOLUL II - DARURILE NATURALE ALE SOȚIEI

Darurile naturale ale soției. — Grațiile exterioare. — Folosirea grațiilor exterioare. — Darurile lăuntrice: inteligența. — A-și cunoaște soțul. — A se interesa de soțul său. — A deveni sfătuitoarea lui. — Prin exercițiul judecății. — Educarea judecății. — Voința. — Educarea voinței. — Formarea voinței în energie. — Energia nu exclude blândețea. — Perseverența voinței. — Optimismul, sprijin al efortului. — Lecția optimismului

Calitățile naturale, fiind cele mai vizibile dintre toate cele pe care le avea logodnica, i-au apărut cele dintâi viitorului soț, trezind în el elemente care nu trebuiau să slăbească. Aceste daruri vor continua, chiar și după căsătorie, să exercite o puternică atracție. Tânăra soție, departe de a le neglija, va căuta deci să pună în valoare facultățile pe care Providența i le-a împărțit și care sunt pentru ea mijloace prețioase de unire în cămin. Ar fi o greșeală de neiertat să îngroape asemenea comori sub un strat gros de neglijență și delăsare: de altfel, ce eforturi s-ar putea aștepta de la o tânără femeie care nu ar avea la inimă dezvoltarea darurilor sale personale? Oricine neglijează „naturalul" lipsește „supranaturalul" de temelia sa: se poate oare aștepta de la o persoană care își lasă în paragină aptitudinile să cultive deprinderi de virtute?

Dintre toate desăvârșirile naturale cu care era înzestrată soția, cele care, de la început, l-au izbit cel mai mult pe tânăr și l-au sedus mai întâi au fost grațiile exterioare. Dumnezeu, într-adevăr, creând femeia, a înzestrat-o cu anumite farmece menite să atragă asupra ei bunăvoința soțului ei. Dacă Stăpânul lumii a binevoit să înfrumusețeze sexul feminin, este pentru că avea, pentru a lucra astfel, rațiuni înțelepte și adânci. Deși este cu neputință a le pătrunde pe toate, o tânără soție poate descoperi câteva dintre ele: această știință îi va fi de cel mai mare folos pentru a o învăța să se folosească așa cum se cuvine de darurile pe care Cerul i le-a risipit cu prisosință.

Ar fi pueril să ne închipuim că Creatorul a dat frumusețea unei creaturi pentru simpla plăcere de a o face frumoasă: nu există decât o singură ființă care posedă frumusețea pentru sine însăși, și aceasta este Dumnezeu. Toți cei care au primit o părticică din ea nu au niciun drept să și-o însușească pentru a se bucura de ea în chip egoist, ci au datoria de a se sluji de ea, ca de toate celelalte daruri, în vederea atingerii anumitor scopuri voite de Autorul tuturor lucrurilor și destinate, în cele din urmă, să-I procure Slava.

Potrivit acestor date, se poate stabili „că soția nu a primit frumusețea pur și simplu pentru a fi frumoasă, ci pentru a sluji prin acest mijloc cauza familiei și, prin aceasta, însăși cauza lui Dumnezeu".

Dacă acest adevăr care tocmai a fost enunțat este înțeles de sufletul feminin și, mai ales, dacă trezește în el convingeri solide, el o va călăuzi pe soția creștină în folosirea farmecelor sale și o va feri de dureroase rătăciri și de crude dezamăgiri.

A lucra la opera familială, acesta este deci scopul impus de Dumnezeu frumuseții feminine. Înainte de căsătorie, ea a fost cauza exterioară și vizibilă a apropierii; după aceea, trebuie să contribuie la menținerea unirii, ținându-l pe soț sub farmecul ei. Trebuie ca soțul să fie „mândru" de femeia sa, să o prefere oricărei alteia, să rămână uimit de grația ei. La rândul ei, pentru a juca acest rol fascinant, soția trebuie să caute eleganța de bun gust și să cultive atracțiile care îi vor procura soțului

satisfacțiile de amor-propriu pe care este îndreptățit să le dorească.

Ansamblul mijloacelor pe care femeia le posedă pentru a se pune în valoare se numește „toaletă". Nicio artă nu cere mai multă înțelepciune și mai mult spirit creștin. Se înțelege de aici cât de fecunde în consecințe sunt principiile care tocmai au fost enunțate mai sus. Ele o vor călăuzi pe soție în alegerea și rânduirea podoabelor sale, după gustul și decența care se cuvin mădularelor lui Isus Cristos.

Nu este aici locul de a repeta ceea ce s-a spus în *Viitoarele Soții* despre toaleta feminină, despre rolul ei în viața familială și socială și despre folosirea pe care este îngăduit să i-o dea. Cititoarele volumului de față vor avea interes să se întoarcă la acele pagini, dacă nu le cunosc deja. Dar acestor adevăruri este indispensabil să li se adauge câteva reflecții particulare oamenilor căsătoriți, pentru care este scrisă această carte.

Soțul și soția sunt înclinați să cadă în regretabile iluzii asupra acestui punct delicat al podoabelor. Ei își închipuie că o tânără femeie trebuie să fie, cum se spune, „la zi". Iar această pagină este aceea a revistelor de modă cele mai la modă: altfel, ar părea învechită. De aceea, noile soții, nu fără încurajările soților lor, adoptă ținutele cele mai provocatoare și subscriu la toate indecențele. Un preot povestea stânjeneala crudă pe care o încercase într-o zi când unul dintre cei mai fideli fii duhovnicești ai săi, elev al unei mari școli, unde fusese spre edificarea generală, veni să-i prezinte pe tânăra lui soție. Era, e

drept, vară... vizita fu în mod necesar scurtă, căci fiecare se simțea stânjenit... iar când i se cerea preotului ce înfățișare avea acea persoană, el răspundea „că nu știa nimic, neputând să o privească".

Dacă soți de acest fel nu văd răutatea unei asemenea atitudini, este pentru că sunt victimele unei inconștiențe care nu se potrivește deloc unor creștini. Dacă soțul ar fi mai luminat asupra datoriilor sale, ar vedea primejdiile la care se expune și pe care, în același timp, le face să le alerge soția sa.

Această tinerețe lipsită de experiență nu se gândește că își deschide poarta unor ispite, uneori cumplite, împotriva fidelității conjugale. Această afișare provocatoare și nerușinată nu pare oare să însemne că acest nou cămin, scăpat de scrupule și disprețuind decența, nu se teme de atingerile pe care le-ar putea suferi pudoarea sa? Cum ne-am mira, de atunci, ca un anumit solicitator, înșelându-se, desigur, asupra intențiilor intime, să interpreteze această destrăbălare exterioară ca pe o invitație și să împingă îndrăzneala până la a rosti la urechile tinerei femei vreo vorbă foarte nepotrivită? Soția înspăimântată va alerga către soțul ei să-i povestească aventura și să-i încredințeze umilința pe care a simțit-o de a fi luată drept ceea ce nu era. Vor înțelege amândoi, în acel moment, că există un „gen" care nu șade bine unui cămin cinstit?

Presupunând că acest intrus nu se va prezenta niciodată, tânăra femeie nu va fi suferit mai puțin, din pricina ținutelor

sale excentrice, o gravă diminuare, de care mai târziu căminul va suferi crunt. Într-adevăr, soțul nu bănuiește că, împingându-și soția să dobândească asemenea succese, dezvoltă în ea „cochetăria", despre care se va vorbi pe larg mai departe. O tânără femeie obișnuită să atragă privirile nu se mai mulțumește cu cele ale soțului ei... îi trebuie să fie văzută de „lume", în serate, la bal, la teatru... Printr-o consecință cu totul firească, amețeala gloriolei o va dezgusta de sarcinile materne: se va teme de venirea copiilor care, pretinde ea, ar veșteji-o înainte de vreme și i-ar impune viața de interior... Astfel, pentru niște futilități, viitorul familial se află compromis.

Cu totul altele sunt ideile pe care soții serioși și creștini le profesează asupra frumuseții și asupra folosirii grațiilor feminine. Ei știu, pentru că au învățat-o de la părinții și de la îndrumătorii lor, că toate darurile naturale cu care este înzestrată constituția ei fizică și morală au fost împărțite femeii în vederea rolului ei matrimonial. A deveni o soție iubită și, prin acest mijloc, mama a numeroși copii, iată în ce scop a fost ea „împodobită" de Dumnezeu cu atâtea farmece. Aceste principii o vor călăuzi pe soție în cultivarea atracțiilor sale. Cu condiția să placă soțului ei, puțin îi vor păsa sufragiile mondene: se va strădui să treacă cât mai neobservată cu putință la petreceri și reuniuni, consacrându-le doar timpul și îngrijirile indispensabile; dar își va rezerva strălucirea pentru ochii aceluia căruia i se datorează cu totul. Pentru el nu va ști niciodată să fie prea grațioasă și atrăgătoare; pentru el nu va face niciodată prea multe cheltuieli de sănătoasă eleganță și

amabilitate. Trebuie ca ea să fie seducția perpetuă a soțului ei, în vederea de a-l lega cât mai puternic cu putință de această întreprindere comună, care trebuie să absoarbă eforturile lor mutuale: procrearea unei descendențe numeroase de copii încântători.

Oricare ar fi importanța lor, atracțiile exterioare nu au totuși decât un rol secundar pe lângă „darurile lăuntrice", care sunt chemate să contopească sufletele, asemenea cimentului care unește piatra, într-un singur bloc. Cel dintâi dintre toate este inteligența. Soția nu va prețui niciodată îndeajuns valoarea pe care o are această facultate stăpână pentru fericirea unirii sale. Dar, dimpotrivă, cât este de primejdios să o posezi când nu știi să te folosești de ea! Este deci necesar ca tinerele soții să fie instruite asupra felului de a întrebuința, spre cel mai mare bine al căminului, această comoară lăuntrică a „discernământului". Ele trebuie să știe că au de împlinit, pe lângă soțul lor, „îndatoriri intelectuale".

Tânăra femeie se va strădui mai întâi să-și cunoască soțul: aceasta va fi prima întrebuințare, și cea mai folositoare fericirii comune, pe care o va face din „darul de a înțelege". Câte cititoare vor avea aici ispita de a se mira în fața unei asemenea recomandări! Oare orice femeie nu-și cunoaște în mod natural soțul?... dacă nu l-ar fi cunoscut, l-ar fi luat oare de soț?... Nu se poate tăgădui partea de adevăr pe care o conțin aceste observații. Există, într-adevăr, o cunoaștere, în general destul de superficială, întemeiată pe istoricul soțului, pe bunele informații primite, pe frecventarea personală în timpul

logodnei, uneori destul de lungă: această cunoaștere dă destulă siguranță pentru a îngădui căsătoria și procură iubirii elemente suficiente pentru a se dezvolta. Dar să nu ne facem iluzii: tânărul — nici mai mult decât tânăra femeie, de altfel — nu s-au descoperit până aici unul altuia. Ei stăteau prea mult în gardă și nu lăsau frâu liber firii lor. Considerațiile exprimate în capitolul precedent nu lasă nicio îndoială asupra acestui lucru. Le rămâne să facă unul cu altul adevărata cunoaștere, aceea care nu se sprijină pe date exterioare, ci pe observarea reciprocă a sufletelor lor.

Va trebui deci ca soția să fie psiholog? Evident, căci în măsura în care își „înțelege" soțul, îi va fi folositoare și plăcută; îl va face să sufere pe măsura necunoașterii pe care o va avea a nevoilor lui. Câte cămine au târât mereu în neînțelegere din pricina unei regretabile lipse de înțelegere! De pildă, cutare tânără femeie, unită cu un soț cultivat, nu admitea gustul pe care soțul ei îl simțea pentru poezie: în loc să-l admire când făcea versuri, fugea glumind. „Ascultă-mă, striga el rugător, nu este decât un sonet!" — „Sonetele tale sunt interminabile!" Alta nu a luat niciodată în serios anumite suferințe fizice de care el se plângea; după părerea ei, era imaginație: ea decretase că el nu era bolnav. O tânără femeie — și nu este singura — nu înțelesese că evlavia soțului ei nu tolera lungile rugăciuni vocale, că, silindu-l să suporte anumite minuțiozități, îi făcea religia insuportabilă. Astfel, pentru că nu au voit să „intre în gândul" soțului lor, câte femei întind asupra vieții lor matrimoniale un nor negru pe care nimic nu-l risipește.

Fericit încă dacă acest nor întunecător nu izbucnește în furtună!... Căci împrejurările fac adesea ca soțul să întâlnească în calea lui o tânără fată sau o tânără femeie care, ea, îl înțelege... este dactilografa care lucrează lângă el... este o prietenă a soției sale, care are intrare în casă... aceea îi ascultă versurile, se interesează de mania lui de colecționar procurându-i timbre străine sau întorcându-se de la țară purtând un fluture minunat... îi deplânge indispozițiile și îi indică leacurile... Primejdia se vede fără greutate: inima se pleacă spre partea de unde este atrasă.

Tinerele soții să vegheze deci să nu se lase astfel înlocuite, ci să se atașeze de această gravă datorie, care constă în a-și „înțelege" soțul. Pentru a ajunge aici, trebuie ca ele, cu curaj, să se descotorosească de orice idee preconcepută despre viața matrimonială. Poate au avut greșeala de a determina în mintea lor modelul exact de soț pe care îl voiau, jurând că nu vor accepta altul. Cum „tipul imaginat" nu se realizează decât foarte imperfect în „tipul care le-a căzut la sorți", ele nu ezită să-l tortureze pe acesta din urmă pentru a-l face să intre în concepția lor rigidă și definitivă, așa cum ar mototoli o stofă prea amplă pentru a o face să intre cu forța în sertarul unde trebuie să-și afle locul.

Această eroare psihologică este proprie soțiilor care nu știu să practice virtutea fundamentală a „uitării de sine", despre care se va vorbi mai departe. Cu totul alta este atitudinea unei femei inteligente și doritoare să mențină în cămin unirea desăvârșită. Și ea a visat la un soț ideal. Dar știe că toate

dorințele ei nu-l vor împiedica pe soțul său „să fie ceea ce este". De aceea se hotărăște să-l primească așa cum este. El va avea gusturile sale fizice și intelectuale, micile sale plăceri, nevinovatele sale manii. Ea îl va observa pentru a vedea ce iubește. La masă, preferă anumite feluri de mâncare; pictura îl desfată mai plăcut decât muzica; între mare și munte, alege Oceanul; se teme să nu răcească și se ferește de curenții de aer... Soția sa va intra în toate vederile lui: îi va servi mâncărurile preferate; îi va închide ferestrele, îi va propune vizitarea muzeelor, va fi încântată să meargă la plajă... la ce bun să-l contrazică? nu ar câștiga nimic și ar pierde mult. Ar compromite buna înțelegere, închizându-i inima, pe care o ușoară atingere o contractă adesea mai mult decât o durere gravă. Dimpotrivă, urmând gusturile lui, ea pune stăpânire pe căile de acces ale sufletului său, în care pătrunde ca o regină necontestată. Prin micile sacrificii pe care a știut să și le impună, și-a cucerit soțul și și l-a legat prin legăturile nevăzute, dar indestructibile, ale afecțiunii recunoscătoare. Alte femei vor putea ispiti fidelitatea lui conjugală; el nici nu le va observa, niciuna nefiind în stare să-i ofere într-un asemenea grad aceste mărunte bucurii zilnice din care este țesută fericirea vieții.

Această cucerire a unui suflet nu este totuși întotdeauna pentru soție atât de ușoară pe cât s-ar crede. Câtă vreme este vorba de a satisface gusturi simple sau nevoi intelectuale obișnuite, tânăra femeie este de ajuns pentru sarcină. Dar dacă soțul posedă o cultură mai dezvoltată sau foarte diferită de

aceea a soției sale, el va avea deprinderi de spirit cu totul noi și neașteptate pentru tovarășa sa. Va trebui oare ca ea să rămână „izolată" de soțul ei și incapabilă să-l urmeze în aceste domenii pe care nu le-a explorat?

Aici se ivește pentru soție o nouă datorie: după ce și-a înțeles soțul, trebuie încă să se intereseze de tot ceea ce îl preocupă, adică de lucrările, cercetările și întreprinderile lui...

În acel moment, tânăra femeie nu va regreta „cultura generală" pe care a dobândit-o în tinerețea sa. Îi va binecuvânta pe cei care au constrâns-o să lucreze, să treacă examene, poate chiar bacalaureatul. Nu că ar fi învățat în această formare sumară tot ceea ce îi trebuie astăzi să știe, dar va fi pregătit în sine „instrumentul intelectual". Ea va putea, încă de la începuturile unirii sale, să-l invite pe soțul ei, inginer, negustor, chimist, agricultor, industriaș, să-i vorbească despre subiectele care îl pasionează și din care trăiește. Poate că tânăra femeie nu știe nimic despre lucrările soțului ei. Este, de pildă, pariziancă, măritată cu un exploatator rural, sau fiică de militar, cu un constructor de nave... nu știe nimic despre câmp, nimic despre marină... dar va avea talentul de a asculta. Căsătorindu-se, a găsit un nou învățător: îl va mulțumi pe deplin învățând repede și bine lecția. Această învățătură va pătrunde cu atât mai ușor în ea cu cât mai înainte va fi dobândit cunoștințe mai numeroase. Lecturile trecute, lucrările personale, noțiunile filosofice, dacă a adunat câteva, îi vor da o uimitoare ușurință de adaptare. În șase luni

de căsnicie, va fi în stare să poarte, față de tot ceea ce îl ocupă pe soțul ei, un interes inteligent.

La rândul său, soțul se va bucura cu totul deosebit de unirea sa. Luându-și femeie, nu avusese pretenția de a găsi o savantă: conta pur și simplu pe o tovarășă devotată. De aceea nu se aștepta să afle în frecventarea ei această fericire delicată între toate, care constă în a putea spune totul fără a risca să fie neînțeles. Cum oamenii de afaceri au griji apăsătoare, le place să se deschidă asupra lor cu cineva care le poate aprecia gravitatea: din ziua în care soțul a înțeles că soția sa este capabilă să-i privească proiectele și să-i împărtășească necazurile, nu va căuta în altă parte astfel de confidenți, care ar putea, ca din întâmplare, să fie o angajată de birou sau vreo intrigantă întâlnită pe cale...

Dacă orice tânără femeie, dobândind prin munca ei trecută un anumit ansamblu de cunoștințe generale, se poate adapta cu ușurință la noua sa situație, anumite soții, din nefericire, nu vor ajunge niciodată să se ridice la nivelul intelectual al soțului lor. Sunt acelea care, în loc să „se cultive" în tinerețea lor, nu au avut atracție decât pentru frivolitate. A râde, a dansa, a lăsa să curgă ore vesele, acesta a fost idealul anilor lor tineri... iar a citi, drept ocupație „instructivă și serioasă", povestiri de aventuri ușoare... asemenea, de pildă, acelei tinere fete, abia instruită în ortografie, care refuza o lucrare de istorie a Franței, strigând cu naivitate: „Dar eu v-am cerut o « carte »!" O carte, pentru ea, era un roman. În timp ce aceste „fecioare nebune, care neglijează să pună untdelemn în candelele lor în

vederea sosirii mirelui", își risipesc astfel tinerețea, ele pierd un timp prețios pe care nu-l vor mai recâștiga niciodată: ar fi trebuit, pentru a se odihni de lucrările gospodăriei, să se intereseze de minunatele opere care apar în zilele noastre despre istorie, pedagogie, vulgarizare științifică, despre chestiunile sociale și economice, atât de apăsătoare în epoca noastră tulburată, despre problemele religioase; presupunând că ar fi fost împiedicate să recurgă la lucrări speciale, ar fi trebuit cel puțin să-și caute hrana în vreo revistă serioasă, în ziare catolice solid redactate, cu condiția totuși să fi consimțit să privească în ele altceva decât faptele diverse și foiletonul. Hrănindu-se cu alimentele pe care le găseau la îndemână, s-ar fi făcut capabile să fie într-o zi la înălțimea oricărui soț.

Soția inteligentă și cultivată nu va rămâne, pentru soțul ei, numai o auditoare atentă și interesată, ci va căuta să devină o sfătuitoare, împărtășind cu el hotărârile care privesc buna administrare a căminului.

Cei doi soți, a căror unire a fost sfințită de Dumnezeu, constituie în realitate „directorul familial". Tânăra femeie trebuie să ia foarte în serios această parte în deliberări pe care căsătoria i-a atribuit-o în principiu, dar pe care nu o va exercita în practică decât în măsura în care va ști să se impună prin înțelepciunea judecății sale: în echilibrul spiritului ei se află secretul influenței sale.

Cât de fericită este soția care este înzestrată cu o bună judecată! Când, în cursul existenței, va trebui să facă față

dificultăților, nu bagajul ei literar sau științific, ci solidul ei bun-simț, rațiunea ei calmă și ordonată îi vor aduce servicii reale: femeia de bun sfat, în zilele de încercare, este cea mai prețioasă dintre comori. De câte ori o soție înțeleaptă și-a împiedicat soțul să săvârșească acte ale căror consecințe ar fi fost nefaste! De pildă, sărmanul om se întoarce într-o seară tulburat: poate și-a pierdut slujba, sau tocmai a aflat vești rele despre afacerile sale, sau a fost înșelat de oameni puțin scrupuloși... Ea, care nu a fost amestecată în dezbaterile dureroase, care nu a avut de suportat toată ziua discuții enervante, care nu a luptat pas cu pas fără succes, se bucură, evident, de o clarviziune pe care soțul ei nu o mai posedă: rămâne capabilă să discearnă situațiile cu justețe și să aprecieze fiecare lucru la valoarea lui exactă. Ea nu cedează ispitei de a crede totul pierdut pentru că anumite câștiguri sperate au lipsit, nici de a socoti onoarea sfârșită și viața imposibilă pentru că prieteni au lucrat în chip nevrednic. El, care se întorcea acasă copleșit, se simte întărit de siguranța logică a soției sale. Se înseninează treptat și înțelege că vedea prea negru un orizont care se mai lumina încă de câteva focuri: luase drept un amurg ceea ce putea deveni o auroră. A doua zi se va întoarce la afaceri voios și încrezător, datorită judiciosului bun-simț al soției sale.

Fie că este vorba de aceste ceasuri de criză, fie de momentul marilor hotărâri ale vieții practice, judecata soției va fi întotdeauna lumina căminului. Dacă tânărul ezită asupra datoriilor sale de religie, dacă este solicitat să frecventeze un

tovarăș primejdios, dacă aduce acasă cărți sau ziare îndoielnice, dacă într-o zi este ispitit să aleagă pentru copiii săi școala fără Dumnezeu, mereu se va ridica înaintea lui, la momentul potrivit, reflecția tulburătoare pe care i-o opune „bunul-simț" al soției sale. El poate nu zărise stânca; dintr-un cuvânt, ea i-o semnalează; nu calculase consecințele unui act, ea i le arată într-o perspectivă care îl neliniștește. Cum își iubește profund soția, a cărei rectitudine o prețuiește, și cum nu o poate contrazice în mod rațional, este silit să se plece înaintea legitimerlor ei revendicări, pe care ea știe să i le prezinte atât de potrivit.

Dar de ce această rectitudine a judecății este o calitate naturală adesea mai puțin dezvoltată decât altele? Probabil pentru că se are adesea greșeala de a nu o prețui îndeajuns. Cât de mult nu suntem înclinați, de pildă, în educația tinerelor fete, să dezvoltăm facultăți mai puțin folositoare decât aceasta, dar care vor străluci mai mult?

Ne închipuim că o „viitoare soție" nu va reuși în lume decât dacă are capul „îndesat" cu istorie, chimie, matematică..., și, în timp ce i se insuflă această fastuoasă cunoaștere, a cărei utilitate totuși nu ar trebui negată, se uită poate să fie învățată să judece! Ea va ajunge în viață ca o călătoare într-un compartiment, încărcată cu atât de multe bagaje încât nu mai știe unde să le pună. Le îngrămădește la întâmplare și, pentru că s-a împovărat cu superfluu, se pierde într-o dezordine inextricabilă.

Dar există oare mijloc de a forma judecata? Este posibilă educarea ei? Evident. Ce nenorocire ar fi dacă „bunul-simț" ar fi singura dintre bogățiile noastre intelectuale care nu s-ar putea dezvolta! Dar lucrarea desăvârșirii lui este cu atât mai delicată cu cât constă în a realiza în suflet o armonie desăvârșită a facultăților; or, armonia este un echilibru care nu se stabilește decât potrivit unei ordini date, în afara căreia nu există decât instabilitate. După cum numai o corespondență exactă a greutăților pe talere ține vertical acul balanței, tot astfel un joc ireproșabil al facultăților de cunoaștere asigură rectitudinea spiritului.

Nu aici va fi cu putință să se dea în câteva cuvinte planul unei „educații a judecății". Va fi de ajuns să li se spună cititoarelor volumului de față ceea ce au nevoie să știe pentru a duce la maturitate acest „bun-simț", a cărui cultivare mamele lor atât de înțelepte au înaintat-o, desigur, deja mult.

Ceea ce dăunează, în general, justeții hotărârilor este, pentru a folosi un cuvânt filosofic, „lipsa lor de obiectivitate". Ele nu țin seama destul de realități și țin prea mult seama de impresii. Un spirit obiectiv este acela care fixează obiectele exterioare; un spirit subiectiv este acela care privește înăuntrul lui însuși, cum se spune, în propriul său subiect. Or, care este nenorocirea prea multor indivizi? Este aceea de a nu fi atenți decât la ei înșiși: se cred centrul lumii, singura ființă vrednică de contemplația lor; scoateți-i din bolile lor, din contrarietățile lor, din istoria lor trecută, din nevoile lor prezente, din visurile lor viitoare, și nu mai cunosc nimic, nu se mai interesează de

nimeni. Oamenii de acest fel sunt legiune: „le lipsește obiectivitatea". În limbaj curent, ei sunt numiți „egoiști".

Sunt oare capabili acești oameni să judece sănătos? Toate aprecierile lor vor fi viciate în principiu. Ei aplică, într-adevăr, tuturor lucrurilor o măsură comună, care nu este alta decât ei înșiși. Ei sunt „metrul" la care raportează toate dimensiunile universului, metru îngrozitor de exagerat, căci îl văd imens, asemenea tuturor obiectelor prea apropiate de ochi: oare o frunză pusă înaintea pupilei nu ascunde imensitatea cerului? De aici, în câte erori cad! Cel mai mare lucru devine minuscul în ochii lor din moment ce îl apreciază nu după ceea ce este în sine, ci după ceea ce se văd ei înșiși în raport cu el!

Cu totul altul este spiritul obiectiv: el examinează ceea ce este în afară. Constată că în jurul lui există indivizi care au interese, dorințe, ambiții, suferințe. Aceste fapte exterioare sunt realități de care ține seama, calculându-le cu grijă valoarea. Pentru el există alte ființe gânditoare și responsabile, care au drepturile și datoriile lor; el însuși le are pe ale sale; fiecare are locul său aici, jos: el se străduiește să-l ocupe pe al său fără a-l lua celorlalți pe al lor. Se înțelege că un asemenea spirit, care vede lucrurile și oamenii limpede, este apt să le judece sănătos.

Este evident că o soție doritoare să se impună soțului ei prin maturitatea sfaturilor sale va trebui să se străduiască să se claseze în categoria „spiritelor obiective", care se așază în fața realității și o privesc așa cum este. Dar câte eforturi îi vor

trebui poate pentru a se sustrage stăpânirii impresiilor! Mai întâi, ea este femeie, adică înzestrată cu un temperament imaginativ, gata să deformeze realul sub reprezentări exagerate; apoi este tânără soție, legănată încă de visurile despre care s-a vorbit în capitolul precedent. Judecata ei se află în fața unor adversari aspri: în timp ce ea predică liniștea, imaginația caută să ridice furtuna emoțiilor... Vai dacă această „nebună a casei" izbutește... atunci tânăra soție, victimă a „fanteziilor" sale, ar fi purtată spre toate excentricitățile și, departe de a-i furniza soțului ajutorul înțelepciunii sale, l-ar obosi cu exigențele ei și l-ar plictisi cu vorbele ei dezordonate.

Dimpotrivă însă, când tânăra femeie, instruită de experiență, mai ales virtuoasă și uitătoare de sine, are curajul să impună tăcere murmurului lăuntric pentru a-și întinde urechea spre chemările venite din afară; când consimte să nu se socotească drept totul, ci să se prețuiască numai pentru ceea ce este, adică o colaboratoare fidelă, o tovarășă devotată; când nu șovăie să sufere sacrificiul, necesar binelui comun, al anumitor satisfacții, atunci ochii ei, ca și cum ar fi scăpați de un văl, încep să vadă limpede în casă; ea își înțelege soțul, în intimitatea căruia pătrunde de când a consimțit să iasă din sine; dintr-odată devine aptă să discearnă ceea ce se cuvine sau ceea ce ar dăuna fericirii, prosperității familiale, bunei rânduieli a afecțiunilor; ea este de acum înainte un spirit care gândește, o înțelepciune care crește, sprijinul moral și religios al căminului.

Soția, punând în valoare darurile sale intelectuale, nu a epuizat încă resursele minunate cu care este înzestrată pentru binele unirii sale. Ea posedă și o voință.

Nicio facultate nu este mai prețioasă pentru fericirea căminului, dacă este în slujba judecății. Nu le-ar folosi la nimic soților să țină sfat și să vadă binele de împlinit, dacă nu ar pune mâna la lucru pentru a-l executa. Or, lucru curios, de cele mai multe ori, soțul nu va acționa dacă nu-și simte soția sprijinindu-l: adesea împins de energia feminină are curajul unora dintre hotărârile sale. Au decis amândoi, de pildă, să suprime din casă un ziar rău? Soția este aceea care scrie fără întârziere să înceteze abonamentul. Au hotărât să retragă copilul de la școala laică? Soțul își va lăsa adesea soția să vorbească cu învățătorul sau, dacă merge el, va merge cu ea, căci probabil ar fi ezitat să se ducă singur. De câte ori profesorii primesc vizita mamelor. Ele spun: „Tatăl lui vrea... el a hotărât ca..." și ele sunt cele care execută. Pe cât, în general, soții sunt fermi și prompți în afacerile lor, pe atât se lasă în grija soției pentru aplicarea măsurilor privitoare la cămin.

Acest fel de a acționa nu este oare, de altfel, foarte firesc? S-a repetat adesea: soțul este ministrul afacerilor exterioare, al comerțului, al industriei sau al agriculturii; soția este ministrul de interne. Fiecare cu funcția sa: lui îi revine să se îngrijească de nevoile căminului, ei să mențină în el ordinea. Este, întrucâtva, cu deliberările familiale ca și cu acelea ale

Guvernului: „Ministrul de Interne este însărcinat să aplice prezentul decret."

Se vede, de aici, rolul de prim-plan pe care îl va juca voința soției în fericirea conjugală. La sarcina ei de sfătuitoare, ea o adaugă pe aceea de executantă. Intrând în căsnicie, își închipuia poate că, devenită umila însoțitoare a soțului ei, își va pierde voința și personalitatea. Viața comună va risipi curând această iluzie. Dumnezeu voiește ca o femeie, când este la locul ei, să aibă în cămin o acțiune reală și să exercite acolo un apostolat. Ea este auxiliara soțului și brațul lui drept. Soția să fie mândră de o misiune atât de mare!

Să se pună deci la lucru, încă de la începutul vieții sale matrimoniale, pentru a-și desăvârși, în acest mediu nou pentru ea, educația voinței.

Cu siguranță i s-au învățat, în tinerețea sa, tainele acestei arte atât de grele, dar atât de rodnice în rezultate, care constă în a ști să te folosești de libertatea ta.

Toată această știință a bunei folosiri a liberului arbitru i-a fost insuflată de părinții ei, de îndrumătorii ei, de profesorii ei... Îi va fi folositor să și-o amintească la începutul existenței sale conjugale. O va putea face citind în *Viitorii Soți* paginile în care este tratată această importantă chestiune a „Educației Voinței". De ce chiar nu i-ar propune și soțului ei să le recitească? Aceste adevăruri, care sunt lumina tinereții în lupta ei împotriva primejdiilor acumulate sub pașii ei, sunt încă și

mai folositoare vârstei căreia îi revine marea datorie nu numai de a-și asigura o pavăză personală, ci și de a zidi un cămin și de a-l ocroti.

Cel dintâi rezultat pe care o educație înțeleaptă îl obține pentru voință este acela de a-i procura calitatea ei stăpână, care este energia.

Tânăra soție își va împlini rău rolul dacă voințele ei sunt șovăitoare și fără consistență. Din moment ce, cu simțul ei limpede al realităților, vede distinct binele, nu trebuie să ezite a-l urmări cu o forță care nu se dezminte niciodată. Este o eroare să se creadă că femeia este sortită slăbiciunii. Ea dovedește în fiecare zi contrariul. Sexul așa-zis „slab", din moment ce se aplică lucrărilor care se potrivesc alcătuirii sale, întrece cu ușurință sexul pretins „tare". De câte ori omul, într-adevăr, arată puțină rezistență acolo unde femeia dă dovadă de o admirabilă statornicie! Câți soți obosesc repede de țipetele și plânsetele copiilor mici! Câți, dând înapoi în fața îngrijirilor ce trebuie să li se dea, lasă sarcina pe seama soției lor, care nu refuză niciodată lucrul! De unde îi vine sexului feminin această neobosită perseverență? Din darul energiei pe care voința sa îl posedă în mod natural.

Cât de mult s-ar înșela tânăra soție dacă și-ar închipui că nu va avea de făcut la căminul său o lucrare de voință! Dimpotrivă, buna rânduială a casei, plăcerea vieții lăuntrice, farmecul convorbirii, mulțumirile de tot felul pe care ea le procură soțului său, spre a-i face atrăgătoare viața de familie,

sunt rodul energiei sale robuste. Pentru că ea „voiește", nu neglijează nici un amănunt; se îngrijește de bucătărie tot atât cât și de cultura sa generală; veghează asupra cârpelilor ca și asupra relațiilor sale... O femeie lipsită de energie lasă totul să meargă de la sine în cămin: nu vede niciodată răsăritul soarelui; bate amiaza și ea nu și-a isprăvit toaleta; nu a prevăzut nimic în casă și nici, dacă îi are, nu a poruncit servitorilor; după-amiaza se petrece în nimicuri. Cât de nefericiți sunt tinerii cărora le-a căzut ca parte o soție cu suflet slab! Cât de privilegiați sunt, dimpotrivă, aceia care au aflat această tovarășă cu temperament moral solid, ale cărei farmece le lăuda Autorul sacru când striga: „Cine va afla femeia puternică? Ea este mai prețioasă decât cele aduse de la marginile lumii!"

Totuși, unele tinere soții, cedând unei iluzii destul de obișnuite, se tem să fie energice. Mama lor le-a zugrăvit poate un tablou sinistru al „voințelor feminine", rugându-și fiica să cedeze întotdeauna soțului, pentru a evita rele mai mari.

Aceste sfătuitoare neîndemânatice erau victime, în această îndemnare nepotrivită, ale unei echivocuri a cărei eroare tânăra logodnică, prea impresionată de autoritatea cuvântului matern, nu o deslușea. Și unele, și altele confundau energia cu violența și asemuiau moliciunea cu blândețea. Nu se va protesta niciodată îndeajuns împotriva unor asemenea asocieri funeste de idei.

Tinerele femei să știe bine că adevărul este tocmai dimpotrivă: adevărata energie este blândă; moliciunea duce la violență. Viața morală și psihologică dă zilnic dovezi ale acestor afirmații... Însuși ordinea fizică ne oferă exemple. Un remorcher urcă împotriva curentului unui fluviu, trăgând după sine o gabără grea. Dacă funia care unește cele două vase este supusă unui efort statornic, greoiul șlep înaintează fără smucituri. Dar dacă, încetinind motorul, odgonul se molește, atunci se pregătește o reluare cumplită: frânghia se va întinde brusc într-o zguduitură violentă care o poate rupe... Tot astfel se întâmplă cu firul care leagă aceste două luntre care sunt soțul și soția. Câtă vreme voințele sunt întinse într-un efort comun spre virtute, ele plutesc împreună fără izbire. Dacă una dintre cele două se molește, îndată devine inevitabil un șoc a cărui violență va fi proporțională cu scăderea prealabilă a energiei. De pildă, soția a lăsat lecturi rele să se strecoare în casă... ori, „pentru a nu-și atrage neplăceri", a suportat, în ciuda repulsiei sale, ca soțul ei să continue o relație îndoielnică... sau, pur și simplu, a tolerat ca el să sosească la mese cu întârzieri tot atât de lungi pe cât erau de nejustificate... Datorită apatiei sale mute, răul a crescut, obișnuințele s-au înrădăcinat... până în ziua în care soția, iritată că își roade singură plictiseala, sau înspăimântată de primejdia iminentă ce amenință fericirea ei, se ridică indignată într-un acces de protestare care provoacă o scenă cumplită... Este legătura afecțiunii destul de puternică? Va rezista... dar nu s-ar putea oare rupe?... Astfel slăbiciunea naște violența. O energie statornică și măsurată ar fi păstrat unirea inimilor cu o

atingere atât de blândă, încât soțul n-ar fi observat apăsarea exercitată asupra lui decât pentru a-i gusta mângâierea.

Dacă, precum tocmai s-a văzut, bruscheţile voinței sunt pricina nereușitelor sale, cel care întreprinde o lucrare de însemnătate trebuie să aibă drept prieten principal timpul. De aceea soția va fi convinsă de acest mare axiom: „fiecare zi care trece lucrează pentru cauza pe care ea o apără".

Soția plină de ideal și doritoare să-și creeze un cămin care să fie un paradis și-ar face o crudă iluzie dacă și-ar închipui că nu are decât să spună: „Vreau", pentru a dobândi tot ce dorește. Să spună: „Vreau!" — aceasta este datoria ei: „Vreau virtutea în căminul meu!... Vreau în el împărăția lui Dumnezeu!... Vreau în el înțelegerea desăvârșită și prosperitatea materială... Vreau în el copii bine crescuți." Toate aceste voințe sunt legitime și necesare; ele sunt condiția efortului și a succesului viitor.

Dar aceste „vreau", de orice natură ar fi ele, nu se înfăptuiesc decât prin perseverența efortului. Îi este oare de ajuns marinarului, de pildă, să formuleze un simplu „vreau" pentru ca marele său velier să părăsească cheiul din Marsilia și să ajungă la cel din Sydney? „Vreau" — ah! desigur, căpitanul încercat îl rostește, dar el știe că executarea hotărârii sale depinde de o mie de manevre, de folosirea nenumăratelor împrejurări, mai ales de timp și de răbdare. Atunci ce face? El adaptează tot ceea ce îi cade la îndemână la împlinirea planului său: se folosește de adiere, de curent, de pânzele sale; face volte, mergând pe diagonală când nu poate urma linia

dreaptă... Lucru minunat! după un anumit număr de săptămâni se află înaintea Sydney-ului! De ce a biruit vânturile și mareele, care păreau totuși atât de adesea a se împotrivi mersului său? Pentru că a silit elementele, chiar pe acelea care îi păreau cele mai potrivnice, să colaboreze cu hotărârile voinței sale.

Soția se va inspira din acest exemplu. Ea se va sluji de toate influențele care i se înfățișează, disciplinându-le după planul de organizare pe care îl visează pentru căminul său. Mai întâi se va folosi de puterea afecțiunii: soțul ei, care o iubește și n-ar voi pentru nimic în lume s-o mâhnească, nu-i va refuza ceea ce dorește, dacă ea are înțelepciunea de a-și proporționa cererile după șansele pe care le are de a fi ascultată. Cum nu nădăjduiește să obțină dintr-odată ceea ce ambiționează, asemenea marinarului, ea va proceda pe etape: soțul ei nu se hotărăște să meargă la Liturghie, ea va obține cel puțin ca el să-i ducă acolo pe copii... Dacă nu consimte să-și facă Paștile, n-ar asista totuși la câteva predici ale reculegerii pentru bărbați?... Dacă nu primește să citească un ziar fățiș catolic, de ce nu s-ar abona măcar la o foaie cel puțin respectuoasă față de Biserică și de ierarhia ei?... Împrejurările cele mai neașteptate vor veni uneori ca o adiere prielnică să dea ajutor răbdării perseverente a soției. De pildă, un prieten din copilărie, revenit la principii creștine, îi scrie camaradului său să-l imite... o boală grea aduce prilejul de a rupe legături primejdioase... Alteori, evenimentele în aparență cele mai potrivnice scopului urmărit de soție produc asupra soțului

reacții de care ea va ști să se folosească: de pildă, excesul de nevrednicie pe care îl îmbracă, față de femeia sa, atitudinea unui prieten care caută divorțul face obligațiile matrimoniale mai dulci și mai plăcute pentru acest spirit loial... un altul, afiliat Lojilor, le părăsea trântind ușile, pentru că principiile pe care le auzea rostindu-se despre familia „laicizată" revoltaseră inima lui, cu pasiune legată de tânăra sa tovarășă.

Astfel, voința energică, având drept armă principală o răbdare mereu trează, va dobândi biruințe. În ziua în care triumful îi va încununa perseverența, tânăra soție nu va regreta lungile întârzieri: asemenea acelei mame de familie care nu obținu să-și facă fiii să intre într-un colegiu creștin decât în ziua în care trebuia luată o hotărâre pentru al treilea fiu. Când primul mersese la școală, motivele prezentate de ea cu elocvență abia fuseseră luate în seamă. Ea se supuse, dar nu pierdu nici o ocazie de a face simțită cu dibăcie greșeala săvârșită. Când fu vorba de al doilea copil, expuse aceleași argumente, care, departe de a fi disprețuite, fură discutate de soț, de data aceasta îngrijorat și nedumerit, dar încă neconvins. Tânăra femeie își continuă vreme de lungi luni insistența blândă și aproape nesimțită. A treia oară, soțul se lăsă convins, și atât de bine încât, dintr-o dată, hotărârea eliberatoare fu întinsă și asupra celor doi mai mari. Dacă această tânără femeie și-ar fi bruscat soțul, probabil nu ar fi obținut niciodată nimic de la el: avusese înțelepciunea de a-și spune că, pentru a culege un fruct, trebuie să aștepți până ce este copt, și că persuasiunea este soarele care coace voințele. „Răbdarea și lungimea

timpului fac mai mult decât forța și furia." Dar această „răbdare" nu poate fi decât rezultatul unei perseverente „educări a voinței".

Această perseverență ar fi ispitită să obosească dacă n-ar fi susținută de minunata calitate a optimismului, care izvorăște dintr-o largă încredere în succesul viitor, chiar dacă acesta ar întârzia. Nu se poate dori îndeajuns să se dezvolte în voința feminină această înclinare, plină de speranță, către bucurie și pace.

Cât de întăritoare este pentru soțul ei femeia care, fără exagerare totuși, este dispusă „să vadă totul în roz". Această propensiune este semnul unui suflet fericit, pe deplin mulțumit de soarta sa, al unui spirit binevoitor care vede lucrurile prin partea lor bună, al unei voințe echilibrate, capabile să-și modereze dorințele, al unui temperament robust care nu se teme de osteneală.

„Pesimismul" are cauze cu totul opuse, printre care ambițiile nemăsurate și nesatisfăcute nu sunt cele mai mici: tânăra femeie ale cărei nevoi artificiale de toaletă, lux și mondenitate sunt excesive se plânge fără încetare că îi „lipsește strictul necesar"... cum nu are prea mult gust pentru interiorul său, constată că nu poate face față lucrului... și declară că este incapabilă să-i facă față... se socotește nefericită și este cu adevărat astfel, din pricina neliniștilor pe care le simte.

Se înțelege ușor ce ravagii pricinuiește o asemenea stare de spirit. Soțul nu se întoarce acasă decât pentru a auzi gemete... pentru a afla că „totul este pierdut”... Tânărul, legat cu afecțiune de soția sa, încearcă să-i aducă voioșia; nimic nu folosește: nici banii pe care îi dă și care rareori sunt îndeajuns, nici darurile plăcute pe care i le aduce și pe care ea le primește cu un zâmbet silit, ce pare a spune că merita mai mult... nici venirea copiilor, care o înspăimântă... Nu se poate oare teme cineva că soțul va obosi în cele din urmă să tot întoarcă acest ceasornic care refuză cu încăpățânare să-și facă auzit carillonul vesel?

Cu totul altul este chipul soției „optimiste”. Aceea este cu adevărat „atracția căminului”. Ea voiește să fie fericită și, în ciuda tuturor dispozițiilor contrare, va fi. Reacția ei împotriva necazurilor sau încercărilor va fi zâmbetul. Din toate lucrurile privește laturile favorabile. Soțul câștigă puțin: acasă se va mulțumi cu mai puțin și vor fi încă mai bogați decât atâția alții cărora le lipsește totul; soțul este bolnav: va fi îngrijit; nu este oare o bucurie să-l ajuți să-și recapete sănătatea? Vin copiii: sunt salutați cu entuziasm; cu cât vor fi mai numeroși, cu atât mai vesel va fi căminul, cu atât mai înconjurată va fi bătrânețea părinților. Soția este tare și robustă, dacă nu în sănătate — căci se văd constituții slabe manifestând bucuria de a trăi — cel puțin în caracter: poartă în sine un suflet curajos, a cărui deviză este: „Totul merge bine”.

Se înțelege că, ieșind de la lucru, tânărul are aripi pentru a se întoarce de la uzină sau de la birou acasă. Asemenea acelui tată

care avea deja trei copii și care, căsătorindu-se cu o tânără fără avere, trăia din situația sa modestă. De-a lungul întregii zile, se frământa mult, dar când se întorcea seara acasă, găsea o primire atât de încântătoare încât încrederea renăștea în inima sa. Tânăra femeie avea întotdeauna ceva nou să-i arate: scosese folos din vreo stofă pentru a-i îmbrăca pe copii, îmbunătățise confortul sau pregătise un fel minunat... ai fi zis că, în ciuda vieții scumpe, avea talentul de „a tăia banul în patru”... și mica gospodărie trăia fericită.

O altă soție, mamă a nouă copii, deși abia trecuse de treizeci de ani, susținea căminul prin robustul ei optimism. Trebuia s-o vezi la lucru, ocupându-se de toată această mică lume cu o autoritate blândă și veselă și comunicând soțului său încrederea neclintită în viitor pe care o purta în inimă: speranța ei nu o înșela niciodată, pentru că era sprijinită pe abandonarea în Providență.

Trebuie oare să mai pomenim, în acest tablou de cinste, pe acea mamă a opt copii care, rămasă văduvă și aproape fără mijloace, nu-și pierdu niciodată seninătatea? Avea un asemenea curaj încât, în clipa în care, povestindu-și greutățile, îi scăpau lacrimile, râdea că se simțea plângând!

Mamele nu și-ar putea obișnui îndeajuns fiicele să-și formeze un suflet „optimist”, învățându-le adevărata tărie a voinței, care este iubirea de jertfă. Dacă educația noastră modernă nu ar fi, precum este prea adesea în epoca noastră de laicitate, o necontenită chemare la plăcere, societatea noastră familială nu

ar înregistra atâtea „dezamăgite" care, la rândul lor, îi „dezamăgesc" pe tinerii lor soți și îi fac nefericiți. Să nu se ezite deci a deschide, în formarea „viitoarelor soții", capitolele Jertfei, ale Ardoarei pentru muncă și ale Acceptării bucuroase a sarcinilor matrimoniale. Să li se învețe că este în ordinea lucrurilor să suferi și că durerile zilnice, primite cu generozitate, sunt moneda cu care se cumpără fericirea. Să li se dea mai ales noțiunea practică și trăită a „abandonării" în această dumnezeiască Providență, care nu are decât „să-Și deschidă mâna pentru a umple de belșug tot ceea ce respiră". Când tinerele noastre fete vor fi învățat această lecție fundamentală a „optimismului creștin", atunci vor avea, pentru ele și pentru soțul lor, taina adevăratei bucurii în cămin.

CAPITOLUL III - TALENTELE DOBÂNDITE ALE SOȚIEI

Talentele dobândite ale soției. — Ce sunt talentele dobândite. — Arta culinară. — Importanța bunei bucătării. — Arta gospodinei. — Îndeletnicirile casnice. — Puericultura. — Talentele artistice. — Critica de artă. — Profesoratul. — Meseria. — Comerțul. — Administrarea rurală

„Darurile naturale" fizice, intelectuale și morale, aplicate diferitelor scopuri ale existenței, devin temelia unor deprinderi particulare numite talente dobândite. După direcția pe care o ia viața fiecăruia, ele îmbracă formele cele mai variate și se deosebesc după înclinația înnăscută, mediul social, obiceiurile familiale, educație. Varietatea lor indefinită dă individului o notă caracteristică, adesea foarte pronunțată.

„Talentele" vin deci în chip foarte fericit să completeze facultățile omenești din exercitarea cărora s-au născut. Să se considere unul dintre organele care sunt în slujba sufletului, mâna, de pildă: nu este ea în sine un instrument minunat de ordine și de eleganță? Mlădierea și tăria degetelor, mobilitatea lor, ușoara lor adaptare la toate obiectele pe care le apucă, delicatețea atingerii lor, îl umplu de admirație pentru Creator pe naturalist, pe filosof sau chiar pe simplul observator. Dar cu ce farmece nu se poate împodobi această mână, după noile aptitudini pe care le va fi dobândit prin muncă! Când, zână strălucită, va alerga pe clape sau pe corzi, pentru a scoate din ele tânguirile sfâșietoare ale inimii care suferă ori avânturile entuziaste ale creștinului care adoră; când, harnică și sprintenă, va apuca acul pentru a coase sau a broda; când, luând pana, va traduce în semne toate nuanțele gândirii; sau, foarte smerit, se va dărui lucrărilor gospodăriei, împlinindu-le cu aceeași ardoare pe cele mai obișnuite ca și pe cele mai înalte... Aceste

talente adaugă un minunat spor de haruri farmecelor naturale, deja atât de mari, ale acestei mâini care le poartă.

Dacă se întinde de la parte la întreg, adică la persoana întreagă, această noțiune a „talentelor dobândite", se înțelege cu ce podoabe va împodobi soția ansamblul acestor deprinderi și ce ajutor îi va procura pentru a deveni „atracția căminului". Ea își va fi înmulțit însușirile plăcute în măsura în care își va fi cultivat fiecare dintre darurile native, spre a le dezvolta aptitudinile. Nu va mai fi, de atunci înainte, acea femeie „care nu știe să facă nimic", de care un soț este întotdeauna foarte stânjenit, pentru că ea nu aduce în cămin avantajul nici unei inițiative; va fi, dimpotrivă, acea tovarășă ideală, cu caracter curajos și energie neîmblânzită, „care face față la toate", pentru că știe deopotrivă „să lucreze lâna și inul, să toarcă fuiorul, să-și croiască veșminte din stofă prețioasă, să cumpere un ogor și să-și sădească acolo via, să-și îmbrace călduros slujitorii și să organizeze slujirea casei sale, fără a uita grija față de cei lipsiți".

Dintre toate aceste talente dobândite, care alcătuiesc farmecul casei, unul dintre cele mai folositoare și totodată dintre cele mai importante în practică este acela al bucătăriei. Providența a voit ca, de sus până jos pe scara celor vii, fiecare ființă să fie în căutarea hranei sale, de la puiul păsărilor căruia „Dumnezeu îi dă hrană", până la leul pe care Psalmistul ni-l descrie „năpustindu-se în mijlocul nopții pentru a apuca prada pe care Dumnezeu i-a pregătit-o", și până la omul „osândit să-și mănânce pâinea în sudoarea frunții sale".

Soția ar greși mult dacă ar neglija pregătirea mesei pe care soțul, la întoarcerea de la muncă, o așteaptă cu o nerăbdare legitimă și prin mijlocul căreia socotește să-și refacă puterile și să se odihnească: puterea de atracție a femeii asupra soțului ei ar scădea repede dacă ea n-ar fi în stare să-l bucure printr-o masă pe care el trebuie să o poată numi, potrivit situației sale, „excelent servită". Cât se înșela deci acea proaspătă mireasă care refuza să gătească pentru că, spunea ea plângând, „aceasta îi înnegrea degetele": frumoasele ei mâini albe nu avură puterea să-și păstreze soțul.

Cele care șovăie să-și cultive talentul de bucătărese, să supravegheze foarte îndeaproape hrana obișnuită și să îngrijească pregătirea felurilor de mâncare, să cugete la noblețea pe care această sarcină, pe nedrept disprețuită de unele, o îmbracă din pricina scopurilor superioare pe care le urmărește.

Dumnezeu a voit ca plăcerea de a mânca să fie una dintre desfătările legitime ale omenirii. De aceea Creatorul S-a îngrijit, ca să spunem așa, să-l copleșească pe om cu alimente gustoase: „Vă dau, spune El lui Adam și Evei, toate legumele, toți pomii care poartă roade... toate animalele care aleargă pe pământ, păsările cerului, tot ceea ce trăiește... spre a vă sluji drept hrană." Ce minunată generozitate! Se crede oare că Dumnezeu, vorbind astfel întregului neam omenesc în persoana întâiului nostru părinte, nu cunoștea aromele cuprinse în fructe, finețea cărnurilor delicate, suavitatea tuturor mâncărurilor? El dădea cu prisosință Evei și fiicelor ei

elementele care aveau să alcătuiască arta culinară și să devină, în mâinile lor iscusite, una dintre cele mai mari plăceri ale vieții familiale.

De asemenea, ce loc a ținut din toate timpurile buna bucătărie în destinul căminelor! Pentru a nu cita decât un singur exemplu dintre o mie, Dumnezeu a îngăduit ca soarta descendenței din care avea să iasă Însuși Domnul nostru Isus Hristos să depindă de un „fel bun de mâncare". Bătrânul Isaac, devenit orb, îi cere fiului său Esau să meargă la vânătoare, să ucidă vreun animal și să-i facă „acea mâncare aleasă pe care o iubea atât de mult", în schimbul căreia bătrânul său tată, înainte de a muri, avea să-i dea acestui fiu devotat „binecuvântarea" sa.

Această binecuvântare era atunci socotită drept testamentul prin care capul familiei își lăsa bunurile și conferea dreptul de întâi-născut. Rebeca, soția lui Isaac, mama lui Iacob și a lui Esau, prețuia nobilele însușiri ale lui Iacob și dorea ca el să fie moștenitorul. Se știe ce se întâmplă. La sfatul Rebecăi, Iacob alergă la turmă, alese un ied și îl aduse mamei sale, care, „bucătăreasă desăvârșită", pregăti, desigur cu o mie de griji, mâncarea preferată a soțului ei. Isaac este desfătat de ospățul delicios; se miră că vânătoarea fusese atât de grabnică și atât de roditoare și, înșelat de orbirea sa, îl „binecuvântă" pe Iacob în locul lui Esau. Esau, nebun de durere, îl roagă pe tatăl său să-și retragă binecuvântarea și să-i redea moștenirea. Dar bătrânul, înțelegând că greșeala sa fusese surprinsă de Providență pentru motive superioare, îi păstrează lui Iacob toate drepturile pe

care acesta le răpise fratelui său: „I-am dat totul, nu mai am nimic pentru tine!”

Păstrând toate proporțiile, câte tinere femei, așezate în împrejurări tot atât de tragice ca Rebeca, nu au datorat priceperii lor culinare salvarea situației? Poate că nu era vorba, ca aici, de a asigura accesul unui copil la moștenire, dar era urgent să fie sustras soțul de la solicitările unei intrigante sau de la societățile unor prieteni care încercau să-l dezguste de căminul său... Toată iscusința unei Rebeca nu era atunci de prisos pentru a asigura biruința dreptului bun. Fericite tinerele femei care, formate în arta bucătăriei, au fost în stare să adauge farmecelor cu care persoana lor umple casa pe acela al unei mese care îl face pe soț să uite cu totul cartea restaurantului!... Fericiți soții care află la ei acasă mâncăruri nu numai plăcute gustului, ci mai ales desfătătoare inimii, pentru că poartă în delicatețea lor mărturia iubirii sincere și a devotamentului necontenit care prezidează la pregătirea lor.

Celelalte griji ale gospodăriei le vor completa pe cele ale bucătăriei. Arta cârpelii, a călcatului, a confecționării nu va avea nici un secret pentru tânăra femeie doritoare să-și facă interiorul plăcut și să facă să domnească acolo ordinea și economia. Întreținerea și curățenia casei îi vor atrage atenția și activitatea. Căminul trebuie să fie un Paradis.

Nu este aici locul de a da principii de cusut, de croit sau de măturat. În familia sa, și apoi la școala gospodărească, unde poate a fost una dintre cele mai strălucite eleve, „viitoarea

soție" a învățat tot ceea ce îi era necesar să știe. Ceea ce trebuie să dobândească acum nu este „talentul", de vreme ce îl posedă, ci iubirea muncii pentru a-l folosi.

Prea multe stăpâne ale casei, mai ales dintre acelea care ocupă un anumit rang social, nu dau gospodăriei lor timpul și grija pe care le merită, pentru că sunt paralizate de acest gând: „că aceste amănunte sunt nevrednice de ele... că s-ar simți umilite dacă s-ar coborî la ele". De atunci înainte, pentru a se ține la nivelul situației lor, pentru a răspunde exigențelor unui soț „distins", ele nu coboară până la aceste mici lucruri, ci le aruncă o privire de sus și de departe, precum privești în treacăt un fir de iarbă pe care urmează să-l calci în picioare. Acest raționament trufaș are uneori rezultate cumplite și neașteptate. Tânăra femeie cheltuiește mulți bani pe croitorese de reparații sau pe femei de serviciu, care fac lucrul în chip imperfect. Soțul, care plătește scump pentru a fi rău servit, emite cu discreție plângeri care nu sunt prea ascultate. Dacă nu îndrăznește să insiste, o face pentru a evita necazuri mai grave. Dar într-o zi nu mai poate răbda... De pildă, a scos din buzunar, înaintea unei adunări distinse, o batistă găurită... sau a auzit vreo observație neplăcută asupra ținutei sale puțin îngrijite... la întoarcere, izbucnește într-o mânie vie... Soția lui bâiguie, rugând să nu i se țină în seamă o „greșeală"... Greșeală care poate lua o întorsătură tragică, precum se întâmplă la prea mulți nefericiți care părăsesc căminul pentru că sunt osândiți să trăiască acolo în neglijență și necurățenie.

De vreme ce buna întreținere a lucrurilor casei poate avea urmări atât de grave, soția nu are dreptul să neglijeze nici cel mai mic amănunt. Nimic nu este mic și nici vrednic de dispreț din ceea ce contribuie la legarea soțului de interiorul său. De aceea ea va avea o grijă extremă de rufe, de haine și de ordinea locuinței sale. Sexul bărbătesc, care nu atribuie prea mare importanță podoabei, este totuși, în general, foarte exigent asupra corectitudinii ținutei sale și se teme mult să nu-și păstreze rangul în relațiile sale de afaceri sau de prietenie. Soția va lua deci măsuri pentru ca pretutindeni să se recunoască în soțul ei „un om cum se cuvine". Ea va avea mândrie pentru el și nu va tolera niciodată ca el să apară afară cu haine pătate, rupte sau acoperite de noroi... În timp ce el se îndeletnicește cu ocupațiile sale, ea se va dărui alor sale. Face să strălucească mobilele și, în dulapuri, așază teancurile albe și mirosind frumos a lavandă, de cearșafuri sau de șervete... Când soțul se va întoarce în casa cochetă, surâzătoare și parfumată, se va simți lărgit la inimă și bucuros de a trăi. Destinul său va fi mai bun decât soarta acelui nefericit care, neîndrăznind, de teama scenelor, să-i adreseze soției reproșuri prea sângeroase, se mulțumea să le scrie cu degetul pe praful care acoperea marmura șemineului.

La acest motiv de interes natural, care este acela de a plăcea soțului, femeia trebuie să se încurajeze în grijile gospodăriei printr-un motiv supranatural, care este acela de a face voia lui Dumnezeu. Pentru a dezvolta în ea această convingere, să contemple spectacolul pe care Sfânta Familie din Nazaret l-a

dat tuturor soțiilor. Să-și poarte gândul către această Mamă admirabilă care, vreme de treizeci de ani, într-o locuință smerită, a împlinit îndatoririle domestice cele mai grele. Ea a pregătit mesele și a făcut gospodăria ca toate femeile de la noi... și totuși era fiică de regi... Iar în răgazurile sale, când lucrările de cusut, de cârpit, de bucătărie, de spălat îi lăsau puțină odihnă, după obiceiul femeilor din vremea sa, „care făceau ele însele toate hainele bărbaților", lucra cu ardoare pentru a confecționa copilului său, ajuns deja tânăr mare, „o haină fără cusătură și țesută dintr-o singură bucată de sus până jos"... O împletea așa cum astăzi mamele preoților brodează alba pe care fiul lor o va purta la prima sa Liturghie. Nu a fost oare această tunică fără bucăți și fără petice alba cu care Isus a plecat să celebreze marea Liturghie a Golgotei?... Acest prețios veșmânt sacerdotal a căzut prin sorți, fără nici o ruptură, unuia dintre soldații care vegheau lângă cruce și care a fost probabil prea brutal pentru a prețui lucrarea delicată ieșită din mâinile Maicii lui Dumnezeu.

Câteva soții, a căror activitate debordantă nu este epuizată de lucrările obișnuite ale interiorului, adaugă sarcinii lor zilnice exercitarea unor anumite îndeletniciri domestice, capabile să îmbunătățească soarta căminului.

Soțul, foarte adesea, se miră văzând banii plecând atât de repede. Nu-i încredințase încă ieri harnicei sale iconoame o sumă destul de rotunjoară?... Cum s-a volatilizat deja?... Soția lui, drept răspuns, îi arată facturile cheltuielilor urgente: nota cizmarului pentru pingelit, a vopsitorului pentru curățat și

degresat, aceea a tapetarului și a zugravului pentru igienizarea unei camere... În fața acestor documente oficiale, soțul se pleacă și plătește. Dar tovarășa lui devotată visează să ușureze truda pe care soțul și-o impune pentru a face față sarcinilor crescânde ale casei: se va lipsi, pe cât va fi cu putință, de concursuri străine, va face ea însăși lucrarea și aceasta va fi câștig curat. Și iat-o reparând încălțămintea copiilor săi... asemenea acelei mame de familie care întărea galoșii cu tălpi protectoare tăiate din cauciucuri vechi: astfel obținea deodată mai puțin zgomot în casă și o folosință mai îndelungată.

O alta întreprinde acasă degresarea și vopsirea și, după câteva încercări, reușește minunat. O a treia reface cotoarele rupte ale cărților de școală; devine chiar o destul de iscusită „legătoreasă" și, la nevoie, se face „înrămătoare". Uneori împrejurările o aduc pe soție să mânuiască pensula zugravului sau peria tapetarului, ba chiar diamantul geamgiului, și cu ce îndemânare!

Ce surpriză frumoasă îi va face soția soțului ei! Îi anunță triumfătoare că este ceva nou în casă. După ce îl lasă să caute o clipă, îl duce înaintea unei mobile strălucind sub un strat savant de ripolin... sau îi prezintă o haină care a trecut de la o nuanță decolorată la un frumos negru de jais... sau o ramă pe care a reparat-o drăguț, sau o carte reînnoită... Aceste inițiative stârnesc în soț adevărate bucurii. Curajul, inteligența, ardoarea pentru muncă ale tovarășei sale îl încântă și îi dau încredere pentru viitor: de ce rezervă de energie nu sunt aceste calități semnul? Purtarea soției sale este pentru el

un puternic îndemn la efort și la economie; este, într-adevăr, o plăcere să aduci în cămin câștiguri despre care știi că vor fi întrebuințate atât de judicios. Se simte atras mai mult ca niciodată către interiorul său, pentru care concepe o pasiune corespunzătoare aceleia de care soția sa dă dovadă în fiecare zi.

Soția posedă deci, în sporul de bunăstare pe care aceste îndeletniciri suplimentare îl aduc căminului, mijlocul de a crea încă o legătură în jurul soțului, spre a-l atașa de viața comună. Totuși, multe tinere femei, deși devotate și bine intenționate, se declară incapabile să pună mâna la asemenea întreprinderi. Una nu are sănătatea suficientă pentru a suporta acest adaos de osteneală; alta nu are timp; o a treia nu are „darul": este de o asemenea lipsă de experiență încât n-ar îndrăzni să încerce aceste lucrări pentru care nu a făcut ucenicie. Nici una dintre aceste soții să nu se neliniștească. Li se iartă cu ușurință că nu sunt nici cizmărese, nici tâmplărese, nici zugrăvițe, nici vopsitorese, cu condiția să compenseze aceste câștiguri pierdute printr-un spor de devotament, de atenție și de activitate în ocupațiile lor strict gospodărești, care sunt, în fond, principala lor rațiune de a fi.

Printre aceste datorii gospodărești de la care soția nu se poate sustrage, trebuie așezată obligația pe care o are de a se instrui asupra îngrijirilor ce trebuie date copiilor. Dintre toate talentele dobândite, „puericultura", cum este numită astăzi, se impune într-un chip cu totul deosebit zelului tinerei mame.

Multă vreme arta de a creşte nou-născuţii a rămas în domeniul experienţei neraţionate: fiecare urma obiceiurile care „de obicei" reuşeau, fără a urca până la pricina succesului sau a eşecurilor lor. De aceea mortalitatea infantilă era un flagel pustiitor. Să se citească biografii ale oamenilor care au trăit în veacurile trecute: se vede cu uimire ce proporţie enormă de copii mici mureau în fiecare familie. Astăzi părinţii nu mai sunt reduşi la acest empirism dezastruos, ci au la îndemână o „ştiinţă", spre cel mai mare bine al familiei şi al ţării lor. Principiile de igienă, de alimentaţie, de terapeutică, descoperite de medicină, au drept rezultat smulgerea unui foarte mare număr de fiinţe mici şi fragile din accidentele mortale. Dar toată această ştiinţă ar rămâne nefolositoare dacă mamele nu s-ar fi făcut capabile să se folosească de ea. Trebuie deci ca tânăra femeie să fi primit învăţături potrivite misiunii sale. În acest scop s-au instituit în Institutele Gospodăreşti cursuri de „Puericultură"; s-au publicat „cărţi ale tinerei mame", numeroase şi redactate desăvârşit; revistele feminine sunt prodige în sfaturile lor înţelepte. Soţiile au toată uşurinţa de a-şi forma idei drepte asupra gravelor datorii care urmează maternităţilor lor.

Totuşi, câtă ignoranţă se mai găseşte încă, chiar printre acelea a căror tinereţe, liberă de griji, ar fi avut răgazul de a se instrui! Poate preferau să citească romane, în loc să dobândească cunoştinţe indispensabile, pentru că erau liniştite de această prejudecată: „că instinctul matern le-ar fi de ajuns întotdeauna pentru a le călăuzi". Cine nu vede viciul unei

afirmații atât de ridicole? Este adevărat că la animale Creatorul a suplinit prin instinct lipsa judecății și le-a dat o știință fatală, mecanică și înnăscută, care le îngăduie să-și salveze puii; dar, în același timp, Dumnezeu ne „a constituit oameni de la început"; El ne-a dat, spre deosebire de dobitoace, un suflet rațional și ne-a „lăsat în mâinile sfatului nostru". Prin urmare, nouă, ființe inteligente și libere, ne trebuie reflecție, studiu și rațiune pentru a împlini cu desăvârșire și într-un chip înalt, amestecând în acestea motivele morale și supranaturale, anumite lucrări pe care animalele le execută mecanic. De aceea viitoarea mamă, scuturând lenea și prejudecățile, trebuie, în același timp în care râvnește cinstea maternității, să se pregătească să-și îngrijească copiii cu un devotament luminat.

De altfel, să nu-și facă iluzii: ea va contribui puternic, prin știința sa „puericolă", la fericirea comună a căminului. Venirea copilului este înconjurată, pentru părinți, de farmece delicioase:

Când copilul se arată, cercul familiei
Aplaudă cu strigăte mari. Privirea lui dulce, ce strălucește,
Face să strălucească toți ochii...

Dar aceste bucurii s-ar schimba repede în crude neliniști dacă „micul rege al sărbătorii" ar cădea bolnav și ar ajunge să se zbată împotriva morții, mai ales dacă această catastrofă ar avea drept cauză principală nepriceperea maternă. Dimpotrivă, cu câtă stimă afectuoasă și cu câtă admirație nu va înconjura

tânărul soț pe soția devotată care are talentul de a face să prospere aceste mici ființe! Dimineața și seara, ea îl face pe soțul ei să constate starea înfloritoare a drăgălașilor prunci, îl face să le sărute obrajii trandafirii, să le prețuiască buna dispoziție și voioșia. Prin prevederea și priceperea sa, ea se străduiește să asigure liniștea nopților și pacea zilelor... Această soție, care nu se teme de osteneală și a cărei inteligență egalează devotamentul, știe nu numai să dea existența, ci și bucuria de a trăi.

Această bucurie de a trăi, tânăra femeie mai are încă o mie de alte taine pentru a o răspândi în jurul ei. Printre resursele nesecate pe care Dumnezeu i le-a dat pentru fericirea casei sale, soția trebuie să prețuiască la foarte mare valoare talentele artistice cu care este înzestrată.

Arta introduce în cămin o mulțime de plăceri, care îi înmulțesc farmecul. Oricine ar izgoni din casa sa cultul Frumosului ar arunca asupra locuinței sale trista întunecime a unei închisori. Să ne închipuim, într-adevăr, un interior lipsit de orice grijă estetică. La ferestre, nici o perdea nu desenează o arabescă; pe pereți, nici o tapiserie nu înveselește ochii prin culorile ei variate... nici pian, nici instrument de muzică... nici un tablou atârnat pe zid... pe șemineu nu este admis nici un bibelou, nici măcar un vas în care s-ar stinge o floare... mobilele sunt fără vreo mulură, dintr-un lemn vulgar, lipsite de podoabe... O asemenea goliciune a interiorului nu este urmarea silită a sărăciei materiale: căci săracii cinstiți și demni nu-și refuză câteva manifestări artistice; de pildă, păstrează cu

prețuire o cruce sculptată, amintire de la strămoși, gravuri, un dulap vechi; iar, în lipsa unui instrument mai bun, au un acordeon... Mai curând dintr-o sărăcie morală vine renunțarea la orice plăcere estetică: ea vădește spirite prea josnice pentru a se ridica deasupra materialului celui mai vulgar, sau este pedeapsa viciului, care corupe inteligențele și degradează inimile.

De aceea, sufletele tinere, sănătoase și curate, vor căuta, ca pe o trebuință a firii lor, să facă artele să înflorească în căminul lor. Tot ceea ce va contribui la a face interiorul lor mai puțin pământesc va răspunde dorinței intense pe care o poartă în adâncul lor de a-și „idealiza" viața și de a se „entuziasma" pentru ceva.

Dar aici soția trebuie să-și dea seama de rolul însemnat care îi revine: ea este în cămin „ministrul artelor frumoase". Fără concursul și aprobarea ei, nici o eleganță nu poate înflori acolo. Oricât gust ar avea soțul pentru „lucrurile frumoase", nu le va putea cultiva dacă va întâlni opoziție din partea soției sale. A cumpărat el, de pildă, cu câțiva franci luați din micile sale plăceri, o frumoasă „vechitură", o consolă veche, un sfeșnic, o statuetă?... Aduce triumfător obiectul de la anticar, gustând deja fericirea pe care o va avea soția sa contemplând acest dar plăcut și grațios... Dar abia a desfăcut prețiosul pachet, că tovarășa lui își arată nemulțumirea, reproșându-i cheltuielile inutile, când nu-i face chiar o scenă, silindu-și soțul să ducă înapoi această „oroare" la telal. Astfel, soțul nu-și va decora interiorul dacă soția lui nu vrea; nu va face muzică

acolo dacă „zgomotul" obosește nervii soției sale: asemenea acelui biet tânăr foarte înzestrat, care, spunând adio viorii sale pentru a avea pace conjugală, se consola citind partituri pe care le fluiera singur... Va cultiva el mai mult poezia sau pictura, dacă aceste cinstite distracții îi aduc război, afară numai dacă nu se duce să-și exercite „gai-savoir"-ul, cum se spunea odinioară, în compania altor persoane mai primitoare, spre marea primejdie a unirii familiale?

Pentru a evita asemenea nenorociri, tânăra soție trebuie să înțeleagă, intrând în viața conjugală, că, dacă arta își are locul în cămin, ea nu-și va ține rangul acolo decât prin ea. Arta, răspunzând prin formele ei multiple acestei setei de frumos superior care mistuie spiritul omenesc, trebuie să lucreze la îndestularea acestei trebuințe comune. Procurând soțului hrana sa artistică, ea îi va cuceri adesea recunoștința și afecțiunea, încă mai mult decât pregătindu-i hrana materială; îi va face viața în cămin plină de desfătări de înaltă calitate; va ridica nivelul existenței, pe care necesitățile zilnice au întotdeauna tendința de a-l coborî. Ea va da dovadă de îndemânare și de înțelepciune, neglijând cât mai puțin amabilul concurs al „artelor frumoase" pentru pacea fericită a unirii sale.

Soția să nu șovăie deci a lua hotărârea de a încuraja din toate puterile arta în căminul său. Ba chiar să-și asume, dacă poate, nu numai rolul de admiratoare, ci mai ales pe acela de critic artistic.

Cum femeia are, în general, o extremă finețe a gustului, unită cu o emotivitate superioară celei a bărbatului, ea poate, printr-o anumită cultură, să devină repede o judicioasă apreciatoare a frumosului. Din ziua în care va ști să deosebească motivele impresiilor sale și să-și motiveze verdictul, ea va fi dobândit deodată, pe lângă soțul ei, dreptul de a-l sfătui și chiar de a-l călăuzi în alegerea satisfacțiilor sale artistice.

Tânăra femeie va cunoaște curând, prin practică, ce avantaje procură căminului prețioasa autoritate pe care și-a asigurat-o astfel în domeniul „criticii". Prea multe proaspete căsătorite greșesc refuzând orice competență în materie de artă, „pentru că au, cred ele, cu totul alte lucruri de făcut". Ele nu bănuiesc importanța pe care o îmbracă înțelepciunea soției în această chestiune a plăcerilor estetice ale casei.

Mai întâi, judecata foarte ascultată a doctei sfătuitoare va respinge cu energie orice expresie artistică ce nu ar respecta decența. Se poate întâmpla ca, fără nici o răutate, bărbatul să fie moderat de scrupulos în această privință: când ai trecut prin cazarmă și poate ai făcut războiul, ești destul de puțin minuțios. Soția, dimpotrivă, simte, cu prospețimea sufletului său, orice amenințare la adresa bunelor moravuri, cum ar fi, de pildă, expunerea unei nudități în apartament; nu este oare această etalare de natură să tulbure anumite imaginații și mai ales să scandalizeze copiii? Niciodată o mamă nu ar putea duce prea departe delicatețea vigilenței sale. Te întrebi uneori prin ce rătăcire anumite stăpâne ale casei tolerează la ele, sub

pretext de estetică, adevărate chemări la gânduri necurate și la dorințe rele. Cum putea sala de mese a unui onorabil comerciant, practicant, care își punea fiii și fiicele în pensionate catolice și căuta clientela ecleziastică, să fie împodobită cu un tablou imens reprezentând un întreg pluton de naiade la baie?... Cu puțină hotărâre, mama de familie nu ar fi reușit oare să relegueze această „oroare" în pivniță sau în pod?

Nu numai sculptura și pictura trebuie să cadă sub stăpânirea unei cenzuri înțelepte, ci și toaletele, ale căror excese soția le va modera după regula adevăratelor eleganțe creștine. Ea va refuza, de pildă, să-și îmbrace fetițele după această modă care constă în a reteza mânecile și fustele până la limitele extreme, pentru motivul că estetica este vătămată de aceasta tot atât cât și pudoarea. Un soț care se laudă că are gust se va pleca înaintea unui asemenea motiv. Logică cu sine însăși, femeia va veghea să nu introducă niciodată în ținuta ei personală acele „urâțenii" ridicole care au fost inventate de corupătorii publici pentru a da persoanelor cinstite înfățișarea unor provocatoare vulgare.

Rolul de „critic artistic" o va aduce pe soție să-și dea părerea asupra „dansurilor", atunci când, din pricina unor regretabile exigențe sociale, este silită să le tolereze în casa sa. Anumiți filosofi așază „coregrafia" printre artele frumoase. Există deci principii superioare de frumusețe care trebuie respectate în reuniunile mondene: femeia judicioasă simte viu că arta adevărată nu suportă desfrâul. În numele frumosului, ea va

alunga deci, în acord cu soțul ei, toate aceste țopăieli moderne și necuviincioase, care sunt ocazii apropiate de păcat. Cum adevăratul frumos coincide întotdeauna în mod necesar cu adevăratul bine, îi va fi ușor mamei de familie, pentru a-și însănătoși seratele, să dea anumitor indivizi, al căror spirit de credință este prea obtuz pentru a înțelege motivele supranaturale ale castității creștine, acest argument al esteticii, în fața căruia oamenii de lume s-ar rușina să nu se plece.

În pofida importanței lor, preocupările artistice nu pot fi, în viața soției, decât un accesoriu. Ele sunt în mod fatal relegate pe planul al doilea la toate femeile care se află în necesitatea de a exercita, pentru a-și asigura resursele, talentele pe care le-au dobândit.

Anumite tinere femei, a căror instruire a fost dusă departe, caută în profesorat sporul de bunăstare indispensabil vieții lor zilnice. Unele predau franceza, altele, bacalaureatele, latina, ba chiar greaca; altele dau lecții de muzică sau, dacă au o voce frumoasă, de canto. Multe dintre aceste profesoare aduc familiilor mari servicii.

Aceste funcții sunt adesea destul de lucrative și mai mult de o gospodărie la început de drum a tras din ele mare folos. Dar exercitarea lor ar prezenta multiple inconveniente, dacă o prudență mereu trează nu le-ar modera la timp exagerările. Tânăra femeie, acaparată de „profesia" sa, ar avea cu ușurință tendința de a-și neglija interiorul, din lipsă de răgaz suficient, și de a disprețui ocupațiile gospodărești, mai puțin înalte, cred

ele, decât îndeletnicirile sale intelectuale. Rezultatul nu s-ar lăsa așteptat: curând soțul ar simți născându-se în el același sentiment de indiferență ca și al soției sale față de acest interior pe care își făgăduise atât de mult să-l iubească: el gustă deja mai puțină plăcere acolo, în măsura în care pricepe că tovarășa lui simte mai puțină atracție pentru el.

Pentru a înlătura această primejdie, soția nu va trebui să se exteriorizeze decât cu înțelepciune. Dacă trebuie să câștige, trebuie s-o facă fără a sacrifica viața căminului: altminteri nu ar vinde ea oare, pentru puțini bani, însăși stăpânirea fericirii? De aceea nu va primi decât lucrări compatibile cu datoriile sale de stăpână a casei. Va căuta lecțiile pe care le poate da acasă, mai curând decât pe acelea care cer deplasări. Mai ales va fi gata să-și suspende funcțiile profesorale, și fără nici un regret, în ziua în care va deveni mamă; căci ar fi o nenorocire îngrozitoare dacă, cedând momelii câștigului sau dorinței de glorioară intelectuală, tânăra soție ar primi ispita care constă în a se teme de venirea copiilor sub pretext că aceasta ar pune capăt îndeletnicirilor lucrative...

Dacă cele mai multe tinere mame nu au nici o greutate, trebuie să recunoaștem, în a-și părăsi sau cel puțin a-și rări ocupațiile profesorale când drăgălașii prunci apar în cămin, nu există totuși o categorie de soții cărora le va fi foarte greu fie să consimtă la venirea copilului, fie să-și restrângă, după nașterea lui, activitatea exterioară pentru a se ocupa de el? Sunt acelea care, dobândind situații în medicină sau în barou, simt că familia care vine este o amenințare pentru clientelă. Se vede

de aici ce poziție dificilă ocupă, în fața datoriilor matrimoniale, femeia-avocat, femeia-medic, femeia-arhitect, femeia-inginer. Ele au fost rânduite de Dumnezeu înainte de toate pentru a fi soții și mame; căsătorindu-se, au subscris de bunăvoie la această destinație: numai rămânând în acest rol providențial vor fi „atracția căminului". Tânăra „doctor", tânăra „jurisconsultă" nu pot deci invoca un pretins bine „social" pentru a-și justifica profesia. Patria și Biserica cer copii și copii bine crescuți: serviciile aduse clientelei nu compensează pagubele pricinuite Societății prin părăsirea căminelor.

Câteva tinere femei, împinse de necesitate, dar neposedând prin „talentele dobândite" mijlocul de a exercita funcții „liberale", intră într-un birou ca angajate, într-un magazin ca vânzătoare sau într-o fabrică drept muncitoare.

Soarta căzută acestor soții este, evident, grea și, se poate adăuga, nefavorabilă împlinirii datoriilor lor de stăpâne ale casei. În mod fatal, interiorul suferă din pricina absenței lor zilnice prelungite, care nu este, în general, compensată printr-un spor de activitate în clipele lor de prezență. Cum, într-adevăr, o lucrătoare obosită de o zi de muncă intensă ar mai avea gust, seara, să-și îngrijească locuința? Ce îmbunătățiri va aduce gospodăriei? Ce mese va pregăti soțului ei? Se întoarce poate cu numai câteva minute înaintea lui, flămândă ca și el, găsind focul stins, atunci când „supa" ar trebui să fie gata... De aceea se constată că, în afară de cazuri privilegiate, cum ar fi, de pildă, acela al căminelor în care o

bunică sau o mătușă bătrână face treaba, aproape pretutindeni unde femeia lucrează, interiorul este mai degrabă sacrificat. Dacă uneori întâlnești muncitoare vrednice sau angajate care, smulse adesea din locuința lor, totuși nu se plâng de soarta lor, este probabil pentru că au, în momentele lor libere, un curaj excepțional pentru a ține casa în ordine desăvârșită... poate și pentru că nu au cunoscut niciodată fericirea de a rămâne acasă, nici desfătările unui interior cochet.

Sfaturile ce trebuie date acestor soții vor varia după motivele de valori diferite care le împing să caute afară câștigul zilnic. Motive foarte discutabile le poartă pe anumite femei să se ocupe departe de casă: asemenea acelei proaspete căsătorite care, obișnuită toată tinerețea să lucreze în uzină, se plictisea acasă și o părăsea pentru a se întoarce la atelier, sub pretextul „că era mai vesel și că găsea acolo tovărășie". De prisos a spune că interiorul ei se apropia de cocioabă. O alta vrea să câștige bani pentru a-și face plăcere: duminica, cuplul devorează la teatru, la cinematograf, în călătorii, beneficiile suplimentare ale săptămânii. Aceste feluri de a lucra atrag consecințe triste: asemenea oameni sunt, în general, foarte puțin încărcați de familie, pentru că nu vor să fie „stânjeniți"; nu fac nici o economie și, de cele mai multe ori, chiar dacă prima lor educație a fost religioasă, nu prea frecventează biserica. Împotriva unei asemenea purtări nu se poate decât protesta. Aceste femei ar avea o datorie imperioasă de împlinit: aceea de a se reașeza în spiritul creștin, care trebuie să inspire întreaga viață. Ele ar vedea, la această lumină supranaturală, eroarea

iubirii lor de plăceri, a sterilității lor voluntare, a lașului lor egoism...

Dar, cum nu soțiile din această categorie citesc volumul de față, este mai bine să fie lăsate în seama sorții lor, fără a căuta să li se dea lecțiile care li s-ar potrivi. Era totuși folositor să fie denunțate principiile false care le călăuzesc, pentru a le inspira groază soțiilor doritoare de bine, care, în ciuda necesității în care se află de a lucra, râvnesc să fie reginele unui cămin frumos. Acestea sunt duse la birou sau la uzină de motive, vai! prea legitime: trebuie să întrețină casa prin puterea mâinilor lor, pentru că soțul este bolnav, sau pentru că, nefiind specializat, nu va avea niciodată un loc de muncă destul de bine plătit, sau pentru că, devenind copiii numeroși, câștigul unuia singur nu mai ajunge. În fața acestor motive, trebuie să te pleci. Dar aceste lucrătoare harnice merită să li se dăruiască sfaturi prețioase. Mai întâi li se vor aminti principiile supranaturale care prezidează întreaga viață creștină. Iubirea de Dumnezeu, cultul religios al datoriei pot singure, într-adevăr, să dea unei naturi omenești destul curaj pentru a împlini o dublă sarcină și a face față, ca să spunem așa, la două existențe: aceea a muncitoarei și aceea a stăpânei casei. Se văd, din fericire, mame de familie pe care nimic nu le descurajează, pentru că își trag din credință o energie neîmblânzită. Întoarse de la atelier, ele încep o a doua zi, care nu se va sfârși decât foarte târziu. Bucătăria, cârpitul, întreținerea casei, nimic nu le respinge. Interiorul lor strălucește, masa lor este întotdeauna bine servită, în ciuda simplității ei, copiii arată bine, voioșia

înfloreşte chipurile. Astfel apărea locuinţa smerită a unei sărmane muncitoare care, în ciuda muncii aspre pe care o împlinea într-o „barcă de spălat", izbuti să dobândească „premiul de o sută de franci" pe care municipalitatea locului îl acorda gospodăriilor nevoiaşe cel mai bine ţinute. Femeile cu un asemenea caracter sunt, din fericire, destul de numeroase în mediile care se inspiră din sentimente creştine.

Este de dorit ca aceste mame de familie osândite „la muncă silnică" să găsească din partea caritătii catolice un ajutor eficace. Această femeie vrednică, despre care tocmai s-a vorbit, era susţinută material şi moral de Conferinţa Sfântului Vincenţiu de Paul; se folosea de asemenea de o creşă care îi primea pruncii; o garderie parohială îi aduna apoi până în ziua în care, crescând destul, frecventau şcoala Fraţilor sau a Surorilor. Când fata cea mare ajunse la vârstă potrivită, învăţă să se ocupe de grijile gospodăriei, să-i supravegheze pe cei mici şi să pregătească mesele. Curând, însoţind-o pe mamă la „barca de spălat", câştigă câţiva bănuţi pentru a-i ajuta pe fraţii ei să intre la ucenicie. Într-o zi, în sfârşit, vrednica şi harnica femeie, sprijinindu-se pe câştigul copiilor săi, putu rămâne acasă şi se putu consacra cu totul casei sale, a cărei frumoasă rânduială şi curăţenie nu suferiseră niciodată eclipsă: era retragerea ei bine meritată. În ziua aceea, această admirabilă mamă de familie îşi exprimă membrilor Conferinţei Sfântului Vincenţiu de Paul profunda recunoştinţă şi îi rugă să-şi oprească binefacerile faţă de ea pentru a le duce unor mai

săraci decât dânsa: nu era ea oare bogată acum, de vreme ce copiii ei o puneau la adăpost de lipsă?

Astfel ar trebui să ia sfârșit „munca în afară" la care sunt supuse anumite soții: printr-o întoarcere definitivă acasă, cât mai curând cu putință, îndată ce dumnezeiasca Providență o va îngădui. În fiecare dimineață, părăsind domiciliul familial, femeia harnică, dar conștiincioasă, trebuie să aibă un regret și o speranță: regretul de a părăsi acest acoperiș de care necesitatea o exilează pentru prea multe ceasuri, și speranța de a se statornici acolo în ziua apropiată, pentru a-i consacra toate puterile și tot timpul său. Ea știe, într-adevăr, că locul ei este în cămin, precum locul căpitanului de vas este la postul său de comandă.

Alături de aceste lucrătoare din atelier sau din birou, există o altă categorie laborioasă, dar privilegiată și lesne fericită: ea este alcătuită din soțiile care își exercită talentele ajutându-și, fără a părăsi casa, soțul în întreprinderile sale, sau ținând acasă, în timp ce soțul lor lucrează în afară, o mică afacere comercială.

Soarta acestor femei căsătorite este, desigur, vrednică de invidiat, cu condiția ca ele să știe să-și organizeze existența. Ele se bucură, în ciuda obligațiilor lor, de cel mai prețios dintre bunuri, care este independența. Au ușurința de a-și rândui ceasurile de prezență la biroul soțului lor sau la prăvălia lor după nevoile familiale, după îngrijirile ce trebuie date copiilor și după supravegherea meselor. Nepărăsind casa, pot

în orice clipă să aibă ochiul asupra interiorului lor, să se ocupe de teme la întoarcerea de la școală, să conducă bucătăria, să evite dezordinea și risipa. Dacă sarcina este prea grea pentru o singură persoană, ele pot fi ajutate, asemenea acelei onorabile mame de familie care își administra prăvălia de băcănie și mercerie datorită devotamentului unei fete bune pe care o luase în slujba sa și care trecea cu aceeași ușurință de la bucătărie la tejghea, gata în orice clipă să-și sprijine stăpâna.

O casă astfel rânduită poate oare suferi de pe urma muncii soției? Câștigurile, adesea destul de bogate, pe care le aduce afacerea contribuie puternic la educația copiilor, pe care părinții nu se tem să-i vadă venind numeroși; nevoile noi și sporite ale gospodăriei care se dezvoltă îndeamnă la lărgirea și îmbunătățirea comerțului: tocmai atunci se prezintă colaboratori și colaboratoare — băieții și fetele, care nu cer decât să-și ia locul în întreprindere și să aducă acolo partea lor de inteligență și de devotament. S-au văzut multe situații comerciale, începute foarte modest prin inițiativa unor părinți harnici, luând sub impulsul tânăr și nou al copiilor o dezvoltare minunată.

Dumnezeu binecuvântează în chip deosebit munca împlinită în familie.

Dar aici, ca și în altă parte, stăpâna casei trebuie să vegheze să nu se lase dusă spre exagerări care ar fi vătămătoare binelui comun. Deși rămâne acasă, ea aleargă riscul, lăsându-se acaparată de momeala câștigului, de a neglija, pentru a se

îmbogăți, grijile gospodăriei. Atunci ar lipsi de la misiunea sa și ar pregăti nefericirea alor săi. Ceea ce soțul caută în femeia sa nu este atât o asociată pentru comerțul său, cât o tovarășă, o confidentă intimă și mama unor copii numeroși. Ar fi profund dezamăgit dacă soția, răsturnând ordinea naturală, s-ar socoti „vânzătoare, angajată de magazin, contabilă sau gerantă" mai curând decât stăpână a casei. În ciuda bunăstării și chiar a bogăției sale, soțul ar simți că trece pe lângă adevărata fericire și, suferind că nu a găsit în consoarta sa pe aceea pe care visa s-o unească mai curând cu sufletul său decât cu casa sa de bani, ar invidia fericirea unor prieteni poate mai puțin avuți, dar care și-au realizat idealul aflând o soție capabilă să înțeleagă că trebuia să uite toată lumea pentru a se consacra căminului său.

Dacă femeia „comerciantă" poate fi socotită privilegiată, ce s-ar putea spune despre femeia de la țară?

Multe tinere fete instruite și distinse se căsătoresc astăzi cu exploatanți rurali. Soțul lor, care este instruit și foarte bine crescut, nu șovăie să conducă plugul, cositoarea sau secerătoarea. El voiește să le arate fraților săi, agricultorii care îl înconjoară și care sunt teribil de ispitiți să-și părăsească satul, noblețea muncii câmpului, precum și rodnicia ei: căci pământul hrănitor este darnic în bunurile sale față de acela care îl întoarce cu știință și inteligență.

În timp ce soțul este la munca sa aspră, soția își exercită talentele de stăpână a fermei. Se ocupă de curtea păsărilor și

veghează la buna rânduială a casei. Asemenea acelei soții care scria aceste rânduri de o simplitate fermecătoare: „Soțul meu, în acest moment, trasează brazda pe care au trasat-o părinții săi, de vreme ce acest pământ pe care îl cultivăm aparține strămoșilor noștri de două veacuri. Situația noastră materială ne-ar îngădui să ne supraveghem doar proprietățile. Dar în epoca noastră, în care se vorbește atât de mult despre întoarcerea la pământ și despre necesitatea ei, trebuie să predicăm prin exemplu; astfel soțul meu lucrează împreună cu servitorii săi, iar eu le conduc pe slujnicele mele în casă. Sunt însărcinată cu grajdul și cu curtea păsărilor, având grija de a asigura personalului meu o hrană sănătoasă și plăcută. Toate merg bine sub ocrotirea Preasfintei Inimi, a Cărei întronizare solemnă am făcut-o în căminul nostru ca Stăpân și Prieten."

Citind aceste rânduri, cuvintele poetului Virgiliu revin de la sine în memorie: „Oamenii de la țară ar fi prea fericiți dacă ar ști să-și prețuiască bunurile!" Poate exista oare multe situații de soție preferabile aceleia a tinerei femei care trăiește la țară și colaborează acolo cu soțul ei la muncile agricole?

Ea află acolo mai întâi sănătatea trupului, având din belșug bunurile materiale: aer curat, exercițiu sănătos, hrană de cea dintâi calitate. Dar posedă mai ales sănătatea morală: este la adăpost de plăcerile nesănătoase, de teatre și de cinematografe, de întâlniri mondene, de lenevirile primejdioase ale frecventărilor; zgomotul orașului este atât de îndepărtat și atât de confuz încât abia îl aude; de fiecare dată când vine în orașul principal, se sufocă pe caldarâm și se simte grăbită să se

întoarcă în domeniul ei, unde eticheta nu o urmărește și unde se bucură de adevărata libertate.

În timp ce femeile de la oraș sunt, în fiecare duminică, antrenate spre o mie de divertismente care le abat de la slujirea lui Dumnezeu, marea atracție a soției rurale este biserica. Acolo, din banca ei obișnuită, pe care familia sa o ocupă de generații, ea dă exemplul pietății. Ia parte activă la viața parohială, susținând prin influența sa operele bunului său paroh, al cărui auxiliar devotat este.

Cum nu ar dobândi soția, într-un mediu prielnic sufletului său, virtuțile și talentele care vor face din ea „atracția căminului"? Ea va fi sprijinul și bucuria soțului ei; iar când vor veni copiii, va avea toate înlesnirile pentru a-i crește. Are timpul și libertatea de a se ocupa de ei, de vreme ce lucrările ei nu o smulg niciodată din casă; își va lua răgazul necesar pentru a-i învăța catehismul, va supraveghea temele la întoarcerea de la școală și nu va îngădui niciodată, în zilele libere, trândăvia care pierde atâtea suflete: nu este oare întotdeauna la fermă de lucru pentru toți, mici și mari? Mai ales, această mamă inteligentă și harnică va ști să insufle descendenței sale iubirea față de situația sa și o afecțiune adâncă pentru viața la țară, făcându-i să înțeleagă că dezertorul câmpurilor îi lasă celui ce le rămâne credincios un loc minunat... Ea va fi exercitat astfel, femeie admirabilă, un apostolat rodnic și va fi păzit virtutea copiilor săi, convingându-i că familiile rurale sunt printre acelea care, aici pe pământ, dețin partea cea mai bună.

CAPITOLUL IV - VIRTUȚILE SOȚIEI

Virtuțile soției. — Necesitatea virtuții. — Fidelitatea conjugală: motivele sale. — Fidelitatea conjugală: binefacerile sale. — Rezerva, păzitoarea fidelității. — Fidelitatea conjugală: dușmanii săi. — „Cinstea patului nupțial." — Continența. — Acceptarea îndatoririlor conjugale. — Dorința maternității. — Iubirea jertfei. — Abandonarea în Providență. — Valoarea educativă a familiei numeroase. — Aptitudinea copiilor numeroși pentru formare. — Siguranțele familiei numeroase. — Copiii, asigurarea părinților. — Spiritul credinței. — Răbdarea. — Răbdarea... până la abnegație. — Abnegația... până la tăcere

Pentru a fi cu adevărat „atracția căminului său", soția trebuie să adauge calităților naturale și talentelor dobândite practica virtuților creștine.

Fără ele, pacea nu ar putea domni în interior: ce motive, într-adevăr, ar impune în chip continuu și perseverent cultul binelui unei tinere femei pe care nu ar inspira-o nici un motiv supranatural? Desigur, ea ar putea fi menținută un oarecare timp în datorie prin „impulsuri omenești", care sunt simțământul onoarei, teama de ce va zice lumea, frica de a-i pricinui durere soțului, mai ales iubirea, pe care mondeni o socotesc o forță neîmblânzită, capabilă singură să suscite cele mai nobile eroisme conjugale.

Desigur, motivele naturale nu sunt de disprețuit. Trebuie, într-o dreaptă măsură, să te temi de opinie, să cauți o bună reputație și să scoți din iubire nobile avânturi spre bine. Dar ce slabe bariere opun aceste rațiuni interesate tendințelor vicioase! Câți bărbați și câte femei disprețuiesc reprobațiunea lumii pentru a satisface o patimă!... Câți soți și câte soții, care totuși își juraseră credință veșnică, s-au făcut să plângă unul pe altul!... Câți îndrăgostiți au încetat să se iubească!... Căci Iubirea, această divinitate adorată de atâția păgâni moderni, este o putere nebiruită câtă vreme durează; dar, ca orice alt sentiment, nu are făgăduințele perenității... Și chiar dacă, disprețuind virtuțile care trebuie să-i slujească drept temelie,

nu se sprijină decât pe „carne și sânge”, ea este sortită unei rapide decăderi.

De aceea, ce spectacol jalnic prezintă astăzi lumea „laicizată”! Cei care se căsătoresc simplu, în numele legii, înaintea domnului primar... sau chiar cei care, cedând unei rămășițe de tradiție creștină, nu se duc la picioarele altarelor decât pentru a împlini o formalitate golită de sens; într-un cuvânt, toți soții care, nemaivând respectul lui Dumnezeu, pierd din vedere motivele supranaturale ale unirii lor, furnizează o recrutare abundentă armatei divorțaților sau legiunii încă și mai numeroase a celor care, fără a se „des-căsători” oficial, practică, alături de căminul lor, uniunea liberă.

Se poate enunța această formulă: „Căsătorie fără virtute, cămin fără siguranță.” Tânăra fată care se căsătorește astăzi cu unul dintre acești tineri „laici”, al căror model este atât de curent astăzi, riscă mult să întâlnească serioase dezamăgiri în cursul vieții comune. La rândul său, tânărul care alege o „modernizată”, crescută fără noțiuni creștine și lipsită de orice contact supranatural, nu se așază într-o situație mai puțin jalnică. În numele căror principii raționale ar respinge tânăra soție, al cărei ideal este plăcerea imediată și fără constrângere, pe acela care i-ar făgădui mai multă?

De aceea, într-o lucrare care are drept scop să o învețe pe tânăra căsătorită tainele care vor face din ea „atracția căminului”, trebuie chemată în chip special atenția ei asupra capitolului „Virtuților soției”. În măsura în care se va inspira

din motivele supranaturale dictate de Religie și de iubirea lui Dumnezeu, femeia creștină va dobândi asupra inimii soțului ei o autoritate de necontestat, îi va da impresia unei siguranțe desăvârșite și va procura căminului său acea liniște în sânul căreia sufletele gustă desfătările păcii.

În orice stare de viață creștină există o virtute stăpână care cere concursul celorlalte și a cărei exercitare dă sufletului care o practică „meritul său special". Se înțelege că, la o carmelită, virtuțile sunt concentrate în jurul spiritului de rugăciune, că, la un misionar, ele sunt în slujba zelului; un judecător va străluci prin echitate, un suveran prin înțelepciunea sa... Se pare limpede că soția își va trage toată gloria din fidelitatea sa conjugală.

Sfânta stare a căsătoriei se sprijină, într-adevăr, în întregime pe respectul inviolabil al contractului încheiat la picioarele altarelor. Aceasta este o adevăr pe care odinioară nu era atâta nevoie să-l subliniezi, atât de evident era, dar asupra căruia trebuie să insistăm în veacul nostru păgânizat, care a așezat divorțul la rangul unei instituții sociale.

De aceea este necesar să li se amintească tinerilor căsătoriți motivele care le impun stricta și perpetua fidelitate față de căminul pe care și l-au ales. Niciodată nu vor avea asupra acestui subiect convingeri prea precise: simțăminte foarte clar gravate în sufletul lor sunt indispensabile soților moderni pentru a opune o rezistență eficace atacurilor necontenite pe care le suferă din partea literaturii la modă, a teatrului, a

ziarelor, a conversațiilor mondene și mai ales a legislației impii care ne cârmuiește.

Orice ar spune partizanii divorțului, căsătoria creștină este deopotrivă una și indisolubilă: fiecare soț nu poate avea decât un singur soț, cu care rămâne legat în chip irevocabil. Despre acest adevăr, tânăra soție fusese înștiințată: știa că acel „da" solemn și decisiv, rostit de ea în ziua căsătoriei, va crea între ea și soțul ei o legătură pe care numai moartea o va rupe.

Primele învățături primite de ea asupra acestui subiect grav urcă până la vremea primei sale Împărtășanii; dar atunci era departe de a întrevedea însemnătatea practică pe care această „lege a indisolubilității" avea s-o îmbrace pentru ea. De atunci, a meditat îndelung asupra acestui punct de doctrină; mai ales în apropierea logodnei, în acele ceasuri grave în care a trebuit să-și fixeze alegerea, să primească sau să respingă o cerere, ea și-a maturizat în adâncul ei convingerile asupra acestei mari chestiuni a legăturii matrimoniale.

Căutând în caietele sale de „perseverență", a recitit acolo că Domnul nostru le-a luat în chip formal evreilor facultatea pe care Dumnezeu le-o îngăduise sub Legea Veche, „din pricina împietririi inimii lor", de a-și repudia soția. Ea constată acolo că Isus Hristos a reconstituit în Biserica Sa familia pe adevăratele ei temelii, care sunt unitatea și indisolubilitatea, așezând acest principiu ireformabil: „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul nu poate despărți."

Continuându-și studiul, viitoarea soție a citit, după această declarație a lui Hristos, comentariul inspirat pe care îl dă sfântul Pavel: „Celor uniți prin căsătorie le poruncesc, nu eu, ci Domnul: soția nu poate părăsi pe soțul ei; dacă îl părăsește, să nu se recăsătorească sau să se împace. La rândul său, bărbatul nu are dreptul să-și repudieze femeia."

Aceste cuvinte, cărora odinioară abia le vedea sensul, i-au apărut, în ajunul căsătoriei sale, ca pline de urmări pentru ea. A cugetat îndelung la ele și, dacă uneori, chiar în cursul celor mai vesele ani ai săi, fruntea i se întuneca deodată când i se pomenea numele unui tânăr, nu era oare pentru că ideea legăturii indestructibile îi apărea pe neașteptate?

Astfel înștiințată, ea a primit să se căsătorească pe deplin hotărâtă să aparțină soțului ei, și numai lui, pentru totdeauna. Deschizându-și de acum inima iubirii soțului său, a închis-o oricărei alte afecțiuni omenești. Dar trebuie să știe acum cu prețul căror precauții extreme va ține închise căile sufletului său. Dacă nu ar lua seama, cele mai felurite solicitări ar veni să i se adreseze. Or, ea nu are dreptul să le plece urechea. Nu a citit ea în Evanghelie acest cuvânt cumplit al Domnului nostru: „Cel care aruncă asupra unei femei căsătorite o privire de dorință rea a săvârșit deja adulterul în inima sa"? Ea își spune că reciproca este adevărată: „femeia căsătorită care ar privi un bărbat cu o dorință rea deliberată a săvârșit deja adulterul în inima sa." De aceea, cu ce pază vigilentă nu trebuie ea să-și înconjoare simțurile, care sunt căile de acces către gândurile și voințele sale!

Tânăra soție își dă, de altfel, foarte bine seama de urmările fatale pe care le-ar avea pentru ea orice atingere adusă acestei virtuți a fidelității conjugale. Convorbirile intime, în care mama sa îi dădea pentru viitor lecții de înțelepciune, îi revin în memorie în acele ceasuri în care fericirea căminului depinde în mare parte de „atracțiile" pe care ea le va răspândi acolo. Vrea ea o familie rânduită, copii evlavioși și bine crescuți, o înțelegere deplină cu soțul ei? Toate aceste avantaje vor fi dobândite aproape sigur dacă își împlinește în toată desăvârșirea rolul de soție... Dacă, dimpotrivă, ar vădi vreo neglijență în el, manifestând, de pildă, plictiseală sau dezgust față de situația sa, lăsându-l pe soțul ei să întrevadă „că visează la altceva", nu i-ar deschide ea, printr-un gest nesocotit, o ușă pe unde ar fi invitat să fugă?... Atunci ar fi sfârșitul fericirii și începutul unor aventuri a căror concluzie s-ar putea întoarce în tragedie.

Perspectivele sinistre care se înfățișează minții oricărei femei serioase care reflectează asupra nenorocirilor gospodăriilor fără virtute sunt de natură să-i inspire oroarea față de lipsurile împotriva fidelității conjugale. Vederea acestui iad pământesc care este un cămin „trădat" îi răpește ispita de a ceda mirajelor solicitărilor oprite. Dimpotrivă, cunoașterea bucuriilor atât de dulci care înfloresc în interioarele unite entuziasmează inima oricărei tinere femei care voiește să-și realizeze idealul de viață fericită. Se înțelege de aici cu ce ardoare nebiruită sufletele curate și bine intenționate se alipesc de practica fidelității, din care Dumnezeu face condiția esențială a căsătoriei creștine. De

aceea, cu ce hotărâri „veșnice" a fost înconjurat acel „da" rostit, nu fără emoție, înaintea slujitorului lui Dumnezeu! Oricine s-ar îndoi de perseverența ei i-ar aduce tinerei soții cea mai sângeroasă injurie: drept cine este luată, dacă este judecată capabilă să-și încalce, chiar și în cea mai mică măsură din lume, angajamentele solemne?

Și totuși, cum să nu pui la îndoială sinceritatea anumitor tinere femei, când vezi atitudinea pe care o iau aproape a doua zi după căsătorie?

Alături de soțiile serioase, care se consacră în întregime grijii noului lor interior, nu se întâlnesc oare altele care, atrase de plăcere precum fluturele de flacără, riscă să-și ardă aripile în ea? La ce primejdii nu-și expun aceste tinere mondene fidelitatea? Aleargă la reuniuni și caută acolo succese. În timp ce soțul lor este la treburi, anumite soții, care sunt stăpâne pe timpul lor, zboară din casă în casă, unde sunt înconjurate de un cerc, mereu același, de adoratori zeloși. Convorbirea lor frivolă nu dă impresia că și-au înțeles în profunzime rolul de soție și, curând poate, de mamă. Totuși, nu îndrăznești să-ți închipui că ar putea ține vorbe nepotrivite... dar, chiar în cazul în care s-ar abține să fie provocatoare prin cuvinte, nu sunt ele astfel prin toaletă? Nu se va repeta niciodată cu destulă insistență că dezbrăcările moderne au drept efect trezirea unor ispite irezistibile în imaginațiile masculine...

Se va spune „că tânăra femeie care frecventează lumea nu vede atât de departe... că merge acolo cu naivitate... că însăși

nevinovăția ei o va face să treacă prin mijlocul acestor primejdii adunate fără să-și dea seama de ele...” Această reflecție cuprinde acest lucru adevărat: că multe tinere femei moderne au inconștiența de a crede, în amețeala succesului lor și în indecența costumului lor, că ceilalți sunt la fel de naivi ca ele. Dar să se dezamăgească biata amăgită!... candoarea ei, care nu este partea celor ce o lingușesc, va fi curând prada lor. Vanitatea ei, nebunește adulată, i-ar putea juca bine festa rea al cărei victimă a fost mama noastră Eva, în ziua în care, umflată de trufie, și-a închipuit „că va deveni asemenea lui Dumnezeu”.

Cu totul alta este atitudinea soției creștine, serios convinsă de acest adevăr: „că fidelitatea conjugală este vrednică de cele mai mari jertfe”. Ea va evita tot ceea ce ar putea, micșorând afecțiunea pe care o datorează soțului ei, să creeze o amenințare de seducție. De aceea nu va gusta din lume decât ceea ce este silită să ia și, chiar și atunci, nu o va frecventa, afară de foarte rare excepții, decât în compania soțului său. Va avea o oroare cu totul deosebită față de acești lingușitori „ale căror buze picură miere”, dar ale căror planuri „sunt amare ca pelinul”. Or, pe acești intriganți ea este expusă să-i întâlnească pretutindeni. Ei nu se găsesc numai la serbări și la baluri; împrejurările cele mai obișnuite ale vieții zilnice o pun pe tânăra femeie în prezența unor indivizi ale căror gânduri și inimă pot să nu fie pline de intenții drepte: îi va afla atât printre prietenii soțului ei, cât și între oamenii de afaceri pe care el îi aduce acasă pentru a discuta interese; îi va descoperi

poate chiar — aceasta s-a văzut uneori, vai! — printre aceia cărora avea totuși dreptul să le dea încrederea sa, căci aveau misiunea de a o îngriji sau de a-i administra bunurile...

Trebuie deci ca tânăra femeie să stea necontenit în gardă, dacă voiește să-și păstreze neatinsă „chiar și de o aparență de rău" fidelitatea conjugală. Principiul ei de conduită trebuie să fie acesta: „Să nu bănuiești pe nimeni, dar să te temi de toată lumea." Ea se va ține, în prezența celor cu care intră în raporturi, într-o rezervă desăvârșită, nelăsând convorbirea să alunece spre lucruri intime sau sentimentale. Afabilă rămânând corectă, niciodată afectuoasă sau încrezătoare, și încă mai puțin abandonată față de ceilalți, tânăra femeie își va rezerva toate efuziunile numai aceluia căruia îi aparține inima sa, căci „străinii nu au a lua parte la fericirea ei". Soțul ei va ști tot ce gândește; lui nu-i va ascunde nimic; va fi în stare să-i dea socoteală chiar și de convorbirile pe care le-a avut cu cutare sau cutare, căci nu va admite nici o excepție de la regula bunului-simț care îi impune „să nu țină niciodată cu nimeni vorbe pe care i-ar fi rușine să le repete soțului său".

Această atitudine nobilă și creștină va fi subliniată de ținuta plină de gust și de decență pe care o va purta tânăra femeie. Convinsă de acest mare adevăr „că a plăcea nu înseamnă a provoca", ea va evita în toaleta sa ceea ce ar putea atrage asupra ei o privire indiscretă. Dacă a înțeles desăvârșit rolul costumului, „meterez al castității", nu va neglija nimic pentru a fi ireproșabilă în ținuta sa exterioară. Să nu lase să se întrevadă din frumusețea ei decât ceea ce trebuie pentru a-i

face cinste soțului în societate; restul nu-i aparține: ea nu are dreptul să-l risipească. Să-l păstreze pentru această intimitate a căminului, unde farmecele ei nu vor apărea niciodată prea strălucitoare, pentru ca, după sfatul atât de poetic al Scripturii, „soțul ei să trăiască în bucuria femeii pe care și-a ales-o în tinerețea sa; ea să fie pentru el ca o ciută foarte dragă, ca un ied foarte plăcut. Frumusețea ei să-l îmbete în toate timpurile, iar iubirea ei să fie pururea bucuria lui."

Lingușitorii perverși nu sunt singurii adversari cărora virtutea soției trebuie să le facă față. Există sfătuitori cumpliți pe care ea îi poate consulta în taină: aceștia sunt cărțile. Dacă nu le alege, ele vor ști repede să-i răpească orice stimă față de legătura matrimonială.

O conspirație a fost urzită de romanul modern împotriva fidelității conjugale. Când legea divorțului fusese votată de dușmanii Bisericii, ea nu era populară, pentru că se izbea de tradiția creștină, veche de nouăsprezece veacuri. Era vorba de a face ca acest drept nou să fie primit de opinia publică, așa cum tocmai fusese primit de Adunările deliberante. Atunci, asemenea acelor nenumărate stoluri de păsări de mare în zilele friguroase, se abătu asupra țării un nor de producții literare, toate consacrate apologiei „libertății de a se des-căsători". De atunci, năvălirea acestor „păsări negre" nu a mai încetat. Sub forma foiletoanelor, a broșurilor ieftine sau, pentru o clientelă mai bogată, a fasciculelor ilustrate, a cărților de lux „în tiraj numerotat pe hârtie Japon", strigătul „Fiarei căreia i s-a dat o gură trufașă pentru a rosti blasfemii... și a purta război

sfinților" se face auzit pretutindeni. Pătrunde la femeia muncitorului ca și la mondena elegantă; soția cinstită și creștină se păzește cu greu de el.

Și care este acest cântec sinistru pe care vine să-l repete în aproape toate căminele Franței, în sprijinul unei legislații corupătoare, această voce, vestitoare de nenorocire? Cu ritmuri variate, refrenul este întotdeauna același: „omul este fericit în afara legăturii conjugale; lanțurile căsătoriei sunt de nesuportat." Personajele care, în aceste romane vătămătoare, trăiesc în uniune liberă gustă, dacă trebuie să-i credem pe acești mincinoși, o bucurie fără remușcări... își regularizează ele situația printr-o căsătorie legitimă? cad în cele mai crude dificultăți, cărora divorțul le va aduce remediul prompt și decisiv.

Tânăra soție care ascultă acești frumoși vorbitori simte bine că ei înșală. Ea știe că indisolubilitatea legăturii conjugale este condiția indispensabilă a fericirii căminului, a siguranței lui, a bunei înțelegeri a soților, a venirii copiilor, a educației lor. Tendințele, dorințele, iubirea ei pentru soțul său protestează cu vehemență împotriva acestor predicatori de false doctrine. Și totuși citește oricum... scuzându-se cât poate mai bine... Pretinde „că aceste pagini nu o impresionează... că știe să ia și să lase... că are nevoie să fie la curent..."

Dacă aceste pretexte au părut valabile pentru un prim roman, experiența le-a demonstrat deșertăciunea și, sub influența dizolvantă, în sufletul soției convingerile s-au topit. Din

obișnuință, din respect omenesc, din afecțiune pentru soțul și copiii ei, din oroare față de schimbările bruște de situație, rămâne atașată căminului său, dar fără a se mai crede obligată la aceasta prin rațiuni superioare. Dacă, în general, ea rămâne „de fapt" soția fidelă, „în drept", se socotește liberă de constrângere. Această stare de suflet este mult mai frecventă decât s-ar îndrăzni a crede printre oamenii numiți „bine gânditori" în societatea noastră modernă: alături de această tânără femeie care declara cu un zâmbet sceptic „că prefera să nu se gândească la aceasta", altele proclamă cu nerușinare „drepturile lor la divorț"... asemenea acelei soții care, ieșind de la o predică despre căsătorie, pretindea că „în fața necesităților actuale ale vieții, argumentele pe care tocmai le auzise își pierduseră puterea".

Soția creștină, care voiește să practice în chip desăvârșit virtutea fidelității, înțelege care trebuie să fie conduita ei. Își impune sacrificiul total al literaturii corupătoare. Și, de teamă ca niște voci înșelătoare să nu vină să cânte la urechile soțului ei, ea va apăra intrările căminului său împotriva oricărui propovăduitor al acestor idei subversive. Nici un ziar cu foileton îndoielnic nu va pătrunde în casa ei. Orice broșură imorală, fie ea și artistică, va fi aruncată fără milă în foc. Ce flacără frumoasă, luminând căminul cu străluciri calde și vesele, vor arunca aceste hârtii blestemate, suferindu-și osânda! În acest fel, tânăra soție, vigilentă și fermă, își va fi salvat fericirea. Fără mare osteneală, va găsi, în număr imens, pentru hrana sa intelectuală și pentru aceea a soțului ei, la

librarii catolici, cărți desăvârșit sănătoase, profund interesante și capabile să hrănească inima și sufletul. Nu-și va regreta eforturile când, din casa sa zidită pe stânca indisolubilă, îi va vedea alergând spre Tribunal pe pretendenții la divorț sau când va zări, la ceasul umbrelor, soți infideli strecurându-se pe ascuns pe stradă, pentru a merge, departe de casa lor, să se folosească de vinovata lor „libertate".

Ocrotirile exterioare ale fidelității conjugale sunt, precum tocmai s-a spus, fuga de ispititori, fie ei din carne și oase, fie numai de hârtie. Dar acestei virtuți, glorie a căminului, îi mai trebuie încă o pază lăuntrică și foarte puternică, aceea pe care sfântul Francisc de Sales o numește „cinstea patului nupțial".

Căsătoria a fost întemeiată mai întâi pentru a asigura dăinuirea neamului prin nașterea copiilor; dar ea are și drept scop secundar „ocrotirea virtuții soților", îngăduindu-le să satisfacă în chip legitim înclinările afectuoase ale naturii. Delicata „castitate conjugală", menținându-i pe soți în datoria impusă de Dumnezeu, le va ocroti fidelitatea, răpindu-le orice ispită de a căuta în afara căminului plăceri oprite.

Înainte de a intra în căsătorie, logodnica a fost înțelept instruită de mama sa asupra gravelor obligații pe care i le-ar impune această frumoasă virtute a „cinstei nupțiale". Cu siguranță nu a uitat prețioasele învățături care îi precizau datoriile.

Ea știe că Dumnezeu a înzestrat în chip providențial fiecare dintre acțiunile noastre cu plăceri proporționate importanței lor, pentru ca noi să fim îndemnați să împlinim funcțiile necesare existenței, pe care cu siguranță le-am fi neglijat dacă nu ar fi avut pentru noi nici o atracție: dacă hrana pricinuiește atâta desfătare, este pentru că ea este indispensabilă vieții individului care o mănâncă; dacă tendințele spre generație sunt încă mai puternice, este pentru că ele sunt însărcinate să asigure supraviețuirea nu numai a individului, ci a neamului. Plăcerea se justifică deci prin scopul cinstit și bun care o legitimează; dar din clipa în care este despărțită de scopul ei vrednic de laudă, este lipsită de noblețea sa. Căutată pentru ea însăși, ea degenerează în desfătare degradantă: plăcerea de a bea și de a mânca devine lăcomie, îmbuibare, beție... instinctele de procreare se prefac în desfrânare și libertinaj.

Din aceste principii reiese o concluzie evidentă: întrucât scopul dintâi al căsătoriei este supraviețuirea omenirii, datoria conjugală nu poate fi exercitată decât în ordinea creată de Dumnezeu în vederea nașterii unei descendențe. Soții au dreptul, în actul generator și în pregătirea lui, să dorească și să primească plăcere, dar cu această condiție expresă: ca dobândirea acestei desfătări să nu fie niciodată despărțită de căutarea scopurilor cinstite ale căsătoriei și să se împlinească în ascultare deplină față de legile pe care Dumnezeu le-a așezat pentru a prezida generația.

Prin urmare, orice încercare pe care ar face-o unul sau altul dintre soți, ori amândoi deodată, pentru a se împotrivi

fecundității actului generator, ar constitui o greșeală gravă: ei ar viola grav ordinea stabilită de Dumnezeu și ar atenta la drepturile familiei și ale societății. Căutând să acapareze desfătarea fără a-și asuma sarcina și voind să culeagă plăcerea fără a-i primi obligațiile, soții iau ceea ce nu li se cuvine: seamănă cu iconomul necredincios care ia banii fără să fi împlinit funcția.

Nu se pot stigmatiza îndeajuns teoriile la modă, inspirate din cel mai abject păgânism, care predică soților, prin organul unei întregi literaturi imunde, abțineri voluptuoase și calcule infame. Laicismul modern, produs al lojilor și al iadului, a avut cinicul talent de a introduce, sub o aparență de cinste, desfrânarea chiar în sânul familiilor legitim întemeiate și geloase să-și păstreze, în ciuda tuturor lucrurilor, decența exterioară. Sub acoperământul ordinii și al cinstei, veninul său ipocrit a distrus astfel de două ori neamul: mai întâi corupând sufletele procreatorilor slăbănogiți, apoi refuzând existența unor copii care ar fi făcut prosperitatea căminelor și a țării.

Niciodată o soție creștină nu și-ar putea forma convingeri destul de solide asupra acestor datorii, atât de grave pentru ea, și de care depind fericirea ei, aceea a soțului ei, viitorul descendenței sale și mântuirea ei veșnică. Ea știe, învățând aceasta de la sfântul Pavel, că nu trebuie să refuze niciodată soțului ei împlinirea creștină a datoriei conjugale și că soțul ei este ținut în același fel față de ea să nu se împotrivească niciodată dorințelor ei legitime. Ei nu au dreptul, într-adevăr, nici unul, nici celălalt, prin reaua lor voință, să-și expună soțul

sau soția la căderea în păcat ori la căutarea în altă parte a unei compensații vinovate.

Dacă este întotdeauna oprit „a se folosi rău" de căsătorie, totuși, în împrejurări excepționale, poate fi îngăduit „a nu se folosi de ea", practicând continența.

Soții care au curajul pot, prin consimțământ reciproc, adică în urma unei înțelegeri cordiale și liber voite, fără constrângere sau presiune a unuia asupra celuilalt, să înceteze pentru un timp să-și exercite drepturile conjugale.

Motivul care îi poartă să ia această hotărâre poate fi pietatea, mortificarea, intenția de a se pregăti mai bine pentru o mare sărbătoare sau de a o celebra mai vrednic. Ei pot fi aduși la această abținere și de rațiuni de interes: de pildă, doresc să-și cruțe sănătatea, să spațieze nașterile, pentru a avea mai bine răgazul de a-și crește bine copiii. Astfel, anumiți soți creștini prelungesc în mod voit depărtarea silită care însoțește venirea nou-născuților și întârzie cât mai mult întoarcerea la viața comună. În orice caz, singura restrângere îngăduită a natalității este aceea întemeiată pe practica plină de curaj a castității desăvârșite.

În afară de foarte rare excepții pe care și le pot îngădui anumiți soți de elită, și încă numai după sfatul expres al directorului lor, această abținere va trebui să fie vremelnică. Este greu să comprimi multă vreme cerințele naturii. Nu trebuie să i se impună constrângeri care, prelungite, pot

deveni de nesuferit: căsătoria, care este deopotrivă mijloc de generație și remediu împotriva concupiscenței, este sprijinul providențial care păstrează pe căile cinstite cea mai mare parte a slabei noastre omeniri.

Dacă această practică a continenței în căsătorie, chiar și pentru perioade foarte scurte, pare multor soți că le întrece puterile, este foarte probabil pentru că nu-și înconjoară sfânta hotărâre cu precauțiile indispensabile. Își închipuie că în această materie este de ajuns să spui: „Vreau", pe când ar fi trebuit, dintr-o necesitate absolută, să recurgă la măsuri efective: de pildă, ar fi trebuit să se hotărască a locui separat, a fugi de toate ocaziile care ar fi putut trezi dorințele pe care voiau să le țină adormite, fără a neglija mijloacele supranaturale, dintre toate cele mai importante, rugăciunea și sacramentele. Numai cu acest preț pot soții să izbutească a se menține în continență.

Anumiți soți își închipuie că, odată trecută vârsta sau posibilitatea fecundității, nu mai sunt ținuți de sfintele legi care prezidează generația omenească și că le este redată libertatea de a căuta pentru ea însăși o plăcere care, pretind ei, nu mai poate avea un scop practic.

Această eroare, pe care propaganda infamă o cântă la prea multe urechi, merge direct împotriva voinței divine. Autorul vieții nu a legat plăcerea de actul generator decât în vederea împlinirii lui normale. În afara acesteia, orice desfătare de acest fel este oprită. Chiar și pentru soții sterili, regula rămâne regulă: soții nu pot scăpa de ea. Dacă speranța lor de a avea

descendență s-a risipit, ei pot avea în vedere satisfacerea înclinațiilor lor naturale, ceea ce este încă un scop legitim, deși secundar, dar cu condiția absolută ca actul lor să rămână în ordinea impusă de Dumnezeu exercitării drepturilor conjugale. Orice derogare inspirată de patimă sau de dorința neînfrânată de a se desfăta este grav vinovată, iar soții grijulii de datorie sunt ținuți să renunțe la ea.

De aceea obligațiile sunt identice pentru toți soții, independent de constituția și de vârsta lor. Dacă, precum spune sfântul Francisc de Sales, chiar „în aceste împrejurări, comerțul trupesc rămâne drept și sfânt", aceasta este numai „cu condiția ca regulile generației să fie urmate, nici un accident neputând prejudicia legea pe care scopul căsătoriei a impus-o".

De la căsătoria sa, soția, luminată de lecția experienței, a înțeles întinderea tuturor acestor grave învățături pe care le primea pe când era logodnică. Departe de a se înspăimânta de ele și de a căuta să se sustragă lor, a înțeles dintru început că punerea lor în practică, asigurând soțului ei dobândirea satisfacțiilor legitime pe care le aștepta de la starea căsătoriei, va fi pentru ea un puternic mijloc de a-l lega de cămin.

Evenimentul a dovedit că judecase bine. Poate a cunoscut în jurul ei soții temătoare, rău instruite sau pline de idei false care, împinse de o concepție eronată, refuzau să împlinească o datorie a cărei obligație o primiseră totuși intrând în căsătorie. Nu este greu de măsurat ce primejdie aleargă fidelitatea în

acele gospodării unde soțul dezamăgit se lovește de o rea voință. După un timp de luptă, răbdarea lui ajunge repede la capăt, iar ispita de a dezerta casa se ridică înaintea lui cumplită. Uneori ne mirăm văzând dezbinându-se anumite cămine care, în afară, prezintă toate condițiile fericirii: avere, sănătate, educație, situație... Dar sub aceste aparențe, un vierme roade, ascuns de toți, fericirea intimă; o neînțelegere a datoriei conjugale, a cărei cinste și necesitate soția se încăpățânează să nu le înțeleagă, îl împinge la o trădare a legăturii matrimoniale pe soțul care se socotește grav lezat.

Acceptarea virtuoasă a datoriilor conjugale, chiar cu prețul unor jertfe personale și al grelelor poveri ale maternităților succesive, va fi deci pentru tânăra soție una dintre cele mai puternice cauze ale stăpânirii sale în cămin. Să nu șovăie a-și da seama de aceasta; iar bucuria de a procura căsătoriei sale marele bine al unirii și al înțelegerii să facă să tacă în ea calculele egoiste, temerile neraționate, fuga dinaintea obligațiilor care vor rezulta dintr-o descendență numeroasă.

Căci „virtutea conjugală" le impune soților să nu piardă niciodată din vedere, căutându-și satisfacția, scopul dintâi al unirii lor, care este venirea copilului. De aceea tânăra femeie va trebui să poarte în sufletul ei o dorință vie a maternității.

A deveni mamă! acesta este pentru o soție strigătul naturii. De la trezirea ei la rațiune, copila a simțit că s-a născut pentru a fi mamă; primele ei jocuri cu păpușa sunt dovada. Crescând, a constatat „că era alcătuită", trupește și spiritual, pentru a fi

mamă. Întreaga ei educație, dacă a fost bine îndrumată, a pregătit-o pentru maternitate. De aceea, când a sunat ceasul căsătoriei, gândul dominant, idealul acestui tânăr suflet, putea oare să fie îndreptat spre un alt obiect decât acela de a se vedea înconjurată de copii?

La acest strigăt al naturii se adaugă glasul datoriei. Dacă Dumnezeu a instituit căsătoria pentru a perpetua neamul, nu este oare obligatoriu pentru soție să asculte de „Creșteți și vă înmulțiți"? Desigur, ea se teme de lungile așteptări care preced nașterea, de durerile nașterii și de ostenelile pe care le va cere educația; dar, dimpotrivă, înțelege că misiunea ei este frumoasă între toate. Din acceptarea acestui rol va ieși măreția și noblețea ei; din jertfele suportate pentru a-l împlini vor decurge meritele și răsplata ei veșnică. Care tânără femeie, sub dubla impulsionare a rațiunii și a credinței, care la ea pledează cu elocvență aceeași cauză, nu simte entuziasme imense la gândul maternității?

Această convingere fermă, gravându-se în spiritul soției ca o idee fixă, va exercita asupra „cinstei patului nupțial" cea mai prețioasă influență. Mai întâi, această dorință de descendență îl va lega puternic pe soț de soția sa: într-adevăr, printr-o consecință logică foarte simplă, tânărul bărbat, ale cărui tendințe naturale, paralele cu acelea ale soției sale, îl poartă să râvnească paternitatea, va fi fericit să găsească o colaboratoare hotărâtă să nu-și cruțe nici osteneala, nici suferințele pentru a-i da o frumoasă posteritate, care îi va purta numele și îi va face cinste. Pe cât ar fi fost de nefericit să-și asocieze viața cu o

mondenă frivolă, care s-ar fi sustras oricărei naşteri de teamă să nu-şi piardă libertatea sau să nu i se veştejească tenul, pe atât este de bucuros că s-a căsătorit cu o tânără fată pe care o va putea iubi sub un dublu titlu: mai întâi ca soţie a sa şi apoi ca mamă a copiilor săi.

Aspiraţia arzătoare spre maternitate va constitui deci una dintre principalele „atracţii" ale femeii căsătorite şi va fi una dintre temeliile „fidelităţii conjugale". Dar această tendinţă atât de viu simţită va avea un alt efect nu mai puţin important: ea va lucra asemenea unei înţelepte moderatoare asupra practicii intime a obligaţiilor matrimoniale, amintindu-le necontenit soţilor că respectul faţă de copilul ce va veni domină cu totul exercitarea drepturilor conjugale.

Dacă soţia nu se teme de maternităţi, dacă ştie să favorizeze la soţul ei „iubirea familiei", dacă nu cunoaşte calculele atunci când este vorba de a se îmbogăţi cu noi vlăstare, atunci îi va fi greu soţului să scape de regula care impune „plăcerilor îngăduite în unirea matrimonială să se împlinească în ascultare deplină faţă de legile pe care Dumnezeu le-a aşezat pentru a prezida generaţia". Soţia nu va lăsa niciodată să-i vină în minte soţului că ar putea căuta o desfătare egoistă excluzând posibilitatea venirii copilului. Astfel readus necontenit de soţia sa la adevărata idee a unirii sale, el nu va pierde din vedere scopurile cinstite ale căsătoriei şi va subordona dobândirea desfătării respectului faţă de datoria nupţială pe care o va împlini, după cuvintele atât de limpezi ale sfântului Francisc de Sales, „cu fidelitate şi francheţe".

Cine îi va inspira soției, în fața împlinirii acestor obligații, un curaj pe care îl putem numi supraumân? Aici calitățile naturale ale voinței ar apărea vădit insuficiente dacă nu ar fi întărite prin practica acelei admirabile virtuți creștine care se numește iubirea de jertfă.

Această virtute, pe care sfânta noastră Religie o predică atât de elocvent, se învață la picioarele Crucii. La această școală a dus-o evlavioasa ei mamă pe viitoarea soție: de fiecare dată când trebuia să se lipsească de o plăcere sau să întreprindă o sarcină anevoioasă, o făcea să-și împreuneze mâinile înaintea Crucifixului, amintindu-i „că, pentru a afla adevărata fericire, trebuia să-L imite pe Domnul nostru, Care consimțise la supremele imolări". Fericite mamele care au știut să insufle fiicelor lor aceste noțiuni prețioase! Fericite tinerele femei care, înțelegând gravele lecții, poartă gravată în inima lor legea jertfei!

Dar multe mame care, din rutină, mai dădeau încă Divinului Răstignit o întâietate de onoare în educația fiicelor lor, nu au uitat oare cu totul să-I lase o acțiune efectivă? Așa s-ar spune văzând frica pe care o manifestă astăzi un mare număr de suflete, numite creștine, față de practica renunțării.

Poate că nu a existat în istoria lumii catolice epocă în care știința „abnegației" să fi fost mai ignorată: trebuie să ne grăbim a spune că poate nu a fost nici una care să fi cunoscut atâtea gospodării nefericite. Să ne gândim, într-adevăr, la soarta unui cămin în care soții, disprețuind binele comun, nu se preocupă

decât de interesul lor personal: în loc să constituie o „înțelegere", acești indivizi, nu mai asociați, ci juxtapuşi, își fac război, și de atunci interiorul lor, care ar fi trebuit să rămână un sanctuar al păcii, este transformat într-un câmp de luptă unde se desfășoară o aspră „luptă pentru viață".

Este deci necesar ca soția să fi învățat de multă vreme, la picioarele Crucii, că din ziua în care va fi căsătorită, interesul ei, plăcerile ei, avantajele ei vor fi contopite în acelea ale familiei. „Doamna va trebui să fi uitat de Domnișoara." Uitare indispensabilă, dar cu atât mai dificilă cu cât Domnișoara, poate prea răsfățată, se gândea mai mult la sine însăși.

Totuși, puțină înțelepciune i-ar fi arătat repede rațiunile și farmecul iubirii de jertfă. Este de ajuns să reflectezi o clipă pentru a înțelege toată întinderea acestui principiu: „Soții se înșală căutând fiecare plăcerea sa, căci fericirea nu se dăruiește decât celor doi reuniți." Adevăr profund, luminat de experiența zilnică. Ce bucurie poate gusta femeia egoistă?... Pentru a avea această rochie, și-a contrariat adânc soțul: cât de greu trebuie să-i apese pe inimă stofa vanitoasă, ușoară pe umeri!... Pentru a nu se lipsi de întâlniri mondene, pe care el le detestă, îl lasă să rătăcească duminica în aer liber, pe drumuri: frica de hotărârile pe care le inspiră singurătatea nu i se ridică oare peste suflet ca un nor gros?... Pentru a-și păstra luxul și confortul ultra-modern, refuză să-i dea copiii pe care el i-ar dori numeroși, asemenea acelei tinere femei care declara energic „că se va opri la băiatul și fata ei, automobilul

neavând decât patru locuri”... Asemenea gânduri nu sunt oare incompatibile cu bucuria sufletului?

Dacă aceste ameţite se distrează, ele sunt nefericite, neînţelegând nimic din legile fericirii. Ca orice bine, fericirea se cumpără: moneda ei sunt plăcerile jertfite. Din această monedă trebuie ca soţia să fie risipitoare, de teamă să nu-i facă pe ai săi să sufere. Harpagon, care nu se lipseşte de un ludovic pentru masa familiei, îşi face toată lumea să moară de foame: tot astfel soţia atât de avară cu satisfacţiile sale personale încât nu vrea să lase nici una pentru binele căminului său îşi osândeşte gospodăria la cumplitul post al oricărei fericiri.

Dimpotrivă, soţia creştină care, la picioarele Crucii, a înţeles legea suferinţei şi a „răscumpărării”, simte că, cu cât se uită mai mult pe sine, cu atât se gândeşte mai mult la ceilalţi şi că, printr-o întoarcere providenţială, lucrând la fericirea comună, şi-o asigură pe a sa. Iată de ce nu şovăie în faţa datoriilor sarcinii sale, chiar dacă, pentru a le primi, ar trebui să se lipsească de plăceri fără de care nu ar fi crezut niciodată că poate trăi. Astfel, va pune pe cât este cu putinţă gusturile, dorinţele, ocupaţiile sale în unison cu acelea ale soţului ei, mereu atentă la cele mai mici nevoi ale lui, mereu devotată. Niciodată propria ei personalitate nu o va opri şi, în grava chestiune a descendenţei, va primi cu generozitate jertfa „vieţii sale personale”, pentru a o transforma în „viaţă pentru ceilalţi”. Căci nu trebuie să-şi facă iluzii: din ziua în care copiii se vor succeda în cămin, nu va mai avea nici un minut pentru sine, îşi va pierde libertatea şi va fi înlănţuită de această mică

lume, care va cere cu egală tiranie pâine, haine, îngrijiri și explicații asupra tuturor lucrurilor. Activitatea ei iubitoare va face față la toate; în această casă, unde de mai multe ori obiectele vor fi în dezordine și mobilele „rănite", în mijlocul micilor „plângăcioși" care au căzut sau și-au rupt hainele, va domni între cei doi soți o pace totală a inimii, o înțelegere desăvârșită, care se va traduce printr-un calm imperturbabil și printr-o admirabilă stăpânire de sine. Copiii, care sunt suma materială și vie a ostenelilor acumulate și a plăcerilor egoiste sacrificate, le vor fi procurat fericirea.

Soția creștină care primește de bunăvoie să se jertfească înțelege din instinct că nici o uitare de sine nu i-ar fi cu putință dacă nu ar fi sigură că va scoate din ea, pentru familia sa, roade fecunde. La ce bun să se cheltuiască până la moarte pentru un soț și pentru copii, dacă această abnegație, risipită în pură pierdere, nu ar trebui să fie înscrisă în câștigul lor? Și cine le-o va pune la socoteală, dacă nu Acela Care întocmește bilanțul fiecărei vieți, „numărând până și firele de păr", dintre care „nici unul nu cade fără îngăduința Sa"? Iată cum, în inima soției creștine, abandonarea în Providență devine corolarul necesar al iubirii de jertfă.

Logică în abandonarea ei, își spune că, dintre toate sarcinile pe care le primește în cămin, aceea care o costă cel mai mult, pentru că atrage pentru ea cele mai grele urmări — maternitatea — trebuie să fie cel mai larg „compensată". Știe că descendența numeroasă a fost întotdeauna socotită de Dumnezeu ca o favoare aleasă: „Voi înmulți neamul tău ca

stelele cerului sau ca nisipul mării...” Providența, care „nu uită vrabia” și dă hrană puilor ei, ar putea oare ignora dulcele cuib în care crește o familie creștină? Dacă „mâna Sa se deschide pentru a umple de binecuvântări toată ființa vie” — iar binecuvântările divine nu sunt cuvinte, ci realități — nu și-ar revărsa oare bunurile cele mai bune și mai îmbelșugate asupra acestui cortegiu crescând de suflete botezate, asupra acestor mădulare ale trupului mistic al lui Hristos, care umplu casa de zburdările lor vesele? Nici o ezitare nu este îngăduită credinței soției care cugetă la Providență; de aceea primește, ca expresie a unui adevăr incontestabil, această zicală atât de des repetată: „Dumnezeu binecuvântează familiile mari”.

Soția nu întârzie să-și dea seama, într-adevăr, și soțul ei împreună cu ea, că se realizează pentru căminul său, pe măsură ce se populează, întregul ciclu al făgăduințelor divine.

Mai întâi, bucuria domnește în casă. Ea este adusă acolo în chip necesar de copii: acești mici fără grijă nu știu decât să râdă și să se joace; nu iau parte la neliniști și, de pe fruntea părinților, risipesc repede grijile negre, înviind acolo speranța. Când, seara, la rugăciunea comună, își împreunează cu ingenuitate mâinile „pentru ca Bunul Dumnezeu să-i binecuvânteze pe tata și pe mama și să dea întotdeauna pâine”, tatăl și mama au impresia că nimic nu rezistă unor asemenea mijlocitori.

Când ceata veselă și zgomotoasă a adormit, iar părinții rămân singuri să vorbească despre interesele căminului lor, ei gustă

împreună o nouă binefacere: aceea a înțelegerii desăvârșite. Este rar, într-adevăr, ca buna Providență să nu strângă inimile acelora care se ostenesc atât pentru gloria Sa. Nu este oare copilul „cimentul" unirilor? Asupra lui tatăl și mama își fac să convergă gândurile și, dintr-odată, inimile lor se află legate prin această legătură comună „mai tare decât moartea", care este afecțiunea naturală și indestructibilă a părinților pentru cei care sunt propria lor carne. Șezând în contemplație lângă leagănul în care doarme pruncul cel mic, ei își uită divergențele de caracter, își reduc la tăcere dispoziția și își iartă greșelile: nu li s-a născut oare o voință comună? Nu au oare cele două activități ale lor, de acum înainte, un scop unic de urmărit: să facă din acest heruvim care doarme cu pumnii strânși un om de onoare și de virtute, capabil să țină un loc ales în societate? Își schimbă vederile, își povestesc visele de viitor: câți dintre acești mici nepăsători au fost îngeri ai păcii! Și când această influență binefăcătoare se înmulțește de șase sau de zece ori?... Când de zece ori afecțiunile tatălui și ale mamei converg asupra moștenitorilor numelui și „renumelui" lor, când de zece ori interesul comun cere jertfe comune pentru a procura acestor fii și fiice știința și virtutea care le vor asigura un loc sub soare, pietrele căminului nu sunt oare legate printr-un ciment indestructibil? Ar fi interesant de cunoscut statisticile despărțirilor care survin între părinții familiilor numeroase: dacă există, ele nu se produc decât cu titlu de excepție.

Abandonându-se Providenței, soția creștină, care nu a dat înapoi dinaintea sarcinilor materne, a aflat deci drept răsplată binefacerea bucuriei și a unirii în gospodăria sa. Dar Dumnezeu nu se oprește aici: îi simplifică sarcina, acordându-i ajutoare cu totul deosebite pentru a avea copii bine crescuți.

Familia numeroasă conferă, într-adevăr, părinților o valoare educatoare remarcabilă. Grijile de care sunt copleșiți, muncile cărora sunt siliți să li se dăruiască pentru a subveni multiplelor nevoi ale acestei tinereți care crește, le răpesc gustul mondanităților, îi smulg din distracții și frivolitate. Viața lor este serioasă și laborioasă; este foarte rar ca ea să nu fie evlavioasă: sufletele care se simt în luptă cu necesitatea aleargă din instinct să se refugieze în Dumnezeu. De aici se înțelege că, la această școală a virtuților domestice care este „marea familie", părinții iau suflete de educatori. Desprinși de ei înșiși și uitători de desfătările lor personale, nu au decât o grijă: să asigure viitorul progeniturii lor, procurându-i de urgență mijloacele de a se „descurca" în viață, mai ales știința și virtutea, aceste două bogății care vor suplini din plin banii absenți. Astfel, sub îndrumarea părinților siliți să înțeleagă „că sunt făcuți pentru copiii lor", educația își ia adevărata notă de „formare dezinteresată".

Cu totul dimpotrivă, procreatorii fiului unic sunt aproape în mod necesar pătrunși de sentimentul opus: „că pruncul lor a fost adus pe lume pentru plăcerea lor personală". De altfel, probabil nu au dorit acest vlăstar decât pentru ei înșiși. De

aceea fac din el obiectul unei căutări egoiste și vanitoase: „păpușa" lor se preface într-un „idol" pe care îl împodobesc, îl expun, îl flatează și chiar îl adoră... Pentru acest copil adulat, educația se face pe dos: el este „micul stăpân" și poruncește părinților, care cedează întotdeauna, asemenea acelei mame care, făgăduind să asiste la o hirotonire sacerdotală, nu s-a dus, ci i-a scris tânărului preot această carte întristată: „Iertați-mă, sunt reținută de Bob, care avea tocmai la acea oră o întâlnire la tenis la care refuză să renunțe." Se constată în politică faptul că oamenii de Stat cei mai valoroși sunt anihilați de Instituții când acestea sunt defectuoase și că, dimpotrivă, miniștri de inteligență mijlocie dau rezultate desăvârșite într-o Constituție bine alcătuită. Se poate face aceeași constatare pentru familie: eforturile educatoare sunt reduse la nimic într-un cămin organizat pentru plăcere; părinți foarte obișnuit înzestrați vor face minuni într-un interior unde omul este silit să practice abnegația.

Dacă Providența conferă părinților de familie numeroasă o sporire a „valorii lor educatoare", în același timp ea procură copiilor o uimitoare aptitudine de a primi formarea intelectuală și morală, care îi predestinează să fie bine crescuți.

Acești frați și surori posedă, prin însăși forța lucrurilor, calitatea care predispune cel mai bine la orice educație: obișnuința jertfei. Ei sunt, într-adevăr, deprinși să se lipsească. La masă se servesc feluri hrănitoare și îmbelșugate, dar niciodată căutate; dulcețurile și zaharicalele sunt aproape necunoscute; luxul nu există. Hainele sunt simple și

nepăsătoare față de mode: ele se transmit de la cei mai mari la cei mai mici, cei mici primind ceea ce cei mari nu mai pot purta.

Dacă vanitatea este alungată din haine, orgoliul este combătut în inimi. Niciodată nici un membru al familiei nu este pus în evidență, pentru motivul că nicăieri nu apare singur. În vizită, mama este însoțită de mai mulți copii; acasă, ei sunt prezentați toți deodată străinilor. După cum orice delicatesă excepțională, orice avantaj este împărțit. „Eul" urâcios dispare într-un „noi" întotdeauna simpatic. De altfel, orice acaparator de mică glorie, orice lăudăros, orice caracter rău ar fi îndată readus la datorie de cenzorii intransigenți care îl înconjoară și care, fără să știe, sunt elocvenți și practici predicatori ai smereniei.

Ei sunt și cerșetori ai carității. Nu trebuie oare ca, în orice clipă, frații și surorile să se devoveze unii pentru alții? Frații vor trebui să-și conducă surorile când acestea au de ieșit sau să alerge din pivniță până în pod să caute ceea ce mama lor are nevoie; surorile vor avea de făcut o mie de servicii: să coasă hainele, să cârpească vestele rupte, să facă bucătăria sau să-i „legene" pe cei veniți din urmă. Casa numeroasă este un stup unde toată lumea se ajută reciproc, cu bucurie, în chip dezinteresat, fără nici o așteptare de câștig: atmosfera ei caldă este prielnică înmuguririi adevăratului devotament.

Marea familie favorizează și iubirea de muncă. Mai întâi, zumzetul necontenit al roiului nu-i lasă pe leneși să doarmă:

trebuie, vrând-nevrând, să te miști și să faci ceva când toată lumea se ocupă de binele comun. La acest antrenament se adaugă stimulentul nevoii. Tânărul fiu, ca și tânăra fată, știu, mai întâi pentru că au auzit spunându-se, apoi pentru că și-au dat seama personal, că vor fi în existență „săraci în bani", patrimoniul împărțit nefiind în stare să-i pună la adăpost de necesitate. Va trebui deci să fie „bogați în muncă" și să-și creeze, prin puterea brațelor, o situație care să le îngăduie să se așeze.

Pe măsură ce ajunge la vârsta de a înțelege cum i se conturează viitorul, fiecare copil se dă cu ardoare sarcinii sale. Începe, ajutat de părinți, să-și aleagă o destinare, căci pentru a tinde către un scop trebuie să-l cunoști: acesta va fi preot, celălalt marinar, al treilea medic; aceasta va fi călugăriță, cealaltă se va căsători... Fiecare lucrează la realizarea ideii sale... Se citează adesea cuvântul unui sociolog de peste Rin: „Cei șapte fii săraci ai familiei germane îl vor devora pe unicul fiu bogat al familiei franceze." Cine dovedește că familia franceză, mai bine luminată asupra datoriilor sale, nu va înțelege că puterea și fericirea ei stau în vitalitatea sa?... că este o eroare de neiertat să sufoci un fiu unic sub povara apăsătoare a averii și a egoismului său?... că este un bine incalculabil să-ți cheltuiești banii, osteneala și timpul pentru a crea această școală a tuturor virtuților care este căminul populat de numeroși copii?

Acestea sunt vederile admirabile ale Înțelepciunii divine: pe când îi lasă la propriile mijloace pe cei care nu se bizuie decât pe ei înșiși, Ea îi copleșește cu tot felul de bunuri pe cei care se

încredințează Ei. „Să le dea Dumnezeu, prin roua cerului și prin grăsimea pământului, belșug de grâu și de vin!" De aceea, mulți soți creștini admiră cu recunoștință dărniciile pe care Providența le revarsă asupra lor în schimbul abandonării lor. Primind sarcinile familiale, așteptau de la Cer un ajutor, dar nu îndrăzneau să-l nădăjduiască atât de eficace. Acum, când ating cu degetul binefacerile răspândite asupra familiei lor de Acela Care „este bun cu toți cei ce-L caută", nu regretă că au crezut în El.

Totuși, ei nu au văzut încă totul: Dumnezeu le păstrează în rezervă alte mângâieri. Își vor da seama într-o zi, când vor fi devenit incapabili de muncă, că dezinteresarea lor se va fi întors în excelent calcul și că risipirea lor pentru descendența lor va fi fost cea mai bună dintre economii, căci, printr-o întoarcere providențială a lucrurilor, copiii sunt asigurarea părinților împotriva riscurilor bătrâneții.

În timp ce procreatorii fiului unic își copleșeau vlăstarul cu desfătări niciodată prea scump plătite, mama de familie numeroasă asigura cu trudă viața alor săi: hrană, pantofi, haine, școli, boli îi goleau punga. Uneori, pe fruntea soților trecea un nor; întrebarea neliniștitoare: „Ce vom deveni la seara vieții?" se înfățișa pe neașteptate... Dar își afla îndată răspunsul: „Dumnezeu va purta de grijă".

Dumnezeu poartă de grijă, într-adevăr. El voiește ca cea mai bună plasare, cea mai sigură, să fie aceea împărțită asupra unui număr mai mare de capete. Copilul este un capital omenesc al

cărui randament este incalculabil. Ce este dobânda unei rente pe lângă resursele unei inteligențe dublate de virtute? De aceea nu este rar să constați că părinții care au „pariat" pe un singur copil încearcă adesea cele mai crude dezamăgiri. Desigur, trebuie recunoscute frumoase excepții și salutate cu bucurie: anumiți fii unici — aproape întotdeauna aceia cărora voința lui Dumnezeu le-a refuzat frați și surori — au pentru autorii zilelor lor tot respectul cu putință, deferența și iubirea desăvârșită, și le procură o bătrânețe fericită. Dar, alături de acest spectacol mângâietor, ce scene lugubre nu se văd prea adesea? Aici, este un fiu bogat căsătorit care îi refuză mamei sale cele trebuincioase pentru a se hrăni și o lasă să-și câștige cu trudă ziua, spre marele scandal al întregului cartier... acolo, este un fiu risipitor care a devorat patrimoniul „trăind în lux" și care, după ce a risipit titlurile și a făcut să fie vândut peticul de pământ, trăiește leneș din ultimii bănuți ai „bătrânilor"... altundeva, moartea a secerat moștenitorul și împreună cu el visele de viitor: cum totul fusese cheltuit pentru el, averea este îngropată în mormântul său; pentru acești părinți, poarta cimitirului seamănă cu aceea a iadului, căci intrând pe ea în urma sicriului, „au trebuit să lase speranța".

În timp ce aceste nenorociri se abat asupra acelora care, aproape întotdeauna, s-au îndoit de Providență, bucuria locuiește în căminul celor care s-au abandonat ei. Doliile, este adevărat, lovesc familiile numeroase: dar acolo rândurile se strâng, iar supraviețuitorii se silesc să-i suplinească pe absenți... printre copii se poate strecura și un „risipitor" care își risipește

„partea de moștenire", dar ceilalți veghează să o salveze pe a lor: niciodată nu este totul pierdut când riscurile au fost împărțite. De aceea bunicii unei întregi generații astăzi înmulțite trăiesc copleșiți de îngrijiri, de respect și de bunuri de „societatea" solid întemeiată a copiilor lor. Cel mai mare, de pildă, este medic, al doilea căpitan de cursă lungă, al treilea agricultor; unul dintre gineri este notar, celălalt comerciant. Lângă părinți a rămas cea mai tânără dintre fiice, care nu a voit niciodată să-i părăsească, în timp ce se roagă pentru ei călugărița și misionarul lor... Fără a-și împovăra prea mult bugetul, fiecare dintre copii, după mijloacele sale, varsă un modest tribut care ajunge din plin pentru nevoi. Interiorul acestor părinți veneraţi nu are nimic din tristețea anumitor cămine aflate în declin: nepoții întreţin acolo o tinerețe necontenită. Așteptarea iubitoare a darurilor Providenței nu a fost oare răsplătită prin „însutitul încă de aici jos" al bunurilor jertfite pentru a asculta de Dumnezeu, așteptând fericirea veșnică?

Care soție creștină, la gândul unor asemenea binecuvântări pe care, sub forme variate, Dumnezeu le împarte celor care se încred în El, ar șovăi să se arunce cu bărbăție, la ceasul în care trebuie să primească maternitățile, în abandonarea totală în Providență și să-și atragă acolo și soțul?

Virtuțile soției — fidelitatea conjugală, ascultarea de legile căsătoriei, dorința maternității, abandonarea în Providență — sunt, în cele din urmă, manifestări ale Spiritului de credință.

Fără credința pe care Conciliul din Trento o numește „temelia și rădăcina sfințirii", femeia căsătorită ar fi incapabilă să satisfacă gravele obligații care îi revin. Se vede, de aici, de ce nebunie sunt atinși legislatorii laici, care voiesc să scoată din educație ideea creștină și să voaleze înaintea ochilor nevinovați motivele credinței în Dumnezeu și în Hristosul Său! Se calculează, în același timp, de ce rătăcire sunt victime părinții care nu au dat „viitoarei lor soții" o formare religioasă îngrijită și care au neglijat să o facă să aprofundeze adevărurile revelate. Nu se va găsi oare dezorientată în prezența exigențelor matrimoniale și familiale această nefericită care, nesprijinindu-se pe brațul lui Dumnezeu, nu are pentru a birui obstacolele decât propria ei slăbiciune? De aceea, decăderile ei nu miră decât pe jumătate lumea: opinia nu este prea surprinsă să vadă cedând înaintea datoriei o tânără femeie puțin reținută de sentimente religioase. Dacă, uitând jurămintele făcute, trădează fidelitatea conjugală; dacă, egoistă și avidă de desfătări fără consecințe anevoioase, fuge de maternități; dacă, dând înapoi înaintea sarcinilor unei familii numeroase, își cheltuiește puterile, timpul și banii în serbări și reuniuni care o amețesc, mondeni indulgenți vor spune „că, la urma urmei, își trăiește viața..."

Dar aceiași mondeni ar fi profund scandalizați dacă o soție cu adevărat creștină ar avea cea mai mică clipă de uitare, atât de mult se impune respectului lor valoarea spiritului de credință. Ei au o impresie — nerațională, în adevăr — dar atât de vie, că „toate sunt cu putință celui ce crede", încât așteaptă de la

femeia evlavioasă minuni de eroism în împlinirea datoriilor sale.

Aici opinia publică nu se înșală. Dar de ce, oprindu-se pe drum, nu merge până la a cere să se suprime din legile noastre principiile laice care viciază atâtea suflete, răpindu-le credința?... De ce nu cere ca toate „viitoarele soții" să fie mai bine instruite în Religie și mai serios deprinse cu virtuțile solide, prin aplicarea logică în purtarea lor a consecințelor Credinței?...

Atunci s-ar vedea înmulțindu-se căminele fericite. Căci Credința luminată și vie, care îi îngăduie soției „să stea în prezența lui Dumnezeu nevăzut ca și cum L-ar vedea", constituie farmecul ei fundamental și, procurându-i toate celelalte virtuți, o face cu adevărat „atracția căminului".

Printre aceste „alte virtuți" pe care spiritul de credință le procură soției, trebuie menționată în chip deosebit această vigilentă păzitoare a înțelegerii și, prin aceasta, a fidelității conjugale, care se numește răbdare.

Răbdare vine din cuvântul latin *pati*, care înseamnă „a suferi, a suporta". Este arta de a „suporta" necazurile mici și mari, fără nici o plângere și, dacă omul are puterea, cu zâmbetul pe buze și cu bucuria supranaturală în inimă.

Care tânără femeie nu înțelege, la puțin timp după căsătoria sa, că, prin însăși situația în care s-a angajat, exercitarea acestei

virtuți a răbdării i se impune și că, în măsura în care o va practica, pacea va domni în căminul ei? Într-adevăr, încă din primele zile a trebuit să facă acte numeroase și repetate din ea: omul desăvârșit neexistând, soțul ei are maniile, exigențele, egoismul său. Trebuie spus? Prea puțini tineri, în ceasul de față, se străduiesc în practica supranaturală a virtuților plăcute, care îndulcesc relațiile. Odată căsătoriți, nu vor avea ei ispita de a crede că totul li se datorează? Mulți dintre ei își vor închipui poate că nu au de întors jertfă pentru jertfă, atenție pentru atenție: vor primi omagii, devotamente, delicatețe, convinși că este pentru soția lor o răsplată îndestulătoare faptul de a fi încercat să le facă plăcere. De aceea, probabil mai mult de o dată, parcurgând aceste pagini, cititoarele acestui volum și-au spus: „Dar soților noștri ar trebui să li se adreseze aceste grave lecții!" Să dea Dumnezeu ca ei să-și ia partea lor! Curiozitatea sexului tare — care nu este decât cu un grad ușor mai jos decât aceea a sexului slab — să-i poarte pe soți să citească peste umărul soțiilor lor capitolele acestei cărți! Punând la masculin unele dintre sfaturile care sunt date aici, făcând pentru celelalte „inversarea" pe care o cere situația lor în cămin, ei pot scoate din aceste îndrumări o întreagă știință a virtuții conjugale și cele mai prețioase lecții de fericire. Vor înțelege că trebuie să țină „contrapartida" tuturor obligațiilor soției lor și a tuturor devotamentelor ei. Ar fi foarte vinovați și nebunește de imprudenți dacă ar lăsa eforturile generoase ale consoartei lor să se amortizeze în pură pierdere împotriva indiferenței, indolenței sau lașității lor, ridicate de ei înaintea atâtor abnegații ca un zid gros.

Și, fiindcă aici este vorba de răbdare, să-și ajute femeia să o practice, răpindu-i motivele de a suferi care stau în puterea lor. Taina „suportării reciproce", cum spun moraliștii, sau a „înțelegerii desăvârșite", cum am spune în limbaj curent, stă în uitarea de sine, unită cu gândul la celălalt, sub ochiul lui Dumnezeu. Din motiv supranatural, adică pentru a asculta de Atotputernicul, Care dă viață și prosperitate familiei, fiecare dintre cei doi soți se va strădui deci, prin mijlocul blândeții, al atențiilor prevenitoare și al caritații, să-și facă fericit soțul sau soția. Evident, pentru a ajunge aici, va avea de suferit multiple neplăceri și de impus sieși mortificări. Dar compensația îi va fi îndată dată prin rezultatele dobândite: bucurie lăuntrică, pace domestică, atașament reciproc, devotament neobosit. Acestea sunt roadele răbdării creștine.

Dar nu se întâmplă întotdeauna ca soțul, înțelegând aceste adevăruri, să le aplice în purtarea sa... uneori chiar se arată un egoist desăvârșit: atunci soția, pentru a păzi unirea în cămin, va trebui să împingă răbdarea până la abnegație.

Cum se face că un logodnic atât de blând a devenit deodată un soț autoritar și tiranic? De ce apare ros de o gelozie neagră, care îl poartă să-și suspecteze necontenit soția și să-i interzică orice relație? El, care odinioară părea atât de „bun la suflet", s-a prefăcut, printr-o metamorfoză pe care consoarta sa nu și-o explică, într-un caracter aprins până la violență: se lasă dus de mânii cumplite, în timpul cărora insultă, blasfemiază, brutalizează mobilele și, pentru puțin, pe soția sa... Nu se știe de ce cutare soț, risipitor când era tânăr, este torturat acum de

o avariție sordidă și își condamnă femeia la penibile lipsuri... în timp ce un altul, neîndreptat de obiceiurile sale cheltuitoare, ajunge la același rezultat de foamete, reducând la mizerie prin risipirile sale pe aceea căreia jurase să-i asigure o viață onorabilă. Uneori soția descoperă că soțul ei are inima împărțită: nu este înșelată de minciunile pe care le spune pentru a-și explica absențele și suferă cel mai crud martiriu care se poate închipui.

Pe măsură ce dificultățile ei cresc, această sărmană soție va trebui să arate necontenit o virtute crescândă pentru a face față încercării crescânde. Abnegația ei, pe care o scoate de la picioarele Crucii, se va traduce în afară printr-o tăcere curajoasă. Ce alt mijloc are această soție pentru a face să triumfe cauza binelui și a dreptului bun? Reproșurile nu ar fi suportate, ar naște discuții care ar învenina spiritele, „căci este mai ușor să taci decât să nu depășești măsura în cuvintele tale". Toată iscusința ei va consta în a suporta și a aștepta, rugându-se, ceasul lui Dumnezeu.

Sufletul care suferă este ca un bolnav pe care nu trebuie să-l miști: numai liniștea îi atenuează durerile; sufletul care face să sufere este el însuși pacificat de ea: „a impune tăcere, spune Scriptura, înseamnă a îndulci pornirile". Ea lasă să se stingă focul mâniei căruia cuvintele i-ar da hrană. Prea puține soții înțeleg puterea imensă a tăcerii. Nu au inteligența lecției pe care Domnul nostru ne-a dat-o când, înaintea acuzatorilor de neconvertit, „tăcea". Tăcea nu din dispreț, nici din indiferență, ci pentru că tăcerea este smerită și binefăcătoare.

Această binefacere a tăcerii este învăluită în măreție. Hristos, „nerăspunzând", nu este oare de o sută de ori mai mare decât dacă ar fi discutat pas cu pas, respingând subtilitățile adversarilor Săi, pentru a dovedi că avea dreptate? Cauza Sa, apărându-se prin ea însăși, nu avea nevoie de argumente. Tot astfel este cu virtutea soției creștine: neavând nevoie, pentru a-și arăta bunătatea, decât să apară, ea poate — și adesea trebuie — să se lipsească de cuvânt. Ce elocvență posedă fiecare gest al acestei femei devotate, care își slujește soțul în ciuda asprimilor și părăsirilor lui, care îl așteaptă, îl îngrijește, îi previne dorințele, nu este niciodată mulțumită pentru aceasta și totuși îi zâmbește! Ea răspunde greșelilor lui nu printr-un cuvânt amar, ci printr-o amabilitate... nu aceasta era replica pe care o aștepta, dar cea pe care o primește este cu totul mai bună. Încetul cu încetul, fără să-și dea poate prea bine seama, se va lăsa câștigat: Providența va îngădui ca un act mai însemnat să constituie într-o zi argumentul peremptoriu care va cuceri inima... Asemenea acelui soț care, după ce își tratase nevrednic soția, fu în cele din urmă cucerit de îngrijirile pe care, cu harul cel mai desăvârșit, ea i le dărui în cursul unei lungi boli: „Iartă-mă, striga el, nu te cunoșteam!"

Soțiile doritoare să păstreze unirea și pacea în căminul lor să-și amintească, în ceasurile în care fidelitatea conjugală s-ar găsi amenințată de reaua voință a soțului lor, acest cuvânt al sfintelor noastre Cărți: „În tăcere va fi tăria și speranța voastră." Această tăcere este semnul unei virtuți puțin comune, născute din iubirea de Dumnezeu, din practica rugăciunii, din

frecventarea sacramentelor, într-un cuvânt, dintr-o intensă viață creștină. Niciodată tinerele fete care se pregătesc pentru căsătorie, nici tinerele femei care au intrat în ea, nu se vor strădui îndeajuns să dobândească energiile supranaturale pe care le dă credința: sufletele lor, încărcate de lumina și căldura divine, vor fi într-o zi soarele care va sfârși prin a străpunge norii cei mai groși care s-ar fi adunat deasupra acoperișului lor.

PARTEA A DOUA
CAUZELE DE REPULSIE

Cauzele de repulsie

Soția înzestrată cu toate virtuțile este o „atracție pentru căminul" al cărui centru este; „glasul ei este un strigăt de bucurie" și, datorită ei, fericirea domnește în interior, atât cât poate domni, dat fiind temperamentul soțului. Dar, dimpotrivă, cât de mult contribuie la a face casa neplăcută o femeie care nu-și înțelege rolul! În loc să aducă pacea, stârnește războiul; nu ajută buna înțelegere să se statornicească; este acră la fire, iar soțul, care poate nu este prea răbdător, mai curând are poftă să fugă de ea decât s-o suporte; sau este geloasă, iar soțul, care iubește să aibă libertate de mișcare, nu tolerează să fie supravegheat; sau este dezordonată, iar interiorul se preface în cocioabă; sau este risipitoare, iar gospodăria aleargă spre mizerie... Numai gândul la urmările pe care le atrage lipsa de virtute la consoartă este de natură să facă să se cutremure orice tânără femeie care voiește să-și întemeieze căminul pe pace și pe bucurie.

De aceea, cititoarele volumului de față, după ce s-au interesat de paginile care le trasau idealul de realizat, se vor alipi cu nu mai puțină ardoare de acelea care le vor oferi tabloul nenorocirilor de evitat. După cum iadul a fost creat de Dumnezeu mai ales pentru ca frica pe care o inspiră să ne

împiedice să cădem în el, tot astfel vederea acestui alt iad care este căminul unei soții pline de defecte și al unui soț care, nici el, nu duce lipsă de ele, ar trebui să arunce în sufletul soților o spaimă mântuitoare, care să-i poarte să-și creeze cu orice preț un „paradis".

În acest scop de „medicație preventivă" sunt scrise aceste pagini. Ele sunt scrise și cu gândul de a aduce unor situații triste, deja existente, un remediu eficace. Uneori este de ajuns să afli că răul este vindecabil pentru a opri descurajarea și a face să se nască hotărâri bune, a căror aplicare va fi imediat executorie. S-au văzut gospodării trecând de la dezordine la ordine, soți nestatornici întorcându-se la datorie, soții ușuratice constrângându-se la lucrările domestice, bugete familiale redresându-se deodată, pentru că se descoperise locul prin care păcătuia organizarea.

Obiectul cărții de față nu îngăduie dezvoltarea expunerii cauzelor de repulsie provenind de la soț, care va găsi totuși câteva bune lecții adresate lui în studiul acelora care provin de la soție. Pentru ea, începuturile antrenării rele vin, de cele mai multe ori, din slăbiciunea pe care o are de a lăsa Mondanitatea să-i devoreze clipele cele mai prețioase și energiile. Adesea, în frecventarea unor prietene frivole, tânăra femeie, uitând regula muncii și pierzând iubirea de jertfă, se lasă dusă către obiceiuri cumplite care nasc în ea Caracterul Rău. Fie ca ea să nu adauge acestor defecte o Rea Administrare, care va pricinui foarte mari dezamăgiri!

Acestea sunt Cauzele de Repulsie pe care soția se va strădui să le evite. Asemenea ghidului de munte care, arătând totodată cărarea cea bună, se îngrijește să ferească de căderile în gol, aceste pagini, descoperind abisurile din dreapta și din stânga, vor da, trebuie nădăjduit, soților creștini un sprijin puternic pe drumul care duce, pe crestele ridicate între prăpăstii, către culmea fericirii.

CAPITOLUL ÎNTÂI - MONDANITATEA

Mondenitatea. — Ravagiile sale. — Cauzele sale: atracția plăcerii. — Cauzele sale: atracția succesului. — Reversul succeselor mondene. — Părăsirea căminului. — Neglijarea soțului. — Abandonarea copilului. — Copilul lăsat pe seama servitorilor. — Păcatele limbii. — „Flirturile". — A-și lua rămas-bun de la mondenitate

Dacă Domnul nostru a rostit acest cumplit anatem: „Vai lumii!", este pentru că spiritul monden este unul dintre cele mai mari obstacole care se pot împotrivi desăvârșirii creștine. Dacă oprește multe avânturi spre virtute, el nu-l cruță nici pe acela al unor tineri soți care totuși visau la o viață fericită și sfânt roditoare în căsătorie. Amândoi își făgăduiseră să alcătuiască un cămin în care Dumnezeu să aibă primul loc, în care înțelegerea să fie desăvârșită, în care să domnească ordinea și confortul, în care să fie plăcere și folos a rămâne... și iată că toate aceste frumoase speranțe se răstoarnă împotriva barierei care le taie drumul: „Mondanitatea" se împotrivește trecerii idealului.

Cu atât mai rău pentru gospodăriile astfel oprite în înaintarea lor de această cumplită iubire a lumii! Ele nu vor dobândi aproape nici una dintre bucuriile pe care și le făgăduiau. Dar dacă spiritul monden pândește căminele pentru a le invada, adesea prin femeie caută să pătrundă. Soția este, într-adevăr, mai expusă decât soțul ei la sugestiile lui. El, cu totul prins de afacerile sale, de munca sa, de studiile sale, nu are întotdeauna timp să caute succesele de „societate"; de altfel, a plăcea îl preocupă mai puțin decât a reuși, iar sunetul scuzilor sau foșnetul bancnotelor îi sunt mai agreabile decât zgomotul aplauzelor. Toaleta nu-l interesează, conversațiile îl plictisesc, practicul și pozitivul îl satisfac mai mult. De aceea, în general, își va lăsa femeia să alerge la vizite sau să sporovăiască

împreună cu prietene. El, în acest timp, va vedea clienți, va scrie la biroul său sau, dacă este liber, se va urca pe bicicletă.

Dacă deci soția este mai supusă decât consoarta sa invaziei mondene, este folositor să li se semnaleze tinerelor femei primejdia la care sunt expuse și să li se spună din nou, împreună cu Domnul nostru: „Păziți-vă de lume, din pricina scandalurilor ei." „Mondanitatea", într-adevăr, în multe gospodării constituite totuși pentru a fi fericite, a fost „motivul de repulsie" care i-a dezbinat pe soți. Faptul că nu i-au închis poarta sufletului lor a fost pentru ei pricina tuturor relelor: căci este nebunește de imprudent să-l lași pe acest vizitator indiscret să prindă rădăcină în cămin.

Parcurgând aceste rânduri, anumite cititoare ale volumului de față simt probabil ispita de a sări paginile care urmează, sub pretext că „spiritul monden" nu este o stâncă de poticnire decât pentru oamenii bogați, care au timp de pierdut, bani de risipit și mijloacele de „a face figură".

Să nu cedeze acestor sugestii: aceste soții, de condiție socială mai modestă, ar cădea într-o gravă eroare dacă s-ar crede la adăpost de „lume". Fiecare face „figură" cum poate: nu se văd oare adesea femei de muncitori împodobite cu mai multă ostentație decât prințesele și, câteodată, nu mai puțin decât reginele, ținând o curte? Când nu ai fotolii pentru a conversa, sporovăiești pe scaune, și câte gospodine, lipsite de timp, de bani, de confort, au făcut, împreună cu vecina, salon pe palier! Fără să alerge la ceaiuri sau la concerte, cea mai modestă

femeie din popor poate fi mondenă în ceasurile de libertate, poate cunoaște întâlnirile unde se dansează duminica și poate absorbi acolo, pentru întreaga săptămână ce vine, o cumplită doză de mondanitate, care îi va otrăvi gândurile și faptele. Da, „Vai Lumii", a celor mici ca și a celor mari: Lumea este un căpcăun puțin pretențios asupra situației oamenilor pe care îi devorează.

Ce atracție atât de irezistibilă posedă deci această fiară crudă, care înghite fericirea atâtor existențe? Cum poate ea astfel să se facă adorată?

Secretul succesului ei este foarte simplu: ea măgulește tendințele spre desfătare și spre orgoliu ale omenirii căzute.

„Spiritul monden" este alcătuit mai întâi din atracția spre plăcere. Soția este tânără, este liberă: căsătoria tocmai a eliberat-o de tutela maternă și a smuls-o din acea viață, totuși rezervată, a unei tinere fete care își supraveghează pașii, de teamă să nu piardă o partidă printr-un gest nechibzuit... Nu trebuie oare să profite de anii fericiți, care sunt aceia ai intrării în gospodărie, pentru a se desfășura puțin? De aceea se vor căuta distracțiile și conversațiile. Relații fermecătoare se prezintă: alte tinere femei nu cer decât să lege raporturi de prietenie. Se merge unele la altele. După-amiaza, în timp ce „domnii aceștia" sunt la ocupațiile lor, se ia ceaiul, sau se merge la plimbare, sau se asistă la un concert. Seara, soții, care sunt tineri și care doresc și ei plăcere, se lasă antrenați la o conferință, la bal, la cinema, la teatru...

Nu este oare mai amuzant pentru o tânără femeie să-și petreacă astfel timpul decât să rămână singură, așezată într-o nișă de fereastră, cosând sau brodând? După-amiezile i se par atât de lungi fără soțul ei! Ah! dacă ar fi el acolo, cât de mult i-ar plăcea să rămână acasă! Dar, el fiind afară, poate ea face mai bine decât să-l imite? Cel mai bun mijloc de a-ți plăcea întorcându-te în cămin nu este oare să fi ieșit din el?

Astfel antrenată de momeala distracțiilor, tânăra mondenă părăsește acele și foarfecele. Are, desigur, o mustrare de conștiință când, depunându-și șorțul de interior și închizându-și cutia de lucru, îmbracă o toaletă de oraș... simte că dezertează... că datoria nu este acolo... că, dacă ar voi cu adevărat să se atașeze de căminul ei, ar gusta bucuriile adevărate: „chilia este dulce pentru cel ce stă în ea", spune Imitațiunea... Își amintește că își trasase un cu totul alt program... Dar își scutură repede perplexitățile, spunându-și că va recupera ușor timpul pierdut, că mâine va lucra îndoit... că nu poate face prietenei sale, care o așteaptă, injuria de a o părăsi... că, în fond, relațiile sunt poate la fel de folositoare unui cămin ca și cusutul și grijile interiorului... Liniștită, pleacă cu pas ușor și cu inima mulțumită: nu-și făgăduiește oare o după-amiază veselă?

Dacă, precum a hotărât, a doua zi ar rămâne liniștită, „cu totul a ei", urmările acestei ieșiri nu ar fi grave. Dar o plăcere atrage alta, precum o verigă pe următoarea. Socotea, într-adevăr, să nu părăsească locuința, unde avea călcatul rufelor, dar o tânără femeie — pe care de altfel nu o văzuse niciodată — se afla

tocmai împreună cu ea la prietena lor comună; această necunoscută din ajun a invitat-o atât de drăguț și cu atâta insistență, încât ar crede că o jignește dacă nu răspunde avansurilor ei... Călcatul va aștepta... este oare atât de grabnic?... Pentru a-și potoli scrupulele, hotărăște să i se destăinuie seara, între două filme, soțului ei, pe care l-a rugat stăruitor s-o ducă să vadă drama uimitoare despre care i-a vorbit mai devreme această tânără doamnă... Tânărul care, dorind să-și facă soția fericită, a „urmat-o" la cinema, aprobă totul fără să mai cugete... Și mâine „cheia va fi din nou sub ușă", în timp ce stăpâna casei va merge să-și caute plăcerea.

„Atracțiile" se înmulțesc: se găsește întotdeauna, după ultima, una pe care nu o așteptai și „pe care ar fi nepoliticos s-o refuzi"... Țopăind de la o distracție la alta, tânăra femeie face turul orașului, precum privighetoarea care, din creangă în creangă, a parcurs toți copacii pădurii... Asemenea acelei soții, puțin extraordinare, trebuie mărturisit, care, la Paști, nu-și terminase vizitele de Anul Nou, pe care le număra la peste cinci sute, înscrise în carnetul său.

Dacă această tânără femeie are atâta plăcere să alerge lumea, este pentru că află acolo — sau cel puțin crede că află — succesul. Căci acestea sunt cele două elemente constitutive ale spiritului monden: plăcerea mai întâi, apoi vanitatea.

Tânăra soție este, într-adevăr, foarte sensibilă la lingușirile care îi vin din toate părțile și pe care le interpretează ca omagii ale unei reale admirații. Nu este oare evident, gândește ea mai

întâi, că se simt pentru ea cele mai calde simpatii: cum și-ar explica altfel că se ține atât de mult să fie revăzută? Simte că i se găsește mult spirit: nu-și dă oare seama că este ascultată îndată ce rostește un cuvânt? Iar talentul ei nu exercită oare o adevărată seducție? De fiecare dată când este invitată să se așeze la pian, nu i se îngăduie să-l părăsească decât după a doua sau a treia piesă... Cât despre frumusețea ei, este mândră de ea: nu se știe oare mai bine înzestrată trupește decât toate persoanele pe care le întâlnește?... De altfel, gustul ei impecabil, eleganța, toaleta îi înalță atât de mult farmecul încât nu se miră că este admirată...

Astfel imaginația înalță „idolul" pe care sărmana, amăgita, îl va „adora" și care nu este altceva decât o falsă înfrumusețare a ei însăși. Căci se înșală în chip straniu atât asupra calităților sale personale, cât și asupra aprecierilor făcute despre ea de lumea pe care o frecventează.

Desigur, are câteva haruri; are și farmec al spiritului. Este capabilă să cucerească simpatii adevărate: nu a știut ea oare să ia inima soțului ei? Dar, pe cât influența ei ar fi reală dacă și-ar mărgini câmpul de acțiune la cămin, unde, regină necontestată, departe de rivalele geloase, are dreptul și datoria de a plăcea, pe atât își micșorează avutul calităților voind să subjuge mondene care, sub zâmbetele lor, ascund amărăciunea rivalității. Ah! dacă tânăra femeie care se încrede în cuvintele mierose pe care, cu naivitate, le crede sincere, ar auzi frazele care se șoptesc în jurul ei când, de pildă, luând loc la pian, stă cu spatele întors și acoperă glasurile cu acordurile

sale... Atunci reflecțiile își urmează cursul: „Ce pedantă!... Ar fi fermecătoare dacă nu ar poza atât!... Cât de rău se aranjează!... Ce aer comun are!...” Îndată ce piesa s-a sfârșit, epigramele încetează și, ca prin farmec, fețele devin radioase, mâinile bat entuziasmate și, dacă, cedând complimentelor, primește să cânte din nou, oamenii se vor răzbuna pe credulitatea ei continuând schimbul de vorbe răutăcioase.

Lumea este crudă și rea. Fiecare, pe rând, este acolo călău și victimă. Oamenii se sfâșie cu dinți frumoși, dar într-un chip atât de ipocrit și cu forme atât de măgulitoare, încât supliciul devine fără durere. Abia dacă unele își dau seama că sunt devorate, atât de ușor este de adormit vanitatea lor, alcătuită din încredere în sine și din credința în minciuna care place!

Tinerele soții, doritoare de fericire, să nu cedeze deci invaziei spiritului monden! El nu le-ar aduce decât dezamăgiri. De altfel, dacă primesc să stea cu statornicie în căminul lor, fugind de reuniunile inutile și luând din lume numai puținul care este de trebuință pentru a respecta uzanțele și a face plăcere soțului, ele vor fi văzut repede, din pașnicul lor observator, mulțimea nefericitelor care se zbat în acest ocean, așteptând să se înece în el. Ea va vedea, pe această mare perfidă, petrecându-se cumplite catastrofe: luntre purtate de doi tineri soți dislocându-se și sfărâmându-se, valuri noroioase revărsându-se peste tinere femei care înaintau mândre de onoarea și frumusețea lor... nefericite târâte de flux și reflux, ca niște jucării, pe funduri mlăștinoase... Reflecția crudă pe care o exprima poetul latin va veni în chip firesc în mintea

soțiilor care rămân fidel legate de căminul lor: „Este dulce să te simți la adăpost pe țărm, în timp ce vezi o barcă naufragiind în mijlocul furiei valurilor!"

Trebuie acum să privim ceva mai de aproape și în amănunt nenorocirile variate și cumplite pe care le aduce victimelor sale această „lume înspăimântătoare", a cărei simplă descriere face deja să te cutremuri.

Prima dintre primejdiile la care le expune este părăsirea căminului. Bunul La Fontaine a spus: „Absența este cea mai mare dintre rele." Depărtarea de casă sfârșește prin a face, în măsura în care se repetă și se prelungește, interiorul mondenei odios.

Antrenată de distracțiile și ocupațiile exterioare de tot felul, tânăra femeie ajunge treptat să nu mai stea acasă decât pentru a dormi și pentru a mânca. Se întoarce în grabă, cu câteva minute înainte de ora la care revine de obicei soțul ei. Uneori nici nu și-a scos încă pălăria și mănușile, că el deschide ușa: o urma pe scară. Firește, nimic nu este pregătit în casă. Așa cum era poziția împrăștiată a scaunelor și a serviciului de masă când soțul a plecat după dejun, tot așa le regăsește venind la cină. Căci, după cum femeia lui nu apare decât cu câteva minute înaintea lui, tot așa ea scapă foarte puține clipe după ce el a ieșit, atât de mult pare că, la ea acasă, pământul îi arde tălpile.

De atunci, casa capătă încetul cu încetul înfățișarea unui magazin de vechituri. Ustensilele se îngrămădesc unele peste

altele. Farfuriile, ceștile sau paharele scoase din bufet nu par grăbite să se întoarcă acolo. Afară numai dacă tânăra gospodărie are mijloacele să-și plătească o servitoare și norocul de a fi găsit una care să fie deopotrivă devotată și pricepută, vasele și rufele ajung curând să alerge pe mobile și chiar uneori pe parchet. Într-o casă în care se lipseau de slujnică din economie, stăpâna, pentru a nu pierde nici o întâlnire, nici o invitație, nici o ceremonie, îngrămădea pe dalele bucătăriei farfuriile murdare: în clipa de a se pune la masă, se treceau repede prin apă cele care trebuiau să slujească...

În această casă părăsită, care devine respingătoare, se ridică totuși uneori zile de ardoare pentru curățenie: este atunci când trebuie să aibă loc o recepție „pentru a întoarce politețurile". Atunci soția ia vreo femeie de serviciu și, în răstimpul unei dimineți, se pune totul la loc. Vizitatorii, recunoscători pentru ospitalitatea cordială, se miră văzând atâta ordine la o stăpână a casei „care aleargă mereu", admiră activitatea acestei tinere femei care știe atât de bine să-și unească plăcerile și datoriile.

Cât de ușor se lasă mondeni înșelați, cu condiția să ai talentul de a le arunca praf în ochi! Dacă invitații ar fi avut numai curiozitatea să împingă ușa care face legătura dintre salon și dormitor, ar fi fost lămuriți. Nu era elegant aranjat decât locul pe care erau chemați să-l vadă; în altă parte domnea confuzia; dincolo rufele zăceau necârpite, paturile nu erau făcute, hainele se întindeau pe scaune... Pentru toate trebuie timp; un gest trecător nu ajunge: grijile gospodăriei cer minuții, iar minuțiile multe minute... Câtă dreptate are tânăra femeie care

se agață de căminul ei și refuză să iasă fără folos. Ea constată prin experiență că nu ajunge niciodată la capătul sarcinii sale, lanț fără sfârșit, mereu reînnoit... De aceea nu-și explică cum fac prietenele ei mondene, care afirmă „că ajung la toate". Dar, în caritatea ei, preferă să le admire cu naivitate decât să le bănuiască de minciună.

Această părăsire a căminului, pe care o pricinuiește spiritul monden, nu ar fi decât o pagubă materială, poate reparabilă, dacă nu ar atrage ca urmare părăsirea soțului.

Căsătorindu-se, tânărul visase o femeie care să fie cu totul a lui. De aceea, ce dezamăgire a simțit când a constatat prima dată tendințele ei ușuratice! I-a arătat dezamăgirea sa. Dar ea a găsit răspuns la toate. Ce oare îi poate reproșa soțul ei? Îl lasă ea vreodată singur acasă? Când se întoarce de la muncă, nu este ea acolo? Când duminica nu merge la vânătoare sau la pescuit, nu-i ține ea tovărășie? Este sigur că, atunci când sunt împreună, ea nu are bucurie decât dacă el consimte să meargă la teatru, la cinema sau la serată: dar de ce s-ar plânge el, tânăr și înfloritor, că femeia lui îl antrenează să ia plăcere? De altfel, nu este el nedrept incriminând relațiile ei, pe cât de alese, pe atât de numeroase? Ea îl face cunoscut pe soțul său, îi atrage clienți sau admiratori: nu este oare puțin datorită ei că situația se îmbunătățește?

Soțul, care nu este înșelat de asemenea argumente, constată că nu prea are mijlocul de a fi înțeles. Dar, cum pentru a face să pătrundă o idee în acest recipient ermetic închis care este o

inteligență obstruată de judecăți preconcepute, ar trebui spart vasul, el preferă, pentru binele păcii, să se resemneze și să tacă, hotărât fiind să se mulțumească cu ceea ce soția lui va consimți să-i procure ca fericire.

Vai! ea îi aduce puțină! În timp ce îi descrie cu volubilitate desfătările gustării pe care o oferea, acum două ceasuri, una dintre prietenele ei, bietul băiat mănâncă bucata de pateu pe care ea a cumpărat-o, neavând timp să gătească nimic. Își spune că ar prefera să aibă în gură, mai curând decât în urechi, răsfățurile pe care i le zugrăvește soția lui, dar pe care nu a avut niciodată curajul să i le pregătească, pentru că lumea îi mănâncă cina... Și melancolic se sfârșește masa, mereu alcătuită din meniuri expeditive, rareori apetisante, foarte adesea rele.

Când, trecând din sufragerie în camera sa, soțul se gândește să se îmbrace pentru a apărea în public, atunci ravagiile mondanității îi apar sub forma rufelor găurite, a nasturilor lipsă, a gulerelor tari necălcate. Reclamă, amintind că rugase dimineață ca această haină să fie revizuită și pusă la punct pentru seară. Soția se scuză: nu a avut timp... dar să nu se tulbure: a încălzi un fier, a înfila un ac este treabă de un minut; o reparație va fi repede făcută, un guler repede „glaciat"... El așteaptă, se impacientează; lucrarea grăbită este imperfectă. În timp ce își vede soția agitându-se, gândește trist că ar fi putut face atât de bine mai devreme ceea ce în seara aceasta va „cârpi de mântuială"! Din aceasta concepe o grea mâhnire.

Se ghicește ce reacție va opune soțul mondanității consoartei sale: pentru a-și scutura tristețea, va deveni monden el însuși. De vreme ce ea fuge de căminul care o plictisește spre reuniuni unde se distrează, de ce nu s-ar „dezplictisi" și el de partea lui?... cercul sau cafeneaua nu cer decât să-l primească. Acolo, cel puțin, găsește oameni afabili: curând va număra acolo numeroși camarazi, care îl vor fi consolat repede. Își creează „mica lui viață". Neîntorcându-se și el decât pentru a mânca — afară de cazurile când invită sau este invitat la restaurant, și aceasta cât mai des cu putință — existența lui face exact pandant cu aceea a femeii sale.

Se poate întâmpla totuși ca acești mondeni să fie pe neașteptate rechemați la cămin și să redevină asidui acolo, în urma sosirii copilului. Această mică ființă, de a cărei prezență se temeau — și pe care poate o amânau — de teamă că s-ar împotrivi plăcerilor lor, tocmai și-a făcut intrarea în lume. Părinții încântați se „regrupează" în jurul noului venit, pe care îl iubesc cu pasiune. Încă o dată în istoria familiilor, copilul, fără să bănuiască, va fi fost leacul inimilor și cimentul care le unește. Lângă leagăn se reînsuflețesc jurămintele făcute la picioarele altarului, iar viața de familie, care ar fi trebuit să înceapă la căsătorie, se inaugurează la botez. Răul este reparat; soții odinioară mondeni urcă repede panta rea pe care alunecau, mai ales dacă acest întâi-născut își adaugă tovarăși. Atunci soția, ținută acasă de acești mici nevoiași și flămânzi, a căror exigență este de fiecare minut, va gusta, în mijlocul strigătelor, al lacrimilor și al zâmbetelor, bucuriile adânci ale

maternității. Obligată să se gândească neîncetat la alții, va practica, constrânsă și silită, această virtute a cărei lipsă îi pricinuia nefericirea: uitarea de sine.

Fericite tinerele mame care, după un moment de frivolitate, intră astfel din nou în seriozitatea vieții!

Dar cât de lugubră este soarta acelora care, neștiind să profite de această lecție providențială, fug de acasă pentru a se întoarce iarăși spre existența mondenă!... Cine le va readuce vreodată?

În zilele care urmează nașterii, această tânără mamă, care găsește lungi ceasurile de imobilitate, tânjește după agitație. Declară fățiș că nu are sănătatea — ar trebui să spună curajul — de a-și hrăni copilul. Întrezărește, într-adevăr, legăturile pe care și le-ar crea asumându-și această sarcină, care totuși constituie pentru ea o datorie, și se străduiește să le rupă. În timp ce alte mame, acelea profund serioase, dar mai puțin solid constituite, plâng cu amărăciune că nu pot da dragului lor mic laptele matern, aceasta manifestă o durere de comandă, care nu înșală pe nimeni.

O dificultate se ivește totuși: cui își va încredința copilul? Nu-l poate lăsa singur acasă... Dacă este bogată, problema este repede tranșată: se va avea o „nurse", căci termenul de doică este, se pare, prea vulgar. Este săracă? Va cere mamei sale sau soacrei sale să se ocupe de prunc... Oh! bunicile sunt atât de bune, atât de devotate, întotdeauna gata să facă un serviciu! În

plus, sunt atât de fericite să redevină mame: această reînnoire a vechilor lor deprinderi nu le va întineri oare deodată, ducându-le cu douăzeci și cinci de ani înapoi?... Și apoi aceste bune oficii aduse nu le vor da oare autoritate în gospodăria din care au suferit adesea atât de mult că au fost înlăturate încă de a doua zi după căsătorie, într-un chip pe care l-au găsit cel puțin brusc, dacă nu brutal?... Nu aveau ele oare comori de experiență de comunicat?... Nu au pierdut nimic așteptând și vor relua sceptrul de „regină-mamă", pe care de altfel nu au consimțit niciodată să-l lase.

Dacă îndelungata lor deprindere cu viața și practica virtuții le-au înzestrat pe aceste bune bunici cu o prudență desăvârșită, ce binefaceri prețioase vor răspândi ele în tânăra gospodărie! Mai întâi vor ocroti sănătatea copilului: în mâini experte, el va lua acea înfățișare de frumos prunc dolofan care face atâta cinste mamelor. Apoi, când va veni ceasul de a începe formarea sufletului, dulcea bunică va face să pătrundă în spiritul fraged credința ei, iubirea ei de Dumnezeu, sentimentele ei de virtute... Astfel, anumiți copii s-au aflat, în valoare morală, față de părinții lor, superiori cu o generație.

Dar aceste venerabile bunici nu-și vor opri influența binefăcătoare la cei mici, a căror sarcină li s-a trecut atât de ușor. Ele nu pot uita că, dacă sunt bunici, sunt mame și că trebuie, la orice vârstă, să-și îndrume copiii căsătoriți. Or, ele se află acum în posesia unei situații privilegiate: se bucură de un credit alcătuit din valoarea acumulată a serviciilor lor zilnice. Să-i ceară plata într-o monedă care va fi reformarea

frivolității, întoarcerea progresivă la treburile interiorului, gustul vieții de familie. Dacă li se acordă toate aceste avantaje, atunci ostenelile lor vor fi fost răsplătite din belșug.

Dacă urmările supărătoare ale părăsirii copilului sunt, din fericire, contrabalansate de influența unei bunici înțelepte, în schimb ele au șansa să fie înmulțite când nou-născutul este încredințat servitorilor.

Totuși, anumite mame nu-și fac scrupul să-și predea copiii unor mâini străine. Mai curând decât să renunțe la distracțiile lor, se văd tinere femei căutând „înlocuitoare". Odinioară încă se mai puteau găsi. Existau în lume slujnice, dintre acele suflete devotate, venerându-și stăpânii, înzestrate cu o credință adâncă și cu o virtute cu atât mai admirabilă cu cât era mai smerită și mai dezinteresată. Modelul lor nu s-a pierdut, dar a devenit atât de rar încât o stăpână a casei aflată în căutarea unei servitoare „cu totul de încredere" este aproape sigură că nu o va descoperi. Va lua de la biroul de plasare sau după indicațiile prietenelor candidata pe care o socotește cea mai puțin departe de idealul său, dar care poate nu va fi, pentru aceasta, prea aproape de el... O tânără femeie alese astfel o servitoare care slujise într-o cafenea și pe care se feri bine să o întrebe prea mult despre trecut. Fată excesiv de activă, inteligentă, pricepută la toate, la bucătărie ca și la gospodărie, ținea copilul desăvârșit. Curând avu încrederea stăpânilor săi, care închideau ochii asupra restului: era oare prea scump plătită favoarea libertății lor?... Când, deodată, după trei ani, Domnul descoperi că ea îi băuse vinul din

pivniță, iar Doamna, înspăimântată, își dădu seama că îl învăța pe nevinovat vorbe murdare și chiar blasfematoare...

Această istorie se repetă cu nuanțe. Te întrebi uneori cărei cauze să atribui afecțiunea anumitor copii pentru idei opuse acelora ale părinților lor; cum, de pildă, cutare fiu de familie, îndrăgostit de socialism, de comunism, se rușinează de noblețea și de tradițiile sale... cum anumiți tineri găsesc plăcere în frecventări comune și în maniere triviale, față de care părinții lor, foarte distinși în mondanitatea lor, credeau că le inspirase oroarea... Când cercetezi trecutul, descoperi că aceste idei și aceste moravuri erau ale „dădacei" și ale valetului de cameră...

De aceea nu se va repeta niciodată îndeajuns mamelor că numai ele au har de stare pentru a se ocupa de copiii lor. Dacă este legitim să se lase ajutate, este vinovat să se lase suplinite. Să nu-și neglijeze datoria! Cum ar putea avea sinistrul curaj de a-și închide urechea și inima la glasul heruvimului lor pentru a-l asculta pe acela al mondanității? „Ce le-ar folosi să câștige toate succesele universului, dacă ar ajunge să piardă sufletul copilului lor?" Între lumea care o cheamă și copilul care o imploră, alegerea mamei este făcută. În jurul acestui leagăn se va desfășura de acum înainte, pentru ea și pentru soțul ei, „sărbătoarea perpetuă": strigătele sau râsetele nevinovatului le vor ține loc de orchestră, vegheerile vor înlocui nopțile de bal... Toate jertfele vor fi impregnate de o dulceață inefabilă, pentru că tânăra femeie va simți că, în compania soțului său,

statornic ca și ea în casă, lucrează la lucrarea adevărată, singura vrednică de ea, singura durabilă: zidirea căminului său.

Niciodată o soție care se sustrage mondanității nu va avea o apreciere îndestulătoare a fericirii sale. Dacă gândul că a scăpat de anumite primejdii asupra cărora reflectează o umple de bucurie, va fi purtată de entuziasm dacă mai are în vedere multe altele pe care le-ar fi putut înfrunta și la care nu se gândise.

Păcatele limbii constituie una dintre calamitățile la care mondena se expune cel mai mult și la care se gândește cel mai puțin. Totuși, ce mizerie! Sfântul Iacob spune „că acela care nu păcătuiește cu limba este un om desăvârșit". Nu este oare adevărată reciproca? „Cel sau cea care păcătuiește cu limba este un bărbat sau o femeie nedesăvârșită!" Înțeleptul Esop, afirmând că limba este cel mai bun și cel mai rău dintre lucruri, a exprimat un adevăr vechi precum lumea.

Nu ar trebui totuși, în privința limbii, să fie copleșită femeia. Bărbatul se grăbește să se declare, în materie de caritate față de aproapele, „un mic sfânt". El încarcă sexul feminin cu toate slăbiciunile de limbaj și cu toate lipsurile orale față de dreptate și adevăr. Totuși, bărbatul nu ar trebui să uite că este la fel de fragil ca femeia când este vorba de a săvârși păcatele limbii. Să-și amintească vorba fabulistului:

Și chiar cunosc, în această privință,
Mulți bărbați care sunt femei,

și care poate, în această materie, Îl ofensează pe Dumnezeu cu mai multă gravitate. Într-adevăr, cine ține cele mai multe vorbe necuviincioase? Cine se dedă uneori fără scrupule la conversații obscene? Cine nu șovăie să amestece cu termenii deocheați cuvinte blasfematoare? Cât de încărcată este deci limba anumitor bărbați! Cât despre clevetire și calomnie, ele nu au predilecții pentru cutare sex: sunt curtate de amândouă. Ba chiar, adesea, bărbatul pune în denigrarea aproapelui o brutalitate care răspunde puterii firii sale. Limba masculină ar lucra mai curând asemenea sabiei decât asemenea acului, ceea ce nu înseamnă că prada imolată prin lovituri de ace nu suferă mai mult decât cea doborâtă dintr-o întoarcere de spadă.

Dar atunci, dacă cele două sexe sunt deopotrivă slabe înaintea „păcatului limbii", de ce opinia publică, făcându-le procesul, nu le trimite spate în spate, în loc să condamne femeia? Acest verdict are câteva motive. „Ocazia îl face pe hoț": femeia este mai adesea decât bărbatul solicitată de împrejurări să sporovăiască și, prin urmare, să se folosească rău de limba sa: de aici numeroasele ei abateri, de aici reputația ei. În timp ce soțul este la afaceri, ocupându-se de chestiuni pozitive, tânăra femeie pleacă în vizite. Acolo pălăvrăgește, căci „ce să faci în vizită, dacă nu să vorbești?" Subiectele serioase seacă repede: de altfel, nu le lipsește oare atracția? Se abordează critica, ce furnizează materie de vorbit la nesfârșit. O povestire atrage alta, o observație trezește una mai gravă. Ca un autobuz, conversația rulează tot mai încărcată, înglobând necontenit

noi pasageri pe care îi răstoarnă, când nu intră cu toată greutatea ei în vitrina din față.

Clevertiri... calomnii... își urmează deci mersul. Dacă faptele sunt adevărate în prima gură care le relatează, sunt deja deformate de a doua. Fiecare interlocutoare adaugă povestirii un cuvânt plăcut, o anecdotă amuzantă, o trăsătură savuroasă. Istoria nevinovată de la început a devenit curând o minciună atroce, capabilă să distrugă cea mai onorabilă reputație.

Acești călăi eleganți, cu maniere frumoase, ale căror mâini alcătuiesc lucrări încântătoare, nu cruță pe nimeni. Toată lumea este executată pe eșafodul lor... chiar și soții... mai ales ei uneori.

Ar fi o eroare să se creadă că aceste abateri de limbaj nu se produc decât în „lumea mare". Ocaziile se oferă deopotrivă oamenilor simpli, care cad și ei în ispită: câte gospodine au denigrat aproapele în pragul ușii! sau încă în acele conciliabule care se țin în fiecare zi, odată gospodăria terminată, în compania vecinelor adunate pentru a trage acul. Fie că se cârpesc ciorapi într-o bucătărie, fie că se brodează într-un salon, primejdia este aceeași: se pare că, despuiindu-l pe aproapele, omul se îmbogățește cu toate virtuțile pe care i le răpește.

Urmările acestor conversații sunt cumplite! Fără a vorbi de nenumăratele ranchiune stârnite de aceste pălăvrăgeli, câte dezbinări nu au pricinuit aceste vorbe nefericite în cămine!

Totul se află mai devreme sau mai târziu. Imprudențele de limbaj revin într-o zi la urechile soțului, care este deopotrivă umilit și furios aflând că evenimente strict intime au fost divulgate. După temperamentul său, va reacționa împotriva acestei atitudini a soției sale fie prin reproșuri întristate, fie printr-o mânie, fie printr-o răceală care va stărui atât cât resentimentul. Înțelegerea în cămin nu va fi îmbunătățită de aceasta, iar încrederea reciprocă va fi mult diminuată.

Iată cum mondanitatea ajunge, pe căi multiple, dar care toate duc la aceeași răscruce, să facă viața comună grea și plictisitoare pentru soți. De aceea, niciodată soția care voiește să rămână centrul de atracție al interiorului său nu se va păzi îndeajuns de grijuliu de erorile de limbaj la care duce spiritul monden. Ferindu-se de aceste „cloncăneli" care fac întotdeauna rău cuiva, fie și numai celei care le rostește, tânăra femeie va rezerva pentru soțul ei ardoarea cuvântului și farmecul conversației sale. Îndată ce se va întoarce, va începe să-i povestească ceea ce îl interesează; îi va da ultimele știri despre copii și îi va nara evenimentele petrecute chiar în această după-amiază. Soțul va fi captivat de plăcerea atât de atrăgătoare a acestor convorbiri: o limbă de femeie este atât de dulce când este curată de orice venin!

Pălăvrăgelile mondene nu-i expun pe autorii lor numai la greșeli grave împotriva caritații; ele sunt adesea pentru ei punctul de plecare al unor aventuri în care fidelitatea conjugală și însăși onoarea căminelor vor alerga mari primejdii.

Aruncați o sămânță rea pe un pământ roditor: va încolți îndată. Astfel sunt cuvintele imprudente aruncate în dreapta și în stânga de vorbăreața temerară. Vorbe în vânt, se va spune... să nu ne înșelăm: ele nu sunt pierdute pentru toată lumea; anumite inimi le culeg, iar în ele vor face să răsară sentimente și dorințe...

Astfel se nasc acești paraziți ai iubirii conjugale pe care lumea îi numește „flirturi". De ce să se desemneze prin acest cuvânt străin, care sună rău urechilor franceze, aceste prietenii cumplite? Să fie oare pentru a acoperi, sub un termen care nu înspăimântă, pentru că nu este prea bine înțeles, unul dintre relele care trebuie să-i îngrozească cel mai mult pe soți?

Tânăra femeie să se gândească puțin la primejdia pe care o aleargă. Fără să bănuiască, toaletele ei extravagante, grațiile ei manierate, vorbele ei frivole, puținul atașament pe care îl arată față de căminul său au adus pe un monden elegant și spiritual, pe care are de multe ori ocazia să-l întâlnească, să-și spună că această aparență seducătoare dezvăluie un fruct copt, gata să se desprindă, pe care va ajunge să-l culeagă fără efort.

Cu naivitate, tânăra femeie nu respinge primele amabilități care îi sunt prezentate: cum orice cochetă iubește să fie lingușită, primește ca o zeiță căreia i se aduc onoruri omagiile acestui intrigant. Nu discerne scopul pe care îl urmărește: tocmai aici este nefericirea ei. Ignoră, în lipsa ei de experiență, că niciodată adularea nu este dezinteresată și că „orice lingușitor trăiește pe seama celui care îl ascultă".

Dacă ar ști aceasta, ar fugi... s-ar smulge „din această spiță de iubiri nebune, zburdălnicii, necurății". S-ar repezi spre căminul ei, jurând că nu va mai fi prinsă acolo, și s-ar închide în practica datoriei. Căci aceasta trebuie să fie atitudinea unei tinere femei: ea nu-și mai aparține, este a soțului ei; orice îndrăzneț îi inspiră cea mai adâncă oroare.

Din nefericire, cu ajutorul lipsei de experiență, tânăra mondenă, care nu întrevede nici o urmare supărătoare după imprudențele sale, nu se îndepărtează de primejdie. Își spune că pentru ea nu există nici un pericol: „Îl voi asculta, dar nu voi face nimic din ceea ce îmi va spune; îi voi pleca urechea, dar îi voi refuza inima." Hotărâre iluzorie, căci este tot atât de cu neputință să oprești în căderea sa un cuvânt pervers care curge din ureche în inimă, pe cât este de a împiedica un torent să coboare pe coasta unui munte... Iată deci marea nenorocire sosită: inima este invadată... și, odată cu ea, imaginația. Afecțiunii pentru soț i se substituie pasiunea născândă... gândul este obsedat de ea, preocuparea devine constantă, dezgustul față de viața conjugală începe să se manifeste, prodromuri cumplite ale ispitei care se va ridica îndată. Tânăra femeie atinge abisurile... se va prăbuși oare în ele?

În general, soția își dă seama la timp de primejdie. Șovăie să facă pasul care o va arunca în prăpastia păcatului: are o oroare instinctivă de groapa neagră, fără fund, săpată la picioarele ei și care îi dă amețeală. Automat, caută să se prindă de sprijiniri care îi redau siguranța: se întoarce spre soțul ei, spre căminul

ei, spre tradițiile sale; își amintește voturile de fidelitate, primele fericiri... Reapariția acestor imagini liniștitoare va fi adesea de ajuns pentru a risipi fantomele pasiunii, iar inima reintră în ordine.

Dar uneori tânăra mondenă nu-și dă seama de primejdia pe care o aleargă. Se aruncă în ea, fascinată de abis... Din fericire, alții îi ghicesc starea sufletească după semne pe care nu le poate ascunde. Soțul își dă seama că gândurile și grijile soției sale sunt acaparate de un altul; mama tinerei soții descoperă cu ușurință la fiica sa evoluția neliniștitoare, care se manifestă printr-o mie de indicii revelatoare. Anturajul, înspăimântat, se coalizează pentru a deschide ochii sărmanei copile. De cele mai multe ori, sub lovitura acelei umilințe binefăcătoare pe care o încearcă cineva când este prins în greșeală, mirajul se risipește, iar adevărul apare strălucitor. În acea clipă, tânăra amăgită se reculege. Mai are încă destulă energie, spirit de credință și chiar simplu bun-simț pentru a asculta sfaturile înțelepte care i se dau din belșug și care sunt repetarea, sub forme variate, a acelora pe care sfântul Francisc de Sales le dă atât de viguros „oricui a căzut în această cursă a amorului ușuratic": „Tăiați, retezați, rupeți!" Nu trebuie să te amuzi descusând aceste prietenii nebune, trebuie să le sfâșii; nu trebuie dezlegate legăturile lor, trebuie rupte sau tăiate, căci și șnururile, și legăturile lor nu valorează nimic. Nu trebuie cruțată nicidecum o iubire care este atât de potrivnică iubirii lui Dumnezeu.

Dacă victima imprudentă are curajul de a asculta aceste porunci, îndată se va răspândi peste inima ei o rouă binefăcătoare, care va potoli ardoarea flăcărilor de care era mistuită. Ca odinioară cei trei tineri în cuptor, ea va cânta, eliberată de foc, un imn spre slava lui Dumnezeu! Pacea recucerită i se va părea cu atât mai dulce cu cât pasiunea ei îi adusese, o mărturisește în clipele de sinceritate, mult mai multe neliniști decât fericire.

Dar uneori nu vrea să audă de rațiune.

Rămâne surdă la argumente ca și la rugăminți. Însăși vederea copiilor ei nu o mișcă: declară că a găsit cum să-și „trăiască viața" altfel... că divorțul este o cucerire modernă de care trebuie să știi să te folosești... că se va folosi de drepturile sale. Când te gândești că „laicismul", introdus în legislația noastră de Lojile masonice, ne-a înzestrat cu acest tip înfiorător de tinere femei fără pudoare, care socotesc căsătoria ca pe un joc de noroc, în care schimbi partenerul după voie! Sărmană familie franceză! Ce răni ți-au pricinuit aceste invenții diabolice care se numesc „Legile laice".

Din fericire, nu cititoarele volumului de față sunt cele otrăvite de veninul funest al disprețului față de legile divine. Tinerele femei care se interesează viu de sfaturile pe care le dau aceste pagini sunt, dimpotrivă, arzător doritoare să cunoască voia lui Dumnezeu și să o facă să domnească în căminul lor. De aceea acest capitol, în care sunt expuse relele mondanității, le-a pricinuit o dulce desfătare: aceea pe care o simți știindu-te pe

calea cea bună, și le-a făcut să ia o hotărâre fermă: aceea de a se menține pe cărarea fericirii.

Nenorocirile mondenei sunt bine făcute pentru a dezgusta sufletele serioase de viața frivolă și risipită. În acest tablou care tocmai a fost trasat, tinerele femei, doritoare să fie cu adevărat „atracția căminului lor", vor fi aflat o vie „lecție de lucruri" care le va fi încurajat cu elocvență să ducă viața calmă și înțeleaptă de interior, alcătuită din bucuriile familiale și din dulcețile intimității.

CAPITOLUL II - CARACTERUL RĂU

Caracterul rău. — Defectele de temperament. — Remediile defectelor de temperament. — Gelozia. — Neliniștile geloziei. — Cum trebuie tratată gelozia? — Copiii, remediu împotriva geloziei. — Susceptibilitatea. — Supărarea tăcută. — Ranchiuna. — Spiritul de contradicție. — A ști să cedezi la timp. — Minciuna. — Indiscreția. — Maria, model de discreție. — Rutina casnică

Tânăra femeie a înțeles primejdiile mondanității; își iubește interiorul și stă acasă. Ea fuge, prin statornicia ei la lucru, de toată seria „cauzelor de repulsie" descrisă în capitolul precedent. Dar să nu-și închipuie că simpla ei prezență acasă va fi de ajuns pentru a o constitui, de drept deplin, „atracția căminului". Mai trebuie încă să se poarte acolo în așa fel încât tovărășia ei să fie plină de farmec pentru soțul ei. Dacă a evitat primejdiile exteriorizării, îi rămâne să biruiască defectele intime care viciază caracterul și fac odioase atâtea femei, înzestrate de altfel cu calități eminente.

Anumiți soți au, într-adevăr, soții cărora le recunosc virtutea, cărora le laudă fidelitatea și devotamentul, dar care își fac plătit atașamentul printr-o dispoziție de nesuportat. Cât de grea face viața societatea unei consoarte „atât de prost croite"! Exigențele, autoritarismul, orgoliul, gelozia, irascibilitatea fac din cămin un câmp închis unde se luptă necontenit unul împotriva celuilalt doi luptători care, în loc să se ciocnească, ar trebui să se unească pentru a străpunge împreună dușmanii fericirii lor.

Trebuie să ne grăbim a spune că abaterile de caracter nu sunt mai puțin frecvente la bărbat decât la femeie. Dacă mulți soți au de suferit, câte soții nu gem și nu suportă bizareriile uneori cele mai neașteptate! De aceea ar fi folositor să se studieze stânca de poticnire a caracterului rău la tânărul bărbat, care are adesea multe reproșuri să-și facă asupra acestui punct; această

expunere ar interesa numeroase tinere femei. Dar, pentru a răspunde obiectului său, volumul de față nu trebuie să trateze decât slăbiciunile la care soția este supusă și care sunt de natură să o împiedice să-și împlinească misiunea în cămin. Totuși, chiar sub această formă, capitolul de față va răspunde unei duble nevoi: nu va citi oare soțul aici, uneori, propria sa istorie alături de aceea a soției sale? Dacă el este cel gelos, mânios, irascibil, susceptibil, nu va avea decât să ia lecția pentru sine: va fi de ajuns, pentru ca ea să ajungă la el, ca soția lui să fi lăsat, cât se poate de firesc, cartea deschisă pe masă tocmai la locul potrivit.

Cum se face că tinere fete bine crescute și doritoare de fericire ajung să-și tulbure interiorul prin imperfecțiuni de caracter pe care ne-am închipui, totuși, pare-se, atât de ușor de îndreptat, dar pe care experiența le arată adesea foarte greu de corectat?

Aceste obișnuințe de rea dispoziție s-au născut aproape întotdeauna pe furiș, fără știrea chiar a persoanelor care suferă de ele și care îi vor face pe alții să sufere din pricina lor toată viața. Cutare tânără fată este cu totul uimită când mama ei îi reproșează tonul trufaș, fraza tăioasă, purtarea poruncitoare. Declară că nu observă aceste defecte... că, dacă le-ar vedea, ar înceta. Și, cum nu-și dă prea bine seama de ele, recade în ele. Părinții, după câteva mustrări rămase fără rod, se descurajează și, gemând totuși, încetează avertismentele, liniștiți asupra tăcerii lor prin această scuză: „că fiica lor este făcută astfel și că de acum nu o vor schimba". Tânăra vanitoasă continuă să se

pozeze în regină, sau mai curând în divinitate cerşetoare de adorări.

De unde vine la tânăra fată această tenacitate de a face rău, care îi dezarmează părinţii? Explicaţia acestui fenomen trebuie căutată în principiul care guvernează „obişnuinţa": „Cu cât un act se repetă mai mult, cu atât, pe de o parte, se execută mai uşor, iar pe de altă parte, devine inconştient." De pildă, pe măsură ce copilul scrie, trasează literele cu o mai mare uşurinţă, până în ziua în care, preocupat numai de sensul frazei, uită să se gândească la forma semnelor pe care le întrebuinţează. Această dublă „lege" a obişnuinţei — lege a facilităţii crescânde şi lege a conştiinţei descrescânde — se aplică fără greş actelor a căror repetare zilnică alcătuieşte manifestarea caracterului. Astfel, o tânără fată trufaşă, ale cărei elanuri de vanitate, nefiind înfrânate, s-au putut înmulţi în voie, ajunge să se afişeze orgolios în societate cu o siguranţă care surprinde pe toată lumea, dar care ei i se pare cu totul normală. Aceste atitudini, pe care tovarăşele ei s-ar ruşina să le ia, i se par cu totul firesti: nu ar mai şti să lucreze altfel. Astfel se realizează legea „facilităţii crescânde" a obişnuinţei.

Legea „conştiinţei descrescânde" nu se aplică cu mai puţină precizie: cu cât această tânără fată devine mai trufaşă, mai orgolioasă, mai egoistă, cu atât o observă mai puţin. Va ajunge poate chiar să vorbească asemenea acelei pedante vanitoase care, cu cea mai bună credinţă din lume, găsea ridicole anumite persoane care, „în loc să-i orbească pe ceilalţi, ar face mult mai bine să-i imite simplitatea".

Se vede din această expunere că, pentru a suprima relele tendințe ale caracterului, există două scopuri de urmărit: a face să înceteze inconștiența și a se aplica la repetarea frecventă a actelor contrare. Primul rezultat va fi dobândit prin avertismente neobosite; al doilea, prin lucrarea minunată a „bunei voințe" care voiește să se vindece.

De ce au încetat părinții să mustre? Ar fi trebuit, „cu timp și fără timp", să semnaleze răul și să întrerupă, prin protestări repetate, prescripția care căuta să se stabilească. Astăzi, când tânăra fată este căsătorită, soțului ei îi revine misiunea de a o îndrepta. Cu condiția să știe să-și dea sfaturile cu o suavitate întotdeauna bine primită și cu un simț al momentului potrivit care înlătură orice primejdie de rănire, el posedă mijlocul de a organiza la timp rezistența împotriva unor obișnuințe a căror creștere ar aduce urmări funeste. Dar va ști el oare întotdeauna să vorbească așa cum trebuie și când trebuie? Va avea tânăra femeie destulă smerenie pentru a-l asculta?... Tocmai pentru a contribui la succesul acestor avertismente înțelepte, atât de necesare fericirii, încearcă și această carte să-și aducă vorba. Poate chiar, sfătuitor mut, va fi mai bine ascultată decât oricare altul, din pricina discreției și impersonalității sale.

Cât despre a doua condiție a succesului, care este „buna voință", este oare cu putință să te îndoiești că tânăra femeie o posedă? Înțelegând că pacea în cămin ține de jertfa pe care o va face, de pildă, din autoritarismul sau din pornirile ei, nu s-ar strădui ea îndată să cultive cu generozitate smerenia și blândețea? Care soție, înștiințată cum se cuvine și încrezătoare

în autoritatea care o previne, ar avea curajul să persevereze în rătăciri despre care știe că sunt funeste? Se va arunca cu totul în lupta împotriva ei însăși. Înainte de a o întreprinde, va afla în ultimele pagini ale volumului de față, în capitolul care tratează despre pietatea personală a soției, expunerea mijloacelor supranaturale pe care va trebui să le întrebuințeze pentru a birui. Când le va fi pus în practică, iar succesul va răspunde eforturilor, calmul va reveni în cămin; atunci va înțelege prin experiență toată suavitatea acestor cuvinte: „Pace pe pământ sufletelor de bunăvoință."

Unul dintre defectele care aduc în gospodării tulburările cele mai adânci este gelozia. Acest rău cumplit nu lasă nici o odihnă soției care este atinsă de el; otrăvește în același timp întreaga existență a soțului. Creează o primejdie înspăimântătoare de repulsie, căci interiorul unui cămin în care unul dintre soți este gelos are înfățișări de iad.

Rădăcinile acestui viciu sunt, în general, foarte adânci în suflet. Câteva pagini din *Viitoarele soții*, pe care ar fi bine să le recitim pentru înțelegerea celor ce urmează, au încercat să arate nașterea acestei pasiuni în inima copilei, dezvoltarea ei în tânăra fată, înflorirea ei în logodnică. Rămâne să descriem aici desfășurarea ei — dacă un termen atât de poetic poate fi întrebuințat pentru un lucru atât de urât — în femeia căsătorită.

Tânăra soție își iubește soțul: nimic mai legitim, nici mai firesc. Dar această iubire este roasă de doi paraziți care o vor

usca în întregime: egoismul și neîncrederea. În primele zile, soții nedespărțindu-se și trăind într-o comuniune de fiecare clipă, acești nedoriți nu se arată. Ce ar cere egoismul? Are posesia totală a obiectului iubit și se folosește de el după voie pentru a obține toate avantajele pe care le dorește. Ce ar bănui neîncrederea? Căci nimeni nu se interpune în nici un moment între tânărul bărbat și femeia sa.

Dar iată venind ceasul cumplit în care va trebui să se despartă, fie și numai puțin de tot. El va merge la afacerile sale, și se știe cât de mult absorb ele astăzi existența. Ea va trebui, tânără gospodină, să se ocupe de interior. Supliciul ei va începe. Este pusă deodată în fața unei realități la care nu se gândise niciodată: despărțirea de ființa iubită în chip egoist... Visase să-l aibă cu totul pentru ea, și el îi scapă... nu în întregime, desigur, căci se întoarce grăbit, cât mai repede cu putință, îndată ce este liber... dar cel puțin în mare parte... Singură, lăsată sieși, în timp ce el aleargă după clienți sau lucrează la casa sa de comerț, la atelierul său, la câmpul său, ea rumegă gânduri deșarte... Urmându-l cu imaginația, îl vede la afacerile sale... Atunci vor fi deci cuvinte ale lui care nu vor fi pentru ea?... gesturi ale lui care nu îi vor fi rezervate?... amabilități, zâmbete pe care ea nu le va culege?... Nu va fi deci singura care să se bucure, ca egoistă satisfăcută, de obiectul iubit?... Acest gând o înnebunește. Nu crezuse că mariajul era astfel „neputincios", că soția, chiar a unui soț serios și conștiincios, era obligată să-l împartă.

Acest egoism trezește în sufletul tulburat un sentiment de neîncredere, care se ridică asemenea unui coșmar. Dacă, în aceste clipe de depărtare, soțul ei ar da oamenilor pe care îi întâlnește o bucățică din inima sa?... Cu siguranță va fi atras de afacerile lui să vorbească unor femei: dacă aceste concurente ar ajunge s-o înlocuiască?... Când două scânduri ale unei bărci se despart, apa năvălește prin crăpătură: cine știe dacă, prin această fisură pe care despărțirea zilnică o deschide între ei doi, toate nenorocirile nu le vor invada barca?

Dacă ar fi rezonabilă, tânăra soție ar alunga aceste imagini nebune care o persecută. Și-ar spune că mariajul constituie o unire morală infinit mai solidă și mai strânsă decât cea mai bună dintre îmbinările fizice, pentru că legăturile indisolubile pe care Sacramentul le creează între suflete nu slăbesc atunci când trupurile se îndepărtează, nu se subțiază cu distanța, nu sunt roase de mușcătura timpului. Ele scapă spațiului și duratei, neîngăduind nici o neînțelegere între inimi, oricare ar fi asprimea și frecvența despărțirilor lor. Și-ar spune, de asemenea, acest suflet torturat, că dacă dorește o dovadă că soțul ei are pentru ea o adevărată iubire de soț, o va găsi mai ales în acele bucurii aproape copilărești pe care el le manifestă la întoarcerea din absențele sale și care ar trebui s-o consoleze însutit de necazurile plecării. Ar gândi, dimpotrivă, că o prezență neîntreruptă ar fi funestă pentru amândoi: el are altceva de făcut de-a lungul zilelor sale decât să-și contemple femeia; cât despre ea, trebuie să se ocupe de lucrările sale de interior, în care ar fi imposibil și ridicol ca soțul să o urmeze

pas cu pas. A lega ocupațiile soțului de acelea ale soției înseamnă a neutraliza, legându-le împreună, două mișcări divergente și a crea o imobilitate funestă, paralizie a vieții familiale și sociale.

Dar ea nu are curajul acestor reflecții salutare. Îl vrea întreg, numai pentru ea; nu se va mulțumi să fie sigură de sentimentele lui, de eforturile lui, de gândurile lui, într-un cuvânt de tot moralul lui; va avea tot fizicul lui, adică cel mai mic dintre gesturile lui și cea mai neînsemnată dintre vorbele lui. Visează să fie singura care îl vede, îl aude și se bucură de posesia acestui obiect care o va „ferici".

Se judecă ce torturi naște într-un suflet afecțiunea conjugală privită din acest punct de vedere tot atât de fals pe cât este de egoist. Această nefericită geloasă moare de faptul că nu poate realiza irealizabilul: a închide iubirea într-o colivie, când, fiind imaterială, ea poate scăpa printre gratii. Nu-și dă seama că inimile nu sunt ținute decât prin legăturile lăuntrice ale afecțiunii, iar nu prin legăturile exterioare ale constrângerii.

Dar încercați, așadar, să vedeți drept cu ochi geloși! Dacă soția neliniștită nu reacționează cu bărbăție împotriva tendințelor sale, va urmări proiectul ei himeric de a-și închide soțul în temnița pe care i-o rezervă. Seara, când el se întoarce de la ocupațiile sale, ea se instituie judecător de instrucție, cu scopul de a-l face să mărturisească tot ceea ce a făcut în ziua sa. De la magistratul inchizitor are finețurile și vicleniile. Pentru a stârni încrederea, zâmbește când întreabă. El, bun la suflet,

incapabil de vicleșug, povestește că a văzut pe cutare... pe cutare femeie... Își închipuie că numai din pură afecțiune, sinceră și dezinteresată, soția sa se interesează astfel. Dar dacă ar vedea bătând această inimă tulburată, crispați acești nervi supraexcitați, ar înțelege ce neliniște strânge sufletul consoartei sale.

Să aibă răbdare: nu vor trece multe zile până să fi descoperit motivul tainic al acestor întrebări stăruitoare. Tensiunea reținută s-a acumulat atât de mult încât va izbucni. În seara aceea, de pildă, el aduce vestea „că a primit vizita cutărei..." Nefericita nu mai poate răbda; îi aruncă reproșuri amare: „are de gând deci să le iubească pe celelalte?... să-și dezonoreze femeia?... A luat-o oare de soție ca să-i facă să îndure acest calvar zilnic?... Căci în fiecare zi ea suferă martiriul, ea, părăsita!... în timp ce ea se mistuie gândindu-se la el, el plutește liber către plăcerile și distracțiile sale!... Trebuie ca această viață să se schimbe: ea nu mai vrea ca el să «alerge» astfel. Va rămâne acasă, va trăi lângă ea, va ieși cu ea, nu o va mai părăsi... fără aceasta, ea trebuie să renunțe la bucuriile căminului."

Ea formulează aceste porunci cu flacăra și tonul autoritar pe care le dă convingerea pasionată. În timp ce acest discurs îi cade pe umeri des ca grindina, soțul uimit rămâne stupefiat. Fericirea lui va fi oare înghițită în abisurile întunecate unde zac, dislocate, atâtea gospodării nefericite? Afară numai dacă nu caută, în ciuda tuturor lucrurilor, să se amăgească, atitudinea soției sale, care nu a știut să reziste la timp pasiunii

sale geloase, îl face să treacă prin una dintre cele mai crude clipe ale existenței sale.

Cum va reacționa acest soț? Nu are înaintea lui decât două tactici posibile: aceea a rezistenței față de pretențiile soției sale sau aceea a acceptării „pentru a avea pace".

Un soț înțelept și energic nu-și va vindeca femeia de urâtul ei defect decât opunând exigențelor ei nebunești un refuz categoric. Va fi hotărât să țină seama numai de reclamațiile rezonabile și să respingă somațiile geloziei. De aceea, fără să schimbe nimic în viața sa, va merge la afacerile sale ca mai înainte, va vedea oamenii pe care îi este folositor să-i întâlnească, resemnat, dacă trebuie, să suporte la întoarcere invectivele pasiunii. Acest soț a ales o cale înțeleaptă: nu se va toci oare într-o zi invidia împotriva calmei tenacități în care vor veni să se uzeze eforturile ei?

Dar dacă soțul, de un caracter slab, a luat metoda opusă?... dacă, temându-se de femeia lui și redutând s-o contrarieze, se pregătește să cedeze?... Atunci nefericitul se angajează pe un drum al cărui capăt nu-l prevede. După concesii care nu au drept rezultat decât să aprindă gelozia și să o ducă la paroxism, va fi antrenat la toate sacrificiile pentru a calma exigențe necontenit sporite. Din acea zi se inaugurează în gospodărie una dintre acele situații domestice cumplite, care sunt relativ excepționale, dar ale căror victime, vai!, încă se cunosc prea multe.

Pentru a potoli „nervii" soției sale, el îi acordă tot ceea ce cere. Are câteva venituri? consimte să lase afacerile pentru a trăi ca rentier modest, chiar cu prețul de a ciunti capitalul la nevoie, mai curând decât să aibă război. Soția triumfă: preferă să-l posede mai puțin bogat, numai să-l aibă cu totul pentru ea. Se vinde funcția, se lasă situația bună și rodnică, se lichidează fondul de comerț. Împreună fac toate demersurile: ea nu-l părăsește nici cât o talpă, de teamă ca, în absența ei, un sfat bun să nu-l facă să se răzgândească. Și iată-l urmând-o pretutindeni și întotdeauna ca un miel tuns de păstorița sa.

Averea a plecat, pacea nu a venit... Va veni vreodată? Nefericitul soț poate că încă o crede, căci pare să ignore acest principiu: „tot ceea ce este hrănit crește." Dându-și libertățile legitime drept hrană pasiunii geloase, a făcut-o atât de robustă încât nu va mai putea niciodată s-o biruiască... În existența de sclav pe care a acceptat-o pentru a o liniști pe exigentă, cea mai timidă dintre inițiativele sale va deveni pretext de bănuială... Va avea oare îndrăzneala de a muta un bibelou, de a rândui cărți, de a modifica locul unei mobile fără îngăduința soției sale, că îndată îi va auzi recriminările: „Ar voi deci s-o relegueze în planul al doilea?..." Dacă încearcă să iasă fără autorizație, fie și numai pentru a-și cumpăra ziarul, atrage asupra sa mustrări cumplite: nu este oare loc de temut întâlniri?... Să nu ne mirăm; aceste trăsături, din fericire destul de rare, nu au nimic exagerat. Gelozia merge până la aceste excese și încă mai departe: nu s-a văzut oare unul dintre soți gelos pe pisica pe care celălalt o mângâia?

Soțul nu ar fi trebuit să cedeze, sau cel puțin, dacă erau necesare câteva concesii pentru a îndulci băutura amară, ele trebuiau să rămână minime. În schimb, refuzându-i soției ceea ce cerea intempestiv, ar fi fost potrivit să o copleșească, după mijloacele gospodăriei, cu cât mai numeroase plăceri legitime cu putință. Toate delicateturile inimii, farmecele conversației, dărniciile inteligente ale pungii, căutarea confortului, satisfacțiile artistice trebuie să concureze de comun acord la liniștirea acestui suflet chinuit, dovedindu-i că este singura iubită.

Dar dintre toate leacurile împotriva geloziei, cel mai mare și cel mai puternic va fi venirea copiilor. Aceste mici ființe vor aduce pasiunii un derivativ natural. Asupra lor mama își va concentra ardoarea sentimentelor: cel puțin pe aceștia îi va poseda singură, va avea dreptul să-i iubească exclusiv și să se devoveze pentru ei până la moarte. Pe măsură ce se vor înmulți, instinctul matern, împărțindu-se, se va ajusta, fără să se micșoreze, la situații și nevoi variate: căutând să le facă față în chip egal, soția va învăța să se dăruiască tuturor cu înțelepciune și moderație; va fi uitat curând accesele ei de altădată, sălbatic particulariste, și va deveni, înconjurată de generația ei încântătoare, Îngerul păcii în cămin.

Fie ca acest tablou al relelor geloziei să inspire cititoarelor acestor pagini oroarea față de un defect atât de urât! Să fie ferm hotărâte să-l combată cu cea mai mare energie, dacă ar încerca să vină să le tulbure!

Mijlocul practic de a împiedica gelozia să vatăme este de a-i distruge, îndată ce apar, cele mai mici manifestări. Care soție nu i-a respins imediat sugestiile, când multe împrejurări le făceau să se ivească? De pildă, când soțul ei a părut să facă un zâmbet amabil unei prietene... sau când lăuda devotamentul unei tinere fete angajate în birourile sale... Ce motiv ar avea tânăra femeie să primească, pentru pretexte care de altfel nu au nici o temelie, îndoiala rea care caută să se strecoare în inima ei? Un minut de bun-simț îi arată prostia acestor impresii deșarte și ajunge să le risipească.

În loc să-și suspecteze soțul, să-l iubească deci! Iubirea este singurul remediu capabil să-l vindece pe „îndrăgostitul bolnav" care este gelosul. Da, iubirea, dar cea adevărată, aceea care se dă fără egoism și caută fără gând ascuns binele ființei iubite; această iubire găsește excelent tot ceea ce face cel pe care îl iubește și aprobă toate acțiunile sale, chiar dacă ele sunt o prevenire sau o delicatețe față de altcineva. Această admirație laudativă exclude prin însăși natura ei posibilitatea geloziei.

Apoi iubirea este lucrătoare: înconjoară obiectul iubit cu miile de invenții ale delicateței sale, își desfășoară farmecele, se străduiește să placă, nu are acele priviri polițienești, în supraveghere necontenită, care sunt atât de posomorâte; ci are zâmbetele pacificatoare care atrag afecțiunea și acaparează inima. Nu este cu putință lupta împotriva acestei iubiri: ea este stăpâna necontestată, nimeni nu-i va smulge monopolul; domnește și nu se teme de concurenți, pentru că îi

îndepărtează prin simpla ei prezență, asemenea soarelui care îndepărtează întunericul. Când o iubire atât de dominatoare s-a așezat în cămin în persoana unei soții care îi este regină și atracție, ea poate crea invidioși ai fericirii sale, dar nu mai are ea însăși nici un motiv să fie geloasă pe nimeni.

Fără a merge până la bănuiala de infidelitate, anumite suflete rău alcătuite trăiesc în nemulțumire. Un nimic le contrariază; se cred întotdeauna lezate. Interpretează în partea rea ceea ce se face pentru ele și mai ales ceea ce nu se face. Orice lipsă față de ele, oricât de ușoară, nu li se pare a proveni nici dintr-o distragere, nici dintr-o neatenție, ci din rea voință. Aceste soții care se formalizează și se așază în postura de neînțelese sunt victime ale susceptibilității.

Ce precauții trebuie să ia anumiți soți pentru a nu-și „răni" femeia!... și câteodată anumite femei pentru a nu-și contraria soțul! Acelea, citind aceste pagini, să transpună genurile în gândul lor și să-și atribuie rolul care le revine. La începutul căsătoriei lor, soții nu-și compuneau prea mult nici cuvintele, nici faptele, crezând că tot ceea ce spuneau va fi primit cu bunăvoință. Dar curând și-au dat seama de contrariul. Într-o zi, de pildă, cutare soț nu a avut oare nefericirea de a declara masa prost pregătită sau asezonarea prea fadă?... Îndată își vede femeia roșind și declarând, pe un ton strâns, „că este foarte nedrept să nu recunoască osteneala pe care și-o dă." Și în timp ce soțul încearcă să facă să se înțeleagă că poți fi totodată foarte recunoscător pentru devotament și să găsești un fel de

mâncare mai puțin reușit, constată că, departe de a se micșora, indignarea crește în sufletul soției sale.

Se va spune că, într-un asemenea caz, cea mai bună cale este să taci și să lași consoarta susceptibilă să se liniștească în tăcere. Evident, această conduită este liniștitoare pentru nervii agitați, dar vor avea oare anumiți soți destulă răbdare pentru a o întrebuința? Cei care sunt susceptibili ei înșiși nu se vor formaliza la rândul lor? Cei care sunt vii nu se vor aprinde? S-a văzut mai mult de o ceartă violentă ieșind dintr-un simplu cuvânt, mică pricină a unui mare efect. Și dacă dezacordurile frivole se înmulțesc? Căci se poate întâmpla ca aceste ciocniri imprevizibile să se producă la fiecare cotitură: adineauri era vorba de meniu... acum, cu prilejul unui nasture care lipsește de la palton, soția reproșează cu acreală „că i se cere să vadă totul... că nu poate fi pretutindeni." Curând seninătatea va fi tulburată de chestiunea banilor: soției care îi cere, soțul îi răspunde: „Iar?" acuzând în mintea sa nu vigilența iconoamei sale gospodărești, ci scumpetea vieții. Acest cuvânt intră ca o sabie până în adâncul sensibilității feminine excesive. Soția este prea rănită pentru a înțelege distincția care legitimează întrebuințarea acestui cuvânt. Cât timp acest „Iar?" va fi servit ca reproș bietului soț?

Nu este rar ca emoțiile ivite în inimile prea sensibile să lase acolo urme prelungite: urmarea aproape fatală a susceptibilității este îmbufnarea.

S-a demonstrat mai sus că repetarea actelor dezvoltă obișnuința: cu cât nervii soției primesc mai multe comoții, cu atât devin mai excitabili; și, printr-o urmare normală, reacționează cu atât mai puțin împotriva șocului cu cât acesta este mai frecvent repetat. La început, tânăra femeie își domina ușor mișcările de dispoziție: un zâmbet liniștea repede tulburarea inimii și alunga din memorie ultimele vestigii ale impresiei neplăcute. Prin căderile repetate, forța de redresare a slăbit. Acum fiecare acces naște o adevărată prăbușire care cere o convalescență. Timp de lungi ceasuri, uneori mai multe zile, nimic nu destinde sufletul rănit, nimic nu-l înveselește. Tânăra femeie nu răspunde întrebărilor amabile ale soțului ei, se arată indiferentă la atențiile prevenitoare, nu se mai interesează — cel puțin în aparență — de gospodăria ei, de sănătatea ei, nici chiar de existență: Doamna se îmbufnează.

Aceste clipe de dispoziție neagră sunt penibile pentru toată casa. Seamănă cu acele zile interminabile, cenușii și reci, fără soare și fără căldură, a căror monotonie inspiră descurajare. Soțul, cuprins de tristețe, devine și el sumbru. De altfel, dacă ar râde sau ar glumi, soția s-ar supăra „că nu este luată în serios". Cel mai bine este să aștepte ca norii să se risipească. Uneori se subțiază puțin câte puțin, alteori se rup deodată: atunci viața își reia mersul normal.

Dar întoarcerea vremii frumoase nu face întotdeauna uitată furtuna. Anumite suflete adaugă defectului susceptibilității pe acela al ranchiunei. Păstrează în adâncul inimii amintirea ceasurilor rele pentru a-și scoate într-o zi mica răzbunare.

Nimic nu este uneori atât de răbdător ca această dorință de a recâștiga un avantaj pe care crezi că l-ai pierdut. Îndată ce ocazia se prezintă, într-o clipă de supraexcitare, adesea cu privire la un nimic, se operează etalarea resentimentelor încălzite vreme îndelungată. Consoarta sau soțul care uitase totul nu este încântat să constate ce supraviețuire tenace au în memoria soției aceste urme neplăcute pe care le credea dispărute pentru totdeauna. Dacă este de un caracter pașnic și stăpân pe sine, tace. Dar dacă este de fire violentă, nu se va răzbuna la rândul său?

Când reflectăm la ușurătatea motivelor care prilejuiesc aceste drame interioare, suntem cuprinși de milă! Câte cămine ar fi fericite dacă pacea nu ar fi compromisă acolo de nimicuri! Acești oameni care se ceartă pentru fleacuri seamănă cu niște personaje îmbrăcate în stofe somptuoase, dar ale căror veșminte sunt zdrențe, pentru că se agață de cuie lăsate din neatenție pe pereți, pe mobile sau pe scaune. Cât timp locuitorii acestei case nu vor fi dat o lovitură de ciocan peste aceste vârfuri, bogatele lor podoabe se vor preface în zdrențărie. Cât de ușor le-ar fi multor gospodării să înfigă vârfurile cu o lovitură de ciocan! Această minimă precauție ar fi pentru ele taina fericirii! Ar fi de ajuns ca soții să netezească o dată pentru totdeauna, printr-un act de voință energică, caracterul lor, numit pe bună dreptate „colțuros": l-ar face astfel de o „egalitate" desăvârșită, atât în prezența plăcerilor, cât și la atingerea dezamăgirilor.

Acest sfat al „egalității sufletești" este, este adevărat, mai repede dat decât urmat. El cere un efort statornic spre virtutea smereniei și o luptă a voinței împotriva iritabilității native. În fond, este vorba pentru soți să pornească războiul împotriva lor înșiși, în vederea dobândirii blândeții, virtute esențialmente atrăgătoare a inimilor. Într-un alt capitol decât acela al Cauzelor de Repulsie va fi expusă tactica ce duce la această biruință. Pentru moment, soția care, din nefericire, s-ar fi recunoscut în portretele pe care tocmai le-a privit, să roșească pentru că s-a lăsat dusă de acest urât cusur al susceptibilității, al îmbufnării sau al ranchiunei și, cerând iertare lui Dumnezeu pentru atâta orgoliu, iar consoartei sau soțului pentru un egoism atât de prostesc, să se așeze cu bărbăție de corectarea defectului ei, pentru fericirea întregii case.

Căutând cauzele dezacordurilor de dispoziție în cămin, ajungem să descoperim că uneori susceptibilitatea ia naștere din spiritul de contradicție. Discordiile au, într-adevăr, de cele mai multe ori, drept origine discuții în care nici unul, nici celălalt dintre cei ce se ceartă nu a voit să cedeze.

Există temperamente astfel alcătuite încât sunt întotdeauna de o părere contrară celui care vorbește. Anumiți soți — asemenea anumitor deputați care, din prejudecată de partid, sunt împotriva tuturor regimurilor — își petrec viața în „opoziție". De pildă, dacă unul dintre cei doi găsește că este cald, celălalt afirmă că este frig; dacă unul se declară pentru vacanțele la mare, celălalt se face îndată partizan al excursiilor

la munte; dacă mâine, uitând cuvintele din ajun, cel maritim devine terestru, celălalt face fără întârziere mișcarea inversă. În ziua în care soțului îi place un fel de mâncare, soția lui nu mai vrea să guste din el; dacă el bea vin, ea preferă apa, pe care ar lăsa-o îndată dacă soțul ar voi s-o silească să bea... Te întrebi cum vor putea trăi împreună soți astfel alcătuiți. Va trebui să se îndrepte sau fiecare să meargă de partea sa, căci nu există aproape nici un defect de caracter mai „repulsiv" decât acesta. Este desemnat în general printr-un termen care rezumă toate relele gospodăriilor rele: „incompatibilitate de caracter".

Este acest spirit de contradicție mai degrabă feminin decât masculin? S-ar părea că temperamentul soțului se pretează la el mai mult decât acela al femeii: bărbatul, având această manie orgolioasă de a face totul să se plece înaintea lui, cere să se gândească ori să se execute ceea ce ceilalți nici nu întrezăriseră, nici nu hotărâseră, pentru ca inteligența și voința lui să prevaleze întotdeauna. Vai! de ce acest sentiment nu este monopolul bărbatului? Femeia este și ea adesea atinsă de el. Dacă opoziția ei este mai puțin bruscă, mai insinuantă și mai nuanțată, nu este adesea nici mai puțin tenace, nici mai puțin îndârjită.

Oricare ar fi dintre cei doi soți cel care are spiritul contrariant, paguba care rezultă de aici este, în general, aceeași: fie că soțul propune și femeia se opune, fie că rolurile sunt inversate, de cele mai multe ori fiecare ține la părerea sa și rămâne convins, în ciuda experiențelor anterioare, că își va converti consoarta sau soțul la ideea sa. Atunci începe discuția. La început este

calmă. Apoi se însuflețește. Și una, și cealaltă parte își pun în valoare argumentele. Cum rațiunile nu produc efectul așteptat, sunt subliniate prin cuvinte tăioase, care aduc replica; apoi, în disperare de cauză, se ajunge la aluzii personale, la reproșuri de egoism, de autoritarism... ba chiar de răutate... la care adversarul are întotdeauna de obiectat imputări mai puternice. Astfel, discuția s-a schimbat în ceartă, cearta în luptă. S-au împărțit, de o parte și de alta, cumplite lovituri de limbă, iar fiecare adversar s-a retras rănit. Pacea nu este aproape de a se face: câtă vreme vor suferi de loviturile primite, nu vor avea gust să și le ierte.

Se vede unde era răul? Zăcea chiar la început, în acest fapt că fiecare ținea la părerea sa. Leacul ar fi fost să cedeze. Ce inconvenient ar fi rezultat din această abandonare făcută de soție a ideii sale? Probabil nici unul, căci de cele mai multe ori chestiunea asupra căreia oamenii se ceartă este zadarnică. Un preot avu într-o zi prilejul să împace o gospodărie care se certase violent pentru că Doamna susținea că nu era îngăduit să se folosească prăjituri în Postul Mare... Nu ar fi fost oare mai bine să se mănânce câteva prăjituri, de la Miercurea Cenușii până la Paști, decât să se tulbure înțelegerea?

Dacă importanța dezbaterii este atât de ușoară, ce face deci atât de tenace anumite încăpățânări? Rușinea pe care o încearcă o natură mândră de a înclina înaintea altuia „maiestatea" gândirii sale: căci, în adâncul oricărei tendințe către spiritul de contradicție, se află orgoliul, acest defect originar al naturii noastre căzute, pe care îl purtăm toți în

taina inimii și împotriva căruia nu există decât un leac: lupta îndârjită pentru cucerirea smereniei.

Totuși, anumite soții ar avea dreptul să protesteze împotriva acestui sfat de a ceda întotdeauna. Se poate ca chestiunea discutată să fie gravă; ea privește, de pildă, sănătatea copiilor, onoarea familiei, viitorul căminului. Soția s-a luminat prin sfaturi înțelepte, știe că are dreptate. Va trebui deci să coboare pavilionul?

Nu există soție înțeleaptă și creștină care să nu trebuiască, într-o zi sau alta, să contrarieze ideile soțului ei, mai ales dacă, fiind mai puțin profund evlavios decât femeia sa, soțul ia hotărâri care nu concordă cu adevăratele interese supranaturale. Aici, evident, soția nu va trebui să cedeze, căci nu mai este vorba de spirit de contradicție, ci de fermitate în datorie. Totuși, să-și amintească proverbul: „Sunt o mie de feluri de a avea dreptate și unul singur de a greși: acela de a discuta." Ea va ști, fără ciocniri și fără surpriză, prin cuvinte aruncate la timp, prin întrebări pline de subînțelesuri, să-i sugereze cu dibăcie soțului ei ideea pe care voiește să o facă să prevaleze. La nevoie va părea că susține formula contrară, pentru a-l aduce pe soțul ei să deducă el însuși inconvenientele. Când va fi reflectat, va scoate curând din raționamentele sale concluzia însăși pe care o dorea soția lui. Ar fi fost nebunie să arunce subit și fără pregătire spiritul soțului în obligația de a da unei propoziții cu totul noi pentru el un asentiment imediat. Se înțelege că judecata lui s-ar fi cabrat mai curând decât să înainteze pe un teren pe care îl

ignora: numai după ce l-a explorat poate să se îndrepte sigur pe el. Încă o dată se aplică deviza: „Blândețea face mai mult decât violența." De aceea, o soție nu va prețui niciodată la adevărata ei valoare puterea pe care i-o dă incomparabila virtute a blândeții, dublată de o sinceră smerenie. Se spune: „Ceea ce voiește femeia, Dumnezeu voiește." Acest cuvânt se realizează în plinătatea sa atunci când soția, profund smerită înaintea Maiestății divine, posedă destulă virtute pentru a se uita pe sine însăși și a nu se gândi decât să facă să triumfe la ea cauza lui Dumnezeu.

Alături de soțiile cu caracter înțelept și cumpănit, a căror voință cântărește atât de greu în hotărârile familiale, există, din nefericire, câteva care pierd pe lângă soțul lor orice autoritate, pentru că sunt atinse de rea obișnuință a minciunii.

Se constată destul de general, în temperamentul feminin, o tendință spre disimulare. Pe cât, de pildă, un școlar, la întoarcerea de la clasă, povestește deschis părinților o greșeală pe care a săvârșit-o, pe atât o școlăriță va înconjura cu reticențe povestirea unei slăbiciuni. Adesea această teamă de franchețe se accentuează de-a lungul anilor. Mai ales la vârsta în care, pregătindu-se pentru căsătorie, viitoarea soție simte că are nevoie de toată valoarea ei personală, se străduiește să-și voaleze greșelile morale cu aceeași grijă pe care o pune în a-și ascunde neajunsurile fizice. Dacă părinții sau, mai adesea, directorul de conștiință, nu au silit-o să reacționeze împotriva acestei înclinații, defectul natural crește încetul cu încetul și poate va lua proporții îngrijorătoare.

Când, devenită regină și stăpână în cămin, va avea în mâini banii și libertatea, nu va încerca oare ispite cumplite de a nu spune totul soțului ei? Pentru a-și procura toaletă sau distracții, nu va ajunge oare să povestească „istorii"? Dacă soțul nu este bănuitor, soția fiind destul de dibace în disimulările sale, nu va primi el cu naivitate afirmațiile femeii sale?

Această încredere oarbă a soțului va fi uneori nefastă soției și, prin aceasta, căminului. Cu greu îți poți închipui proporțiile înspăimântătoare pe care le ia, la anumite temperamente predispuse, acest instinct al minciunii când nimic nu vine să-l înfrâneze. Anumite persoane înșală întotdeauna și pretutindeni, din gust, din plăcere, chiar atunci când le-ar fi avantajos să spună adevărul. Adesea, din nevoie de laudă de sine, pentru a uimi, a amuza, a se face admirate, uneori și printr-un calcul interesat, imaginația lor devine inventivă și se aruncă în exagerări neverosimile. Au făcut o vizită? au întâlnit acolo cutare personaj — care nu era acolo — și care a rostit cuvinte foarte grave pe care pretind că le raportează fidel... Au călătorit? li s-au întâmplat la hotel sau în vagon aventuri comice ori chiar tragice care nu au avut loc niciodată... Astfel este cu toate acțiunile lor, care sunt travestite și interpretate în chipul cel mai neașteptat. Psihologii care au gratificat această tară mentală cu numele de „pseudomanie" constată că ea este, din nefericire, în grade variate, foarte răspândită. Sub înfățișările sale satirice, nemuritorul Tartarin reproduce o realitate veșnică.

Se judecă tulburarea pe care o aduce în cămin această înclinație de a disimula adevărul. Lipsa de franchețe creează jenă în raporturile matrimoniale și poate aduce urmări supărătoare. Oricâtă simplitate i-am presupune soțului, nu va întârzia să-și dea seama de „erorile" pe care le comite femeia sa, căci ea se contrazice adesea, însușirea proprie a minciunii fiind să-și uite repede invențiile sau să se încurce în ele. Soțul manifestă uimire, apoi supărare că s-a lăsat înșelat, și de atunci înainte stă în gardă. Uneori, prin sfaturi repetate și îndrumări energice, își aduce femeia să se corecteze. Dar adesea, vai!, constată că răul este incurabil, cel puțin prin îngrijirile sale. Atunci se resemnează cu soarta sa, luând totuși precauții. Cu condiția ca „poveștile" să nu-l jeneze în afacerile lui, să nu atingă reputația căminului și să nu-i dăuneze în distracțiile sale, suportă spusele femeii sale, pe care nu o va mai crede niciodată, chiar dacă, din întâmplare, ar spune adevărul! O ascultă cum citește un roman, spunându-și că „dacă nu s-a întâmplat, nu este rău găsit". Și anii trec fără intimitate, fără unire a spiritelor, fără colaborare reciprocă la lucrarea familială... afară numai dacă soțul dezgustat și profund dezamăgit nu o părăsește pe această spunătoare de erori, totuși cinstită în moravurile ei, pentru o alta care îi va vinde foarte scump plăceri rele, împodobite cu minciuni încă și mai primejdioase...

Fără a minți, se poate uneori vorbi prea mult. Există anumite persoane care publică tot ceea ce știu și dezvăluie ceea ce ar trebui să rămână ascuns, cu o imprudență capabilă să atragă

asupra lor cele mai grave necazuri. De aceea este necesar să fie prevenită soția împotriva defectului indiscreției.

Unul dintre semnele adevăratei iubiri este tăcerea. O femeie care are pentru soțul ei o afecțiune adâncă simte nevoia de a concentra viața inimii și a spiritului ei în jurul lui.

Desfătările intimității valorează mai ales prin misterul care le învăluie: a le face părtașe altora le-ar rupe îndată farmecul.

Din instinct, soții înțeleg aceste adevăruri; însăși lumea respectă această sete de singurătate și de tăcere: îi lasă pe tinerii soți, în săptămânile care urmează căsătoriei lor, să împlinească o călătorie îndepărtată care le îngăduie să fugă de importuni.

Cum se face că bariera care ascunde publicului mereu curios amănuntele vieții interioare ajunge uneori să cadă subit? Iată că din toate părțile se sporovăiește despre evenimentele petrecute în cutare cămin. S-ar părea, se șoptește, „că soțul nu are caracter bun, că se aprinde... că este zgârcit... exigent... că, în fond, biata mică femeie are crude dezamăgiri...”

Ce s-a întâmplat deci? Adesea nimic care să fie vrednic de atâtea preocupări. Nu este oare inevitabil ca în interior, ca și afară, ploaia să urmeze vremii frumoase? Necazuri de afaceri, contrarietăți neașteptate, oboseala fizică poate au pricinuit la soț o mișcare de dispoziție, iar la soție o reacție destul de vie de susceptibilitate rănită. Apoi atmosfera s-a limpezit, calmul s-a întors sub un cer cu totul albastru: după o eclipsă foarte

parțială a înțelegerii lor, soții au gustat mai mult ca niciodată dulceața afecțiunii lor.

Dar cum se face că această istorie a transpirat?... că pretutindeni se vorbește de „incompatibilitate"... de ceartă... chiar de o posibilă despărțire?... Soția, care ar fi trebuit să tacă, a avut, cum se spune, limba prea lungă. Nu era desigur că ranchiuna o inspira, dar a simțit nevoia de a explica foarte simplu unei singure prietene — și numai ei — prezența la încheietura sa a unei brățări încântătoare, dar spontan pe care soțul i l-a oferit ca semn al primelor avansuri după o scurtă neînțelegere, din care de altfel nu omite nici un amănunt. Prietena „foarte discretă" strecoară această povestire într-o singură ureche, aceea a celei mai bune și mai intime confidente a ei — absolut pentru dumneavoastră, draga mea prietenă — dar, din nefericire, ea a uitat deja bijuteria împăcării și nu mai vorbește decât despre discordie.

Care nu este uimirea soțului când, în zilele următoare, unul dintre cei mai dragi camarazi ai săi, puțin înspăimântat, cu chipul întristat, îi prezintă, în cursul unei conversații, câteva discrete condoleanțe și încurajări întrețesute cu sentințe precum acestea: „Virtutea și norocul nu s-au născut în aceeași zi... căsătoria este o loterie..." Tânărul, intrigat de aceste cuvinte și de această atitudine, află cu stupoare ceea ce se spune în lume despre afacerile sale conjugale. Cu vehemență protestează, se indignează. Dar ce valorează afirmațiile unui soț „care refuză să mărturisească" în fața acelora ale unei

întregi mulțimi? Astfel, chiar dezmințirile sale furnizează o dovadă în plus împotriva lui.

Dacă soția, slabă înaintea mâncărimii de a vorbi, nu a făcut numai această singură indiscreție, ci încă multe altele, ce va deveni reputația căminului? Gospodăria va fi fabula locului. Secretele ei, colportate și ridiculizate, le vor răpi soților orice considerație. Nu ar fi oare mai bine pentru ei să fugă într-o țară necunoscută, unde nu s-ar mai ocupa nimeni de ei?

Niciodată soția — iar soțul să ia și el din această lecție ceea ce i-ar putea fi folositor — nu-și va crea convingeri destul de adânci asupra necesității discreției. Tânăra femeie trebuie să fie convinsă de acest adevăr: „că afacerile gospodăriei nu mai sunt proprietatea sa personală, ci aceea a comunității familiale." Onoarea și demnitatea sunt de acum înainte un „bun social" aparținând în părți egale părinților și copiilor: ea nu are deci dreptul să dispună de ele.

La această considerație de interes natural, deja puternică pentru a înfrâna o limbă nedisciplinată, gândurile de ordin superior vor veni să-și aducă sprijinul. Nu cere oare Dumnezeu să se facă din discreție o virtute creștină, un exercițiu de mortificare supranaturală, o imitare a lui Hristos și a sfintei Sale Mame? Soția să se străduiască deci să semene cu aceea care a fost modelul desăvârșit al femeilor creștine, Preasfânta Fecioară Maria. Evanghelia o laudă pentru prudența sa desăvârșită. Ea nu-și povestea nici încercările, nici neliniștile, nici mângâierile la vederea minunilor care se

desfășurau în ea și în jurul ei, în smeritul ei cămin, ci se învăluia în tăcere și „păstra toate aceste lucruri în inima ei". Aceasta trebuie să fie atitudinea unei tinere femei în fața evenimentelor intime: fericirea ei va fi să le păstreze pentru sine.

Indiscreta risipea miresmele căminului său; dimpotrivă, casnica trăiește într-o atmosferă prea concentrată.

Anumite soții iubesc atât de mult dulcele cuib care a fost martorul primelor lor fericiri, încât își exagerează atașamentul față de el. Se văd tinere femei luând, în interiorul lor, obișnuințe rutinare înrădăcinate și făcându-se incapabile de a-și juca rolul social și de a-și ajuta soțul să-l împlinească pe al său. De pildă, o soție este atinsă de o manie atât de meticuloasă a lustruirii și a rânduielii, încât refuză să lase pe oricine să pătrundă la ea „de teamă să nu se murdărească casa". Soțul este redus la a-și introduce prietenii într-o mică încăpere „sacrificată", care îi slujește drept birou, dar salonul, afară poate de ziua Anului Nou, rămâne interzis, „pentru că picioarele lasă urme pe covor".

Această „gelozie a casei", luând la o tânără femeie, de altfel vrednică de laude, proporțiile unei pasiuni, pune obstacol intereselor vitale ale căminului, vătămând relațiile sale. Femeia casnică își izolează de societate soțul și copiii: neconsimțind să primească, nu mai este invitată. Când se va plânge că este părăsită, nu va avea decât să se acuze pe sine de propriile ei părăsiri. Acest „Cerber" îndepărtează și oamenii de afaceri pe

care soțul ar fi avut avantajul să-i atragă. Dacă soțul dobândește în ținut o influență socială și se află în situația de a aspira la funcții publice, spiritul particularist al femeii sale îi va aduce dezamăgirile impopularității. Acesta a fost cazul unui vrednic creștin care, ales consilier municipal al micului său oraș, ar fi trebuit să cucerească primăria, apoi să obțină un scaun de deputat. Dar, din turnul ei bine închis unde nimeni nu era admis, soția sa, fără să calculeze urmările conduitei ei, îl făcu să treacă drept mândru, trufaș și chiar avar, refuzând cu energie să ofere oricui ospitalitatea unei cine sau a unei serate, pentru a nu scoate din dulapuri „vesela ei frumoasă", pe care servitorii ar fi putut-o ciobi, nici să dezorganizeze teancurile ei de fețe de masă sau de șervete, mândria magnificului ei dulap de rufe.

Spiritul casnic poate îmbrăca o altă formă: el creează o iubire exclusivă nu a casei, ci a „colțului natal", pe care soția nu va consimți niciodată să-l părăsească. Acolo are amintirile sale, obișnuințele sale, relațiile sale. A fost botezată, miruită, căsătorită în „biserica ei". În cimitir se odihnesc strămoșii săi. Ar crede că săvârșește o dezertare îndepărtându-se de aceste locuri sacre pentru ea: pretutindeni în altă parte, melancolia i-ar invada atât de mult inima încât ar pieri de durere.

Aceste impresii nu au nimic supărător atunci când soțul, de pildă proprietar de pământ care își exploatează domeniile, sau comerciant fericit, este fixat în același loc unde socotește să trăiască și să moară.

Dar aceste sentimente casnice sunt dezastruoase pentru cămin când împrejurările îl invită pe soț să-și schimbe domiciliul. El este, de pildă, un mic reprezentant care vegetează în această regiune. Casa sa îi oferă salarii minunate dacă primește să se mute. Prin această deplasare, averea lui este asigurată, poate întrezări o bătrânețe fericită și situații ușoare pentru copiii săi. Cât despre el, nu șovăie... dar va voi oare femeia sa? Ei bine, femeia sa nu voiește: „Ar muri de plictiseală acolo!" Soțul ei o imploră, părinții îi arată că aceasta este o datorie, prietenii îi demonstrează nebunia... Tinere femei au rezistat atâtor rugăminți și atâtor sfaturi înțelepte, preferând să frângă viitorul căminului lor decât să-și părăsească ținutul.

Câți ofițeri au demisionat, câți funcționari și-au luat rămas-bun de la înaintare, câți ingineri, avocați, industriași au trăit în funcții mediocre, pe când departe le surâdea prosperitatea; câți comercianți abia și-au încheiat bugetul, pe când și-ar fi înzecit beneficiile, dacă nu ar fi fost imobilizați de soțiile lor. În epoca noastră, mai mult ca oricând, „viața este în mișcare". Dacă este nesăbuit să „ridici tabăra" după felul nomazilor, numai din gustul schimbării, este adesea folositor să mergi să cauți sub ceruri mai blânde o fericire pe care „colțul natal" nu o poate da.

Femeia creștină și înțeleaptă înțelege rațiunile grave care o obligă să nu împiedice interesele bine înțelese ale căminului. Dacă trebuie să potolească avânturile prea grabnice ale soțului ei, care, dintr-o ispită de descurajare sau dintr-o speranță deșartă, ar fi gata să se mute, în schimb ea se supune

transbordărilor rezonabile ale căminului familial. Aceste călătorii, mai ales când vor fi venit copiii, vor fi foarte penibile pentru ea, pentru că aproape toate dificultățile vor cădea asupra ei. Dar ce-i pasă? Va face aceste jertfe și încă multe altele, dacă trebuie, pentru fericirea alor săi. Nu este oare obișnuită să se uite pe sine?

CAPITOLUL III - REA ADMINISTRARE

Administrarea defectuoasă. — Avariția. — Urmările avariției. — Risipa. — Nepăsarea. — Efortul, antidot al nepăsării. — Lipsa de punctualitate. — Autoritarismul. — Bunătatea, remediu împotriva autoritarismului

„Femeie fermecătoare, dar incapabilă." Această formulă slujește pentru a desemna soțiile care, scăpând de antrenările mondanității și de caracterul rău, și-ar face căminul fericit dacă ar fi încă femei de gospodărie abile și harnice.

Oricare ar fi nenorocirea lor, nu de această categorie de incompetente se va ocupa totuși capitolul de față. Pentru a remedia ignoranța lor, tinerele femei fără instruire practică să ceară sfat mamei lor sau să meargă la școala gospodărească. Dacă nu sunt prea neîndemânatice, vor fi învățat repede să se descurce. Nu există degete feminine care să nu poată, în slujba bunei voințe, să se exerseze repede în a face minuni. Cele lipsite de prevedere să repare deci, prin statornicia lor, neglijențele vieții lor de tinere fete: acum, când sunt silite să înțeleagă folosul lucrărilor de interior, se vor grăbi să compenseze neglijența lor de copii răsfățate.

Dar dacă „buna voință" ar ajunge să le lipsească?... sau dacă ar fi anihilată de defecte grave și adânc înrădăcinate?... atunci nepriceperea lor ar deveni cumplită... iar instruirea gospodărească primită odinioară sau inculcată acum ar rămâne nefolositoare. La ce poate sluji talentul de croitoreasă, de bucătăreasă, de brodeză, unei tinere femei leneșe? La ce bun știința artelor decorative la o stăpână a casei care nu are ordine? O soție avară este oare capabilă să îmbunătățească confortul? O cheltuitoare nu-și va risipi oare fondurile pe obiecte superflue, uitând să facă cumpărăturile indispensabile?

Iar aceea care, neștiind să poruncească, pune bucătăria în revoluție, poate oare asigura pacea căminului său, când este obligată să țină piept unor necontenite lepădări de șorț?

„Știința se dobândește repede când voința este bună." Cu scopul de a lumina voința soțiilor, acest capitol va expune defectele care, paralizând în exercitarea funcțiilor lor chiar și pe femeile cele mai bine formate, le lovesc cu această tară atât de „repulsivă" fericirii, numită „rea administrare".

Bucuria de a trăi în casă va fi mult compromisă dacă interiorul suferă de avariția unuia dintre soți.

Când această urâtă pasiune locuiește în inima soțului, soția îndură privațiuni și umiliri intolerabile. Când șade în sufletul femeii, ceea ce nu este un fapt nemaiauzit, soțul, deși mai independent prin situația sa și prin stăpânirea sa asupra banilor, este totuși foarte nefericit.

„Zgârcenia" stăpânei casei își face simțite efectele rele în toate amănuntele existenței. La masă, felurile sunt puțin îmbelșugate, porțiile strict măsurate, iar băutura atât de detestabilă încât un soț lovit de o femeie zgârcită aducea într-o sticlă farmaceutică vin obișnuit, dar de bună calitate, pe care medicul i-l ordonase chipurile. Cât despre servitoare, dacă gospodăria posedă una, va mânca ceea ce va rămâne. Niciodată nu se vede apărând vreun răsfăț suplimentar, nici un desert dulce: meniul de Paști nu face uitat pe acela al Vinerii Mari; este post tot anul.

Hainele suferă și ele de răul avariției: trebuie să fie purtate până la coardă. Soțul reclamă și amenință, dar în zadar, că va face afronturi publice soției sale pentru a se scuza de ținuta sa insuficient îngrijită... Cât despre distracții, trebuie sacrificate, deplasările fiind costisitoare: de aceea plăcerea duminicală constă într-o plimbare pe jos... cu condiția să nu ajungă într-un loc unde se mănâncă, unde se bea și mai ales unde se oferă divertismente pe bani...

Dar ce triumf crede soția că a dobândit când, cu prețul tuturor acestor sacrificii, a putut cumpăra la sfârșitul anului câteva obligațiuni ale Crédit Foncier. Îi arată soțului hârtiile roșii sau galbene, împestrițate cu imagini frumoase, deasupra șirurilor de cupoane dintre care ultimele poartă scadența în veacul viitor... Soțul le privește cu un ochi melancolic, spunându-și că ar fi iubit mai mult o soție care, economisind totuși, i-ar fi umplut și stomacul, și inima.

Dacă măcar aceste rezerve ar fi destinate să facă față cheltuielilor pe care le va pricinui venirea copiilor! Vai! nu, căci aceste mici ființe nu sunt prevăzute în program. Soția declară, într-adevăr, că astăzi scumpetea vieții face imposibilă creșterea unei familii: orice gospodărie, afirmă ea, care are mai mulți copii este sortită mizeriei. În această casă unde „bănuții" se îngrămădesc, nici un strigăt vesel nu vine să destindă fruntea acestei femei care nu mai are afecțiune, afară de aceea pentru monedă.

Însufleţită de o asemenea pasiune, soţia îşi face acoperişul de nelocuit. De aceea soţul caută să se retragă din el cât poate mai mult. Se foloseşte de disimulare, ascunzând soţiei sale o parte din încasări, pe care o destinează „micilor sale plăceri". Prin mijlocul rezervelor sale, va merge, sub pretext de afaceri, să se răzbune la restaurant pentru posturile sale silite, sau îşi va oferi, în compania prietenilor, o tură de cinema. Ce primejdie aleargă acest tânăr dezamăgit în aceste clipe, prea rare după gustul său, în care se sustrage avariţiei soţiei sale! Gustă acolo atât de mult libertatea şi dulceaţa vieţii încât riscă mult să abuzeze de ele... Afară numai dacă soţul, şi el torturat de pofta bogăţiilor, nu colaborează cu asprime împreună cu soţia sa la „lucrarea avariţiei" şi nu se lipseşte de toate pentru a spori „comoara". Atunci gospodăria nu mai este o familie, ci societatea a doi mercanti.

Tinerele femei ispitite de demonul banului să-şi înţeleagă eroarea. Chinuite de temeri pentru viitor, vor să-şi pună căminul la adăpost de reversurile de avere. Această preocupare ar fi legitimă dacă s-ar ţine în limite rezonabile; dar, exasperându-se, grija bogăţiei creează chiar nenorocirile pe care pretinde să le prevină. Soţul prost hrănit se îmbolnăveşte şi îşi pierde locul; femeia lui, copleşită de privaţiuni, se anemizează şi tuşeşte; copiii, când există, nu se dezvoltă fizic, pentru că li se măsoară subzistenţa, şi suferă moral, pentru că li se refuză distracţiile sănătoase, relaţiile plăcute, suplimentele de instruire. Sumele economisite de la brutar sau de la măcelar îl îmbogăţesc pe farmacist şi pe medic. Astfel se aplică legea

așezată de Providență, după care orice greșeală își pregătește ea însăși pedeapsa.

Nu ar fi fost oare mai bine să se bea și să se mănânce pe săturate, să se îmbrace călduros și să se procure divertismente cinstite? Soția trebuie să știe să-și deschidă punga la vreme: cheltuielile judicioase nu sunt pierderi, ci plasamente. „Altele pot acumula bogății, dar femeia înțeleaptă le întrece pe toate tovarășele ei", asigurând fericirea la ea acasă. Soțul vesel, plin de curaj și de avânt, va câștiga mai mult, va cuceri afaceri, va avea înaintare și, în cele din urmă, va aduce acasă mai mulți bani decât ar fi îngrămădit parcimonia soției sale. Aflând în căminul său o bunăstare confortabilă, îi va plăcea în interiorul său. Atunci soția nu va regreta că a înțeles acest mare adevăr: „trebuie să semeni pentru a secera", de vreme ce culege, în schimbul banilor ei, unirea și pacea.

Dar pentru ca sămânța să producă, trebuie să fie aruncată cu măsură pe un pământ bun. De aceea soția se va păzi ca, voind să evite avariția, să cadă în risipă.

Pe alte drumuri, risipa duce la aceleași rezultate ca zgârcenia: înfometează familiile și le reduce la privațiuni. În epoca noastră, cele mai mici obiecte costă atât de scump încât este ușor să afli fundul pungii. Dacă soția nu este economă, îi vor lipsi întotdeauna banii când va fi vorba să facă față nevoilor alor săi.

De pildă, cutare tânără căsătorită este înnebunită după toaletă. Când, într-un magazin, contemplă o noutate, nu poate rezista dorinței de a și-o procura. Fiecare dintre ieșirile sale după-amiaza ajunge astfel să-i devină foarte costisitoare: astăzi cumpără o blană, mâine o dantelă, într-o altă zi o rochie, curând al doisprezecelea palton sau a suta pereche de ciorapi de mătase. Cumpărăturile se înmulțesc și sumele cresc: la sfârșitul lunii și-a depășit cu mult disponibilitățile. Va căuta să recupereze din hrană: masa suferă. Soțul reclamă să i se dea de mâncare. Se miră că, cu mensualitățile pe care le varsă casei, nu i se procură confortul. Va fi cu mult mai stupefiat încă atunci când, peste un timp, îi vor fi prezentate notele măcelarului, ale brutarului, ale băcanului, pe care soția sa, rămasă fără resurse, nu le-a plătit luna precedentă.

Poate se va supăra, și nu va greși certând; dacă ține la pacea căminului, va face mustrări grave, care, să nădăjduim, vor fi ascultate. Căci cum ar ajunge munca lui să satisfacă toate gusturile unei femei cheltuitoare? Fericiți cei care au obținut ca ea să se îndrepte! Un soț mărturisea că nu a putut niciodată să-și îmbunătățească situația, pentru că soția lui era o „prăpastie": dacă îi refuza bani, lua pe credit, iar cum el nu ar fi voit cu nici un preț s-o pună sub interdicție, se resemna să plătească.

Totuși, nu întotdeauna prin cumpărări de obiecte superflue, care se îngrămădesc apoi în dulapuri, iconoama necredincioasă risipește resursele: uneori le volatilizează în pură pierdere, ceea ce este încă mai cumplit. Acest trist

rezultat vine din neîndemânarea și din lipsa ei de pricepere. De pildă, cumpără toate alimentele mai scump decât celelalte, sau se lasă să i se dea la prețul cel mai mare bucățile cele mai rele, sau, neavând simțul măsurii, pune pentru o singură masă ceea ce ar ajunge pentru întreaga zi, cu riscul de a arunca resturile, pe care nu se gândește să le folosească. Dacă este vorba de haine, nu știe să le întrețină așa cum fac gospodinele care au darul de a le întineri la nesfârșit: abia decolorate, le înlocuiește cu haine noi. Atât este de adevărat că, în bucătărie ca și în croitorie, nimic nu este mai prețios decât „arta de a potrivi resturile".

Nici o avere nu rezistă unor asemenea zguduiri.

De aceea stăpâna casei trebuie să fie convinsă că „economia" este pentru ea o mare datorie. A ști să cumpere; a repartiza cu înțelepciune obiectele dobândite; a-și procura destul pentru a ajunge nevoilor tuturor, fără ca nimic să rămână nefolosit; a mulțumi casa cu cele mai mici cheltuieli; după cum se spune în industrie, „a obține maximum de randament cu minimum de cheltuială" — acesta este scopul pe care trebuie să-l urmărească o femeie preocupată deopotrivă de banii săi și de fericirea familială. Această prudență presupune o educație fermă, multă judecată, o mare energie, o vigilență de fiecare clipă. Rezultatul va fi ordinea și confortul în cămin, bucuria și pacea în inimi, prosperitatea financiară și viitorul asigurat.

Aceste considerații asupra femeii cheltuitoare fac să se bănuiască dezastrul pe care îl pricinuiesc în gospodărie

risipirile soțului... Această contraparte a tabloului ar fi sinistră... Femeia nu putea pierde decât banii primiți de la soțul ei, care își rezerva alții sau câștiga alții... el însă risipește tot ceea ce posedă... nebunește... la joc... la curse... la petrecere... până la dezastrul complet. Câte sărmane femei rânduite, abile, cu o pricepere desăvârșită, au asistat neputincioase la această prăbușire a resurselor lor prin greșeala celui care trebuia să le fie paznic! Nu se va ști niciodată ce au suferit! Dacă o soție fără calcul este un flagel, un soț risipitor este unul și mai mare. Și când cei doi soți sunt „coșuri sparte"?... Atunci nu mai există cămin: nu le mai rămâne soților decât să devină nomazi și să ducă „viața de boemă". Se vedea într-un oraș un „licențiat în litere" și femeia sa scormonind dimineața grămezile de gunoaie gospodărești... Tinerii și tinerele, înainte de a se căsători, să-și facă solide convingeri asupra necesității, pentru fericirea căminului lor, a unei gestiuni financiare desăvârșite. Dacă este greu de evitat în acest punct excesul sau lipsa, în schimb dreapta măsură aduce atât de mult farmec existenței, încât nu se vor lăuda niciodată îndeajuns eforturile reciproce la care se dedau soții pentru a se elibera deopotrivă de privațiunile avariției și de mizeriile risipirii.

Lenea și neorânduiala în gospodărie

Adeseori, risipa în cămin își are cauza în nepăsarea pe care anumite soții o manifestă față de îngrijirea treburilor casei lor.

S-a spus că „lenea este mama tuturor viciilor". Ea este, cu siguranță, vrăjmașa fericirii în familie. Cum se vor împlini lucrările din interiorul casei dacă soția doarme? Este ora zece și această leneșă abia se ridică din pat, deși ar fi trebuit să întâmpine răsăritul soarelui. Unele lucrări își au locul firesc în cursul dimineții: dacă încăperile nu sunt puse în ordine de timpuriu, este foarte probabil ca seara să fie nevoie să se culce fără ca așternuturile să fi fost măcar întinse. Și oare cumpărăturile nu cer ca gospodina să fie pe drum încă din zori? Dacă ajunge ultima la furnizori, altele, mai harnice decât ea, vor fi luat deja partea cea mai bună; nemaifiind de ales, va plăti scump și nu va mulțumi pe nimeni din casă.

Când frumoasele ceasuri răcoroase și vesele ale dimineții au fost irosite, este probabil că nici seara să nu fie mai puțin „stricată". Ar trebui ca soția, eliberată de treburile gospodăriei pe care le-a terminat încă de dimineață, să poată, îndată după ce masa de prânz a fost strânsă și vasele puse la loc, să se apuce de cârpit sau de cusut... Dar ea se târăște fără vlagă în îndeplinirea lucrărilor necesare pe care le-a neglijat: vine ora cinei și nu a avut timp nici măcar să înfileteze un ac. Astfel se adună pe o masă grămezi de rufe care așteaptă să fie cercetate... O soție puțin muncitoare mărturisea fără nici o rușine că „nu va ajunge niciodată să termine acel morman". De aceea, când îi trebuia un prosop sau o față de masă curată, căuta prin grămadă piesa cea mai puțin ruptă, care, după părerea ei, „mai putea sluji încă o dată".

În fața unei asemenea îngrămădiri de lucru, omul își pierde curajul. Mai degrabă decât să atace acest munte, soția va fi înclinată să se așeze alături de el; și, neavând inimă pentru osteneală, va lua mecanic romanul care zace pe masă și din care răsfoiește câteva pagini... Intenția ei nu este rea: nu va citi decât câteva minute, „ca să se odihnească". Ora șapte o surprinde citind încă. Se repede să pună masa, bombănind împotriva sorții care o smulge din desfătările unei călătorii prin lumea ireală.

Aceasta este, cu diferite variante, viața soției nepăsătoare. Ce soț ar putea fi fericit împărțind o asemenea existență? Sub o conducere atât de defectuoasă, dezordinea invadează casa; banii sunt întotdeauna insuficienți, căci, lipsind întreținerea, nici un lucru nu aduce folos... Soțul se întristează și se plictisește... afară doar dacă nu se hotărăște să pună mâna pe lucrul abandonat pentru a-l termina el însuși, silindu-și totodată soția să-l ajute... asemenea acelui bărbat tânăr și hotărât care izbuti prin acest mijloc să-și vindece soția de o indolență înrădăcinată.

Dar de ce oare mamele de familie greșesc prin faptul că nu le „formează" pe viitoarele soții pentru muncă? De ce să nu le deprindă pe aceste „domnișoare", în anii tinereții când efortul costă atât de puțin, să slujească și nu să fie slujite? Să calculeze părinții pagubele pe care le provoacă necerând de la fiicele lor o colaborare activă! Dacă aceste copile ar fi fost obișnuite încă din anii cei mai fragezi să îndeplinească toate „corvezile" gospodăriei; dacă ar fi trebuit, pe rând, să asigure ordinea

casei, să facă cumpărăturile, să pregătească mesele, să coasă și să cârpească, înlocuindu-și cu totul mama în aceste diferite îndatoriri, nu ar fi atât de înspăimântate de sarcină a doua zi după căsătorie, încât, în loc să o înfrunte, să fugă dinaintea ei.

Dacă la aceste deprinderi de muncă mamele prevăzătoare și înțelepte ar fi adăugat și convingeri puternice despre necesitatea efortului, aceste tinere femei, intrând în viața căsătorită, și-ar fi iubit munca și ar fi primit-o ca pe una dintre cauzele fericirii lor. De aceea, mamele de familie nu trebuie să omită a repeta fiicelor lor motivele pentru care trebuie să fie sârguincioase și active. Când viitoarele soții au înțeles că munca gospodărească, independent de rezultatele sale directe — ordinea, confortul, hrana bună, economia — oferă în plus femeii căsătorite cele mai atrăgătoare ocupații; când au înțeles că zilele nu sunt niciodată lungi, ceasurile niciodată triste, necazurile niciodată atât de apăsătoare pentru cel care se cufundă cu pasiune într-o ocupație iubită; când au convingerea că adevărata lor colaborare la eforturile pe care soțul le face pentru a asigura nevoile căminului va consta în a face să domnească în casa lor dulceața vieții, atunci tinerele fete vor fi capabile, de la intrarea lor în gospodărie, să fugă de urâta lene care lasă păianjenii să-și țească pânzele prin casă și ispitele rele să înlănțuie inimile slăbite.

Fără a fi în mod precis leneșă, o tânără femeie poate, asemenea unui fluture, să zboare mult dintr-o parte în alta fără să facă mare lucru. Își pierde timpul în mii de nimicuri și fleacuri care o ocupă și o distrag; sau este atât de înceată și de tărăgănată,

încât, neajungând niciodată la timp, își face soțul să sufere prin lipsa ei de punctualitate.

Ce șir de dezamăgiri și neplăceri provoacă, într-adevăr, soțului acest obicei supărător! De pildă, flămând, se întoarce acasă pentru prânz, având la dispoziție numai o oră și jumătate pentru dus și întors. Se așteaptă, deschizând ușa, să simtă mirosul plăcut al mâncării, și tocmai fumul îi taie răsuflarea: soția lui este în plin proces de aprindere a focului. Ca să nu murmure, ia un ziar; dar când omul este flămând, iritarea riscă să provoace cumplite izbucniri de dispoziție care, reținute o vreme, vor exploda poate cu violență peste puțin.

Adeseori, aceste gospodine nepunctuale sunt tot atât de puțin credincioase întâlnirilor pe cât sunt și meselor. Așa era acea tânără femeie din cea mai bună societate, care își urma întotdeauna soțul de foarte departe, pentru că la plecare nu era niciodată gata: de câte ori, după ce conveniseră să se întâlnească la niște prieteni, el făcea vizita singur! Se resemnase atât de mult cu această situație, încât nu mai arăta nici o mirare când ea nu i se alătura; dimpotrivă, își manifesta cu naivitate surprinderea atunci când, prin excepție, apărea la timp.

Acest defect, care creează atâtea neplăceri în familie, ar putea fi în general evitat. Ar fi trebuit ca, încă din copilărie, soția să fi fost obișnuită să considere orele fixate drept angajamente sacre. Ar fi luat în serios cuvântul dat, socotindu-l un contract care o obligă. Pentru că nu au înțeles câtă cinste cuprinde

fidelitatea față de promisiuni și câtă nepotrivire este în îndrăzneala de a-i deplasa inutil pe ceilalți, multe soții au impus în jurul lor grele mortificări. Nu este niciodată prea devreme să te îndrepți de un asemenea defect: două lucruri sunt suficiente pentru ca persoana cea mai nepunctuală să se poată corecta, un ceas bun și o voință bună.

Dar adeseori, trebuie să o mărturisim, soția suferă mai mult din cauza nepunctualității soțului decât suferă soțul din cauza a ei. El nu se întoarce pentru mese... uneori prânzește la ora două și cinează la ora nouă. Când aceste neregularități sunt impuse de situație, tânăra femeie le poate regreta, dar nu are dreptul să se mânie din pricina lor. De pildă, soțul ei este medic și bolnavii îl solicită; sau este implicat în afaceri comerciale și clienții îl reține. În aceste împrejurări, soția să nu dea dovadă de acea „rea administrare" care ar face-o incapabilă să-i servească la orice oră o cină bună. Ea trebuie să se străduiască să-l primească întotdeauna zâmbitoare și bucuroasă, cu o supă caldă, un sos bine pregătit, un desert îmbietor. Pe măsură ce întârzierea lui crește, soțul își simte oboseala sporind: cât va aprecia atunci farmecul unei primiri care îl va întări! Cu siguranță nu ar avea aceeași bucurie să găsească o soție morocănoasă lângă o masă rece sau arsă: întoarcerea ar fi apăsătoare, iar inima dureros impresionată de atâta nepăsare.

Dacă soția acceptă cu bucurie întârzierile impuse soțului de muncă sau de afaceri, în schimb nu se poate împiedica să sufere crunt din cauza neregularităților care provin din cauze

mai puțin îndreptățite. De pildă, soțul întârzie la cercul unde joacă sau la cafeneaua unde bea... Soția îl așteaptă nu fără iritare... rămâne câte o jumătate de oră întreagă cu fruntea lipită de geam ca să vadă dacă apare la capătul străzii, în timp ce cina se arde și se usucă pe foc... Sau este seara: biata femeie, căzând de oboseală, s-a culcat foarte târziu, dar somnul refuză să vină... se întreabă unde este?... ce face?... și nu îndrăznește să dea acestor întrebări răspunsul care pare să li se potrivească. Își repetă cuvintele afectuos dureroase pe care le va spune când se va întoarce, mustrările cele mai blânde pe care i le va face...

Imaginația ei lucrează... capul i se înfierbântă... tâmplele îi ard... Cu greu se poate descrie și cu atât mai puțin bănui întinderea unor asemenea martirii, mai ales atunci când femeia poate, în cursul acestor ceasuri nesfârșite, în care îl așteaptă pe cel nepunctual, să-și adreseze sieși anumite reproșuri și să-și spună că firea ei dificilă, lipsa ei de virtute sau rea ei administrare au și ele partea lor în uitarea pe care i-o arată.

Să nu aștepte tinerele soții angoasele acestor întoarceri nocturne ale soțului, către ora două dimineața, pentru a învăța să zâmbească, să fie bune, blânde, uitătoare de sine și pentru a dobândi toate calitățile care îl reține pe soț în cămin.

Arta de a conduce gospodăria

Exemplară prin hărnicie, înțeleaptă în folosirea banilor, perfect punctuală, stăpâna casei nu a evitat încă toate primejdiile „relei administrări"; îi mai rămâne să știe să conducă. S-a spus adeseori că „este mai ușor să asculți decât să poruncești". Acest cuvânt se aplică pe deplin căminului, unde arta conducerii, atât de delicată și de prețioasă, degenerează uneori în mod lamentabil în autoritarism.

Câți oameni își închipuie că singura regulă a poruncii este capriciul! „Așa voiesc, așa poruncesc, voința mea să țină loc de motiv", spunea poetul latin (Hoc volo, sic jubeo — Așa voiesc, astfel poruncesc). Câte tinere femei au repetat această sentință după el sau, cel puțin, au pus-o în practică. Porunca dată nu se sprijină pe nici o rațiune de bun-simț; este inutilă, obositoare, greu de executat; nu contează, „așa îmi place". Mâine, sau poate chiar peste un ceas, va fi dată o poruncă opusă; aceeași persoană care a ascultat cu greu și murmurând de prima voință va suporta, de data aceasta cu mânie, și pe cea de-a doua. Stăpâna casei găsește firesc să nu i se împotrivească nimeni; ea are o credință oarbă în propria ei infailibilitate; de aceea nici nu bănuiește furtuna pe care a stârnit-o în inima acelei sărmane slujnice, care poate ar fi fost atât de bună și și-ar fi iubit atât de mult „doamna", dacă ar fi fost condusă cu înțelepciune și rațiune.

Se poate întâmpla ca unele stăpâne ale casei, deși înzestrate cu pricepere și necerând decât un serviciu normal, să facă de nesuferit porunca lor prin „tonul autoritar". Au vorba atât de tăioasă și glasul atât de aspru, încât fac supărătoare și

respingătoare cele mai simple ordine ale lor; până și cei din jurul lor se simt stânjeniți auzind expresiile dure pe care le aruncă cu orice prilej. Aceste femei cu fire aspră își închipuie cu ușurință că persoanele aflate în slujba lor nu au dreptul nici la amorul propriu, nici la grija pentru onoarea lor.

Această mortificare publică se transformă în supliciu atunci când stăpâna casei are „spirit". Atunci ea lansează înțepături care rănesc adânc. Cu cât se bucură mai mult de succesul pe care i-l aduce oportunitatea replicilor sale crude, cu atât își dă mai puțin seama de răul pe care îl face. Nu este de mirare că persoanele cu un asemenea temperament nu pot păstra slujnice: ar trebui ca acestea să aibă o virtute eroică pentru a accepta cu smerenie fanfaronadele stăpânei lor; iar eroismul, după cum se știe, este o perlă rară.

Ce neplăceri pricinuiește soțului această nepricepere a soției sale în poruncire! El este puțin mulțumit când, întorcându-se seara, află că servitoarea a părăsit casa și că va trebui — oh! numai de astă dată — să strângă masa și să șteargă vasele. De mâine, afirmă soția înspăimântată, va alerga prin tot orașul ca să găsească acea pasăre rară care este o servitoare ireproșabilă. De mâine... este o făgăduință aruncată repede... Realitatea va fi cu totul alta... Va umbla multă vreme, căci casa ei, deja cunoscută, nu atrage candidatele... Soțul, obosit să aștepte venirea persoanei care îl va scuti de neplăcerea anumitor lucrări gospodărești, va avea cumplite ispite de a simplifica lucrurile mergând să mănânce în altă parte... Va fi cu atât mai mult încurajat, cu cât soția sa, prost dispusă și

nemaiexercitându-și autoritarismul și exigențele asupra salariatelor, își întoarce cuvintele rănitoare împotriva soțului ei, care, evident, o ajută mai puțin bine decât o servitoare.

Cât de ușor ar fi fost să fie evitate aceste revoluții lăuntrice! Ar fi fost de ajuns să se practice virtutea! Numai ea, suportând defectele aproapelui și știind să rostească vorbe blânde, dezleagă cu succes problemele cele mai spinoase ale politicii gospodărești. Când stăpâna casei este înzestrată cu o bunătate strălucitoare, departe de a-și înstrăina inimile, le atrage pe toate către sine.

Dar pentru ce nu-i este dat întotdeauna soției să devină centrul de atracție al căminului ei? Pentru că prea adesea ea nu-și inspiră administrarea din motive supranaturale. Dacă s-ar obișnui să practice, în raporturile ei cu toți locuitorii micului său domeniu, admirabila virtute care le rezumă pe toate celelalte și care se numește „Caritate", atunci ar fi regină și stăpână necontestată, evitând dintr-odată toate „cauzele de respingere". „Caritatea este răbdătoare, este binevoitoare; caritatea nu este invidioasă, nu este nechibzuită; nu se umflă de mândrie, nu face nimic necuviincios; nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu ține seama de rău; nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr; toate le scuză, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le suferă."

„Caritatea", care este desăvârșirea tuturor virtuților supranaturale, nu este oare, în cele din urmă, leacul tuturor relelor căminului? Cum s-ar putea încheia mai bine expunerea

atât de adesea dureroasă a „cauzelor de respingere” decât constatând că ele sunt toate suprimate sau transformate în „motive de atracție” prin exercitarea „Caritații”? În această metamorfoză a sufletului prin Religie stă tot secretul fericirii personale și familiale. Rămâne acum să se arate cum se operează această schimbare: aceasta este sarcina pe care va încerca să o împlinească partea a treia a acestui volum.

PARTEA A TREIA
DOBÂNDIREA REGALITĂȚII ÎN CĂMIN

Dobândirea Regalității în Cămin

Citind paginile precedente, tânăra femeie a simțit două impresii diferite. Uneori era stimulată de o vie dorință de a realiza idealul care îi era propus; alteori, dimpotrivă, încerca o groază profundă față de defectele al căror urât tablou îl contempla. Aceste avânturi către bine, aceste spaime față de rău o făceau deopotrivă să sufere: se întreba cum va putea ea, lipsită de experiență, să atingă culmile visate, evitând totodată prăpăstiile temute. Eforturile pe care le cere rolul de „atracție a căminului" nu vor fi oare prea grele pentru slăbiciunea ei, prea îndelungate pentru nestatornicia ei? Momelile mondanității, tendințele rele, defectele de caracter nu vor birui oare bunele ei dispoziții?... Ah! desigur, ar fi dulce să fii „Regina Căminului", o regină necontestată, al cărei imperiu plăcut se exercită în pace și bucurie; dar treptele tronului nu sunt oare atât de greu de urcat, încât ar fi mai bine să nu încerci suirea lor?

Acestea sunt întrebările pe care, plină de neliniște, soția care a citit expunerea imenselor sale datorii le frământă în mintea și

în inima ei, fără a putea întotdeauna să le dea un răspuns care să le satisfacă pe deplin.

Soluția atât de arzător dorită a acestei neliniștitoare probleme, partea a treia a prezentei lucrări va încerca să o prezinte sufletelor de bunăvoință care, angajate în legăturile căsătoriei, caută să scoată cel mai mare folos cu putință din harurile unirii lor conjugale. Capitolele care urmează ar voi să le învețe pe soții cum vor dobândi în tot adevărul Regalitatea în Cămin.

Ele vor trebui mai întâi să înțeleagă că Pietatea Personală este marele resort al tuturor virtuților. Fără ea, nimic roditor nu poate ieși dintr-o existență; prin ea, toate faptele se desăvârșesc, viața se transformă, iar urcușul către idealul atât de căutat se grăbește pe măsură ce eforturile se înmulțesc și anii se succed.

Dar dacă soția a descoperit în virtute rețeta fericirii, nu va trebui să-și păstreze taina numai pentru sine: va trebui să o comunice, exercitând o influență creștină asupra soțului ei. Fericirea matrimonială este, într-adevăr, în dublă parte; ea presupune, într-o reciprocitate neîncetată, creditor și debitor: pentru ca balanța să fie dreaptă, trebuie solvabilitate mutuală. Eforturilor soției trebuie să le răspundă cele ale soțului. Se vede, așadar, că „Regina Căminului" va trebui să-și aducă soțul să se adape din aceleași bogății supranaturale ca și ea, pentru ca el să o poată răsplăti cu o monedă de aceeași valoare.

Soțul și soția, astfel înzestrați cu achizițiile neprețuite ale spiritului creștin, nu-și vor fi încheiat rolul. Oricine are o comoară este ținut să-i facă părtași de ea pe cei care îl înconjoară. Căminul trebuie să devină un centru în jurul căruia să se grupeze o mulțime de oameni însetați să participe la bogăția și fericirea lui. Soții au datoria de a nu înșela așteptarea celor care nădăjduiesc în ei: de aceea, în capitolul care va încheia această carte, **Apostolatul social**, ei vor învăța arta de „a iradia".

Fie ca aceste pagini să sugereze hotărâri roditoare! Ele ar voi atât de mult, în epoca noastră de laicitate, de negare a drepturilor lui Dumnezeu, de blasfemie oficială, să inspire soților iubirea intensă, respectul profund, devotamentul total față de interesele Infinitei Majestăți, căreia să-I fie cinste, laudă și slavă în toți vecii prin Isus Hristos, Domnul nostru! Îndârjindu-se să susțină cauza acestui mare și bun Stăpân într-un adevărat spirit de supunere, soții își vor asigura în același timp adevărata măreție și influența rodnică și vor cuceri „Regalitatea în Cămin", căci s-a spus că „a sluji lui Dumnezeu înseamnă a domni".

CAPITOLUL ÎNTÂI - PIETATEA PERSONALĂ

Pietatea personală. — Necesitatea pietății. — Obstacolele sale: viața în comun. — Obstacolele sale: îndatoririle conjugale. — Obstacolele sale: adorarea soțului. — Necesitatea unui director spiritual. — A ști să te lași condus. — Sfânta Jertfă a Liturghiei. — Împărtășania, participare la Jertfă. — Rugăciunea mentală. — Examenul particular. — Spovada regulată și bine pregătită. — Rozariul

Niciodată soțiile nu vor fi îndeajuns de convinse de acest mare adevăr: „Regalitatea lor în Cămin depinde mai ales de pietatea lor personală."

Prea multe tinere fete și tinere femei sunt, din nefericire, pătrunse de această idee funestă, infiltrație a spiritului laic: „că pietatea este un lux pe care cineva poate să nu și-l îngăduie". Această eroare oprește multe soții pe căile desăvârșirii creștine. Când și-au împlinit datoriile esențiale, ele cred că și-au jucat pe deplin rolul și și-au exercitat influența.

Să se dezamăgească! Iradierea soției în familie nu este atât proporțională cu darurile ei naturale, cât cu activitatea vieții sale lăuntrice, întocmai cum strălucirea unei lămpi nu depinde de podoabele pe care le poartă, ci de intensitatea flăcării pe care o hrănește. Este de ajuns să cugetăm o clipă pentru a pricepe evidența acestei afirmații. Ce autoritate va avea asupra soțului ei o femeie care nu este încununată de virtute?... În numele căror principii va putea ea să-i ceară să accepte împlinirea loială și totală a datoriilor sale matrimoniale... să-și impună, la nevoie, sacrificii grele... să înceteze o anumită relație, să lupte împotriva caracterului său? Dacă ea nu este condusă de motive superioare interesului privat, nu va avea pentru a-i vorbi decât elocința tremurătoarei sale persoane. Dacă, refuzând să o asculte, el se aruncă asupra obstacolului pe care ea îl opune, ea va da înapoi. Cât de puternică ar fi fost dacă slaba ei voință feminină s-ar fi sprijinit pe Majestatea

divină! Poruncile pe care ea le-ar fi reprezentat s-ar fi ridicat asemenea unui zid de netrecut înaintea cererilor soțului, care, fără a-i purta vină soției sale, ar fi fost silit să recunoască faptul că greșește încăpățânându-se.

Dar nu este de ajuns ca o soție să aibă de partea ei puterea pe care o dau principiile creștine; îi trebuie, dacă soțul ei încearcă să li se împotrivească, puterea de convingere pentru a-l face să le primească. Unde va găsi femeia căsătorită această putere de pătrundere? În pietatea personală, care îi va dobândi practica tuturor virtuților plăcute. Cum ar putea, fără uitare de sine, fără smerenie și blândețe, fără o fidelitate încercată în toate, fără un devotament al fiecărei clipe, să-l lege pe soț de căminul său?... să-l silească, dacă nu are credința, să-i admire binefacerile?... să-l facă să prețuiască, dacă are harul de a crede, fericirea de a fi creștin?

Pietatea personală îi va conferi, așadar, soției secretul adevăratei autorități. De aceea, nu există nici un bine pe care ea să nu trebuiască a-l dori mai mult. Când Dumnezeu i-a oferit lui Solomon să aleagă ceea ce voia, marele rege a răspuns că nu dorea nici bogății, nici viață lungă, ci numai „Înțelepciunea". Dumnezeu i-a dat-o și, „prin ea, spune Scriptura, toate celelalte i-au fost aduse". Aceasta va fi soarta femeii care, prin căutarea pietății, descoperă comoara „Înțelepciunii creștine". Prin mijlocirea ei, soția serioasă își va asigura toate influențele și se va înconjura de adevărata măreție; soțul o va asculta ca pe un oracol; copiii îi vor da ascultare; slujitorii o vor respecta. Cea dintâi pretutindeni, la

lucru ca și la rugăciune, în devotament ca și în plăcerea cinstită, ea va vorbi ca o stăpână necontestată: cine ar putea formula împotriva ei cea mai mică mustrare? De ce greșeală ar putea fi acuzată? În orice caz, în mijlocul grijilor sale, ea nu cunoaște amețelile orgoliului, căci se socotește cea din urmă dintre toți, necăutând să se impună nimănui, ci urmărind numai binele fiecăruia. Ce ideal vrednic să însuflețească pe toate acelea care doresc să devină „Reginele căminului lor"! Soțiile vor ajunge la aceste culmi în măsura în care pietatea lor personală va fi urcat treptele desăvârșirii creștine.

S-ar părea că, sub stăpânirea acestor idei nobile, toate tinerele femei se vor avânta cu pași uriași pe calea sfințeniei, susținute de harul Sacramentului. Dar ce dezamăgire! Dimpotrivă, prea adesea se petrece contrariul: ele dau înapoi în loc să înainteze.

De unde vine, așadar, că, odată căsătorite, anumite soții nu continuă urcușul spre bine pe care îl începuseră fiind tinere fete? Pentru ce avem uneori durerea de a constata că legătura matrimonială le-a împiedicat avântul către Dumnezeu, ba chiar, în anumite cazuri, până la a-l paraliza?

Primele dificultăți care se opun pietății tinerei căsătorite vin din comunitatea de viață. Înainte de căsătorie, tânăra fată își crease deprinderi foarte regulate. Asista frecvent, poate în fiecare zi, la sfânta Liturghie, se împărtășea de fiecare dată când era prezentă la dumnezeiescul sacrificiu. Își organizase rugăciunile, lecturile, operele de caritate, după o rânduială înțelept chibzuită. Se îndeletnicea liber cu toate aceste griji

supranaturale, crezând că nimic nu va veni vreodată să pună piedică sfintelor sale întreprinderi.

Biata copilă nu bănuise că pietatea tinerei fete și aceea a femeii căsătorite nu pot fi trasate după același desen. Tânăra fată este liberă de orice constrângere, singură hotărând ce rugăciuni va face, la ce Liturghie va asista, ce opere va întreprinde. Soția este „sub puterea soțului". Pietate comună sau, cel puțin, adaptată justelor exigențe ale soțului; Liturghii adesea comune, la ora care îi convine cel mai bine soțului sau, mai curând, adesea, vai! „care îl deranjează cel mai puțin"; operă comună, aceea a căminului familial, a copiilor care vor veni... care au venit...

Tânăra femeie se află cufundată într-o viață nouă, care creează datorii noi și răspunde unor nevoi noi. Poate că nu se obișnuise cu ideea unei transformări atât de mari a existenței sale. În loc să se mire, să se plângă sau chiar să se abandoneze, ea trebuie să intre cu generozitate și de-a dreptul în spiritul stării sale și, fără a-și micșora cu nimic pietatea, să o adapteze împrejurărilor.

La această dualitate a vieții, care rupe deprinderile dobândite de-a lungul întregii tinereți, se adaugă piedica pe care exercitarea noilor sale datorii de persoană căsătorită o aduce pietății soției.

Cu siguranță, ea nu a intrat în uniunea matrimonială fără să o cunoască. Mama ei o instruise foarte limpede asupra

obligațiilor sale. De aceea, fără teamă și fără scrupul, spre deosebire de anumite persoane timorate, ea a acceptat toate consecințele căsătoriei sale. Ba chiar se află foarte fericită că poate grăbi clipa binecuvântată în care va fi mamă: cu bucurie în inimă trăiește aceste prime timpuri ale unirii sale, care vor rămâne, sub termenul vulgar de „lună de miere", cea mai dulce perioadă a existenței sale.

Și totuși, în această fază în care, ca urmare a păcii și a lărgirii inimii, s-ar aștepta o sporire a râvnei supranaturale, pietatea are o înfricoșătoare tendință de a scădea... Ce se petrece, așadar?

Tânăra femeie este victima acelei dezgustări față de lucrurile spirituale care năpădește automat inima atunci când ea se desfată, chiar în chip legitim, în plăcerile materiale. Femeia căsătorită este martora, în sine însăși, a unui episod din vechea luptă dintre trup și spirit. Până în ziua unirii sale, tânăra fată visase la o iubire ideală care, i se părea ei, nu va coborî niciodată până la realul întotdeauna vulgar; și iată că, prin practica datoriei, ea jertfește o feciorie pe care, cu toate acestea, o socotea pentru sine o aureolă... Ea știe că, departe de a decădea, împlinește voința lui Dumnezeu; dar această cunoaștere este întunecată de un sentiment neîntemeiat de umilire lăuntrică, ce îi inspiră ca o rușine de a se înfățișa înaintea Majestății divine și îi răpește orice plăcere de a-I vorbi. Această impresie de nevrednicie, a cărei deșertăciune tânăra femeie nu o cunoaște îndeajuns, nu încetează totuși să o rătăcească: dacă sufletul ei se lasă dus de această idee, va fi

năpădit de o uscăciune deznădăjduitoare, care va degenera curând în indiferență; în cele din urmă, deprinderile prinzând rădăcină, aversiunea față de practicile religioase va înăbuși pentru multă vreme în inimă pietatea creștină.

Or, tocmai în clipa în care ar fi atât de necesar ca tânăra femeie să reacționeze împotriva acestor noi adversari ai vieții sale lăuntrice, se ivește un alt sentiment care va împinge sufletul în același sens al neglijenței spirituale și care nu este altul decât adorarea soțului.

Tânăra femeie, cu totul absorbită de el, cu totul ocupată numai de el, își face cu ușurință iluzia că nu are nevoie de nici un alt sprijin moral și că poate aproape, cel puțin pentru moment, să se lipsească de Dumnezeu. Oare soțul ei nu-i ajunge? Printr-o iluzie comună celor tineri, acest sprijin omenesc, atât de fragil, îi apare ca având o soliditate veșnică. Ea nu-și închipuie că ar putea vreodată să-i lipsească și, chiar dacă rațiunea i-ar spune-o, acest adevăr rămâne pur speculativ și nu intră în domeniul ideilor practice, directoare ale faptelor sale.

La acest miraj al permanenței iubirii, căruia ea îi lasă libera cale naivei sale admirații față de soț, se adaugă amăgirea fericirii desăvârșite. Își închipuie că gustă o fericire totală, pentru că soțul ei răspunde tuturor aspirațiilor sale. Puțin ar lipsi ca ea să afirme că, de ar voi Dumnezeu Însuși, nu i-ar putea da o bucurie mai mare decât aceea pe care o gustă. Acestei erori îi cădea pradă acea tânără femeie care îi afirma

soțului ei „că ar prefera să nu meargă în Cer decât să meargă acolo fără el", atât de nebunește era convinsă că „Cerul era el!"

Cer incomplet și cât de trecător! Dar, oricât de falsă ar fi, impresia de veșnicie și de satisfacție deplină pe care soția amăgită o simte atât de viu nu acoperă mai puțin, înaintea privirilor inteligenței sale, gândul la Dumnezeu. Se înțelege, așadar, pentru ce, sub orbirea mirajului lăuntric pe care primele impresii ale vieții matrimoniale îl produc în acest suflet feminin atât de puternic emotiv, practicile pioase, care în același timp se găsesc aspru împiedicate pe dinafară de exigențele vieții în comun, nu întârzie să scadă repede, până ajung să nu mai fie decât o respectabilă amintire a vieții de tânără fată.

În acel moment, pentru a opera reajustarea vieții spirituale la necesitățile noii stări, trebuie să intervină de urgență o mână fermă și experimentată, care să aducă sufletului rătăcit orientarea de care nu se poate lipsi, iar inimii descurajate o întărire energică. Cu excepția unor cazuri foarte rare, nici soțul, tot atât de amăgit ca și soția sa, nici părinții, orbi în aceste chestiuni, nu vor aduce ajutor soției care se rătăcește. Ei îi trebuie ajutorul unui director.

Fericite tinerele femei care au găsit de multă vreme acest sfătuitor înțelept! În general, acelea care au fost crescute în case religioase au avut fericit la îndemână, încă din ceasurile binecuvântate ale primei lor Împărtășanii, pe acest „părinte al sufletului lor".

Altele nu au fost atât de „îngrijite" în copilăria lor; dar, odată ieșite din școală și aruncate în primejdiile vieții mondene, au simțit de la sine nevoia de a-și întări voința și de a se pune la adăpost împotriva pericolelor pe care le bănuiau amenințătoare. Atunci au ales un preot sau un călugăr cu bună reputație.

Alături de aceste privilegiate, câte tinere fete au ajuns la căsătorie fără să-și fi asigurat o direcție spirituală! Un anumit număr dintre ele își împlinesc datoria de creștine, împărtășindu-se la Paști și la sărbătorile principale. Dar niciodată nu le-a venit ideea de a pune o urmare logică în pregătirile lor pentru sfânta Euharistie și în executarea hotărârilor pe care le aduceau de la confesional sau de la sfânta Masă. Mânate de un principiu de falsă independență, care face să se confunde „libertatea cu indisciplina", mergeau să se spovedească când aici, când dincolo, după întâmplarea împrejurărilor, asemenea acelei tinere femei care se lăuda că nu se adresase niciodată de două ori aceluiași preot. Poate oare o asemenea ușurătate să fie prielnică dezvoltării pietății? Se constată îndeobște, la persoanele pradă acestei nestatornicii, lipsa spiritului lăuntric, o dorință destul de mediocră de desăvârșire, o viață creștină fără vigoare, a cărei sevă are mari șanse să se usuce.

De aceea, trebuie sfătuite foarte stăruitor tinerele femei care nu au avut încă ideea de a o face, să-și aleagă un director. Să-l aleagă dintre o mie, dar să aibă unul.

Nu este de ajuns să fi ales un director; mai trebuie și să-i faci posibilă direcția. Nu este aici locul de a expune, asupra acestui subiect capital, adevăruri importante pe care cititoarele prezentului volum le vor găsi în altă parte și le vor putea citi cu folos. Totuși, este bine să li se amintească faptul că recursul la călăuza spirituală ar deveni iluzoriu dacă tânăra femeie nu ar manifesta două calități: sinceritatea și docilitatea.

Teama de a se micșora în ochii preotului și frica de a nu cere prea multe eforturi dacă ar fi pus, în mod franc, la curent cu starea sufletului, sunt două sentimente care exercită o teribilă tiranie asupra anumitor voințe feminine și le paralizează uneori cu totul. Cum poate un preot, informat atât de incomplet asupra situației, să dea sfaturi luminate? S-a întâmplat ca, în urma unor răspunsuri ambigue și a unor explicații echivoce, directorul înșelat să ajungă să aprobe practici cu totul reprobabile: oare nu pretindea un tânăr soț, în timpul războiului, că soția sa primise permisiunea de a se opune, având în vedere angoasele vremii, venirii copiilor?... Ce îi explicase ea sfătuitorului său spiritual?... cu siguranță, sub cuvinte înșelătoare, contrariul adevărului.

Ce frumoasă virtute este sinceritatea! Bolnavul nu duce lipsă de ea înaintea medicului, pentru că se teme de moarte: cu cât mai mult sufletul creștin ar practica încă și mai bine sinceritatea desăvârșită, dacă ar avea față de moartea veșnică groaza pe care aceasta o merită!

Curajului de a spune trebuie să i se adauge acela de a face. Soția care a încredințat cu înțelepciune grija progresului său spiritual unui preot experimentat nu ar profita cu nimic de direcția pe care o primește dacă nu ar pune în lucrare prescripțiile care îi sunt date. În arta de a se lăsa condus, docilitatea este, împreună cu sinceritatea, condiția succesului, chiar dacă aceasta ar costa. De aceea, soțiile doritoare de sfințenie conjugală trebuie să accepte dinainte, cu curaj, toate exigențele pietății. Dar cât de mare nu le va fi surprinderea când vor vedea că, departe de a fi amare, sacrificiile pe care și le impun se preschimbă în desfătări. Obligațiile cele mai aspre ale vieții matrimoniale le vor fi ușoare, lupta împotriva caracterului li se va părea lesnicioasă, concesiile, uitarea de sine, retragerile smerite, devotamentul vor fi bucuria lor. Devenind, prin virtutea lor, „atracția căminului", ele vor fi creatoare de fericire și vor purta, în însăși persoana lor, verificarea experimentală a acestor cuvinte ale Domnului nostru: „Povara Mea este dulce și jugul Meu este ușor... Eu voi fi odihna sufletelor voastre".

Ce va spune directorul sufletelor hotărâte să înainteze în virtute? Prima devoțiune pe care va încerca să o insufle soției va fi iubirea față de dumnezeiescul Sacrificiu al Liturghiei, punctul central al cultului catolic, actul fundamental al pietății creștine.

Nu este nevoie să se insiste mult pe lângă tânăra femeie pentru a o pătrunde de convingeri profunde asupra Liturghiei. Ea știe de multă vreme, fiindcă a învățat aceasta la catehism și a

auzit-o repetată de multe ori de atunci, că prin oblațiunea lui Hristos Golgota este reconstituită în fiecare zi în mijlocul nostru. Pe acest nou munte al Calvarului, care este altarul, același Fiu al lui Dumnezeu, jertfit sub aparențele sensibile ale unei ostii asupra căreia preotul a spus: „Acesta este Trupul Meu", și ale unui potir asupra căruia preotul a spus: „Acesta este Sângele Meu", oferă Tatălui Său ceresc Trupul și Sângele Său infinit de prețios, ca omagiu de adorație desăvârșită, de laudă deplină, de reparație totală, de cerere infailibilă. Tânăra femeie creștină știe că oblațiunea lui Hristos este și oblațiunea ei. Într-adevăr, fiind prin botezul său mădular al Trupului lui Hristos, ea oferă, în colaborare cu Domnul nostru, omagiul infinit. Trupul întreg, și nu numai capul, participă la toate actele unui personaj. Tot astfel, în jertfirea de pe sfântul altar, Trupul întreg al lui Hristos, Cap și mădulare, este cel care oferă lui Dumnezeu lauda infinită a Sacrificiului Liturghiei.

Acest adevăr fundamental pentru pietate este uitat de prea mulți creștini. La drept vorbind, Sacrificiul Liturghiei este „Sacrificiul nostru"; el este lucrarea comună a lui Hristos și a mădularelor Sale. Ce cinste de a putea lua astfel parte, ca împreună-lucrători, la acest Sacrificiu reînnoit și de a amesteca glasul nostru, adorațiile noastre, reparațiile noastre, cererile noastre cu acelea ale lui Hristos, oferind „cu El, în El, prin El, Tatălui Atotputernic, în unitatea Duhului Sfânt, toată cinstea și toată slava".

Toate aceste idei îi sunt familiare tinerei soții. Ea a trăit din ele ca tânără fată: socotea că va trăi din ele odată căsătorită. Dar,

în ciuda tuturor dorințelor sale bune și sincere, nu mai poate merge la Liturghie! Nu trebuie acuzată bunăvoința ei: încă din zori este absorbită de grijile casei. Soțul ei, care pleacă la o oră destul de matinală, contează să-și găsească micul dejun pregătit. Odinioară, ca tânără fată, nu avea de slujit decât ei însăși, și poate chiar mama ei îi lua această grijă; acum este în slujba unui cămin în care domnesc ordinea și punctualitatea: datoria o reține acasă.

Aici un director înțelept va ști să dea tinerei soții aprecierile drepte asupra situației pe care i-o creează starea ei. Dacă obligația de a rămâne acasă este de o asemenea natură, având în vedere împrejurările, încât ea nu se poate smulge trei sferturi de ceas de la ocupațiile sale gospodărești — de pildă, dacă soțul este exigent sau nu este destul de creștin pentru a înțelege folosul unei Liturghii ascultate; dacă distanța care o desparte de biserică este mare, anotimpul neprielnic, sănătatea tinerei femei șubredă — atunci voința lui Dumnezeu asupra ei este foarte limpede: să nu meargă la Liturghie, afară de zilele de obligație și, dacă are posibilitatea, la sărbătorile numite „de devoțiune"; în aceste ocazii prea rare, ea nu va lipsi, pentru a-și completa asistarea la dumnezeiescul Sacrificiu, să participe mai strâns prin primirea Sfintei Euharistii.

Totuși, tânăra femeie nu va accepta această abținere, care îi suprimă atât de radical principalul aliment spiritual, fără să încerce să o suplinească. Spiritul, cel puțin, se poate transporta cu ușurință acolo unde trupului îi este imposibil să meargă. În fiecare dimineață, la trezire, sau la ora Liturghiei, femeia

pioasă se va reculege câteva clipe și se va uni din tot sufletul cu Sacrificiul Domnului nostru, pentru ca ea, mădular al lui Hristos, să nu fie despărțită de Capul său în marele act al Oblațiunii. Dacă poate, în clipa în care clopotul parohiei trimite până la ea vestirea Elevației, va îngenunchea într-un colț al locuinței sale, cu fața întoarsă spre biserică, precum odinioară sfânta Ioana d'Arc zărind biserica din Domrémy printr-o lucarnă a odăiței sale, și acolo va adora Preasfânta Treime prin Domnul nostru Isus Hristos, fericită că poate procura, din intimitatea căminului său, prin mijlocirea Celui care este Singurul Sfânt, Singurul Dumnezeu, Singurul Domn, slava desăvârșită Dumnezeului Atotputernic.

Fiind credincioasă acestei practici, soția va participa, pe cât îi va fi cu putință, la sfântul Sacrificiu. Dar această colaborare la lucrarea lui Hristos i se va părea curând insuficientă: nu va mai avea gustul de a se mulțumi cu ea. Va simți crescând în fiecare zi în ea dorința de a sta mai aproape de Hristos în actul prin care El dă slavă lui Dumnezeu și de a se uni mai strâns cu El prin mâncarea Trupului Său. Atunci această soție va săvârși minuni pentru a-și cuceri sfânta libertate: dorința o va face ingenioasă pentru a-și termina lucrul în mai puțin timp, diplomată pe lângă soțul ei pentru a obține să o lase trei sferturi de ceas. Proiectele ei vor fi probabil curând puse în lucrare... Căci se poate presupune că, în multe cazuri, imposibilitatea de a asista la Liturghie nu este atât de absolută pe cât s-a crezut la început, mai ales înainte ca pruncii să fi venit. Rareori bunăvoința, ajutată de oarecare curaj și de

puțină îndemânare, nu poate birui toate dificultățile. De altfel, soții care par cei mai refractari la ideea Liturghiei zilnice și a împărtășaniei frecvente pentru soția lor sunt uneori destul de ușor de făcut să-și schimbe părerea... mai ales dacă văd în jurul lor alți soți care sunt siliți de soțiile lor să facă pentru lume, și încă zâmbind, sacrificii cu totul mai grele decât acelea pe care li le-ar impune în fiecare dimineață lipsa soției lor timp de mai puțin de un ceas. Dacă prea adesea soțiile nu obțin, este pentru că nu știu sau nu îndrăznesc să insiste, ori pentru că insistă atât de molatic încât dau soțului impresia că ar fi supărate să fie ascultate. Dacă, într-adevăr, pentru a asista la Liturghie nu ar trebui scuturată lenea matinală și toropeala morală, acceptând, ca urmare a unirii cu sfântul Sacrificiu, mortificările vieții creștine integrale, câte tinere femei ar fi obișnuitele credincioase ale bisericii și ale sfintei Mese! Ce rod ar dobândi din aceasta! Ce binecuvântări ar scoate de acolo căminele lor! Fericite acelea cărora le-a fost dat să înțeleagă „darul lui Dumnezeu"!

Sufletele care au imensa binefacere a Sfintei Euharistii sunt acelea care și-au dat osteneala de a cugeta asupra ei. Este, așadar, de toată trebuința, pentru pietatea sa personală, ca soția să învețe practica reflecției meditative, fără de care îi este cu neputință să se lumineze și să se convingă.

Nu este aici locul de a reveni asupra rațiunilor care obligă orice suflet preocupat de binele său supranatural să se dedea unor meditații grijulii. Această chestiune capitală a primit în altă parte dezvoltările cuvenite. Totuși, cititoarele prezentului

volum vor fi fericite să găsească aici câteva sfaturi deosebit de potrivite stării lor.

Soția să înceapă prin a fixa în ziua ei, adesea atât de încărcată, un moment pe care îl va socoti sacru, pentru a se îndeletnici cu exercițiul ei pios. Va alege sfertul de ceas al dimineții sau al după-amiezii în care își aparține cel mai deplin. Cine nu se poate smulge distracțiilor și ocupațiilor pentru câteva minute? Când femeile mondene nu șovăie să risipească ore lungi în futilități, cum ar putea soția creștină să se zgârcească la a salva, pentru binele ei spiritual, câteva clipe prețioase?

Odată retrasă în camera ei sau cuibărită în biserică în colțul ei preferat, să ia o carte. Această carte o va fi ales cu grijă, după sfatul directorului său. Va fi o lucrare de pietate și de doctrină, instructivă și sugestivă, care, ca un maestru ascultat, va vorbi în taina inimii, risipind înaintea soției comorile științei lui Dumnezeu. Dar a o avea în mâini nu este totul: mai trebuie să știe să o citească. Pentru că nu s-au folosit de ea cum se cuvenea, prea multe suflete, totuși de bunăvoință, s-au dezgustat de ea.

Aceste pagini nu sunt un roman. Ele nu sunt destinate să fie devorate cu lăcomie, dintr-o suflare, pentru a afla cât mai repede deznodământul. Ele poartă în sine o substanță bogată și hrănitoare, care cere să fie luată pe bucăți și îndelung asimilată. Tânăra femeie va parcurge câteva rânduri, apoi, oprindu-și ochii, va lăsa să lucreze mintea și inima ei, rumegând ideile pe care le-a citit.

Cu toată sinceritatea, tânăra femeie se va întreba dacă a înțeles acest adevăr... în ce măsură l-a făcut până acum să intre în practica ei... ce hotărâre trebuie să ia în privința lui... Alteori va lăsa să-i scape avânturi de iubire și de recunoștință, strigătele unei inimi căite și smerite sau cererile stăruitoare ale unui suflet doritor, pentru sine și pentru ai săi, de harurile sfințeniei.

Când va fi repetat acest exercițiu de reflecție și de rugăciuni timp de săptămâni, luni, poate ani, oare soția nu va avea inteligența luminată și voința întărită? Ea va ști pentru ce să-L iubească pe Dumnezeu și cum să-I slujească. În timp ce unele dintre tovarășele ei, care nu au avut fericirea de a medita, fie pentru că nu au știut, fie pentru că nu au voit să o facă, vor rămâne șovăitoare în practicarea credinței lor, găsind virtutea conjugală foarte anevoioasă și temându-se de eforturile pentru bine, a căror utilitate o înțeleg rău, aceste tinere femei privilegiate vor simți crescând în ele convingerile și curajul. Nici lumea, nici plăcerile, nici ambiția, nici momeala bogățiilor nu le vor abate de la calea dreaptă. „L-au văzut pe Dumnezeu trecând", și de acum înainte se silesc să meargă pe urmele Lui, cu bucurie, purtându-și crucea.

Reflecția meditativă și rugătoare nu trebuie să rămână pur speculativă: trebuie să aibă o influență imediată asupra practicii zilnice a virtuților. De aceea, femeia pioasă va practica un alt exercițiu, destinat să facă să se realizeze în viața obișnuită binele întrezărit în cursul meditației: „examenul particular".

Cititoarea atentă să nu se înspăimânte de aceste cuvinte: ele nu desemnează nimic dificil, ci cuprind o întreagă sevă a desăvârșirii, după cum va putea judeca. Când, cu puțin timp în urmă, parcurgând partea a doua a prezentului volum, citea capitolul despre Mondenitate, despre Caracterul Rău, despre Reaua Administrare, era îngrozită la vederea defectelor în care slăbiciunea ei putea cădea. Dacă, din întâmplare, recunoscându-se în câteva pagini, a trebuit să-și mărturisească smerit ei însăși că cedează cusurului despre care era vorba, oare nu și-a pus îndată, cu durere, această întrebare: „Cine îmi poate da mijlocul de a mă îndrepta?"

De multă vreme sfinții l-au găsit și l-au învățat. După sfântul Bernard și mai mulți alți maeștri ai vieții spirituale, sfântul Bonaventura îl expune pe larg. Sfântul Ignațiu, în Exercițiile sale Spirituale, îl rânduiește cu o insistență cu totul specială. Iată în ce constă. Este vorba mai întâi ca fiecare să determine defectul de combătut: acesta este, în mod evident, acela care este în sine cel mai grav sau în care cineva este cel mai supus să cadă. Pentru una va fi lenea, pentru alta clevetirea, pentru o a treia nerăbdarea, pentru altele gândurile rele. Fără multă reflecție, soția a văzut repede ce rău o face să sufere cel mai mult și, prin ea, întreaga casă.

Acum că vrăjmașul este desemnat, trebuie atacat. După sfântul Ignațiu, operațiunea se face în trei timpuri. Primul are loc dimineața, la sculare. Înainte de a fi avut prilejul de a păcătui, pe când spiritul este liniștit și limpede-văzător, trebuie aruncată asupra zilei o privire de prevedere: cutare moment va

fi primejdios, cutare ocazie va putea fi evitată. Soția își stabilește programul și stă în defensivă împotriva ei însăși.

Al doilea timp este la mijlocul zilei. După o rugăciune, femeia pioasă își trece prin memorie toată dimineața... constată că a fost aprinsă... o dată... de două ori... de trei ori... dintre care o dată până la mânie... se smerește și, aruncând o privire asupra serii, se dispune să se biruiască mai bine decât dimineața.

Al treilea timp este înainte de culcare. Tot după o rugăciune, soția își parcurge întreaga zi, își numără slăbiciunile serii, le adaugă la cele pe care le-a constatat deja la amiază... Îi rămâne să-și regrete greșelile, să-I ceară iertare Bunului Dumnezeu, să ia pentru ziua următoare hotărâri energice.

Dar este urgent de știut dacă de la o zi la alta există progres. De aceea, sfântul Ignațiu sfătuiește să se noteze în scris căderile și biruințele. Se pot astfel compara între ele zilele sau săptămânile și constata dacă există înaintare sau recul.

Cine ar putea nega că, făcut cu perseverență, acest exercițiu al examenului particular este un minunat instrument de îndreptare a defectelor? Dacă soția îi este cât de puțin credincioasă, urâtele capitole ale „Cauzelor de Respingere", unde, din pagină în pagină, urmărea vreun episod al propriei istorii, vor fi de acum înainte mute în privința ei... La capitolul despre Virtuțile soției va trebui căutat portretul ei.

Examenul particular astfel înțeles ia în fiecare zi abia câteva minute. Adăugate timpului de rugăciune, acestea sunt o părticică din existență de consacrat zilnic grijii vieții lăuntrice... mic sacrificiu, într-adevăr, dacă este comparat cu importanța binelui căutat și dobândit.

În fond, nici o obiecție serioasă nu poate fi ridicată împotriva examenului particular, afară de frica de a se îndrepta. Fără a îndrăzni să și-o mărturisească, câte suflete sunt paralizate de perspectiva eforturilor la care le-ar obliga lupta loială împotriva lor însele! Ar trebui să se mortifice, să se lipsească de câteva plăceri nesănătoase, de toalete imodeste, de spectacole totuși atât de distractive, de lecturi extrem de pasionante, de relații puțin libere. Asemenea acelei tinere femei care, zâmbind împreună cu tovarășele ei la sfaturile directorului său, striga: „Mă ia oare drept o soră călugăriță?" El o lua pur și simplu drept o creștină care trebuia smulsă tendințelor păgâne.

Pe lângă avantajele care tocmai au fost enumerate, examenul particular exercită asupra primirii Pocăinței o influență decisivă.

Datorită lui, soția creștină nu mai ajunge la sfântul tribunal fără o serioasă pregătire. Dacă mulți credincioși nu scot decât foarte puține roade din sacramentul iertării, este pentru că vin la el cu dispoziții insuficiente. Câte persoane iau abia câteva minute pentru a revedea în bloc mai multe săptămâni! În aceste orizonturi aproape deja dispărute în urma rapidului care le poartă, ce mai deslușesc ele? Abia câteva vârfuri care răsar:

detaliul se estompează în ceață. Totuși, din micile eforturi ale fiecărei zile sau din micile decăderi, astăzi uitate, se alcătuiesc desăvârșirea sau declinul. Ce socoteală vor da aceste suflete rău informate despre ele însele confesorului cu privire la ultima etapă a călătoriei lor? Preotul va auzi o acuzație vagă, debitată ca o lecție, mereu aceeași de altfel, pe care penitentul o recită fără a schimba un cuvânt încă de la prima sa Împărtășanie, cu excepția unei variante adăugate — poate — după căsătorie, despre exercitarea datoriilor conjugale.

Nu fără tristețe constată directorii această somnolență a conștiințelor creștine... dar deodată sunt uimiți și încântați: iată una care se trezește. Acuzațiile ei devin precise, ea știe unde se află, care este bilanțul ei de la ultima dezlegare, a constatat câte zile a fost fervență, câte neglijențe a comis; dă socoteală despre lupta purtată de ea pentru a se birui. Confesorul se bucură să constate, în mijlocul atâtor nepăsări pe calea mântuirii, o energie care se ridică. Îndată o încurajează, o întărește și, întrebând-o, află — ceea ce bănuia deja — că această transformare se datorează practicii examenului particular.

Astfel, Sacramentul Pocăinței va obține asupra soțiilor care consimt să se pregătească pentru el din vreme, efectul său deplin. În timp ce lumea, observator răutăcios, spune, constatând defectele prea multor persoane pretins evlavioase, „că nu folosește la nimic să mergi la spovadă, fiindcă nu te întorci mai bun", anturajul acestor tinere femei creștine, mirându-se că le vede progresând neîncetat, va ști să răspundă

„că Sacramentul Pocăinței este un instrument cu adevărat dumnezeiesc de desăvârșire pentru cei care se folosesc bine de el".

Dar care este soția care va avea curajul să organizeze astfel lupta împotriva ei însăși? Atâtea suflete tremură astăzi numai la gândul de a se constrânge...

Aceea care ar avea ispita de a se descuraja să-și amintească faptul că i s-a repetat adesea în tinerețea ei „că sprijinul oricărei vieți creștine, împărțitoarea harurilor, ajutorul în toate situațiile vieții, este Preasfânta Fecioară Maria".

Oare nu este ea minunat de calificată pentru a împlini acest rol? Ea are farmecul incomparabil de a fi fost în același timp soție foarte iubită, stăpână a casei desăvârșit pricepută în datoriile stării sale, mamă admirabilă și fecioară preacurată. Tânăra femeie care meditează virtuțile ei și care o roagă se simte în largul ei lângă Maria, pentru că se simte înțeleasă de aceea care a cunoscut aceleași griji, a împlinit aceleași lucrări și a încercat încercări încă și mai aspre.

De aceea, încă de la începutul vieții de cămin, tânăra femeie va ține să o întronizeze pe Maria în locuința sa. A cumpărat sau, ceea ce este mai bine, a primit în dar o frumoasă statuie a Fecioarei-Mame purtând în brațe pe Dumnezeiescul său Prunc. Încă înainte ca odaia ei să fie terminată de aranjat, ea se grăbește să-și introducă acolo ocrotitoarea. Pe o consolă elegantă a așezat chipul cel dulce între două mici vase, care

vor cuprinde întotdeauna câteva flori proaspete ale anotimpului. Înaintea statuetei este suspendată o lampă, care se va aprinde în zilele de sărbătoare sau în ceasurile de încercare. Fecioara va prezida viața soților, zâmbetul ei îi va binecuvânta, mâna ei îi va ocroti... dar pe marginea buzei sale o cută severă va părea mereu gata să se deseneze, dacă unul dintre cei doi ar uita, într-un moment de ispită rea, prezența ei plăcută.

Astfel, neîncetat amestecată privirilor și gândurilor soților, Maria face parte din familie. Ea se interesează de toate evenimentele fericite și nefericite; soții nu fac nimic fără să o consulte. O femeie deja înaintată în vârstă mărturisea că icoana Doamnei Noastre din Paris, la picioarele căreia, în bazilica metropolitană, își făcuse prima Împărtășanie, nu o părăsise niciodată.

A o întroniza pe Maria este primul act de devoțiune pe care pietatea personală a soției trebuie să-l mărturisească „Reginei căminului ei". Dar, pe lângă aceasta, trebuie să o și roage.

Câte femei creștine știu să stea de vorbă, în intimitatea inimii lor, cu Madona lor binefăcătoare! Câte rozarii depănă ele în acea odaie unde suferă copilul lor sau în care plâng singure, așteptându-și soțul care părăsește căminul! Dar, de asemenea, câte Ave Maria sunt recitate în bucurie în serile de sărbătoare sau în clipele de veselie, când, de pildă, fiul vine să-i declare mamei sale vocația sa sacerdotală... sau când, după o lungă uitare de Dumnezeu, tatăl se pregătește să-și facă Paștile în

dimineața următoare! Soțiile pioase știu cu ce mireasmă suavă și desfătătoare a fost îmbălsămată viața lor prin rugăciunea încrezătoare către Maria!

De aceea, tinerele femei care simt apăsând greu pe umerii lor slabi răspunderea unei gospodării și sarcina de a conduce către Dumnezeu, după puterile lor, un soț și copii, trebuie să învețe să recite cum se cuvine admirabila rugăciune către Maria care se numește Rozariul. Încă de pe când erau „viitoare soții", li s-a predat această devoțiune, cheie a tuturor comorilor cerului, pe care sfinții au predicat-o atât de bine. Devenite stăpâne ale casei, ele vor reciti paginile în care li se arăta cum să mediteze misterele fundamentale ale credinței noastre, salutând-o pe Maria și pe Dumnezeiescul ei Fiu, și vor deveni la picioarele Madonei lor, prin neîncetata lor mijlocire, „paratrăsnetele" căminului lor, atrăgând binecuvântările Cerului în același timp în care îi resping trăsnetele.

Fericite casele din care se înalță neîncetat către Maria tămâia dulce a rugăciunilor pioase ale soției și ale mamei! Aceste cămine au de acum două regine: una văzută, plină de farmec și de atracție pentru toți cei care o înconjoară, stă adesea în genunchi înaintea celeilalte, nevăzute, care se apleacă din înălțimea Cerului spre această familie credincioasă. Lacrimilor și rugăminților micii regine pământești le răspund zâmbetele desfătătoare ale măreței Regine cerești, ale cărei mâini, deschizându-se, lasă să plouă peste întreaga familie binefacerile ei neasemuite. În anumite ceasuri, când tremurătoarea maiestate a căminului are nevoie de întărire,

Fecioara-Mamă îi risipește mângâieri, apoi, printr-un gest, îi arată chipul Fiului ei răstignit, care împodobește peretele de la capătul patului nupțial, pentru a-i aminti soției pioase că prin purtarea crucii se dobândește împărăția cerurilor. Între aceste două imagini, rezumat al întregii sale credințe, Crucifixul și statuia Mariei, soția trăiește supranatural, se lărgește și se sfințește, atrăgând sub dulcea ei influență toate sufletele care gravitează în jurul ei. Soțul, încântat și fericit de prosperitatea care se leagă de familia sa, împărtășește mai devreme sau mai târziu gândurile și afecțiunile cerești ale soției sale. Și, constatând că pacea și fericirea s-au întărit mai mult în căminul său pe măsură ce creștea pietatea personală a femeii sale mult iubite, mărturisește că nici o comoară nu este comparabilă cu aceea a unei soții cu adevărat creștine.

CAPITOLUL II - INFLUENȚA CREȘTINĂ ASUPRA SOȚULUI

Influența creștină asupra soțului. — Soțul practicant. — Slujirea lui Dumnezeu în familie. — Soțul indiferent. — Soțul ostil. — A se teme de influența unui soț ostil. — Energia creștină în fața soțului. — A cere actele „oficiale" creștine. — A cuceri inima prin virtute. — Apropierea ceasului lui Dumnezeu. — Demonul vârstei de mijloc. — Cauzele și efectele crizei vârstei de mijloc. — Cum poate fi prevenită? — Recucerirea inimii. — Victoria finală

Binele, după frumoasa formulă a sfântului Toma, iubește să se răspândească. Soția care posedă o serioasă pietate personală va căuta în chip cu totul firesc să-și facă soțul părtaș la sentimentele ei. Sufletul soțului și acela al soției sunt asemenea unor vase comunicante, ale căror niveluri tind să se egalizeze. Iubirea de Dumnezeu, de datorie, de virtute, izvor al fericirii, coboară din sufletul care are mai mult în acela care este mai puțin bogat. Tot astfel, ideile rele, principiile perverse, teoriile antifamiliale sau antisociale caută, la rândul lor, să invadeze soțul care până atunci fusese neatins de ele. Cu excepția cazurilor extrem de rare în care cei doi soți sunt în perfectă corespondență, o luptă de tendințe și de credințe începe încă de la începutul vieții conjugale. Tânăra femeie trebuie să se aștepte la aceasta și să-și ia precauțiile. Cum adesea ea este cea mai pioasă și cea mai instruită în religie, se va înarma cu o dublă hotărâre: mai întâi va avea voința de a-și închide spiritul față de ideile de calitate nesănătoasă; apoi va fi hotărâtă să facă să pătrundă în inima soțului ei sentimente de credință și de pietate. Astfel avertizată și pregătită, ea va întreprinde cu succes Apostolatul matrimonial.

Acest „Apostolat matrimonial" este ușor și dulce de exercitat când soțul este un creștin desăvârșit. Fericite tinerele fete care și-au legat soarta de aceea a unui tânăr profund pios, foarte luminat asupra datoriilor sale și posedând convingeri temeinic așezate. Aceste soții, ca să spunem așa, nu au decât să se lase

conduse; ele au un model și un maestru. Datoria lor este să-l asculte și să-l urmeze.

S-ar părea că această docilitate atât de firească trebuie să le procure o adevărată desfătare. Totuși, anumite tinere femei astfel privilegiate au rezistat influenței soțului lor. Ele erau, în adâncul inimii, apăsate de un fel de teamă ca soțul lor să nu le ceară prea multe renunțări. Deși erau pioase și atașate practicilor credinței lor, nu își luaseră un rămas-bun destul de deplin de la mondenitate și de la defectele care par atâtor tinere femei indispensabile fericirii. De aceea se speriau de virtutea soțului lor.

Greșeala lor era mare. Dacă ar fi știut să prețuiască la adevărata ei valoare comoara pe care o posedau, nu s-ar fi temut astfel să plătească dobândirea ei prin câteva sacrificii. Când o soție cugetă la siguranța pe care i-o procură un soț profund creștin, la garanțiile de fidelitate pe care le aduce, la resursele imense pe care le deține pentru a face față dificultăților existenței; când ia în considerare alarmele perpetue în care trăiesc femeile legate de soți fără principii, amărăciunile la care sunt expuse și dezamăgirile pe care le încearcă, oare tânăra soție a unui creștin desăvârșit nu trebuie să se socotească fericită și, departe de a contraria impulsul spre bine pe care încearcă să-l impună căminului acela care îi este cu adevărat Capul, nu are ea datoria de a-l sprijini cu toate puterile sale?

Acești soți fără defecte, asemenea tuturor persoanelor de elită, sunt rari. Din nefericire, prea rar se întâmplă ca o tânără fată,

solid formată în pietate printr-o muncă perseverentă și urmată, să găsească în soțul ei un maestru și un model. Mai adesea — și, în acest caz, ea va trebui totuși să se socotească foarte bine împărțită — va descoperi în soțul său un suflet bun, egal cu al ei în convingeri religioase, pătruns de aceleași sentimente de credință, dar aducând în expresia exterioară a credințelor sale calitățile și defectele temperamentului masculin, adică, odată cu mai mult raționament și cercetare intelectuală, mai puțin gust pentru rugăciune, mai puțină râvnă pentru asistarea la Liturghie și pentru frecventarea sacramentelor Pocăinței și Euharistiei.

Apostolatul soției creștine pe lângă un soț de această natură este cu totul indicat. El poate fi rezumat în două puncte: ea trebuie mai întâi să-și ajute soțul să se mențină în bunele sale deprinderi și apoi să-l facă să dobândească acelea care îi lipsesc.

Totuși, câte tinere femei, a căror influență ar fi atât de rodnică, nu au nici măcar ideea de a-și „păstra" soțul în pietate. În ciuda bunelor lor sentimente, ele cedează erorii moderne care face din religie o chestiune pur intimă și personală și își închipuie că nu au a-și arunca privirile asupra acestui domeniu esențial privat. Din acel moment se feresc să vorbească soțului lor despre tot ceea ce privește credința. Merge el la Liturghie?... la spovadă?... se apropie de sfânta Masă?... Soția crede că este delicat să nu se neliniștească de aceste amănunte; ele, gândește ea, nu o privesc. De altfel, nu ar fi ea inoportună dacă s-ar amesteca în pietatea soțului ei?

Nu are el vârsta de a se conduce cum voiește, neavând a da socoteală nimănui?

Se poate prevedea rezultatul unei asemenea indiferențe practice. Așezați fiecare de câte o parte a „peretelui lor etanș", acești doi soți sunt niște izolați. Din lipsa lor de legătură va rezulta pentru ei o mare cauză de slăbiciune religioasă. De ce nu au înțeles acest adevăr elementar că „doi sunt mai puternici decât unul"? De ce nu profită de societatea lor pentru a se sprijini mutual în mersul spre desăvârșire? Dacă nu pun în comun eforturile lor, fatalmente nu vor înainta pe calea binelui, fiindcă se vor stânjeni unul pe altul: neconvenind împreună asupra detaliilor vieții lor supranaturale, nu se vor întâlni în demersurile lor exterioare de pietate, care vor veni pe neașteptate să deranjeze proiectele soțului. Câteva observații ale soțului surprins o vor determina pe soție să-și suprime puțin câte puțin Liturghiile, vizitele la biserică, lecturile. La rândul său, soțul care nu vrea să-și inoportuneze femeia va sacrifica, de pildă, pentru a nu o sili să-l urmeze, predici pe care ar dori să le audă... conferințe care i-ar preciza ideile... Deși plini de cele mai bune intenții, acești doi soți sunt antrenați într-o cădere paralelă care îi poate duce uneori foarte jos.

În locul acestei tăceri prea discrete, femeia trebuie să-și amintească acest principiu fundamental al pietății conjugale: „că, toate fiind comune în cămin, soția trebuie să ia conducerea mișcării religioase ori de câte ori bărbatul nu o comandă". De aceea, încă de la începutul vieții matrimoniale,

pe când se bucură de toată autoritatea cu care o aureolează iubirea, ea va organiza în casă slujirea lui Dumnezeu, care este cea mai importantă dintre toate slujirile interioare de care va avea să se ocupe.

Va începe prin a institui rugăciunea familială. Dimineața și seara, amândoi, înconjurați de copiii și de slujitorii lor, dacă îi au, vor îngenunchea înaintea imaginilor Mariei și ale Dumnezeiescului Răstignit care prezidează viața lor intimă. Această deprindere a rugăciunii comune, odată luată, se va menține cu ușurință. Ce exemplu va fi mai târziu această „adorație oficială" pentru copiii care, fiecare la rândul său, vor veni, îndată ce vor putea îngenunchea, să ia parte la ea alături de părinții lor.

Soția se va strădui de asemenea să-și atragă soțul la sfânta Masă. De ce nu s-ar împărtăși de acum înainte, dacă este cu putință, în fiecare duminică? Ea îl va face să înțeleagă că omagiul lor adus lui Dumnezeu ar fi insuficient dacă, dintre cei doi care asistă la Liturghie, numai ea și-ar completa participarea la Sacrificiu prin primirea Euharistiei. Câte tinere femei și-au adus astfel soțul, prin îndemnurile lor blânde, la practica împărtășaniei frecvente!

Ele l-au obișnuit uneori și să nu lipsească de la Liturghia mare. Mulți tineri, trebuie să mărturisim, vai!, ies din colegiile noastre creștine puțin cunoscători ai minunilor liturgiei și incapabili să scoată din ea seva roditoare pe care o cuprinde. Femeia este uneori mai impresionată de frumusețile exterioare

ale cultului și vibrează mai mult contemplându-le. Ei îi revine să-i împărtășească soțului impresiile sale, să-i pună în mâini cărțile care i-au descoperit sensul riturilor sacre. Dacă are fericirea de a-l face pe soțul ei să iubească oficiile Bisericii, ea pregătește pietății familiale o hrană solidă, care o va hrăni mereu și o va întreține într-o vigoare neîncetat reînnoită.

Din nefericire, nu toate tinerele femei au fericirea de a-și asocia soarta cu aceea a unui soț serios creștin. Astăzi școala laică și liceul varsă în curentul social valuri de tineri care nu mai au aproape nimic catolic decât eticheta. Au fost botezați, și-au făcut prima Împărtășanie, dar, din toate convingerile lor, aproape una singură le-a rămas: „că, pentru a fi fericiți, trebuie să se căsătorească cu o tânără fată pioasă, religia fiind garanția devotamentului și a fidelității". Acești soți nu sunt ostili credinței, nici urâtori ai lucrurilor religioase: afișează idei de un liberalism foarte larg, tolerând cu bunăvoință toate practicile pioase ale soției lor; dar, cât despre ei, sunt indiferenți.

Care va fi atitudinea pe care va trebui să o ia, în fața acestei situații, femeia doritoare să exercite pe lângă soțul ei apostolatul potrivit?

A doua zi după căsătorie, îndată ce constată, poate spre marea ei surprindere, starea sufletească a soțului ei, soția are ca primă datorie să se folosească de ascendentul ei irezistibil de tânără căsătorită, pentru a cere nu ca soțul ei să revină la practică — ceea ce ar fi probabil imposibil, dată fiind lipsa de convingeri

—, ci ca măcar să împlinească principalele acte exterioare ale religiei. Mai întâi, ea se va „face însoțită" la Liturghie duminica. Va obține cu atât mai ușor această concesie cu cât i-a cerut cu prudență făgăduința pe când era logodită. Tânărul va merge, așadar, în fiecare săptămână la biserică împreună cu soția sa. Acesta va fi un prim pas pe calea întoarcerii. Deși asistă la sfintele Sacrificii fără pietate, această prezență obișnuită va crea în el o „aclimatizare" progresivă la atmosfera caldă a credinței creștine. Dacă soția este abilă, va găsi prilejul de a-l face pe soțul ei să audă învățături potrivite nevoilor sale, alegând, în ciuda protestelor lui poate, Liturghia la care se predică. Pentru anumiți bărbați drepți și de bună-credință, această condescendență față de dorințele pioase ale soției lor a fost cauza schimbării lor. Vederea ceremoniilor cultului îi lega și îi mișca, adevărurile care cădeau de la amvon risipeau încet ceața groasă a ignoranței lor. Ca din întâmplare — o, dulce viclenie a unei femei care voiește binele — soțul întâlnea un preot amabil și devotat... Adesea nu a fost nevoie de mai mult pentru a readuce pe calea binelui un biet suflet rătăcit.

Uneori însă rezultatul nu este dobândit atât de repede. Timp de ani îndelungați, indiferentul perseverează în neglijarea lucrurilor lui Dumnezeu, din lene, din încăpățânare, poate din prost orgoliu. Soția lui să nu se descurajeze! Să țină mai ales la această Liturghie duminicală la care el vine din obișnuință: a sacrifica această practică ar însemna a suprima principala șansă de reușită. Într-adevăr, Liturghia și predica ce o însoțește constituie o chemare permanentă la datorie și vor furniza o

temă neîncetată conversațiilor apologetice pe care soția va ști să le înceapă cu tact și prudență. Ea va lansa o observație asupra unui adevăr auzit, își va îngădui o discretă aluzie personală, va face micul ei comentariu pentru folosul soțului recalcitrant. Va aduna astfel în sufletul rebel motivele convertirii. Va exista, în cele din urmă, o ultimă picătură de apă care va face vasul să se reverse: într-o seară, poate, el va izbucni în lacrimi, asemenea acelui tânăr soț care, biruit de har, îi cerea soției sale „să-l conducă chiar a doua zi la confesorul ei".

Această lovitură finală se va produce poate cu prilejul unei împrejurări solemne, de pildă în momentul primei Împărtășanii a unuia dintre copii. La sfaturile mamei sale, în ajunul marii zile, heruvimul, cu totul înconjurat de aureola curăției, s-a aruncat în brațele tatălui său și i-a declarat „că fericirea lui ar fi incompletă dacă i-ar lipsi cineva la sfânta Masă". Adeseori acest demers a fost încununat de succes!

Alteori, ceasul harului se ivește în urma unei încercări. Soția, de pildă, cade grav bolnavă... medicul se teme pentru zilele ei... toată palidă, îi face semn soțului că are ceva grabnic să-i spună. El se apleacă asupra acestui chip mult iubit și își pleacă urechea. Atunci aude aceste cuvinte care îi străpung sufletul: „Dacă ai făgădui să practici religia, poate m-aș vindeca." Dintr-un avânt spontan, el se aruncă în genunchi pe prie-Dieu-ul unde o vedea atât de adesea pe soția sa reculeasă... Uitând calculele omenești care îl întârziau, formulează un vot cerut... Se ridică schimbat... atât de

schimbat încât, fără a aștepta ca starea pusă să se împlinească, încă de a doua zi este la picioarele preotului... Bucuria pe care întoarcerea soțului ei la Dumnezeu o pricinuiește soției este atât de mare încât ea simte deja că se va vindeca.

Este rar ca o soție cu adevărat pioasă și zeloasă să nu cucerească, mai devreme sau mai târziu, pentru credință și viața supranaturală, un soț numai indiferent. Dar cu cât mai anevoioasă este sarcina soției creștine care se străduiește să readucă la practica religioasă un soț ostil Bisericii.

Se întâmplă prea multor tinere fete, deși crescute cu pietate — și aceasta este o foarte mare nenorocire — să-și unească viața cu un individ opus în mod sistematic lui Dumnezeu, slujitorilor Săi și învățăturilor Sale. Spiritul acestui tânăr a fost îndopat cu prejudecăți printr-o educație atee, prin lecturi impioase, prin tovărășii nesănătoase. Uneori chiar aceste sentimente de necredință au devenit ca o dogmă, de care nenorocitul s-a legat prin jurăminte, intrând în secta masonică.

Pentru logodnică, alianța cu acest om este, în mod evident, o încercare cumplită, un pericol imens pentru credința ei, cu atât mai regretabile cu cât ar fi putut fi evitate. Rareori nu există prilejul de a descoperi înainte de căsătorie opiniile sectare ale tânărului: i-ar trebui, pentru a le ascunde, o putere de ipocrizie și o diplomație de care puțini tineri sunt capabili. Dar oare părinții nu au fost imprudenți? Au crezut că, fiindcă

trebuia „să treacă peste ceva”, puteau sacrifica religia, sub acest pretext „că fiica lor își va converti soțul”.

Logodnica însăși împărtășea acest optimism. În iluzia iubirii sale pentru acest frumos pretendent, căruia îi recunoștea toate calitățile afară de una, își închipuia că îi era de ajuns să vorbească pentru a fi ascultată și că, în curând, acest lup se va preschimba în miel... În altă parte s-a făcut cuvenita dreptate acestor visuri generoase care au, din nefericire, urmări atât de crude. Experiența o va învăța pe biata copilă că anumite suflete împietrite nu se lasă ușor atinse. Atunci va începe o aspră ucenicie. Timp de ani îndelungați va trebui să se exercite, sub un maestru adesea nerăbdător și aspru, în sacrificii pentru credință... Să nădăjduim totuși că atâtea suferințe vor merita acestei creștine generoase să vadă la soțul ei triumful lui Dumnezeu.

Deziluziile care urmează primelor împotriviri ale soțului, și poate chiar primelor sale atacuri împotriva religiei, pricinuiesc aproape fatal, la început, în sufletul tinerei femei, o impresie de descurajare.

Noua soție să se păzească bine de a ceda acesteia! Anumite nefericite care nu au știut să reacționeze încă din primul minut împotriva acestei ispite au căzut împreună cu soțul lor în abis, în loc să-l scoată de acolo. Asemenea acelei fermecătoare castelane, care, într-adevăr înșelată asupra sentimentelor logodnicului ei, priceput în a-și ascunde ideile, a simțit a doua zi după căsătorie o dezamăgire atât de

profundă încât toată puterea ei de rezistență a fost frântă: de atunci, fără nici un protest, a lăsat ca nobila ei locuință să fie transformată în bârlogul tuturor sectarilor din ținut și în citadela liberei-cugetări.

Departe de a-i doborî curajul, măreția sarcinii ar fi trebuit, dimpotrivă, să-l stimuleze... Pentru a reuși, trebuie timp, multă răbdare și multe eforturi, o virtute de toate clipele: de ce să nu întreprindă această lucrare care, cu siguranță, nu va fi inutilă? Căci dacă, printr-o excepție extraordinară, nu ar ajunge la convertirea dorită, ea ar fi procurat, în orice caz, soției imensa binefacere a sfințirii sale, iar copiilor pe aceea a ocrotirii lor spirituale.

De aceea, tânăra femeie, deși suferă din pricina amărăciunii dezamăgirii sale, trebuie totuși să binecuvânteze Providența pentru situația care i-a fost rezervată. Aruncându-se în brațele lui Dumnezeu, ea se va apuca de lucru.

Apostolatul ei, cel puțin în primele timpuri, va fi mai ales mut. Într-adevăr, nu este vorba de a predica sau de a demonstra. Orice aluzie la chestiunea religioasă ar aduce o discuție și ar înăspri caracterul soțului, pe care, dimpotrivă, trebuie să-l îndulcească. Tânăra femeie va tăcea deci asupra subiectelor de credință și de morală creștină. Va evita orice ieșire care ar putea fi neplăcută, orice observație care ar avea aerul unei lecții. Va ascunde în adâncul inimii sale aprecierile pe care evenimentele politice sau sociale le fac să se nască în sufletul ei

de catolică. Această tăcere va constitui un sacrificiu aspru, pe care îl va oferi lui Dumnezeu pentru succesul cauzei sale.

Dar dacă delicatețea merge până la a evita cu grijă extremă orice polemică, tânăra soție își va afirma încă din primele zile dreptul de a-și menține practicile religioase. Ea va fi stabilit, după sfaturile directorului său, minimul libertăților pe care trebuie să le ceară: asupra acestui minim va fi intransigentă. Își va salva astfel asistarea la Liturghia duminicală, refuzând să-și însoțească soțul în orice deplasare matinală care i-ar suprima-o. Va merge să-l găsească pe părintele sufletului ei când va socoti de cuviință, chiar dacă soțul ei, după exemplul anumitor anticlericali înverșunați, ar încerca să interzică spovada soției sale, sub pretextul înșelător „că nu poate suporta ca un terț să fie la curent cu treburile sale". Totuși, dacă în anumite cazuri animozitatea soțului ar fi atât de mare încât soția lui nu ar putea căuta în mod vădit direcția spirituală, ea s-ar folosi, pentru a și-o procura, de un motiv banal de ieșire, cum făcea acea tânără femeie care, fără să-și sperie soțul, nu lipsea niciodată de la spovada ei lunară.

Soția își va asigura și dreptul de a se ruga. Dacă soțul ei nu se pune niciodată în genunchi la picioarele crucifixului, totuși tolerat în cameră fiindcă soția ține la el, ea să nu șovăie în fiecare seară, pentru a-și afirma principiile, să adreseze Dumnezeiescului Răstignit un omagiu de adorație exterioară. Așa cum seminariștii, sosind în dormitorul comun, fac să tacă râsetele și conversațiile prin îndrăzneala lor atunci când îngenunchează la picioarele patului lor, tot astfel această soție

creștină îi va da neobosit soțului ei o lecție mută de curaj, a cărei elocvență îl va atinge de fiecare dată mai mult.

În sfârșit, soția să-și rezerve libertatea de a se apropia de sfânta Masă: ea avea, ca tânără fată, obiceiul împărtășaniei zilnice. Din multiple motive nu mai poate visa la o asemenea fericire: pentru ea, împărtășania „frecventă" a devenit împărtășania săptămânală sau poate chiar numai lunară. Venind să-L găsească pe Domnul nostru la intervale prea îndepărtate după dorința ei, va suplini prin ardoarea pietății sale raritatea întâlnirilor sale cu El.

Este destul de obișnuit ca un soț să tolereze la soția sa actele de pietate personală. Cei mai mulți dintre oamenii care astăzi se fălesc cu anticlericalismul dau dovadă de tot atâta toleranță față de gesturile private de religie pe cât afișează reprobarea față de manifestările sociale și oficiale ale cultului creștin. Această conduită este o consecință a principiului „laicității", care încearcă, făcând din religie o chestiune intimă, să suprime onoarea exterioară datorată lui Dumnezeu și să reducă catolicismul la o pulbere de individualități separate, pe care apoi va fi ușor să le zdrobească.

Apostolatul soției pe lângă soțul ostil va trebui să se adapteze exigențelor luptei împotriva acestui spirit de laicism. Când tânăra femeie va fi observat că „religia ei privată", fiind considerată liberă, îl atinge prea puțin pe soțul ei, va înțelege că, pentru a-l face pe soțul ei să se întoarcă la Dumnezeu, trebuie să-l facă să priceapă necesitatea socială a practicii

creștine și să răstoarne astfel baza fundamentală a prejudecăților sale. Or, prin harul Providenței Divine, soția curajoasă va găsi prilejul de a-i da soțului ei, asupra acestui subiect, cele mai elocvente lecții prin fapte.

Copilul se naște. Un prim act exterior, și public de data aceasta, de religie se impune familiei: trebuie să fie botezat. Se văd astăzi — și aceasta este marea rușine a anumitor francezi — tați și uneori chiar mame care se opun administrării acestui prim sacrament. Dar dacă tânăra soție voiește ca pruncul ei să primească apa sfântă, este probabil că soțul va lăsa să se facă: nu are el înaintea prietenilor săi această scuză, întotdeauna valabilă, „că soția lui ține la aceasta"?

Această primă concesie făcută religiei soției este o negare a principiilor așa-zis „intangibile" ale spiritului ateu. Această infuzie baptismală este un demers care are ca rezultat introducerea nou-născutului într-o „societate" oficial constituită, al cărei tată, în ciuda dezmințirilor sale, este pur și simplu un transfug. Chiar dacă refuză să asiste la botez, el a consimțit, el, partizanul „religiei ca afacere personală", să-și încorporeze fiul în ierarhia creștină și a recunoscut, acceptând Sacramentul pentru un copil inconștient, inanitatea afirmațiilor laice, care pretind că omul are „libertatea" de a fi sau de a nu fi religios. Fără să bănuiască, în ziua în care soția pioasă a obținut de la soțul ei acest consimțământ la botezul nou-născuților săi, ea a câștigat asupra lui o primă victorie importantă.

Acum, mama va creşte creştineşte acest mădular al lui Hristos, aşa cum va boteza şi va creşte de acum înainte ceilalţi copii care îi vor veni. Soţul ei, care a făcut concesia fundamentală, nu se poate sustrage urmărilor pe care aceasta le comportă: mama va rosti înaintea lui dulcile nume ale lui Isus şi ale Mariei, va împreuna mâinile micuţului... Lucru curios! Iubirea paternă, regăsindu-şi drepturile, va impune tăcere urii faţă de credinţă în acest om îndârjit, care va gusta plăcere şi mândrie auzindu-şi pruncul bâiguindu-şi primele rugăciuni.

Apoi va veni ceasul de a începe instruirea religioasă. Dacă mama este abilă, câte lecţii de dogmă şi de morală va face să treacă la tată prin copilul ei!... Şi adesea nu urechile micuţului, cărora par să li se adreseze direct îndemnurile, le vor înţelege cel mai bine...

Dacă acest om nu ar avea sentimentele naturale întunecate de prejudecăţi, şi poate şi de interes, câtă ruşine ar simţi să abandoneze numai soţiei sale această „datorie" de educaţie creştină pe care părinţii sunt ţinuţi să o împlinească!

Dar adesea soţul nu vrea să „audă"...

Totuşi, în curând va fi silit să ia o hotărâre gravă: data primei Împărtăşanii se apropie. Act public şi compromiţător prin excelenţă, care capătă astăzi, prin pregătirea sa atât de pioasă, solemnitatea sa strălucitoare şi jurămintele care îl însoţesc, înfăţişarea unui protest împotriva spiritului laic şi a unei adeziuni conştient acceptate de copil la exigenţele personale şi

sociale ale botezului său. Și aici, cu excepția unor cazuri foarte rare, tatăl, ilogic față de ateismul său, va ceda sub acest pretext „că așa este obiceiul".

Va asista el la ceremonie? Poate. Se poate chiar întâmpla să fie acolo biruit și, dezarmat, să-și găsească în acea zi, la sfânta Masă, drumul Damascului său. Fericită soția a cărei biruință este atât de curând deplină! Dar chiar dacă rămâne doar parțial și insuficient, triumful acelui ceas este întotdeauna mare: amintirea „primelor Împărtășanii" va rămâne unul dintre cele mai puternice imbolduri în favoarea întoarcerii, când va fi sunat ceasul lui Dumnezeu.

Puțin timp după prima Împărtășanie se va ivi grava chestiune a Colegiului. Două opinii se vor afla față în față: aceea a mamei, care cere pentru copiii ei o casă de educație creștină, și aceea a tatălui, care voiește o „școală neutră".

Mama va avea, cu acest prilej, să-și desfășoare toată inteligența și diplomația; îi va arăta soțului ei că este mai întâi datoria lui de a le procura copiilor săi o educație religioasă: ca botezați, ei au acceptat sarcinile vieții creștine, trebuie să li se dea mijloacele de a le împlini. Numai o formare catolică îi va așeza în condițiile favorabile perseverenței lor.

Ea îi va arăta apoi că, lucrând după sfaturile credinței, își va sluji mai bine interesele. Nu are el tot interesul să aibă copii cinstiți, muncitori și curați? Nu visează el fii și fiice înzestrați cu toate frumoasele virtuți? Or, care dintre cele două le va

procura acestea: învățământul neutru, care nu are dreptul să vorbească despre poruncile lui Dumnezeu, sau colegiul creștin, care nu numai că predică dogma și morala, ci se și străduiește să pună faptele elevilor săi în armonie cu principiile lor?

Acest tată a priceput repede puterea acestor argumente. De aceea, uneori, se lasă smulsă destul de ușor autorizația. Dar adesea este oprit de prejudecăți, de teama criticilor, de un fel de oroare față de haina neagră... va trebui ca soția să insiste, să reia de o sută de ori atacul. Obosit de luptă, va ceda poate... sau se va încăpățâna pentru „școala neutră", afară doar dacă nu va tăia diferendul în două, asemenea acelui tată anticreștin care îi concedea soției sale o mănăstire pentru educația fetelor, dar cerea pentru fii un colegiu laic.

În ciuda mâhnirii de a nu fi dobândit pe deplin ceea ce cerea, mama nu se va descuraja: va suplini cât va putea mai bine lipsurile instrucției religioase a copiilor săi. Se va face catehetă a celor mici, teologiană a celor perseverenți, moralistă a tinerilor mari și a tinerelor fete mari aruncate în viață. Deoarece tatăl refuză rolul său familial de educator al voinței, al curăției și al credinței, ea va împlini singură această funcție, dând soțului ei, prin fiecare gest al ei, o lecție meritată și o neîncetată chemare la bun-simț.

Aceste lupte pe care soția creștină le duce pentru cucerirea soțului ei trebuie să se desfășoare într-o atmosferă desăvârșit calmă, fără ciocniri și fără discordie. Aceea care dorește cu

adevărat izbânda se va convinge din ce în ce mai mult, în fiecare zi, că nu va ajunge la ea decât devenind „atracția căminului". De aceea, se va deprinde în chip cu totul deosebit cu virtuțile care „câștigă inimile".

Mai întâi, va practica în cel mai înalt grad răbdarea. Niciodată grăbită, niciodată aprinsă, întotdeauna mulțumită, va pune în fapt celebra deviză benedictină: „Pax" („Pace"). Se va pătrunde de acest gând: „că ea nădăjduiește pentru mâine ceea ce nu a putut dobândi în aceeași zi".

O asemenea stăpânire de sine cere o putere sufletească neobișnuită. Dar soția să nu se înspăimânte dacă se află lipsită de ea: bătălia zilnică, oțelind caracterul, dezvoltă energia treptat. Câte femei admirabile sunt pomenite, care, învățând astfel să aștepte, au avut bucuria de a triumfa! Ele, care a doua zi după căsătorie se simțeau atât de slabe, au avut curajul de a suporta fără să se plângă un adevărat martiriu!... martiriul amorului propriu adesea rănit în dorințele sale cele mai intime... martiriul dezamăgirilor neîncetat reînnoite, al neliniștilor pentru sufletul copiilor... martiriul anilor petrecuți în societatea unui soț care nu înțelegea nimic din sentimentele cele mai delicate ale soției sale, care nu „comunica" cu ea asupra chestiunilor celor mai grave... O, cât de grei au fost acești zece, acești douăzeci, acești treizeci de ani pe care soția i-a trăit neînțeleasă de soțul ei! câte suspine a înălțat către Cer... câte lacrimi a vărsat! dar îndată ce trebuia să se înfățișeze înaintea lui, zâmbetul revenea, ea își relua chipul blând,

simțindu-și curajul înzecit prin gândul izbânzii care se apropia.

De asemenea, ce devotament orb venea să completeze răbdarea și renunțarea! Pentru a dobândi ceea ce dorea, adică întoarcerea soțului ei la Dumnezeu, soția ar fi dat tot ceea ce avea, inclusiv viața. De aceea pierduse cu totul deprinderea de a spune „Nu". Afară de cazul în care era vorba de a sacrifica un principiu religios, era gata la toate concesiile pentru a-i face plăcere. Dar, tocmai prin aceasta, de ce putere erau învestite rarele ei cereri! Cât de stingherit era el să-i refuze o favoare pe care ea socotea potrivit să o solicite! Devotamentul unit cu răbdarea, se poate spune, organizase în ordine savantă asediul fortăreței care, mai devreme sau mai târziu, avea să-și deschidă porțile înaintea asaltatorului...

Soțul nu-și dă seama de drumul pe care, sub această dulce și perseverentă influență, îl parcurge spre ținta dorită. Cu orgoliu ar afirma că nu s-a schimbat... că de la căsătorie ideile sale nu au evoluat... că rămâne în acord deplin cu camarazii săi antireligioși... Și totuși, dacă ar voi să ridice câteva puncte de reper, ar constata cât de departe este de linia de plecare.

Unul dintre jaloanele care îi măsoară drumul este ziarul pe care îl citește. Odinioară, soțul aducea în casă foile cele mai ostile Bisericii. Le devora cu aviditate. Îndemânarea soției sale a fost de a-i lua această otravă din mâini.

Cum a ajuns ea la acest rezultat prețios? Fiecare schimbare de ziar într-o familie este consecința unei diplomații, destul de variate în formă, dar întotdeauna aceeași în fond. Uneori soția prinde această foaie groaznică în flagrant delict de minciună, alteori îi arată soțului ei că, dacă și-ar asculta dragul sfătuitor, ar alerga să ceară divorțul... alteori își exprimă dezgustul față de imoralitatea anumitor fapte relatate.

Multă vreme aceste argumente probabil nu au avut mare priză, până în ziua în care soția a putut scoate în evidență primejdia pe care o constituie acest imprimat pentru copii. Atunci, în ciuda mustrărilor și a rezistenței, victoria este câștigată și publicației ignobile îi urmează un ziar curat... Dar când va veni cotidianul catolic?... sau, mai curând, când va fi citit?... căci sosește în fiecare zi sau în fiecare săptămână pe adresa Doamnei, care îl lasă să zacă, așteptând, ca întotdeauna, ceasul lui Dumnezeu.

Va răsări mai devreme sau mai târziu acest ceas al lui Dumnezeu. Nu fără o mare bucurie vede soția strălucind zorii lui. Soțul, înaintând în vârstă, a cugetat... prieteni perverși au dispărut... încercările au maturizat judecata... copiii bine crescuți de mamă îl presează pe tată să se întoarcă la credință... în sfârșit, sentimentul declinului îl silește să se gândească la cele de dincolo...

Soția creștină gustă toate impresiile pentru a le face să folosească scopului său; se străduiește să le facă decisive. Într-o zi — ce bucurie! — soțul ei consimte să o însoțească la

biserică... De acum înainte vine ca un miel la Liturghia duminicală. Ascultă predica... timpul Paștilor trece fără să vină hotărârea; va mai trece poate de câteva ori fără să aducă rezultatul dorit, până în ziua binecuvântată când, într-o fericire fără nori, soțul va îngenunchea, lângă aceea căreia îi datorează atât de mult, la Masa Domnului. Atunci cele două inimi se vor lărgi, iar el, în mijlocul lacrimilor sale de recunoștință și de regret, va înțelege ceea ce soția sa a experimentat de atâtea ori cu durere: „că nu ne putem iubi cu adevărat decât atunci când împărtășim aceeași credință".

Dar nu toate soțiile au această imensă fericire de a se bucura astfel de întoarcerea oiței rătăcite: unele dintre ele vor trebui să aștepte ultimele clipe ale soțului lor pentru a-I da lui Dumnezeu acest rod al atâtor lacrimi. Boala se agravează: se simte că speranța se stinge. Cu câtă blândețe propune soția să fie chemat preotul, a cărui prezență va fi o întărire, iar iertarea un izvor de pace... și, de vreme ce mijloacele omenești nu mai lucrează, de ce să nu se recurgă la marile leacuri ale Bunului Dumnezeu?

Atins de har, păcătosul învechit se lasă condus. Ce sunt aceste ultime convorbiri cu slujitorul sacru, suavitatea acestei dezlegări, liniștirea care decurge din această extremă ungere, bucuria revărsată a acestei împărtășanii finale, numai preoții care au asistat la asemenea întoarceri și soțiile care suspinau lângă pat ar putea-o spune.

O vor spune și ei într-o recunoștință veșnică, aceia care, murind în Domnul datorită meritelor acumulate de femeia lor pioasă în timpul anilor unei lupte perseverente, vor fi văzut deschizându-se înaintea lor porțile Paradisului.

Alături de aceste soții care au avut de îndurat ostenelile convertirii unui păcătos împietrit, alte femei pioase cunosc lupte de un gen diferit, dar și ele foarte dureroase. Soțul creștin pe care l-au luat în căsătorie le-a umplut de bucurie vreme de mulți ani; dar, venind o zi, el cedează demonului vârstei de patruzeci de ani, ale cărui asalturi cumplite le suferă.

Este un fapt de experiență că, în perioada vârstei mature, puține ființe omenești sunt la adăpost de o criză lăuntrică. La unii, ea este puțin marcată, traducându-se printr-o vagă oboseală de existență, un dezgust neexplicat față de muncă, un fel de descurajare însoțită de dorințe ambițioase, de visuri himerice, de nostalgia unui ideal neîmplinit. Se califică adesea această stare, de altfel foarte impropriu, drept „neurastenie". Această indispoziție indefinibilă, după ce a fost pentru o vreme destul de apăsătoare, se risipește puțin câte puțin.

La alții, trecerea este mai grea: moralul este viu zdruncinat. Soțul simte o sete arzătoare de afecțiuni noi. De zece ani, cincisprezece ani, de când stă credincios căminului său, încearcă o nevoie cumplită de schimbare și ar voi să-și varieze existența, să iasă din monotonie, să-și procure senzații reînviate prin necunoscut. Copiii, pe care atât de mult timp i-a suportat cu bucurie, îl obosesc și îl irită; este torturat de o

dorință imperioasă de a-și scutura poverile și de a-și lua libertatea.

Aceste impresii, prea violente pentru a fi ascunse, se traduc printr-o dispoziție mohorâtă care îi face să sufere pe cei din jur. Tot ceea ce spune sau face soția sa este luat în sens rău; nu mai este mulțumit de acele mici atenții care odinioară îl încântau; îi respinge aspru pe copii, adesea pe nedrept, iar când mama încearcă să le ia apărarea, rezultă explicații dureroase.

Această situație durează uneori puțin timp. Un soț serios creștin își dă repede seama că este antrenat departe de datorie de forțe de care nu își dă bine seama. Dacă femeia, păstrând calmul și răbdarea, prinde ocaziile favorabile pentru a-l face să-și înțeleagă greșelile, cu acel bun-simț fără replică ce este apanajul acelora care au elocința inimii; dacă, în plus, soțul, la sfaturile soției sale, consimte să se deschidă cu loialitate unui director luminat asupra ispitelor care îl solicită, remediul aplicat repede răului va lucra în chip suveran. Îndată ce soțul va fi deslușit cauzele stării sale și îi va fi perceput consecințele dezastruoase, va ști ce precauții să ia și ce sacrificii să accepte pentru a cruța căminului său durerile pe care i le-ar aduce defecțiunea capului familiei.

Dar foarte adesea, vai! această criză a vârstei de patruzeci de ani, în loc să se oprească brusc, se va prelungi, aducând urmări funeste, din pricina cărora familia, și mai ales soția, vor avea mult de suferit.

Deoarece în adâncul inimii soțului s-au trezit tandrețe nesatisfăcute, aceste tendințe spre noi afecțiuni, apucând prima ocazie de a iubi care se prezintă, vor face din cea mai neînsemnată intrigantă întâlnită în treacăt obiectul unei pasiuni. Fără a raționa, fără nici un fel de calcul, bietul amăgit se lasă prins în mrejele aruncate în pașii săi. Astfel se explică faptul că anumiți bărbați, până atunci totuși serioși și de o demnitate ireproșabilă, au căzut în această epocă în legături uneori dintre cele mai josnice. Din clipa în care această cădere se consumă, se abat asupra căminului dezastre a căror gravitate este greu de apreciat. Pe lângă onoare, bucuria și bunăstarea sunt devorate de acest căpcăun care este „al doilea cămin". Către „cealaltă" merge banul, către ea amabilitățile... biata soție și copiii ei, până atunci atât de fericiți, vor cunoaște tristețile părăsirii, urmate curând de angoasele rușinii și de torturile lipsurilor. În afară, este adevărat, nimic nu va fi schimbat: soțul va veghea să păstreze frumoasă fațada casei sale; dar înăuntru câte dureri morale se vor aduna, dublate de strâmtorarea materială.

Durata și asprimea acestei părăsiri a căminului, de către soțul chinuit de „demonul vârstei de patruzeci de ani", depind în mare parte de felul în care soția înțelege și exercită, în aceste ceasuri lugubre, apostolatul pe lângă soțul ei.

Ea va începe mai întâi prin a întocmi planul de campanie pe care va trebui să-l urmeze. Dar unde va găsi trasat acest plan? Cine îi va indica amănuntele lui? Printr-o milostivă bunătate a lui Dumnezeu, va descoperi în ea însăși tactica de urmat, dându-se unui serios examen de conștiință. Cercetând trecutul, se va întreba dacă nu are și ea vreo parte în ciudata atitudine a soțului ei.

Multe soții creștine, trecându-și în revistă anii de căsătorie, nu vor găsi nici o mustrare de adresat sieși. Devotamentul lor nu a slăbit niciodată, caracterul lor a rămas desăvârșit; au manifestat o ardoare neobosită pentru binele căminului lor. Ele nu pot, cu toată loialitatea, să-și atribuie cea mai mică responsabilitate în nenorocirea care li se întâmplă. Purtarea acestor femei admirabile este cu totul indicată: nu au decât să continue, intensificându-l, exercițiul virtuților conjugale și materne pe care le practică atât de sfânt. Odată trecute primele înflăcărări, sub lovitura unei dezamăgiri inevitabile, a unei boli binefăcătoare, a unei „bune suferințe", este probabil că soțul rătăcit își va deschide ochii și va veni să-și regăsească soția pe cărările datoriei.

Alături de aceste femei ireproșabile, anumite altele vor simți că examenul lor de conștiință le aduce adevărate revelații. Ele constată mai întâi că, în încrederea lor, nu bănuiau nimic, nu prevăzuseră nimic și trăiau într-o pace absolută, viitorul părându-li-se garantat de acum înainte de trecut. Dar tocmai această încredere nu le va fi inspirat rău?... nu cumva, crezându-se sigure de el, au uitat să se ocupe de soțul lor?... nu au fost oare aspre cu el?... nu i-au refuzat, din pricina unei aversiuni naturale sau de teama unor noi maternități, să împartă cu el folosirea legitimă a datoriilor conjugale?... nu au neglijat să-i procure distracții cinstite, lăsându-l prea adesea singur, disprețuindu-i gusturile, secând puțin câte puțin, prin lene, obișnuință și egoism, în propria lor inimă izvorul acelor mii de delicateți, concesii și preveniri, care le constituiseră atât de puternic, la începutul unirii, „atracția căminului"?

Răspunsul la aceste întrebări o va face poate pe soție să constate că această mare nenorocire a „naufragiului la capul vârstei de patruzeci de ani" nu s-ar fi produs dacă ea, soție fidelă și devotată, și-ar fi ținut pe lângă soțul ei rolul și locul. Mai amestecată în viața soțului ei, câte întâlniri și conversații primejdioase i-ar fi evitat... i-ar fi cruțat ceasuri de plictiseală în timpul cărora imaginația, sfătuitoare funestă, îi bâzâia la urechi proiecte nesăbuite... l-ar fi înveselit, ocupat, distrat, interesat de lucrurile familiei, lansat în opere bune, smuls de la cerc și de la cafenea... i-ar fi supravegheat lecturile și i-ar fi

orientat cu blândețe spiritul spre ziare cinstite și cărți serioase... Da, desigur, ar fi lucrat în chip suveran și ar fi îndepărtat mari rele... Dar pentru aceste neglijențe are o scuză: asemenea atâtor altora, nu bănuia ceea ce putea să se întâmple, neștiind vechiul adagiu „că a guverna înseamnă a prevedea". De aceea, acum, întristată, strigă: „Dacă aș fi știut!"

„Dacă ar fi știut", paguba ar fi fost probabil cruțată sau, cel puțin, mult micșorată. A trebuit ca evenimentul să izbucnească pentru ca ochii ei să se deschidă asupra realității pe care, în ciuda a mii de indicii revelatoare, refuzau de câtăva vreme să o privească. Dar acum, după ce s-a cercetat serios, cunoaște toate mijloacele de folosit pentru a aduce remediu crizei: să se pună îndată pe datorie și să facă tot ceea ce își reproșează că a omis, întreprinzând din nou cucerirea unei inimi pe care nu ar fi trebuit niciodată să o lase să scape.

Toate virtuțile soției, talentele ei, darurile ei naturale nu vor fi prea multe pentru a întreprinde fără întârziere, cu unitate și continuitate în conducere, această campanie eliberatoare. O va începe cu inima plină de curaj și de încredere în izbândă, cu aceeași ardoare cu care a organizat odinioară primele asalturi în jurul logodnicului ei, dar de data aceasta cu atât mai multă artă și înțelepciune cu cât miza luptei este mai gravă.

Ea are astăzi în mâini atuuri pe care nu le poseda odinioară și care o vor ajuta să câștige partida. Mai întâi, a primit lecțiile experienței. A văzut în jurul ei situații asemănătoare cu a sa; probabil că, fără să bănuiască faptul că aceeași nenorocire avea să i se întâmple, a sprijinit și a mângâiat prietene care duceau lupta în care ea se angajează acum la rândul ei. A trăit prea mult ca să se mai mire și a văzut prea mult schimbându-se părerile oamenilor ca să deznădăjduiască. La această înțelepciune naturală adaugă o prudență supranaturală pe care a dobândit-o prin lunga obișnuință a încercărilor, în cursul cărora a experimentat că „Dumnezeu nu-i părăsește niciodată pe cei care nădăjduiesc în El".

Această certitudine a triumfului final, cu ajutorul lui Dumnezeu, va fi confirmată în inima soției creștine de acest sentiment, care îi înzecește încrederea, „că dreptatea este de partea ei". Apărarea ei este ușoară, chiar dacă soțul ei ar veni să-i reproșeze greșeli: „că nu a fost întotdeauna desăvârșită, ea recunoaște, dar ea, cel puțin, a rămas credincioasă jurămintelor sale". În această luptă, ea este de partea onoarei. Cum ar putea soțul ei să răspundă unor asemenea argumente?

Neavând nimic rațional de obiectat soției sale, el se va refugia poate în tactica tăcerii. Va refuza să asculte mustrările înțelepte și întotdeauna afectuoase... Soția nu va insista, fiindcă trebuie înainte de toate să evite a răni. Fără a se formaliza, va aștepta ceasul și clipa în care soțul ei „va avea urechi de auzit", sigură că împrejurările, într-o zi sau alta, îl vor sili să-i acorde atenție: va fi silit în acel ceas să recunoască dreptatea.

Ea este cu atât mai sigură de triumful cauzei sale, cu cât este asistată, pentru a o pleda, de avocați puternici, care sunt copiii ei. Unii, deja mari și cu un spirit destul de matur pentru a înțelege situația care le este creată, vor ști, după sfaturile mamei lor, să spună la timp și cu măsura cuvenită cuvinte care se vor înfige asemenea unor săgeți în inima tatălui lor. Astfel, plângerea afectuoasă a unei fiice mult iubite, a cărei candoare și grație erau fermecătoare, au deschis ochii unui tată rătăcit și i-au arătat ce greșeală săvârșea călcând în picioare onoarea și sentimentele foarte curate ale unei creaturi atât de încântătoare, „os din oasele lui și carne din carnea lui". Această apariție a chipului dureros, dar atât de frumos, al fiicei sale îl făcuse dintr-odată să găsească hidoasă fața celeilalte... femeia pierdută.

Alături de acești copii mari care vorbesc, sunt cei foarte mici care plâng, care râd, care se joacă, care se aruncă de gâtul

tatălui lor ca să-l mângâie, neștiind încă torturile afecțiunii trădate. Mai mult de un soț infidel s-a simțit incapabil să suporte tandrețile acestor nevinovați, asemenea acelui om care, izbucnind în lacrimi, așază pe pământ copilul pe care îl ținea pe genunchi, pentru a se arunca în brațele soției sale implorându-i iertarea.

Cât timp va dura această luptă? Bine dusă, ea va fi în general scurtă, fiindcă motivele care l-au atras pe soț spre rău vor cădea de la sine, unul după altul, odată cu vârsta, cu reflecțiile și mai ales cu dezamăgirile.

Va veni o zi în care soția creștină, a cărei virtute s-a dezvoltat în exercitarea apostolatului conjugal, va avea fericirea de a veni, împreună cu soțul ei, la sfânta Masă, unde se operează, în iubirea aceluiași Hristos, adevărata unire a sufletelor. La picioarele acestui altar — poate același ca al căsătoriei lor — soții vor gusta bucuria inefabilă a fericirii regăsite, poate încă mai dulce decât fericirea odinioară „găsită": ei vor înțelege atunci, prin experiență, că suferințele pe care li le-a pricinuit dislocarea unirii lor veneau toate din disprețul față de acest cuvânt, manifestare a voinței divine: „Ceea ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă."

CAPITOLUL III - APOSTOLATUL SOCIAL

Apostolatul social. — Lupta împotriva egoismului. — Îndemnarea soțului la rolul social. — La nevoie, lansarea lui în viața publică. — Formarea copiilor pentru rolul social. — A vorbi despre Preoție, apostolatul suprem. — Organizarea socială a căminului. — Apostolatul social față de muncitori și angajați. — Față de sărac. — Rezultatele sale. — Paradisul în cămin

O soție care își înțelege rolul nu se mărginește să-și transforme interiorul într-un paradis; ea își poartă ambițiile mai departe: ar voi să facă să iradieze în afară fericirea căminului ei.

Are dreptate: familia, după cum s-a spus, este „celula socială", adică elementul constitutiv și fundamental al societății. Pentru a-și împlini pe deplin misiunea, familia trebuie să lucreze, după mijloacele sale, la binele general. Ea trebuie să se străduiască să asigure fericirea și prosperitatea nu numai celor care o compun, ci și tuturor acelora cu care membrii ei au de intrat în relații. Dacă soția înțelege aceste mari principii de ordine creștină, va exercita în jurul ei o acțiune binefăcătoare, îl va ajuta puternic pe soțul ei să iasă din casă pentru a se devota mântuirii comune, îi va învăța pe copiii ei iubirea aproapelui și uitarea de sine. Lucrând astfel, această soție, „atracție a căminului ei", va face din același cămin un centru de atracție, în jurul căruia vor gravita o mulțime de bune voințe.

Primul „apostolat social" al soției va fi în chip firesc acela pe care trebuie să-l împlinească pe lângă soțul ei. Ea va lucra să-i pună în spirit ideile de devotament și uitare de sine, care vor face din el o ființă binefăcătoare și caritabilă.

Sunt puțini tineri care să nu aibă în inimă sentimente de generozitate. Cei mai mulți se sacrifică bucuros pentru cauze

nobile: războiul a revelat ce minuni de abnegație se ascund în adâncul celor mai multe suflete bine crescute.

Cum se face că atâția logodnici viteji se închid, odată deveniți soți, într-un straniu egoism? Ieri clocoteau de ardoare: dacă li s-ar fi cerut să coboare în stradă pentru a manifesta în favoarea religiei sau a patriei, ar fi înfruntat închisoarea mai curând decât să se abțină. Și iată că, la șase luni după căsătorie, nu mai au nici o grijă pentru binele general, până acolo încât uneori nu-și mai dau nici măcar osteneala de a vota, declarând „că nu se interesează de lucrul public". Când erau tineri, numele lor erau înscrise în toate operele de pietate, de caritate sau de instruire religioasă: făceau parte dintr-o tinerime catolică, dintr-o conferință a sfântului Vincențiu de Paul, dintr-un cerc de studii. Astăzi au dispărut din orice asociație...

De unde vine faptul că astfel căsătoria le-a tăiat aripile? Soția este adesea, în parte, răspunzătoare de această schimbare de atitudine. Uneori nu a înțeles că soțul ei trebuie să exercite, fără a dăuna nicidecum căminului său, un rol caritabil și social; alteori, când a înțeles aceasta, nu are curajul de a-și lansa soțul în apostolat.

Sentimentul firesc al unei noi soții este, într-adevăr, de a crede „că soțul ei nu este făcut decât pentru ea". De atunci, ea are o tendință aproape irezistibilă de a-l absorbi cu totul. Dacă, timid, el vorbește despre a ieși într-o seară ca să meargă la conferința sa a sfântului Vincențiu de Paul sau la reuniunea sa de tinerime catolică, ea îi arată îndată dezamăgirea ei: oare și-a

luat un tovarăș ca să-și petreacă astfel serile cu totul singură? Mai curând decât să-și contrarieze soția, tânărul se lipsește de reuniunea la care își propusese să asiste. Când a lipsit de două sau trei ori, se dezinteresează de ea. Iată cum se eclipsează din viața publică, după căsătorie, atâția oameni de bine care, sfătuiți altfel de femeia lor, ar fi strălucit în organizațiile catolice și ar fi săvârșit acolo lucruri minunate.

Tânăra femeie trebuie să-și înțeleagă altfel rolul. Ea nu-și va fi împlinit pe deplin misiunea decât atunci când va fi exercitat pe lângă soțul ei „apostolatul social". Va avea grijă să-și formeze asupra acestui subiect convingeri, cugetând la acest adevăr grav: „că dacă fiecare, de pe treapta sa, ar întinde mâna celui așezat pe treapta de dedesubt, urcușul tuturor s-ar produce printr-o mișcare irezistibilă". Dacă atâtea biete ființe cad, este pentru că nimeni nu le-a reținut în căderea lor; și dacă, odată la pământ, continuă să se târască, este pentru că nimeni nu se gândește să le ridice. Totuși, Dumnezeu a spus: „Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți."

Aceste considerații îi vor sugera soției hotărâri sociale, cu atât mai arzătoare cu cât sunt subliniate de un sentiment de ambiție foarte firească și legitimă. Oare tânăra femeie nu dorește pentru soțul ei respectul și buna reputație? Oare nu i-ar plăcea ca el să fie înconjurat de recunoștința mulțimii?... să se spună despre el: „este un binefăcător"?

De aceea, disprețuind sugestiile egoismului ei și înțelegând că datoria sa coincide, ca întotdeauna, cu adevăratul ei interes,

soția creștină nu va șovăi să-și lanseze soțul pe calea devotamentului și a practicii bine înțelese a caritații.

Soția nu așteaptă ca soțul ei să fi căpătat deprinderi casnice pentru a-și începe apostolatul; ci, încă de la începutul unirii sale, se va gândi să exercite asupra lui această influență socială. Totuși, îi va trebui aici, ca pretutindeni, mult tact și multă prudență pentru a-și adapta acțiunea și sfaturile la caracterul, gusturile și felurile de a vedea ale soțului ei.

Uneori, tânăra femeie se va afla în prezența unui soț deja deprins cu acțiunea exterioară: era membru activ al unor grupări foarte vii. Tactica sfătuitoarei plăcute va consta în a nu stinge această frumoasă ardoare, ci, dimpotrivă, în a întreține în această inimă entuziastă focul sacru. Ea va gândi că vitalitatea operelor catolice depinde în mare parte de perseverența bărbaților căsătoriți, care aduc grupării lor sprijinul autorității, al experienței și al resurselor lor, sporite prin muncă și prin situația dobândită în societate. Călăuzită de această convingere, nu va murmura niciodată când operele bune vor cere o ieșire care îi impune câteva ceasuri de singurătate; nu-i va reproșa niciodată soțului că o părăsește; se va feri mai ales să acopere ipocrit exigențele geloziei sale sub pretexte de afecțiune dezinteresată, asemenea acelei tinere femei care se temea pentru soțul ei de excesul de oboseală, de boli, chiar și de moarte la nevoie, îndată ce el vorbea să se ocupe de binele altora.

Alteori, soția va avea un soț care, fiind bun și de temperament generos, nu a fost format pentru rolul său social: nu are ideea acțiunii în afară. Cu ușurință și-ar petrece viața fără să se gândească la faptul că alții, în jurul lui, suferă, că anumite persoane zac în mizerie fizică, intelectuală și morală. Și dacă află uneori existența necazului, nu-i vine în minte că, fiind în măsură să o facă, are datoria de a-l alina.

Acestui soț, nu fără osteneală, nici fără precauții oratorice, soția îi va insufla cu înțelepciune mai întâi gândul, apoi gustul râvnei exterioare. Dar, deoarece cea mai bună învățătură este dată prin mijlocul exemplelor, tânăra femeie îi va da soțului ei lecții practice: de ce, la rândul ei, nu s-ar ocupa de opere feminine? Are timp liber: îl va întrebuința la confecționarea unor lucrări pentru bisericile fără resurse sau pentru familiile sărace; iese în fiecare după-amiază: ținta ei va fi adesea vizitarea vreunui nevoiaș; are micul ei prisos: îl varsă în sânul nenorociților. Curând, soțul ei, uimit și edificat, va înțelege că nu poate rămâne în urma femeii sale pe terenul zelului și al carității: va fi cu totul dispus să facă ucenicia devotamentului.

Iubirea apostolatului, crescând în inima soțului, îl va duce uneori la consecințe pe care nu le avusese în vedere; se va afla desemnat, prin însăși influența sa socială, pentru sarcini publice. Lista municipală, de pildă, îl cere drept candidat, poate chiar drept cap de listă: este posibil să devină primar sau adjunct al comunei sale.

În acel moment, acest om cinstit, înspăimântat de răspunderi, ar fi ispitit să dea înapoi. Când cineva este obligat să se ocupe de treburile sale și nu are ambiții, se teme mai presus de toate de aceste posturi, onorabile, dar foarte grele, pe care le conferă sufragiul concetățenilor. De aceea, un refuz categoric ar fi deja pe buzele viitorului candidat, dacă soția nu s-ar afla acolo pentru a-l face să înțeleagă că ar lipsi de la datorie fugind de osteneală.

Ea îi arată, într-adevăr, soțului ei utilitatea pentru țară a unor conducători catolici, profund devotați cauzei lui Dumnezeu. De câte ori un primar creștin a fost brațul drept al parohului pentru menținerea unei parohii pe calea binelui! Dacă, așadar, un om serios și supranatural nu are rațiuni superioare pentru a se sustrage sarcinilor oficiale, nu trebuie să șovăie a le accepta.

Aceste prime argumente nu sunt poate de ajuns pentru a învinge scrupulele soțului: el se crede incapabil și incompetent. Atunci femeia sa îi poate face observația că oamenii fără religie, partizani ai laicismului, nu vor avea atâtea temeri. Ei vor sări cu ardoare, fără poate nici cea mai mică pregătire anterioară și fără aptitudini speciale, asupra onoarei pe care el o refuză și se vor folosi de ea pentru a face să triumfe eroarea, element distrugător al binelui social. Adesea puțin le pasă vrăjmașilor sfintei Biserici dacă slujesc bine sau rău țara, numai să poată infuza în inimi veninul urii lor împotriva lui Dumnezeu.

La aceste raţiuni, soţul doritor de bine nu şovăie să subscrie printr-un sacrificiu generos. Este cu atât mai înclinat să se devoteze cu cât simte că va fi întotdeauna susţinut şi ajutat, în asprele osteneli pe care şi le pregăteşte, de inteligenţa şi voinţa femeii sale. Căci ea înţelege, această energică soţie, că apostolatul ei social pe lângă soţul ei nu este poate decât la ivirea zorilor şi că va trebui, cu aceeaşi uitare de sine, cu aceleaşi vederi creştine şi mai ales cu un curaj crescând, să fie femeia, dacă va fi nevoie într-o zi, a unui consilier general, a unui deputat sau a unui senator catolic, într-o epocă în care a purta acest titlu este o onoare pe cât de rară, pe atât de primejdioasă.

Apostolatul social pe lângă soţ nu va absorbi toată atenţia şi nici toate grijile femeii creştine: ea îşi va aminti că trebuie să exercite o influenţă nu mai puţin binefăcătoare asupra copiilor săi.

Educaţia, într-adevăr, nu are în vedere numai momentul prezent. Mama nu-şi mărgineşte ambiţiile pentru scumpii ei copii la a obţine de la ei o cuminţenie şi o bună purtare „actuale": ea vede mai departe şi voieşte pentru ei un viitor plin de onoare şi de demnitate. În copil, ea contemplă deja omul, şi pe acest om îl doreşte înconjurat de respect şi răspândind în jurul lui o iradiere salutară. De aceea se îngrijeşte să-i facă pe fii şi pe fiicele sale să înţeleagă că, sacrificându-se astăzi, ascultând, învăţându-şi lecţiile, aplicându-se la operele de caritate sau de zel, renunţând la ei înşişi, lucrează pentru mai târziu. Le repetă că tinereţea lor

este primăvara vieții, în timpul căreia seamănă, și că vârsta lor matură va fi vara în cursul căreia vor secera... că această vară nu va valora decât prin energia și perseverența aduse la desțelenire. Să se aplece, așadar, încă de acum asupra brazdei lor, încurajați de acest gând: că, venind o zi, câmpul lor se va acoperi cu o seceriș magnific.

Tinerii înțeleg desăvârșit acest limbaj. Firește, nu dintr-o dată adâncesc ei însemnătatea unor asemenea cuvinte. Dar dacă părinții au răbdarea de a le repeta sub toate formele; dacă se folosesc de cele mai mici prilejuri pentru a pune în relief, înaintea auditoriului lor atent, aceste mari adevăruri, ajung să creeze în sufletul copiilor lor un ideal de acțiune și de influență familială și socială, care va fi resortul existenței lor. Profesorii care au experiența tineretului școlar remarcă ușor, printre elevii lor, pe aceia cărora familia le-a insuflat aceste sentimente asupra viitorului: acești tineri arzători și entuziaști formează categoria muncitorilor îndârjiți, care se deosebesc de ceata prea numeroasă a leneșilor, mereu nepăsători față de ziua de mâine.

Mama nu va trebui să-și mărginească apostolatul pe lângă copiii ei la expunerea acestor vederi generale. Va intra în precizări pe care inteligența tânără, avidă de concret, le va reține cu grijă și le va medita cu ușurință, fiindcă aceste detalii o vor fi izbit. Va fi vorba despre diferitele cariere care se pot deschide înaintea activității fiecăruia. Inconvenientele și avantajele fiecărei situații vor fi avute în vedere cu loialitate, nu atât din punct de vedere pecuniar sau onorific, cât din

punct de vedere creștin: într-o anumită ocupație cineva este în măsură să facă mai mult bine aproapelui, are mai multe înlesniri pentru a trăi în familie, pentru a-și crește copiii, pentru a-și mântui sufletul... Cât de fericiți sunt copiii cărora părinți luminați i-au învățat să judece lucrurile viitorului lor făcându-i să le privească din adevărata lor latură, aceea care este întoarsă spre viața veșnică.

În această enumerare a carierelor viitoare, mama nu va uita „Sacerdotiul". S-a spus pe larg în altă parte cum trebuie vorbit despre el, în ce spirit trebuie abordat acest mare subiect, ce precauții trebuie luate tratându-l și ce scrupule trebuie neglijate. Un întreg capitol din *Viitorii Preoți* a fost consacrat „rolului familiei" în recrutarea sacerdotală. Părinții preocupați să vadă germinând vocații în căminul lor, mai ales mamele, a căror influență, mai intimă, este adesea și mai decisivă asupra inimii fiilor lor, să mediteze aceste pagini în care sunt date sfaturile de urmat și să se străduiască, cu tot tactul lor, cu prudența lor și cu arzătoarea lor bunăvoință, să cucerească, pe cât le este cu putință, slujitori pentru Domnul nostru Isus Hristos. Atunci ele vor fi împlinit, suscitând un preot, cel mai adevărat „apostolat social". S-a spus, într-adevăr, că poporul creștin valorează cât valorează preoții săi. Când din cele mai bune familii ale noastre va ieși o alegere tot mai numeroasă de tineri hotărâți să-L facă să domnească pe Domnul nostru și să respingă cu toate puterile lor păgânismul laic, atunci va apărea în Franța, prin zelul soțiilor creștine, acea veselă reînnoire de

credință și de curăție după care suspină toți cei care ard de zel pentru slava lui Dumnezeu.

Pentru a ajunge la rezultate atât de dorite, trebuie luat copilul așa cum este. Vrăjmaș al demonstrațiilor savante, el nu este cu adevărat sensibil decât la concreta „lecție prin fapte". De aceea, mama își va sprijini teoriile și sfaturile despre întrebuințarea vieții inițiind micul său anturaj în practica caritătii sub toate formele ei. Învățăturile sale nu vor avea, într-adevăr, valoare decât în măsura în care își vor găsi aplicarea zilnică în organizarea socială a căminului.

Femeia creștină va începe această lucrare atașându-se cu totul deosebit de mântuirea sufletului și de bunăstarea servitorilor ei, dacă îi are, și interesând întreaga familie în aceasta. Ea va reacționa, prin atitudinea ei supranaturală, împotriva ideilor moderne, adevărată întoarcere la teoriile sclaviei păgâne, care îl privesc pe slujitor ca pe o mașină de care nu ai nici o grijă, numai să furnizeze munca convenită. De pildă, în familii care întrebuințează astăzi un personal numeros, anumiți stăpâni nu se preocupă nicidecum de moralitatea, pietatea, sănătatea persoanelor atașate slujirii lor. Unele stăpâne ale casei nu-și fac nici măcar scrupul de a-și trimite slujnica, șoferul și valetul de cameră să locuiască în mansarde la etajul al șaselea, unde trăiesc în promiscuitate cu toată domesticitatea imobilului, îngrămădită acolo. Că ies, că se întorc, că se distrează sau se ceartă, prea puțin îi pasă Doamnei, numai ca la ora opt, a doua zi, camerista să vină în șorț alb și să așeze lângă pat tava cu micul dejun, iar automobilul Domnului să fie adus înainte la

șapte și trei sferturi... Pentru acești tineri și aceste tinere „în serviciu", cum se spunea în veacul al șaptesprezecelea, nu există nici duminici, nici oficii. Nu se mai vorbește nici de vecernii, nici de Liturghia mare, fiindcă la acele ceasuri serviciul nu ar îngădui o absență; în schimb se autorizează cinematograful, când servitorii cer voie să meargă acolo, sub acest pretext „că oamenii de casă o cer astăzi".

Nu fără osteneală va putea femeia creștină să îndrepte aceste moravuri relaxate. Va trebui să dea dovadă de o fermitate puțin comună pentru a urca împotriva curentului ideilor primite în materie de domesticitate, pentru a se opune obiceiurilor mondene și pentru a se „îngriji" cu adevărat de slujitorii ei, care, la rândul lor, probabil nu o vor ajuta deloc în sarcina ei, firea omenească fiind atât de înclinată spre plăcere și atât de vrăjmașă efortului! Dar perseverența ei neclintită, dublată de o minunată pricepere, nu-și va da nici o odihnă până ce nu va crea în sufletele slujitorilor această admirabilă calitate a „bunului spirit".

Prima condiție a succesului pentru soție va fi de a-și „alege" servitorii. Această selecție este dificilă astăzi, când nu mai există decât candidați foarte rari. Dar dacă stăpâna casei nu poate face o selecție dintr-o dată, va proceda prin etape succesive. Ea nu are, este adevărat, de ales între mulți indivizi pentru locul vacant, dar îi este întotdeauna cu putință să facă trierea puțin câte puțin, eliminând fără cruțare orice persoană care pare îndoielnică din punct de vedere moral sau religios. Va veni o zi în care soția creștină, după încercări nefericite, va

pune mâna pe servitori creștini, cu credință sinceră și inimă dreaptă. Atunci să facă totul pentru a-i păstra la ea și pentru a-i feri de primejdiile pierzării. Această stăpână a casei, devenită pentru soțul ei și pentru copiii ei „atracția căminului", să fie aceasta și pentru servitorii ei, prin excelența virtuților sale. Îi va reține lângă ea, le va cuceri încrederea, va cunoaște toate durerile, nădejdile, iluziile și dezamăgirile lor; le va vorbi despre religie și le va reînnoi amintirea ei; nu le va cruța ajutoarele spirituale pe care le va face să treacă prin mijlocirea serviciilor materiale, risipite cu inteligență; stăpâna înțeleaptă, în același timp, îi va forma pe acești auxiliari devotați la toate lucrările interiorului, desăvârșindu-i din toate puterile sale în știința și practica datoriilor stării lor.

Dacă acești servitori au suflet delicat, vor înțelege devotamentul plăcutei stăpâne a căminului și se vor atașa de ea: astfel s-au statornicit în situația lor acei vechi și admirabili servitori de familie care, trăind pentru părinți, au murit în slujba copiilor. Așa vor fi, trebuie să nădăjduim, servitorii formați de această bună și „socială" soție creștină. Dar să nu-și facă iluzii: se poate, în anumite cazuri, să fie și altfel. În schimbul bunătăților sale, nu va primi decât reclamații; devotamentul ei nu va fi plătit decât prin exigențe... după ce a primit o mie de binefaceri, cutare tânăr sau cutare tânără va părăsi locul fără măcar să exprime un mulțumesc, sub pretext că în altă parte se câștigă puțin mai mult sau că acolo „este mai puțină constrângere", fără să se îngrijească dacă „Doamna" se află în încurcătură... Această purtare să nu o surprindă pe soția

înțeleaptă: în epoca noastră de laicism egoist, deviza păgână „Fiecare pentru sine" a înlocuit dulcea poruncă a carității; de aceea aceste plecări ale servitorilor sunt fapt curent și foarte modern. Stăpâna casei are motiv să se întristeze, dar ar greși dacă s-ar descuraja. Dacă nu a reușit să cucerească bune voințe, cel puțin a încercat să facă binele. Vrednicele ei eforturi îi vor fi câștigat merite și vor fi atras binecuvântările cerești. Dacă „lecția de devotament față de servitori" nu a fost înțeleasă de aceia cărora li se adresa, ea a trasat, pentru viitor, copiilor, cărora le era indirect destinată, datoria lor de stăpâni creștini.

„Ordinea carității" cere ca soția, după ce și-a împlinit misiunea socială pe lângă soțul ei, pe lângă copiii ei și pe lângă servitorii ei, să se intereseze de celelalte persoane care se apropie, deși mai de departe, de familie. Dacă soțul are lucrători sau oameni de birou, stăpâna casei va avea datoria de a veni în întâmpinarea nevoilor lor spirituale și temporale, în măsura și în condițiile în care această slujire îi este cu putință.

Se văd mari și frumoase exemple de devotament date de soții și mame pentru lucrătorii și angajații industriei sau ai afacerii comerciale a soțului lor. Anumite femei, cu adevărat înzestrate pentru acest gen de apostolat, au întemeiat creșe, grădinițe, dispensare; sau, îmbrăcând halatul de infirmieră, risipesc asupra răniților, asupra bolnavilor, îngrijiri adesea anevoioase și respingătoare, cu zâmbetul pe buze și bucuria în inimă. Convinși că misiunea lor nu se mărginește la aceste ajutoare materiale, ci trebuie mai ales să vină în întâmpinarea lipsurilor

spirituale, aceşti creştini luminaţi au organizat catehisme, conferinţe, distribuiri de ziare pentru personalul masculin şi feminin al atelierelor şi birourilor lor.

Toate aceste opere sunt admirabile. În anumite centre industriale au luat o largă dezvoltare, aducând servicii însemnate. Se poate regreta că unele regiuni ale Franţei, şi nu uneori dintre cele mai puţin catolice, arată întârziere faţă de această mişcare. Pentru a întâmpina mizeriile morale şi fizice crescânde ale lucrătorului, eflorescenţa caritătii nu va face, trebuie să nădăjduim, decât să sporească odată cu timpul, sub impulsul acestor femei admirabile, întotdeauna gata să-şi sprijine soţul când este vorba de a-i uşura pe cei mai smeriţi colaboratori ai lor.

Dar această activitate de mare stil nu este la îndemâna tuturor soţiilor. Cele mai multe nu pot exercita decât o influenţă mult mai modestă. Soţul lor este în fruntea unei afaceri foarte mici; întrebuinţează doi sau trei lucrători, un singur contabil... sau, în exploatarea sa agricolă, angajează rari zilieri, care vin să dea ajutor în momentele încărcate ale secerişului, ale treieratului sau ale culesului viei.

Nu fiindcă binele de făcut este mai restrâns va renunţa soţia la apostolatul social. Ea ştie să panseze rănile dacă lucrătorul este victima unui accident; să-l îngrijească şi să-i procure leacuri dacă se îmbolnăveşte; să-i sfătuiască femeia şi să o asiste dacă devine mamă. Această stăpână a casei se va folosi de experienţa, de ştiinţa şi de banii ei pentru a cuceri, prin

mijlocirea tratamentelor caritabile, sufletul atât de prețios „al celor mai mici dintre cei care sunt mădularele Domnului nostru Isus Hristos!"

Câte femei sfinte, inteligente și devotate, și-au dobândit în anturajul lor o dulce popularitate! Ce lecție de uitare de sine dădeau anumitor mondene care, bogate și libere în privința timpului și resurselor lor, nu ar ridica niciodată degetul mic pentru a face un serviciu cuiva! Dar aceste mame admirabile și profund educatoare erau mai ales mulțumite să dea fiilor și fiicelor lor o învățătură atât de prețioasă, furnizându-le dovada vie a acestui adevăr: „că nu există situație atât de modestă în care să nu te poți sacrifica pentru unul mai mic decât tine".

Dacă ordinea cerută de caritate nu îi prezintă soției pe colaboratorii soțului ei, pentru motivul că acesta nu îi are, devotamentul ei social va trebui să se adreseze săracilor pe care împrejurările o vor face să-i întâlnească.

În ciuda eforturilor anumitor guverne socialiste, care nu-și fac mari scrupule să-l despoaie pe bogat pentru a procura „proletarului" farmecul existenței, „încă sunt și vor fi întotdeauna săraci printre noi". Soția creștină îi găsește sub acoperișul ei, în mansarda unde, acolo sus, se stinge o bătrână femeie nevoiașă; în casa de alături, unde, în ciuda salariului său și a ajutoarelor oficiale, un brav lucrător nu poate izbuti să-și crească în chip vrednic cei zece copii. Înaintea ei se deschide un câmp neîncetat de acțiune pentru „apostolatul social" al ei.

Îndemânarea ei va consta în a interesa întreaga familie în acesta. Pentru ea este vorba, într-adevăr, nu numai de a fi caritabilă, ci de a-i exercita și pe ceilalți, pe soțul ei, pe copiii ei, pe servitorii ei, în practica caritații. De aceea, prin grija ei, pomana spirituală și materială va fi organizată în casa ei „familial".

Mai întâi, în fiecare zi va fi constituită, din meniul zilnic, o parte a săracului. Dar această prelevare nu ar avea semnificație dacă copiii nu ar ști că această ofrandă nu poate fi pusă deoparte decât în măsura în care este furnizată prin sacrificiile lor. Dacă nu văd apărând pe masă deserturi fine, bucăți căutate, trufandale, delicatese de prisos pe care atâția oameni le iau de pe piață cu mulți bani, ei înțeleg că prin mijlocul acestei economii familia ajunge să ofere din hrana sa celor flămânzi. Chiar cu prilejul potrivit, mama va sublinia lecția sugerând copiilor ei să renunțe la cutare dulceață pentru a o duce unui bolnav sau unui nenorocit.

Copiii vor înțelege în chip admirabil aceste învățături. Mama va fi uneori chiar silită să-i rețină mai curând decât să-i împingă pe calea privațiunilor, atât de mare este avântul generos în sufletele simple și curate.

La aceste lecții de mortificare caritabilă, soția o va adăuga pe aceea a devotamentului față de săraci. Îi va obișnui treptat pe ai săi să dăruiască din propria lor persoană. Câți creștini cunosc astăzi din „apostolatul social" numai acest gest care constă în a depune o bancnotă pe o tavă!... și nu s-au gândit

niciodată că ar face mult mai bine să ducă ei înșiși, celor cărora le este destinat, acest ban pe care l-ar însoți cu vorbe ieșite din inimă. Această necunoaștere a datoriei nu va fi tolerată de mama vigilentă, care nu va lăsa caritatea copiilor ei să cadă în această apatie prea ușoară.

Îl va trimite pe fiul ei însuși la familia nevoiașă pentru a-i înmâna pomana; îl va încuraja să se înscrie nu numai în conferința sfântului Vincențiu de Paul, ci și în Tinerimea Catolică, făcându-l să înțeleagă ce onoare se leagă de tânărul care face parte din grupurile de elită, din cercurile de studii sau din operele postșcolare de tot felul. Uneori rămânem dureros surprinși de disprețul pe care anumiți fii de familie bine așezată îl manifestă față de Asociațiile de tineri sau față de patronaje, sub acest pretext „că ar crede că decad dacă ar intra acolo". O mamă creștină și zeloasă nu va tolera niciodată la copiii ei asemenea observații.

Ea nu va insista mai puțin pe lângă fiicele sale ca ele să-și împodobească viața cu opere apostolice. Le va trimite să distribuie ele însele săracilor hainele pe care le-au lucrat cu mâinile lor. De ce această aceeași tânără fată, care se deprinde cu îndatoririle gospodăriei, nu ar urca să facă patul bătrânei infirme care nu iese niciodată din mansarda de la etajul al cincilea? De ce nu ar pune ordine în această odaie mizerabilă, precum fac surorile de caritate? De ce nu ar cârpi ea însăși rufele sărmanei femei și nu i-ar aduce o mie de mici servicii?

Mama nu se va mulțumi să-și deprindă fiicele cu lucrările carității, ci le va insufla, așa cum face pentru fiii ei, dorința zelului apostolic: se vor pune la dispoziția clerului lor pentru predarea catehismului, netemându-se să primească acasă fetițe cărora le vor cere să recite și le vor explica lecția; vor iubi să-și dea concursul patronajului și să le păzească acolo pe fetițele școlii, care sunt primite joia și duminica; se vor afilia la Congregație și vor da acolo exemplu; după sfaturile mamei lor, care le împinge la toate devotamentele, se vor forma la practica renunțării pentru extinderea domniei lui Dumnezeu.

Copiii astfel formați la exercitarea virtuților caritabile vor fi gata să răspundă tuturor chemărilor care li se vor face în favoarea binelui. Organizatorii de opere cunosc adesea refuzuri amare. Ei se bizuie pe membrii familiilor creștine pentru a le sluji drept colaboratori. Când se vine să li se ceară concursul, unii răspund îndată „că nu au timp... că nu îndrăznesc... că nu au gust pentru acest fel de «sport»"... Câți tineri și câte tinere fete ar fi putut întrebuința, în slujba celor mai bune cauze, anii lor de entuziasm și de avânt, în loc să-și risipească timpul în futilități! Un ceas de catehism într-un patronaj, în fiecare joi sau în fiecare duminică, puțină reflecție pentru a pregăti o conferință în vederea unui cerc de studii, câteva seri petrecute în mijlocul tinerilor lucrători sau al tinerilor țărani, pe care îi instruiești și îi ajuți să persevereze în credință, valorează mai mult decât toate campionatele de tenis, flirturile de pe plaje sau din baluri, ședințele de circ și de cinematograf. Dar cât de puțini înțeleg aceste adevăruri!

Numai aceia sunt capabili să le prețuiască, care au fost formați de o mamă creștină la „apostolatul social".

Ajungând la capătul acestui volum, cititoarea atentă, tânără căsătorită sau deja mamă a numeroși copii, trecând dintr-o privire învățăturile adunate în paginile precedente, este izbită de măreția rolului pe care îl deține în familie și de imensitatea binelui pe care îl poate procura.

Poate chiar este mirată că nu s-a gândit de multă vreme la atâtea adevăruri atât de limpezi, că nu și-a format mai devreme, în privința lor, convingeri neclintite și că nu a răspuns mai bine idealului soției creștine.

Să nu se tulbure și să nu se mâhnească. Dacă a știut să se mențină până acum în practicarea principalelor virtuți, cu siguranță nu a greșit în materie gravă față de misiunea sa. A fost bună, pioasă, devotată mamă de familie. A făcut bine; și-a făcut fericit soțul; și-a atras de la Dumnezeu ajutor și ocrotire.

Dar să se străduiască să facă mai bine de acum înainte. Acum că știe mijloacele puse la dispoziția ei pentru a deveni „soția model"; de vreme ce știe ce defecte distrugătoare ale fericirii și ale înțelegerii trebuie să evite în viitor; de vreme ce a învățat cum să-și desăvârșească virtutea personală, să exercite apostolatul pe lângă soțul ei și în jurul ei, să se grăbească a se pune pe lucru pentru a-și organiza interiorul și a-i înmulți farmecul potrivit idealului mai bine întrezărit.

Din ziua în care soția va fi întreprins această sarcină de îmbunătățire, deopotrivă rațională și supranaturală, a căminului, îndată casa ei, deja atât de surâzătoare, se va transforma într-un Paradis. Cum ar putea fi altfel? Paradisul este un lăcaș care își trage toate desfătările din prezența lui Dumnezeu. Or, Bunul Dumnezeu nu va pătrunde oare în fiecare zi mai mult în acest interior care caută să-I facă neîncetat un loc mai larg? Nu va fi Dumnezeu acolo obiectul cel dintâi al gândurilor, al dorințelor, scopul principal al eforturilor? Soția se mortifică pentru El; face din iubire pentru El toate concesiile posibile ale amorului propriu și ale voinței personale; pentru a-L „predica" pe Dumnezeu și a-L face slujit, se uită pe sine, împingând devotamentul până la abnegație; influența ei asupra soțului, copiilor și servitorilor săi nu are decât un singur scop: a întinde Domnia lui Dumnezeu. Deviza ei este aceea a fericitei Françoise d'Amboise: „Faceți, mai presus de toate, ca Dumnezeu să fie cel mai mult iubit."

Cât de frumoasă este o viață astfel înțeleasă! Cât este ea de meritorie și de prețioasă înaintea ochilor lui Dumnezeu! Când, în mijlocul groaznicelor spectacole reînnoite ale păgânismului pe care ni le oferă sărmana noastră țară laicizată, se ridică una dintre aceste soții cu adevărat creștine, se formează în jurul ei o „insulă de sfințenie" în oceanul corupției moderne. Fie ca aceste insule să se înmulțească, să se întindă și, unindu-se, să cuprindă Franța! Căci numai reconstituirea creștină a familiei poate reface societatea. Aceasta va fi, trebuie să nădăjduim, lucrarea de mântuire pe

care o vor împlini, în epoca noastră jalnică, „soțiile atracție a căminului”.

SFÂRȘIT

Adevărul de Veacuri este o editură dedicată publicării textelor doctrinare catolice provenite din Magisteriu și din tradiția preconciliară. Oferă lucrări recunoscute, cu respectarea surselor și a sensului original al textelor. Activitatea sa urmărește claritatea, fidelitatea și transmiterea învățăturii.

adevaruldeveacuri.ro